

REVIZIJA STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA OPŠTINE REKOVAC 2020 - 2021

Rekovac, 2020. godina

SADRŽAJ

Revizija Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2020 – 2021	2
Uvod.....	2
Metodologija izrade Strategije održivog razvoja	3
Institucionalni okvir I Strategija održivog razvoja.....	4
Faze procesa strateškog planiranja.....	5
Socio – ekonomska analiza opštine Rekovac.....	6
Osnovni geografski i istorijski podaci.....	6
Stanovništvo.....	14
Lokalna samouprava.....	28
Ljudski resursi i tržište rada.....	30
Ekonomija.....	39
Poljoprivreda.....	43
Infrastruktura.....	65
Turizam.....	71
Kultura.....	75
Zdravstvena zaštita.....	79
Socijalna zaštita.....	80
Obrazovanje.....	83
Sport.....	87
SWOT analiza.....	89
Sektorske SWOT analize.....	90
Vizija opštine Rekovac.....	97
Prioriteti razvojaopštine Rekovac.....	98
Strateški i operativni ciljeviopštine Rekovac.....	99
Projektini predlozi.....	104
Razvojni programi.....	115
Preporuke za realizaciju strategije.....	126

Revizija Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2020 – 2021.

Opština Rekovac je u 2020.godini pristupila reviziji Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2015 – 2020.Revizija strategije održivog razvoja se izrađuje za period 2020 – 2021. godina da bi se kreirale kratkoročne smernice i programske aktivnosti razvoja do završetka Plana razvoja opštine Rekovac za period 2021 - 2030. U skladu sa održivim razvojem,revizijom strategije suredefinisani ciljevi i predlozi projekata u skladu sa do sada realizovanim projektima, projektima koji su u toku ili u planu za realizaciju u narednom periodu. Revizijom strategije izrađena je dodatna socio-ekonomska analiza sa statističkim podacima koji su dostupni noviji u odnosu na podatke koji su korišćeni za izradu strategije za period 2015 – 2020. Izrada Plana razvoja opštine za period 2021 - 2030 u skladu sa zakonom o planskom sistemu RS («Službeni glasnik RS» broj 30/2018) kojim su definisani subjekti koji donose planove razvoja među kojima su i lokalne samouprave, započeta je tokom 2020.godine, a završetak i usvajanje se očekuje do kraja 2021.godine.

Uvod

Ne postoji jedinstvena i opšteprihvaćena definicija pojma održivog razvoja. Postoji, međutim, saglasnost o potrebi uvođenja ovog koncepta i svest o razlozima njegovog nastanka. Po jednoj definiciji održivi razvoj je „razvoj kojim se ide u susret potrebama sadašnjosti, tako da se ne ugrožava mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje sopstvene potrebe“.¹

Široko prihvaćeno mišljenje proisteklo je iz odgovora na pitanje: Šta je održivo za jednu zajednicu? Pre svega, to je sve što je društveno prihvatljivo, odnosno sve što doprinosi društvenoj integraciji zajednice, zatim sve što omogućava trajan ekonomski rast – razvoj; uključuje i ono što osigurava da se sadržaj i mera ekonomskog i društvenog razvoja usklađuje sa ekološko - prostornim kapacitetima (pragovima) posmatrane teritorije u dugoročno projektovanom vremenskom periodu. I na kraju podrazumeva sve ono što je i politički prihvatljivo, odnosno ono o čemu se može dogovariti i odlučivati u okviru postojećih političkih okolnosti.

Glavni rezultat pomenutog, široko prihvaćenog pristupa održivom razvoju, je da on počiva na četiri stuba:

- ekonomskom
- socijalnom
- kulturnom
- životnoj sredini.

Održivi razvoj je moguć samo kada su sva četiri oslonca razvoja prisutna i podjednako važna. U praksi, to znači da sve četiri komponente razvoja društva - ekonomska, socijalna, kulturna i životna sredina - koje ujedno čine i oslonce održivog razvoja, treba da budu od podjednako značaja i važnosti u državi i društvu, čvrsto međusobno povezane i opskrbljene adekvatnom institucionalnom osnovom.Strategija održivog razvoja je opšti strateški plan razvoja grada ili opštine koji daje smernice i podsticaje za budući razvoj. Ona definiše održivi razvoj kao ciljno orijentisan, dugoročan, sveobuhvatan i sinergetski proces koji utiče na sve aspekte života (ekonomski, socijalni, ekološki i institucionalni). Strategija je orijentisana na stvaranje održivog modela koji na kvalitetan način zadovoljava društveno-ekonomske potrebe i interese građana, a istovremeno eliminiše ili značajno umanjuje uticaje koji predstavljaju pretnju ili štetu po životnu sredinu i prirodne resurse.

¹ World Commission on Environment and Development, 1987.

Metodologija izrade Strategije održivog razvoja

Dokument Strategija održivog razvoja opštine Rekovac je izrađen korišćenjem participativnog pristupa koji podrazumeva uključenje u proces svih zainteresovanih strana. Uključenjem šire zajednice (javnog, privatnog i NVO sektora) obezbeđuje se poboljšanje kvaliteta donesenih odluka, a odgovornost za implementaciju se povećava. Drugačije rečeno ovaj pristup omogućava:

- Širu bazu znanja koja omogućuje donošenje kvalitetnijih odluka
- Podršku za donesene odluke
- Kolektivno vlasništvo nad problemima i rezultatima
- Omogućuje formiranje budućih partnerstava u implementaciji projekata

U proces izrade Strategije održivog razvoja uključene su sve zainteresovane strane u koje spadaju:

- Predstavnici lokalne samouprave i komunalnih preduzeća
- Javne institucije
- Regionalne institucije
- Finansijske institucije
- Privatni sektor
- Udruženja i nevladine organizacije

Pošto su identifikovane zainteresovane strane, izvršen je izbor osoba koje su direktno učestvovala u izradi Strategije. Lokalna samouprava je formalizovala čitav ovaj proces donošenjem pravnog akta o izboru članova u Radnu grupu za izradu strategije u skladu sa opštinskim regulativama. Opštinski forum su sačinjavali stručni pojedinci, pre svega iz Opštinske uprave, ali i iz ostalih sektora.

Broj članova Radne grupe, radi optimalnog vođenja procesa, definisan je u skladu sa kriterijumom o broju stanovnika: opštine do 12.000 stanovnika biraju maksimalno 15-20 članova. Odabrani članovi su predstavnici svih ključnih oblasti društveno-ekonomskog razvoja: ekonomija-preduzetništvo, infrastruktura, prostorno planiranje i zaštita životne sredine, poljoprivreda i ruralni razvoj, turizam, obrazovanje, kultura, sport, finansije, socijalna i zdravstvena politika.

Za organizaciju i delimično vođenje sastanaka Radne grupe glavna i odgovorna osoba bio je lokalni koordinator, predložen od same lokalne samouprave. On je predstavljao sponu u radu između tima za strateško planiranje Regionalne agencije za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja, koji je koordinirao i pomagao čitav proces, lokalne samouprave i članova Radne grupe.

Strateški dokument se odnosi na period 2015 - 2020. godina, revidiran je tokom 2020. godine i trajeće do kraja 2021. godine, tokom kojeg će se, putem usvojene liste projekata, stimulisati pozitivne promene u opštini. Predstavljaće krovni dokument za sve ostale usvojene sektorske strategije. Implementaciju će sprovoditi koordinaciono telo zvanično oformljeno od strane lokalne samouprave. Telo će delovati na bazi usvojenog akcionog plana za implementaciju Strategije, generisanog, opet, uz pomoć nadležne regionalne institucije, odnosno Regionalne agencije za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja. Regionalna agencija će dati predlog akcionog plana i učestvoće u implementaciji, kao podrška koordinacionom telu.

Usvojen je princip da dokument treba da bude "živ" i da daje smernice za razvoj opštine u narednih pet godina. U tom vremenskom periodu će se, pomoću odgovarajućih, precizno definisanih indikatora, meriti napredak na godišnjem nivou. Nakon pet godina sama Strategija će se evaluirati i poslužiti kao osnova za izradu naredne.

INSTITUCIONALNI OKVIR I STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA

Strategija održivog razvoja opštine Rekovac 2015 – 2020 i njena revizija do kraja 2021. godine je suštinski važan dokument koji je komplementaran i usaglašen sa nacionalnim/regionalnim strategijama, ali i koji daje smernice za razvoj lokalnih sektorskih strategija kao i precizne indikatore za detaljnije lokalne planove.

Celokupna Strategija je bazirana na sledećim nacionalnim regionalnim i lokalnim strateškim dokumentima:

- Nacionalna strategija održivog razvoja
- Strategija za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti za period od 2015. do 2020. godine
- Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011 – 2020. godine
- Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine
- Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014- 2024. godine
- IPARD program Republike Srbije 2014 – 2020. godine
- Strategija održivog razvoja Šumadije i Pomoravlja 2011 – 2021
- Strategija održivog razvoja opštine Rekovac 2010 – 2015

Vizija i ciljevi Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2015 – 2020 izrađeni su u saglasju sa smernicama i prioritetima navedenih strateških dokumenata. Poseban akcenat je stavljen na prioritete Nacionalne strategije održivog razvoja Republike Srbije kako bi se, kroz sprovedene aktivnosti na lokalnom nivou, doprinelo realizaciji definisanih prioriteta.

U Nacionalnoj strategiji identifikovani su sledeći prioriteti:

- Prioritet 1. Članstvo u Evropskoj uniji
- Prioritet 2. Razvoj konkurentne tržišne privrede i uravnotežen ekonomski rast
- Prioritet 3. Razvoj ljudskih resursa i povećanje zaposlenosti
- Prioritet 4. Razvoj infrastrukture i ravnomeran regionalni razvoj
- Prioritet 5. Zaštita i unapređenje životne sredine i racionalno korišćenje prirodnih resursa.

Ključni momenat u procesu izrade Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2015 - 2020 je preuzimanje odgovornosti za sprovođenje procesa ili tzv. vlasništvo nad procesom. S obzirom da je lokalna samouprava opštine Rekovac „menadžer“ svoje teritorije, i kao takva ima ključnu ulogu u omogućavanju održivog razvoja, samim tim je i odgovorna za izradu i implementaciju strateškog dokumenta.

“Održive zajednice su one u kojima ljudi žele da žive ne samo trenutno, već i u budućnosti”.

Prethodno navedena izjava ima veze sa celokupnom lokalnom strategijom koja, zadovoljavajući principe održivosti, treba da proizvede merljive napretke za period od pet godina, da te napretke na odgovarajući način oceni i revidira na godišnjem nivou. Svi elementi razvoja moraju biti kompatibilni sa prihvaćenim načelima razvoja navedenim u Nacionalnoj strategiji.

FAZE PROCESA STRATEŠKOG PLANIRANJA

Izrada Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2015 – 2020, kao i revizija ove Strategije do kraja 2021. godine, bio je jedan kontinuiran proces sastavljen iz više sukcesivnih faza od kojih je svaka proisticala iz prethodne. Proces za izradu ove strategije predstavljao je reviziju prethodnog strateškog dokumenta «Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2010 – 2015». Prolazeći postupno kroz svaku fazu i analiziranjem prethodnog dokumenta, došlo se do krajnjeg cilja - finalnog krovnog strateškog dokumenta za period od 2015 – 2020. i dalje 2020-2021. godine.

Proces strateškog planiranja je sačinjen od sledećih faza, koje ujedno, čine i poglavlja ovog dokumenta:

1. Socio - ekonomska analiza opštine Rekovac
2. Sektorske SWOT analize
3. Vizija opštine Rekovac
4. Razvojni prioriteti
5. Strateški i operativni ciljevi
6. Pregled projekata i programa
7. Preporuke za realizaciju Strategije održivog razvoja opštine Rekovac

Socio - ekonomska analiza opštine Rekovac

Socio - ekonomska analiza opštine Rekovac definiše stanje svih činilaca društveno-ekonomskog razvoja dajući, putem analiza, pregled trendova u poslednjih dvanaest godina. Profil ili "lična karta" lokalne zajednice, kako se ova analiza još može nazvati, sa jedne strane služi za predviđanje budućih promena, a sa druge omogućava uvid u faktore koji su doveli do trenutnog stanja. Na taj način daje osnovu za definisanje prioriteta i ciljeva intervencije.

Kroz izradu profila lokalne zajednice omogućeno je:

- Pružanje podrške Radnoj grupi u donošenju odluka o pravcima intervencije
- Davanje pregleda nacionalnih, regionalnih i opštinskih društveno - ekonomskih pokazatelja
- Obezbeđivanje osnovnih informacija koje dozvoljavaju zajednici da meri šta se promenilo implementacijom strategije
- Podrška za izradu sektorskih SWOT analiza.

Faza izrade Socio - ekonomske analize opštine Rekovac obuhvatila je podfaze koje su dovele do finalizacije ovog segmenta strateškog dokumenta:

- Definisanje strukture Socio - ekonomske analize
- Podela odgovornosti unutar Radne grupe
- Prikupljanje podataka
- Unos i obrada podataka
- Formiranje nacrtu Socio - ekonomske analize
- Izrada Socio - ekonomske analize
- Revizija i dopuna
- Formiranje finalne verzije.

Dokument Socio - ekonomska analiza opštine Rekovac je sačinjen u drugoj polovini 2014. godine. U njegovoj izradi korišćeni su podaci iz prethodne socio-ekonomske analize rađene za prethodni

strateški dokument i nacionalnih publikacija koje evidentiraju promene društveno- ekonomskih parametara (Nacionalna služba za zapošljavanje, Republički zavod za statistiku, Narodna banka...)

SOCIO EKONOMSKA ANALIZA

1. OSNOVNI GEOGRAFSKI, DEMOGRAFSKI I ISTORIJSKI PODACI

Geografsko - demografske karakteristike opštine

Opština Rekovac se nalazi u središnjem delu Srbije i jugoističnom delu Šumadije, između Gledičkih planina na zapadu i Juhora na istoku. Deo je regiona Šumadija i Pomoravlje i prostire se na površini od 366 km², što čini 13,95% teritorije Pomoravskog okruga ili 0,41% ukupne teritorije Republike Srbije.

Nalazi se između velikih gradova Kragujevca, Jagodine, Kruševca i Kraljeva ima 32 naseljena mesta u kojima živi 11055 stanovnika. Gustina naseljenosti u 2011. godini teritorija opštine Rekovac je 30 stanovnika po km², što u teritoriji svrstava u male, homogenu socijalno kohezivnu ruralnu sredinu.

Broj stanovnika se godinama konstantno smanjivao, tako da je od 28101 stanovnika koliko je opština imala 1948. godine u 2011. godini broj stanovnika dostigao samo 11055 stanovnika. Prosečna starost se konstantno povećavala tokom poslednjih godina i u 2011. godini dostigla vrednost od 49,7 godina.

Glavni razlog ovakve demografske regresije opštine Rekovac je u njenoj izrazito ruralnoj prirodizahvaćenom procesu ekonomskog nazadovanja, posebno tokom poslednjih 30 godina. Sve ovo je dovelo do migratornih kretanja stanovništva ove opštine ka većim privrednim centrima, pre svega onim u okruženju: Kragujevac, Kruševac, Kraljevo i Jagodina.

Reljef

U reljefu opštine Rekovac izdvajaju se dve prirodne celine: ravničarski deo koji se prostire na površini od oko 3700 ha i brdsko-planinski deo, površine 32000 ha (približne procene).

Na teritoriji se ističu sledeći tektonski oblici: Juhor (stara gromadna planina), Gledičke planine (mlade venačne planine) i Levačka kotlina spuštена između pomenutih planina koja predstavlja granicu između starih rodopskih i mladih dinarskih planina. Od fluvijalnih oblika reljefa veći značaj imaju doline Kaleničke, Županjevačke i Dulenske reke, a manji doline Lomničke, Dobroseličke i Kruševičke reke. U Levčuposebno na Gledičkim planinama, zastupljeni su svi vidovi erozije zemljišta sa vododerinama i jarugama, a izražena je i pojava klizišta sa urvinama.

Planine

Gledičke planine, na čijim obroncima se prostire Levač, pružaju se u pravcu Trstenika na jugu i Kragujevca na severu (dužinom od 35-40 km), zatim Rekovca na istoku i Gruže na zapadu. Prosečna širina Gledičkih planina iznosi oko 20 km i ove planine zauzimaju površinu od oko 800 km². Osim što ove planine zauzimaju veliko prostranstvo, one su, pored Rudnika, najviše u Šumadiji. Najviši vrh je Samar (922m). Deo Gledičkih planina koji zauzima prostor opštine Rekovac najviše karakterišu brojne živopisne klisure koje stvaraju Kalenička, Županjevačka i reka Dulenka.

Vode

Geološko-pedološki sastav Levča, pretežno od vododržljivih stena, imao je poseban uticaj na formiranje brojnih površinskih tokova od kojih su važniji Kalenička, Županjevačka i Dulenska reka. Kalenička reka teče od Gledičkih planina na zapadu, ka Velikoj Moravi na istoku, sve do Varvarina, dok Dulenka i Županjevačka reka teku od Gledičkih planina na zapadu do Dragoševca na istoku, gde se ulivaju u Lugomir. U Levču postoji znatan broj izvora i tri mala jezera - u Preveštu, Opariću i Dragovu.

Pomenuti vodotokovi leti najčešće presuše ili imaju malu količinu vode. Najveći značaj imaju vode Dulenske i Županjevačke reke koje se u letnjem periodu intenzivno koriste za navodnjavanje. Za potrebe navodnjavanja stvoreno je veštačko Dragovačko jezero, površine 1,2 ha, dubine 9 metara. Široke aluvijalne ravni reka i rečne terase predstavljaju najznačajnije rezervoare podzemnih voda.

Na teritoriji opštine Rekovac ne postoje izgrađene višenamenske i male akumulacije, iako postoji namera da se izgradi jedna veća veštačka akumulacija koja bi u znatnoj meri doprinela korišćenju vodnih resursa za navodnjavanje poljoprivrednih površina i snabdevanje stanovništva pijaćom vodom.

Klima

Na području opštine, kao i u Šumadiji i Pomoravlju, vlada umereno-kontinentalna klima, dok u nižem, zaklonjenom delu, vlada župska klima. Padavine u Levču su neravnomerno raspoređene i po mesecima i po pojedinim mestima. Tokom godine najviše padavina u proseku padne u višem, zapadnom delu (selo Županjevac), nešto manje u središnjem delu (Rekovac), a najmanje u istočnom (Loćika). Levač pretežno zaklonjen planinama pa u njemu pojedini vetrovi nisu tako česti i slabijeg su intenziteta. Od vetrova dominira severozapadni koji najčešće donosi padavine za razliku od južnog vetra koji donosi toplije uticaje.

- Najhladniji mesec - januar - prosečna temperatura +0.5°C
- Najtopliji mesec - jul - prosečna temperatura +27 °C
- Prosečna godišnja temperatura - +11.5 °C
- Najvlažniji mesec - decembar - prosečna vlažnost 79%
- Najsušniji mesec - septembar - prosečna vlažnost 39%
- Prosečne godišnje padavine - 550 l/m²
- Broj dana sa preko 25°C - 92
- Broj dana sa jako niskom temperaturom (ispod nule) - 96
- Broj dana pod snegom - 34 (najviše u januaru)
- Najviše padavina - mesec jun - prosek 831 l/m²
- Najmanje padavina - mesec februar - prosek 321 l/m²

Geostrateški položaj

Varoš Rekovac nalazi se 30 km jugozapadno od Jagodine, na rečici Dulenki, u brdovitom kraju poznatom po svom istorijskom imenu Levač. Sa zapada se uzdižu visoki obronci Gledičkih planina, a sa jugoistoka pribrežje planine Juhor. Ceo Levač prošaran je malim, ali vodonosnim rekama.

Mrežu puteva na teritoriji opštine čine javni i nekategorisani putevi. Javne puteve čine regionalni i lokalni (magistralnih nema), a nekategorisane seoski, poljski i šumski putevi.

Povezanost sa drugim opštinama je dobra, ali veliki problem predstavljaju dotrajali putevi koji se slabo održavaju. Ukupna dužina puteva u opštini iznosi 179 km, od toga 120 km sa savremenim kolovozom. Svi putni pravci na teritoriji opštine su u lošem stanju zbog neredovnog i skupog održavanja, nemara u čišćenju kanala i propusta, usled čega dolazi do prodora površinskih voda na kolovoznu infrastrukturu.

Nedostatak finansijskih sredstava glavni je limitirajući faktor za planiranu izgradnju prioriternih, ekonomski opravdanih putnih pravaca. Putevi za Kruševac, Kraljevo, Varvarin i Jagodinu vode preko teritorije opštine Rekovac. Zbog nepostojanja jasne strategije, pre svega na nacionalnom nivou, čijom bi se implementacijom opština Rekovac „otvorila”, ovi putni pravci su u velikoj meri zapostavljeni. Treba imati u vidu da bi se izgradnjom/rekonstrukcijom navedenih putnih pravaca značajno unapredila saobraćajna infrastruktura i poboljšala efikasnost saobraćaja u centralnoj Srbiji.

Istorijski podaci

Levač se kao župa pominje već u poveljama Simeona Nemanje i Stefana Prvovenčanog u manastiru Hilandar, krajem XII i početkom XIII veka, kao i u žitiju Svetog Simeona (Nemanje) od Save Nemanjića. Prema ovim navodima, Levač je ulazio u sastav države velikog župana Stefana Nemanje. Staro srpsko selo Rekevica prvi put se pominje u pisanim izvorima turskog načelstva i poreskim dokumentima 1595. godine kao Rakovac. Posle oslobođenja od Turaka, Rekovac je postao deo kneževine Levač u sastavu Jagodinske nahije. Naselje je ušoreno 1836. godine, a status varošice dobilo je 1886. godine.

U srpskoj istoriji Levač se pominje krajem XII veka, za vreme vladavine Stefana Nemanje koji je 1183.godine od Vizantinaca oslobodio Levač, Lepenicu i Belicu. Postoji nekoliko tumačenja naziva Levač. Po jednom predanju naziv je dat po položaju – naselje se nalazi sa leve strane Velike i Zapadne Morave. Pominje se da je tom nazivu "kumovao" knez Lazara. Ovo tumačenje je prihvatljivo zbog položaja, Levač se nalazi sa leve strane Morave, ali je neprihvatljivo da potiče od kneza Lazara koji je živeo u XIV veku, s obzirom da se Levač pominje još u XII veku.

Po drugom tumačenju Levač je tako nazvan jer je okružen i zaklonjen planinama ili, kako se u narodu kaže, „levačan”.

Treće tumačenje imena poziva se na izgled kraja. Naime, Levač ovičen planinama, posmatran sa visine liči na veliki levak, a modifikacijom reči levak nastao je Levač.

Poslednje, četvrto tumačenje kaže da je Levač kraj poznat po voćnjacima i vinogradima, a za često pretakanje rakije i vina koristio se levak te je, modifikacijom tre reči, nastao Levač. Spomenici kulture iz različitih perioda, ne samo srpske istorije, bitna su obeležje ovog kraja: naselje iz neolita u podnožju brda Blagotin, sedam srednjovekovnih gradova, manastir Kalenić, stare crkve u Velikoj Kruševici, Opariću, Preradovcu. Sedište ove privredno nerazvijene regije je Rekovac, varošica formirana duž regionalnog puta Kragujevac - Kruševac.

Prirodne karakteristike

Levač ima zanimljive prirodno-geografske odlike. U njemu su zastupljene sve tri vrste stena klasifikovane po načinu postanka: metamorfne (gnajs, mikašist, kvarcit...) na Juhoru i delimično na Gledičkim planinama, sedimentne (laporac, glinac, peščar, krečnjak, glina, pesak...) na Gledičkim planinama i u Levačkoj kotlini i eruptivne stene (dijabaz-gabro) na Gledičkim planinama. Od rudnog blaga, nedovoljno istraženog, najveći značaj ima ležište kvarca u Velikoj Kruševici kod Rekovca.

Zemljište

Pedološki pokrivač je raznovrstan. Najveće površine zauzimaju aluvijum, smonice i gajnjače. Najnjiži i najplodniji delovi aluvijalnih ravni reka predstavljeni su aluvijalno-deluvijalnim akumulacijama. Smonice se prostiru od samih aluvijalnih ravni do blagih padina na 300 mnv. One su vrlo produktivno zemljište, nastalo na rastresitim neogenim sedimentima.

Šume

Šumska područja obuhvataju šume i šumsko zemljište u državnom, privatnom i vlasništvu pojedinih firmi ili organizacija na određenom prostoru. Južnokučajsko šumsko područje obuhvata teritoriju Pomoravskog okruga (Opštine Jagodina, Čuprija, Paraćin, Despotovac, Svilajnac i Rekovac) i Opštinu Varvarin iz Rasinskog okruga. Državnim šumama na ovom prostoru gazduje Javno preduzeće za gazdovanje šumama Srbijašume – Beograd, preko svog dela, Šumskog gazdinstva Južni Kučaj – Despotovac. Biljni svet u opštini Rekovac čini vegetacija umereno-kontinentalnog tipa, no postoje i manje površine pošumljene četinarima na Samaru, Glaveji, Straževici, Ravnom gaju, Iverku, u Beočiću i Sekuriću. Ukupna površina pod šumom u opštini Rekovac iznosi 11409.74,71ha.

Tabela 1. Pregled oblika svojine nad površinama pod šumom u opštini Rekovac u (ha)

Privatna svojina	Državna svojina	Društvena svojina	Mešovita svojina	Drugi oblici svojine
8273.03,44	3081.68,02	8.05,08	23.98,24	22.97,93

Ukupno: 11409.74,71

Izvor: Katastar opštine Rekovac

Tabela 2. Prikaz stanja šuma po poreklu (državne šume)

Poreklo	Površina		Zapremina			Prirast			Zv/v
	ha	%	m ³	m ³ /ha	%	m ³	m ³ /ha	%	%
Visoke šume	2195.76	71.9	508517.1	231.6	82.3	12244.2	5.6	77.1	2.4
Izdanačke šume	608.69	19.9	73977.6	121.5	12.0	2250.8	3.7	14.2	3.0
Veštački podignute	249.92	8.2	35618.5	142.5	5.8	1386.5	5.5	8.7	3.9
PO Rekovac	3054.37	100.0	618113.2	202.4	100.0	15881.3	5.2	100	2.6

Izvor: Služba za šumarstvo – Jagodina

Tabela 3. Prikaz stanja šuma po vrstama drveća (državne šume)

Vrsta drveća	Zapremina		Prirast	
	m ³	%	m ³	%
Grab	1,410.9	0.2	40.9	0.3
Cer	41,566.1	6.7	1,109.8	7.0
Sladun	46,433.4	7.5	1,172.9	7.4
Bukva	490,344.0	79.3	12,051.0	75.9
Bagrem	3,648.2	0.6	150.0	0.9
Ostali lišćari	2,677.9	0.4	86.3	0.5
Ukupno lišćari	586,080.5	94.8	14,611.0	92.0
Smrča	4,684.7	0.8	186.9	1.2
Crni bor	22,179.6	3.6	842.3	5.3
Beli bor	831.2	0.1	22.5	0.1
Ostali četinari	4,337.1	0.7	218.8	1.4
Ukupno četinari	32,032.6	5.2	1,270.4	8.0
PO Rekovac	618,113.2	100.0	15,881.3	100.0

Izvor: Služba za šumarstvo – Jagodina

Tabela 4. Pregled strukture šuma na teritoriji opštine

	Svega	Šume i šumsko zemljište				Ostalo zemljište			
		Svega	Šume	Šumska kultura	Šumsko zemljište	Svega	Neploidno	Za ostale svrhe	Zauzeća
		ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
Državno	3128,57	3088,76	3026,29	28,08	34,39	39,81	25,9	4,69	9,22
Privatno	8476,8	8476,8	8470,8	0	6	0	0	0	0
Rekovac	11605,37	11565,56	11497,09	28,08	40,39	39,81	25,9	4,69	9,22

Izvor: Srbijašume – Gazdinstvo „Južni Kučaj“ – Despotovac

Na teritoriji opštine Rekovac lišćarske vrste učestvuju sa 94,8% u ukupnoj drvnoj masi (586.080,5 m³) i 92,0 % u ukupnom godišnjem zapreminskom prirastu (14.610,9 m³). Najzastupljenija vrsta je bukva sa 79,3 % drvne mase (490.344,0 m³) i 75,9% prirasta (2.051,0 m³). Četinari učestvuju sa 5,2 % u drvnoj masi 32.032,6 m³ i 8,0 % u prirastu 1.270,4 m³.

Tabela 5. Pošumljene površine i posečena drvna masa u 2011. godini

Opština Rekovac	Pošumljeno, ha				Obrasla šumska površina,	Posečena drvna masa			
	U šumi		Izvan šume			Ukupno, m ³		Tehničko drvo%	
	Lišćarima	Četinarima	Lišćarima	Četinarima		Lišćara	Četinara	Lišćara	Četinara

					ukupno, ha				
	1,41	-	1,06	12,14	11050,80	15904	862	8	82

Izvor: Republički zavod za statistiku

Rude

Teritorija opštine Rekovac je u prošlosti privlačila pažnju privrednika i geologa, zainteresovanih za moguće iskorišćavanje prirodnih mineralnih resursa, posebno nemetalčnih. U središnjem delu teritorije opštine Rekovac utvrđeno je prisustvo kvarcnog peska. Na padinama Gledičkih planina prisutne su različite stene: grabovi, dijabazi, granitoidi i krečnjaci. U širem području Juhora, na jugu i severu opštine, razvijene su metamorfne stene: gnajsevi, migmatiti, amfibloiti i dr.

Sve ove stene mogu se koristiti u raznim granama privrede bilo u rovitom stanju ili prerađene tj. poluobrađene. Neke od sirovina su samo delimično ispitivane, a prostor, iako interesantan, slabo je i povremeno istraživan.

Kvarcni pesak koji je pronađen na teritoriji opštine može biti korišćen u različite svrhe (staklarski pesak - građevinsko staklo, ambalažno staklo, keramika, proizvodnja dinisa, abraziva i dr). Najčešće se koristi u staklarskoj i livarskoj industriji. Kvarcni pesak čistijih partija nalazi se kod Rekovca i Belušića (85% SiO₂ i manji je od 3% Fe₂O₃, a prema najnovijim podacima i 92,6 % SiO₂). Iako sadrži glinovite proslojke, može biti interesantan nakon tehnološke prerade u proizvodnji stakla i u drugim industrijama. Na južnoj strani opštine Rekovac, u neposrednoj blizini sela Belušić, nalazi se nalazište peska Jasenova glava.

Ranija istraživanja na teritoriji opštine Rekovac bila su u potpunosti namenska, vršena u okviru različitih disciplina i problematika. Rezultati nalaza kvarcnog peska iz Belušića mogu se smatrati pouzdanim, no to su, ipak, samo pojedinačne analize indikativnog značaja i opravdavaju sistematska istraživanja.

Sadašnji nivo istraživanja nije viši od D2 kategorije. Samo se u jednom slučaju primene stenskih masa u industrijske svrhe (proizvodnja mineralne vune) pokazalo da je to prava sirovina koja se i danas eksploatiše (kamenolom u Preveštu).

Od metalčnih pojava registrovana su nalazišta nikla, bakra, kobalta, vanadijuma i to između sela Dragova, Sibnice, Kaludre i Lepojevića. Za razliku od metalčnih sirovina, nemetalčne su mnogo više rasprostranjene i znatno raznovrsnije. Pronađene su pojave grafita južno od Sekurića, pegmatita na Juhoru, kvarca južno od Rekovca, tufova i laporca severozapadno od Rekovca u velikoj Kruševici, kvarcnog peska u okolini Ursula i Belušića i majdana - tehničko građevinskog kamena zapadno od Motrića.

Pojave dijabaza, grabova, granita, riolita, gnajseva i drugih stena mogu biti interesantne i pogodne kao arhitektonsko - građevinski kamen, tehničko - građevinski i industrijski kamen, kao i kavlitan čist krečnjak za proizvodnju betona.

Dijabaz, magmatska stena silikatnog sastava, nalazi se u kamenolomu „Drača“ u ataru sela Prevešt. Kamenolom je udaljen oko 20 km jugozapadno od opštine Rekovac. Prema nalazima Instituta za tehnologiju nuklearnih i drugih mineralnih sirovina (ITNMS) iz Beograda, ukupne rudne rezerve kamenoloma (desna strana) iznose 697.282m (2.034.669 t). Rezerve „A“ kategorije iznose 632.863m (1.846.695 t); rezerve „B“ kategorije iznose 64.419m (187.974 t). Na levoj strani kamenoloma nisu utvrđene rudne rezerve. Na osnovu mineralnog sastava i strukturno-teksturnih karakteristika, stenska

masa je determinisana kao dijabaz. Makroskopski posmatrano, stena je sivozelenobeke, tamnozeleno do crne boje sa uočljivim zrnima mlečnobelih ili plavičastih pritki feldspata i bojjenih minerala. U masi stene zapažaju se bele i žučkaste žilice dimenzija 1 mm. Na površinama svežeg preloma konstatovan je pirit koji je masivne teksture.

Sastoji od izduženih, pritkastih, međusobno izukršanih feldspata (plagioklasa) i monokliničnih piroksena koji ispunjavaju prostore između njih. Sporedni su, a količinski dosta zastupljeni, metalni metali. Od sekundarnih minerala najzastupljeniji je prenit, dok su hlorit, srcit i kalcit ređi. Često se zapažaju nepravilne bele (kalcit i sitnozrni kvarc) i žučkaste (limonit) žilice po kojima stena lako puca. Struktura je ofitska do holokristalasto-porfirska (u ležištu postoje prelazi od dijabaza do bazalta).

Tehnička svojstva kamena i tucanika ispitivana su u samom kamenolomu. Ocena kvaliteta vršena je prema dokumentu „Tehnički propisi za projektovanje železničkih pruga za vozove velikih brzina“. Fizičko-mehanička svojstva kamena i tucanika, levo od kamenoloma, uglavnom zadovoljavaju pomenute tehničke propise za I kategoriju tucanika koji se koristi za izgradnju i održavanje železničkih pruga za vozove velikih brzina ($v \geq 160 \text{ km/h}$) i zadovoljavaju tehničke propise za kategoriju tucanika II koji se koristi za izgradnju, održavanje i rekonstrukciju železničkih pruga za putnički i mešoviti saobraćaj (za brzine $v \leq 160 \text{ km/h}$) i teretni saobraćaj za brzine ($v \leq 120 \text{ km/h}$).

S obzirom da su tehnička svojstva kamena i tucanika levo od kamenoloma dobra, izuzev otpornosti na habanje (po Devalu u vlažnom stanju i koeficijenta trenutne tvrdoće tri u vlažnom stanju), stenska masa se preporučuje za proizvodnju tucanika i izradu zastora železničkih pruga za vozove velikih brzina, pod uslovom da se prethodno utvrde i overe rudne rezerve.

Mineralne i geotermalne vode i izvorišta

Verifikovanih nalazišta mineralnih i geotermalnih voda, kao površinskih izvora, u opštini nema. Postoji nekoliko izvora u neposrednoj blizini teritorije opštine Rekovac: izvorište kisele vode u selu Orašje i nekoliko manjih izvora na Juhoru.

Određene studije nagoveštavaju postojanost geotermalnih voda na teritoriji opštine Rekovac, ali na dubini većoj od 400 metara. U ovom pravcu nisu vršena nikakva početna istraživanja, kao ni ispitivanja mineralnih sirovinazbog nerazvijenosti opštine, tj. nedostatka sredstava. U budućem periodu treba usmeriti istraživanja ka verifikaciji potencijalnih nalazišta i primeniovih sirovina u industriji.

Životna sredina

Iako opštinu Rekovac odlikuju izuzetno geografski predeli, veliki broj divljih deponija utiče kako na zagađenje zemljišta, tako i na degradaciju lokalnih vodotokova. Ova pojava zahteva sprovođenje aktivnosti na evidenciji divljih deponija, njihovoj sanaciji, ali i rešavanju pitanja odlaganja otpada na duži rok.

Lokalna deponija komunalnog smeća smeštena je pored desne strane lokalnog puta Rekovac-Ursule, na katastarskim parcelama br. 309/1, 309/2, 316 i 306 KO Kavadar, ukupne površine 1.1ha, na udaljenosti od Rekovca od oko 3 kilometra. Prostor deponije je pod nagibom, i niži deo je popunjen u visini od oko 5 metara, a prednji deo je u ravni puta. U neposrednoj blizini deponije nema vodotokova. Podloga deponije je prirodno glinovita. Na ovoj lokaciji deponuje se otpad iz Rekovca i okolnih sela. Urađen je projekt sanacije i rekultivacije i neophodno je izvršiti sanaciju, rekultivaciju i zatvaranje deponije.

Kao posledica neorganizovanog prikupljanja otpada na celoj teritoriji, u skoro svim naseljima opštine stvaraju se "divlje" deponije. Novembra 2009. godine izvršeno je, primenom GPS tehnologije, određivanje pozicije, merenje geometrije deponija, navigacija i kreiranje foto dokumentacije. Snimanje je izvršio predstavnik Mašinskog fakulteta iz Kragujevca, a po ovlašćenju Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja i o njihovom trošku.

Organizovanim prikupljanjem otpada obuhvaćeno je 80% stanovništva. Otpad se ne razvrstava na mestu nastanka već se kućni otpad meša sa ostalim otpadom koji se odlaže u kontejnere, a zatim na deponiju. Broj kontejnera zapremine 1,1m, koji su raspoređeni na teritoriji opštine Rekovac je 262, ali ovaj broj nije dovoljan i nepravilno je raspoređen. Pojedina sela nisu obuhvaćena organizovanim prikupljanjem otpada i u tim selima ne postoje kontejneri, pa se javlja problem divljih deponija. Takođe, problem je i nedovoljna učestalost prikupljanja komunalnog otpada.

Tabela 6. Podaci o legalnim i "divljim" deponijama

Red. broj	Oznaka deponije	Mesto	Površina (m ²)	Procenjena visina
1.	RE- GL 1	Glavna deponija	4175	10
2.	RE- CI 1	Cikot	69	0,3
3.	RE- CI 2	Cikot	206	0,3
4.	RE - KA1	Kavadar	250	0,6
5.	RE- KA 2	Kavadar	249	0,3
6.	RE- KA 3	Kavadar	521	0,8
7.	RE-VU1	Vukmanovac	374	0,3
8.	RE-VU 2	Vukmanovac	486	0,3
9.	RE – LO 1	Loćika	213	1
10.	RE- LO 2	Loćika	937	0,3
11.	RE- LO 3	Loćika	240	0,5
12.	RE- LO 4	Loćika	104	0,3
13.	RE- SE 1	Sekurič	519	0,5
14.	RE- BE 1	Belušić	1062	0,8
15.	RE- OP 1	Oparić	647	3
16.	RE- OP 2	Oparić	151	0,3
17.	RE-DR 1	Dragovo	232	0,8
18.	RE- ZU 1	Županjevac	486	0,3
19.	RE-ZU 2	Županjevac	48	0,3
20.	RE- ZU 3	Županjevac	91	1,5
21.	RE- KA 1	Kaludra	78	1,5
22.	RE-KA 2	Kaludra	150	1
23.	RE- KO 1	Komarane	107	0,3
24.	RE-SI 1	Siljevica	368	0,3
25.	RE-VK 1	Velika Kruševica	178	0,5

Izvor: Lokalna samouprava

Sadašnja količina generisanog otpada je procenjena na oko 2000 t/godišnje. Kada se ovaj broj podeli sa 365 dana dobija se podatak od 5,5t otpada dnevno. Uzimajući u obzir broj stanovnika, broj domaćinstava i obuhvaćeni broj stanovnika može se uvideti da je količina otpada po uslovnom stanovniku oko 2,86 kg/ po stanovniku dnevno uključujući i reciklabilne materijale.

Pored kontejnera za komunalni otpad u naseljenom mestu Rekovac i u ostalim većim selima postoje žičani kontejneri (oko 40 kom.) za prikupljanje pet boca. Upravljanje otpadom predstavlja sprovođenje mera za postupanje sa otpadom u okviru sakupljanja transporta skladištenja tretmana i odlaganja otpada uključujući i nadzor nad tim aktivnostima i brigu o postrojenjima za upravljanje otpadom posle njihovog zatvaranja. Lokalnim planom upravljanja otpadom u opštini Rekovac za period 2010-2020

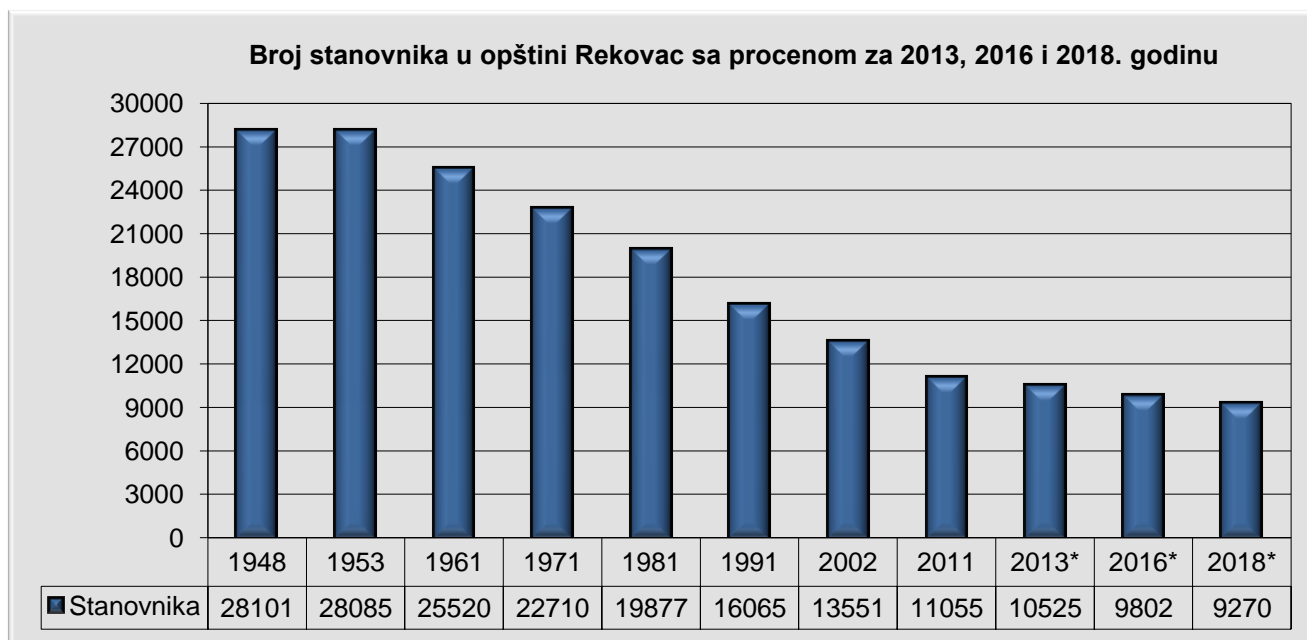

godine, uređene su određene aktivnosti koje bi trebalo da poboljšaju prikupljanje komunalnog otpada na teritoriji opštine Rekovac. Jedne od njih su i uspostavljanje efikasnog sistema upravljanja otpadom u opštini putem nabavke opreme za sakupljanje i transport otpada, proširenjem obim prikupljanja komunalnog otpada, sanacije i rekultivacije postojeće deponije, kao i izradom katastra postojećih divljih smetlišta i njihova sanacija. Takođe, u planu je uvođenje sistema selektivnog sakupljanja i reciklaže otpada, gde će se nabaviti oprema za sakupljanje i reciklažu otpada i uspostaviti saradnja sa organizacijama za dalji tretman sekundarnih sirovina.

U planu su i preko potrebno informisanje javnosti (podizanje javne svesti građana putem TV, novina, tribina, flajera...), edukacija đaka i penzionera o značaju zaštite životne sredine.

2. STANOVNIŠTVO

Zvanični podaci popisa stanovništva od 1948.godine pokazuju da je konstantan proces neprekidne demografske regresije (demografskog nazadovanja) opštine Rekovac. U pogledu demografije, ova opština beleži vrlo nepovoljne tendencije koje se ogledaju u produbljivanju tri glavna demografska procesa: ukupna depopulacija (pad broja stanovnika), prirodna depopulacija (broj umrlih stanovnika prelazi broj živorođene dece) i demografsko starenje.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prema poslednjem zvaničnom popisu stanovništva sprovedenom 2011. godine, opština Rekovac je imala 11055 stanovnika, što predstavlja umanjene broja stanovnika za 18,5% u odnosu na prethodni popis iz 2002. godine, odnosno 60,7% u odnosu na rezultate popisa stanovništva sprovedenog 1948. godine. Iz priloženih podataka može se uočiti da je, tokom popisnih intervala, proces demografske regresije bio sve intenzivniji i još uvek traje. To nam potvrđuju podaci iz 2013.godine koji pokazuju da je polovinom navedene godine broj stanovnika po proceni Republičkog zavoda za statistiku iznosio 10525, što u odnosu na 2011. godinu predstavlja smanjenje za 530 stanovnika, odnosno smanjenje za 4,8% za samo 2 godine. Prema procenama RZS iz 2018.godine, broj stanovnika opštine Rekovac je 9270. Glavni razlog ovakve demografske regresije opštine Rekovac je u njoj izrazito ruralnoj prirodizahvaćenoj procesom ekonomskog nazadovanja, posebno tokom poslednjih 30 godina. Sve

ovo je dovelo do migratornih kretanja stanovništva ove opštine ka većim privrednim centrima, pre svega onim u okruženju: Kragujevac, Kruševac, Kraljevo i Jagodina. Na ovakav demografski bilans opštine uticala je i druga komponenta demografskih procesa u vidu prirodne depopulacije.

Gustina naseljenosti u 2011. godini na teritoriji opštine Rekovac je 30 stanovnika po km², što u teritoriji u svrhu stavlja u male, homogene i socijalno kohezivne ruralne sredine.

Opština Rekovac je teritorijalno organizovana u 32 naselja u kojima broj stanovnika varira od 16, koliko ih je u selu Dobroselica, do 1.587 koliko živi u samom naselju Rekovac. Od 32 naselja opštine, svega 1 ima više od 1.000 stanovnika, dok preko 500 stanovnika broje još pet naselja. Ukupna gustina naseljenosti na teritoriji čitave opštine iznosi svega 30 st/km².

Tabela 7. Pregled broja stanovnika MZ na teritoriji opštine Rekovac u periodu 1948 - 2011. godina

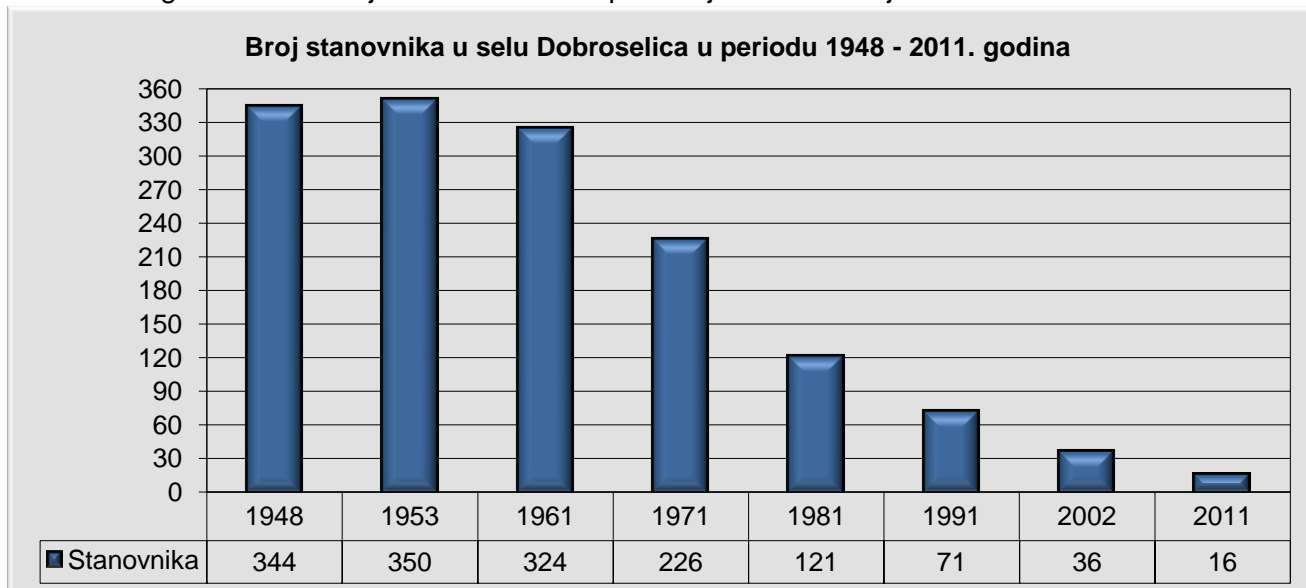
Naselje	Godina popisa stanovništva								Depo- pulacija (%)
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011	
Bare	255	232	182	165	142	101	77	65	74.0
Belušić	1317	1307	1344	1253	1188	1071	934	808	38.6
Beočić	1023	1014	979	895	733	544	467	363	64.5
Bogalinac	679	629	520	426	331	214	163	118	82.6
Brajinovac	471	481	418	369	322	260	221	215	54.3
Velika Kruševica	744	734	633	547	457	329	289	247	66.8
Vukmanovac	968	974	825	761	767	572	477	358	63.0
Dobroselica	344	350	324	226	121	71	36	16	95.3
Dragovo	2333	2324	2093	1854	1608	1319	1125	883	62.5
Županjevac	883	869	823	697	630	533	464	412	53.3
Kavadar	1069	1050	856	742	633	535	456	359	66.4
Kalenički Prnjavor	307	313	310	286	251	191	154	145	52.8
Kaludra	842	849	811	674	583	450	327	285	66.1
Komarane	595	576	515	456	388	301	254	187	68.6
Lepojević	505	551	541	518	471	414	362	302	40.2
Lomnica	465	483	430	356	287	240	186	143	69.2
Loćika	1035	1130	1057	950	836	623	519	417	59.7
Maleševo	260	249	242	204	201	175	146	115	55.8
Motrić	444	428	351	329	282	209	175	136	69.4
Nadrlje	633	649	647	574	442	331	229	155	75.5
Oparić	1760	1797	1646	1486	1442	1123	963	847	51.9
Prevešt	815	820	791	714	596	448	438	259	68.2
Rabenovac	248	234	191	169	146	107	128	91	63.3
Ratković	1335	1312	1151	916	745	522	461	344	74.2
Rekovac	1510	1674	1467	1685	1751	1886	1930	1587	+5.1
Sekurić	2389	2322	2114	1815	1497	1059	816	602	74.8
Sibnica	735	702	601	493	404	297	234	212	71.2
Siljevica	757	736	645	501	328	229	165	121	84.1
Tečić	1217	1186	1078	955	860	767	660	553	54.6
Ursule	903	959	885	761	640	499	380	294	67.4
Cikot	798	799	701	611	501	379	258	197	75.3

Šljivica	362	352	349	322	294	216	157	135	62.7
UKUPNO	28101	28085	25520	22710	19877	16015	13551	11055	60.7

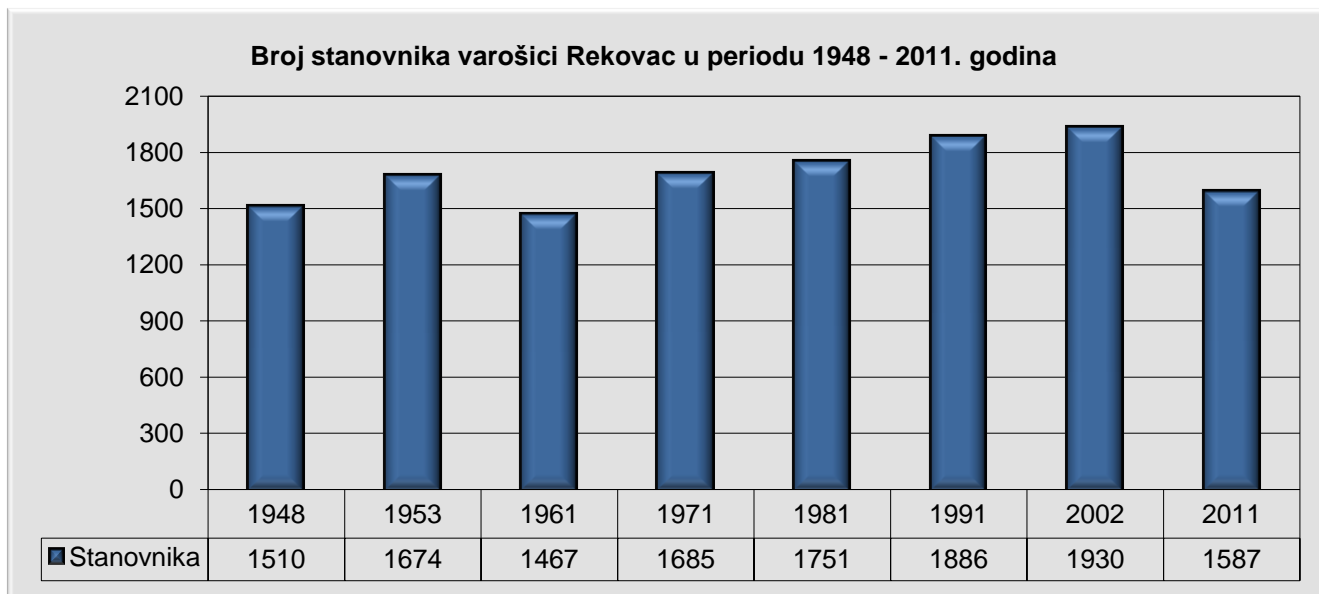
Izvor: Republički zavod za statistiku

Broj stanovnika se smanjivao tokom posmatranog perioda konstantno i u svim seoskim mesnim zajednicama opštine Rekovac. U tabeli se vidi da od 32 naseljena mesta samo jedno ima porast broja stanovnika u odnosu na 1948. godinu i to je Rekovac kojoj se broj stanovnika povećao za 5.1 %. Primer za negativan trend koji se odlikava kroz pad broja stanovnika je selo Dobroselica.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Po zvaničnim statističkim podacima 1948. godine broj stanovnika ovog brdsko – planinskog sela je iznosio 344, dok je po poslednjem popisu iz 2011. godine ovaj broj dostigao samo 16 stanovnika, što predstavlja pad od 95 % u posmatranom vremenskom periodu. Najmlađi stanovnik sada ima 65 godina. U narednoj deceniji ukoliko se ne stvore uslovi za povratak mladih i srednjodobnih stanovnika koji vode poreklo iz ovog sela, ono će u potpunosti ostati bez stanovnika. Najveći broj stanovnika ovog sela se odselio u veće gradove Kragujevac i Jagodinu.

Izvor: Republički zavod za statistiku

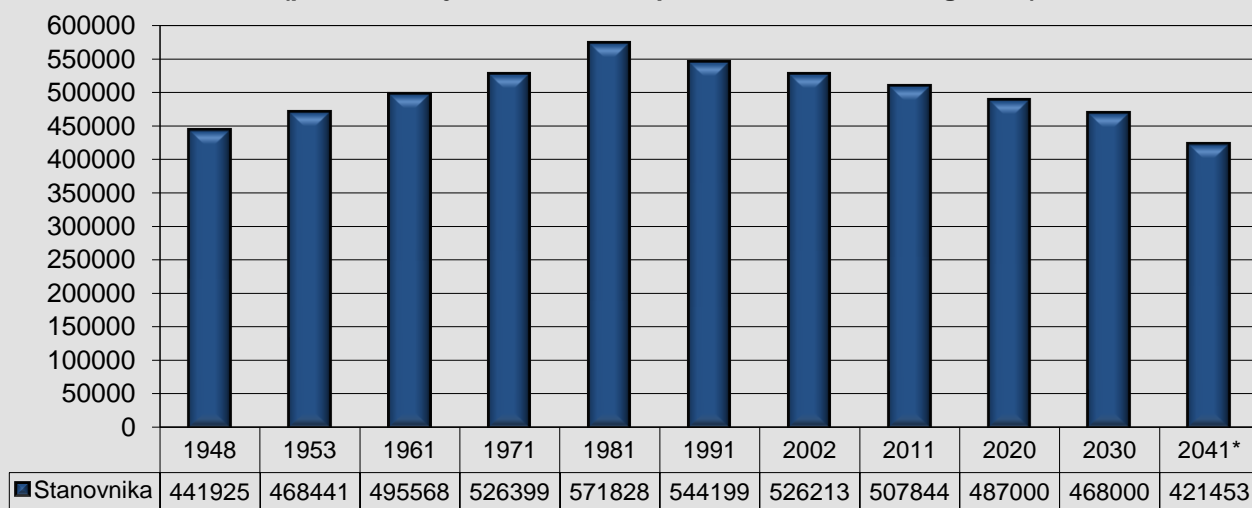
Varošica Rekovac koja je središte i administrativni centar opštine je jedina MZ koja u periodu od 1948. godine do 2011. godine ima porast broja stanovnika za 5 %. Međutim, ukoliko se za područje MZ Rekovac pogleda i uporedi broj stanovnika po poslednja dva popisa stanovništva videće se da i ovo naseljeno mesto ima značajan pad u broju stanovnika za 17,8%. Prema procenama Republičkog zavoda za statistiku trend depopulacije broja stanovnika će se nastaviti i u narednom periodu, kako na nivou opštine Rekovac, tako i na nivou čitavog regiona Šumadija i Pomoravlje.

Kretanje broja stanovnika u narednim godinama na teritoriji opštine Rekovac može se posmatrati kroz kretanje broja stanovnika u regionu Šumadije i Pomoravlja. Za predviđanje broja stanovnika u Šumadiji i Pomoravlju može se koristiti više scenaria. Na osnovu analiza rađenih u studiji „Policy scenario” može se videti da u slučaju tkz. „Progresivnog scenaria” za Šumadiju i Pomoravlje koji se može smatrati realnim scenariom budućeg socioekonomskog razvoja Regiona i koji polazi od pretpostavke da će ekonomske prilike u Šumadiji i Pomoravlju nalikovati onima koje su zabeležene tokom 2004 i 2005. godine. To znači da se očekuje trend blagog ekonomskog rasta u uslovima postepenog ekonomskog oporavka, skromnog priliva investicija usled ulaska Republike Srbije u EU, porasta zarada, porasta stopa aktivnosti i zaposlenosti (rast aktivnosti ženskog stanovništva i zaposlenosti starijih radnika), smanjenja stope nezaposlenosti (posebno smanjenje dugotrajne nezaposlenosti i nezaposlenost mladih), unapređenja ljudskog kapitala i smanjenja socijalne isključenosti.

Bez obzira na pretpostavku relativno povoljnih okolnosti za ekonomski oporavak, trebalo bi imati u vidu da to ne bi značilo istovremeno i demografski oporavak. Demografski procesi su dugoročni i posledice prethodnih populacionih kretanja ne mogu biti preko noći izbrisane. Osnovna demografska izvesnost ovog scenarija – nastavak depopulacije i starenja, je značajno determinisana dosadašnjim demografskim kretanjima, ali proces može biti usporen i stvoriti osnovu da se u daljoj budućnosti stvore preduslovi za demografski oporavak.

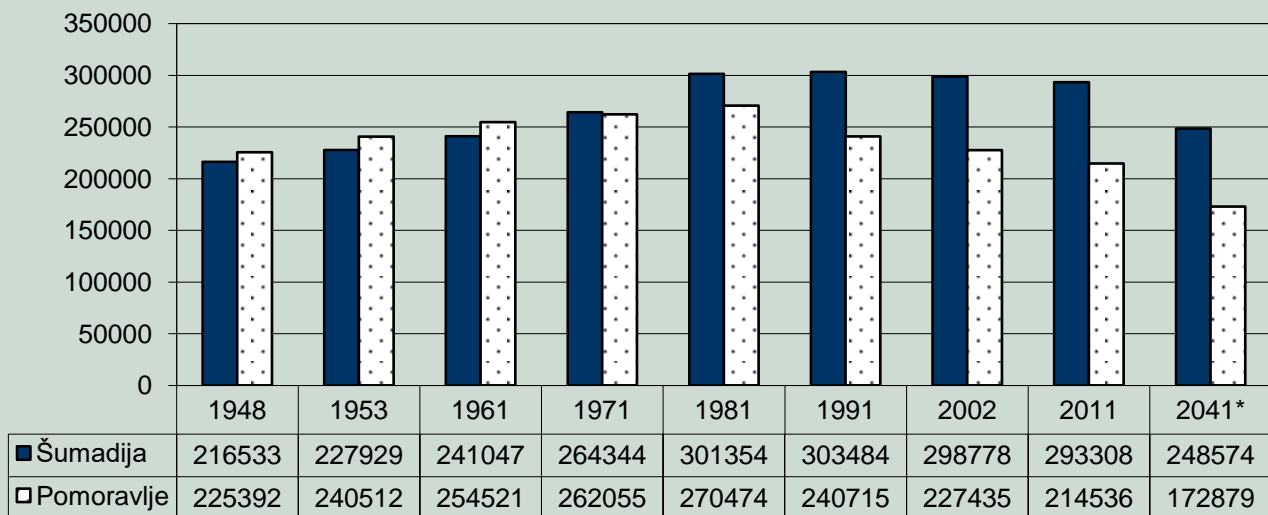
**Broj stanovnika regiona Šumadija i Pomoravlje za period od 1948 - 2041. godine
(procena broja stanovnika za period od 2020 - 2041. godine)**

Izvor: Studija „Policy scenario“

Za relativno kratak prospektivni period do 2030. godine, migracije ne mogu imati značajniji uticaj na razvoj ovog scenarija. Iako se predviđa umeren pozitivan migracioni saldo, isključivo po osnovu unutrašnjih migracija, njegov efekat ne može zaustaviti depopulaciju u Regionu, već samo može uticati na intenzitet njenog ispoljavanja. To najbolje pokazuje projekcija ukupnog broja stanovnika: u odnosu na 2011. godinu broj stanovnika bi se smanjio za 4% do 2020. (na 487.000), a za narednih 8% do 2030. godine (na 468.000). Populacija bi imala karakteristike izrazito starog stanovništva, tako da bi se povećala ukupna starosna zavisnost sa 47,7 na 56,7 (2020.) odnosno 63,5 do 2030. godine. Efekti starenja bi usloveli veću starosnu zavisnost starog nego mladog stanovništva. Procena broja stanovnika koja je data na dijagramu za 2041.godinu je izračunata sa nultim migracionim saldonom.

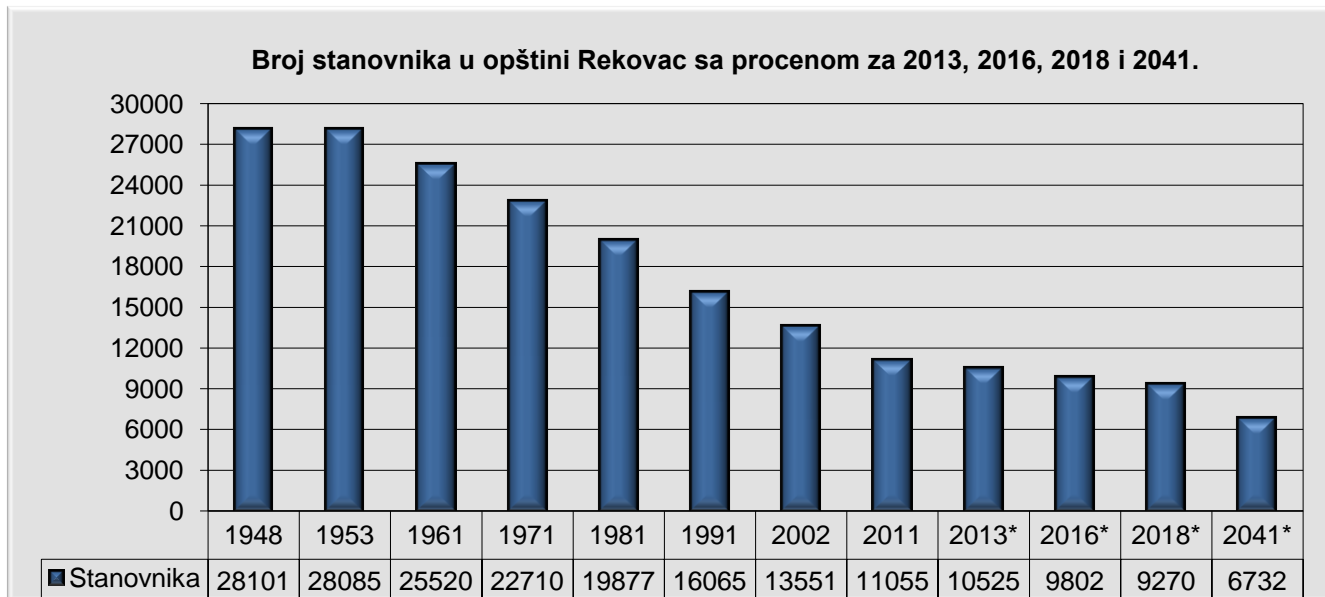
Broj stanovnika po okruzima za period 1948 - 2011. godina sa procenom za 2041.

Izvor: Studija „Policy scenario“

Posmatrajući broj stanovnika po okruzima za razliku od perioda 1948-1961.godina kada je Pomoravski okrug imao veći broj stanovnika od Šumadijskog okruga, od 1971. god., trend smanjenja broja stanovnika se nastavlja i do 2041.godine do kada je rađena procena broja stanovnika.

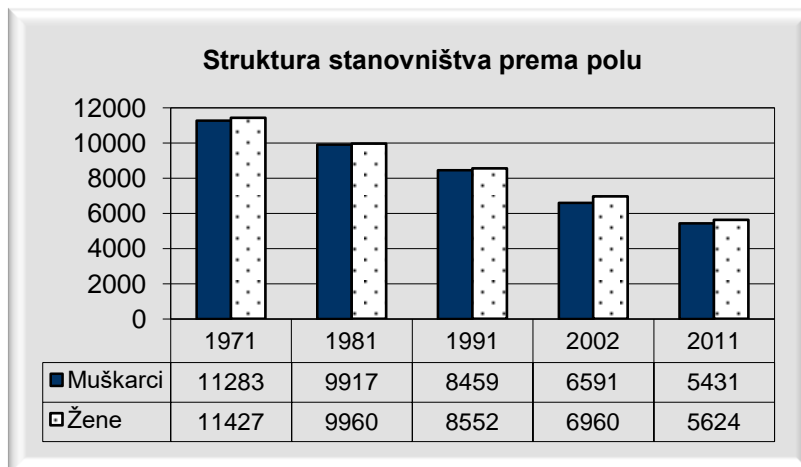
Izvor: Republički zavod za statistiku

Pretpostavka je da će se u opštini Rekovac nastaviti trend opadanja broja stanovnika u nešto većem procentu od pada broja stanovnika na nivou regiona i na osnovu procena Republičkog zavoda za statistiku u 2041. godini biće 6732 stanovnika u opštini Rekovac.

Struktura stanovnika

Struktura stanovništva prema polu

Posmatranjem polne strukture stanovništva opštine Reovac, može se uočiti da je na svim posmatranim popisima stanovništva ženska populacija bila brojnija od muške. Prema poslednjem zvaničnom popisu stanovništva u 2011. godini, muškaraca je bilo 5431, dok je ženskog stanovništva bilo 5624. Posmatrano u procentima taj odnos po poslednjem zvaničnom popisu je- 51,7 : 48,3 u korist ženske populacije, a primetno je i da se u poslednja dva posmatrana perioda razlika povećava u korist žena.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Starosna struktura stanovništva

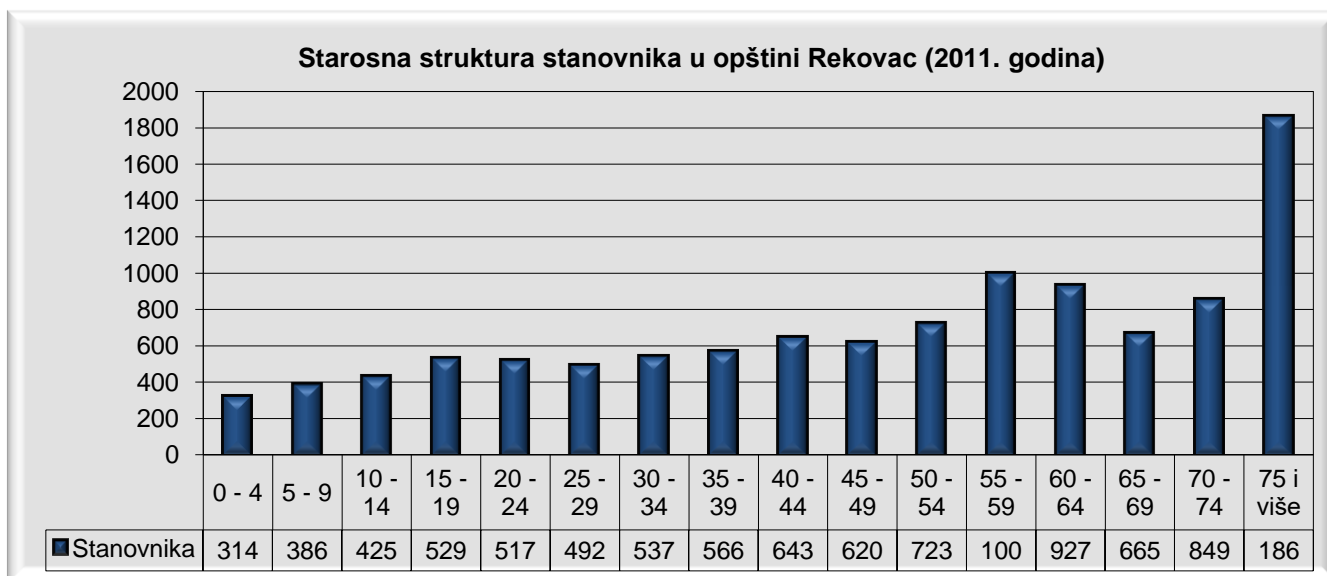

Starosna struktura stanovništva opštine Rekovac formirana je, pre svega, pod direktnim dejstvom fertiliteta, odnosno nataliteta, a proces starenja je, u najvećoj meri, uslovljen sekularnim padom nataliteta. Na starosnu strukturu stanovništva prema starosti uticali su i smrtnost, u manjoj meri odnosno migracije mlađeg stanovništva u znatno većoj meri.

Tabela 8. Starosna struktura stanovnika opštine Rekovac (Izvor: Republički zavod za statistiku)

Godine starosti	Godina popisa stanovništva				
	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
0 - 4	1068	933	703	466	314
5 - 9	1071	982	690	533	386
10 - 14	1458	972	841	622	425
15 - 19	1977	976	900	640	529
20 - 24	1495	1050	885	657	517
25 - 29	942	1300	782	660	492
30 - 34	1327	1169	881	707	537
35 - 39	1758	863	1133	630	566
40 - 44	2119	1233	1062	748	643
45 - 49	1983	1626	819	990	620
50 - 54	1123	2038	1176	925	723
55 - 59	1272	1878	1529	680	1000
60 - 64	1645	1036	1844	1035	927
65 - 69	1504	1049	1587	1194	665
70 - 74	1023	1249	827	1372	849
75 i više	885	1487	1302	1620	1862
Nepoznato	60	36	50	72	0

Starosna struktura stanovništva opštine Rekovac pokazuje da se, tokom posmatranog perioda, najbrojnije grupacije stanovništva pomeraju od srednjih godina ka starijem stanovništvu. Prema popisu iz 2011. godine dominira grupacija stanovništva preko 75 godina starosti koja čini 16,8% ukupne populacije opštine.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Kontigent stanovništva mlađeg od 20 godina je u neprekidnom opadanju. Naime, prema poslednjem popisu ova grupacija stanovništva zabeležila je pad u brojnosti od 59,4% u odnosu na popis sproveden

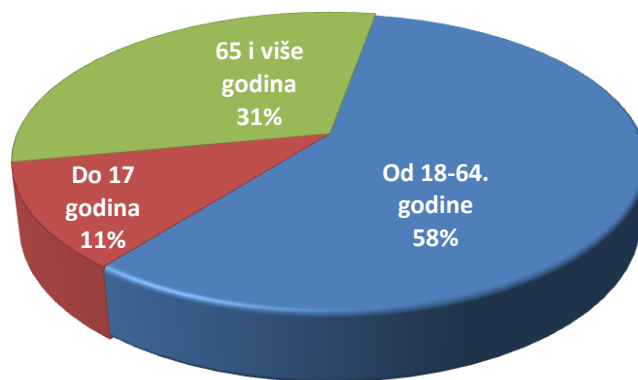
1971. godine. Sa druge strane, populacija opštine starija od 70 godina je u neprekidnom porastu i prema poslednjem popisu brojnost ove grupacije stanovništva uvećana je za 56,8% u odnosu na popis stanovništva sproveden 1971. godine. Imajući u vidu ova poređenja i negativan prirodni priraštaj opštine od -14,7‰ može se reći da opštinu Rekovac karakteriše proces izraženog demografskog starenja.

Starosna struktura stanovništva ima odlike starenja i u periodu nakon 2011.godine. Ona još uvek nije stabilizovana te se očekuju njene promene u pravcu većeg starenja sa sve nepovoljnijim demografskim posledicama i u narednim godinama.

Tabela 9: Starosna struktura stanovništva u 2017. i 2018. godini

	2017		2018	
	Ženski	Muški	Ženski	Muški
Deca starosti do 6 godina (predškolski uzrast)	145	176	131	165
Deca starosti 7–14 godina (uzrast osnovne škole)	267	278	254	263
Deca starosti 15–18 godina (uzrast srednje škole)	154	170	156	165
Deca starosti 0–17 godina	531	578	507	546
Broj mladih (15–29 godina)	645	690	618	677
Radni kontingent stanovništva (15–64 godina)	2630	2933	2522	2837
Ostalo stanovništvo	/	/	/	/
Ukupan broj stanovnika	4818	4734	4656	4614

Prema podacima i procenama iz 2018. godine, radno sposobno stanovništvo od 18-64 godine starosti, broji 5.359 osoba (57,8% od ukupnog broja stanovnika). Stanovništvo do 17 godina čini 11%, dok stanovništvo starije od 65 godina čine 34% od ukupnog broja stanovnika, a isti grafikon pokazuje i to da punoletno stanovništvo čini 88,6% od ukupnog broja stanovnika. Svi ovi podaci ukazuju da opština Rekovac ulazi u grupu starih opština i da je ovo gorući problem koji treba rešavati.

Osnovni kontingenti stanovništva

Statistički podaci govore da sve posmatrane grupacije stanovništva na teritoriji opštine Rekovac pokazuju tendenciju opadanja brojnosti u poslednjem popisnom periodu. Upoređujući osnovne kontingente stanovništva opštine Rekovac (Tabela 9) sa podacima koji se odnose na Šumadijski i Pomoravski okrug uočava se da su gotovo svi parametri nepovoljniji, odnosno na nižem nivou od proseka u regionu.

Tabela 10. Osnovni kontingenti stanovništva u 2012. godini

Teritorija	Ukupno stanovništvo		Osnovni starosni kontingenti stanovništva										Očekivano trajanje života živorođene dece od 2010-2012	
			Radni 15-64		Punoletni 18 i više		Predškolski 0-6		Školo-obavezni 7-14		Fertilni 15-49			
	Pros. starost	Indeks starenja	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	M	Ž
Šumadija	42,56	129,53	201426	68,9	242335	82,9	18316	6,2	22251	7,6	64308	22,02	73,1	77,3
Pomoravlje	44,10	150,07	140120	65,8	177091	83,2	12419	5,8	16285	7,7	44543	20,93	72,1	77,4
Š i P	43,68	139,8	341546	67,3	419426	83,1	30735	6,0	38536	7,65	108851	21,5	72,6	77,35
Rekovac	49,73	265,63	6433	59,6	9437	87,4	440	4,1	654	6,06	1801	16,69	73,5	77,0

Izvor: Republički zavod za statistiku – Opštine u Srbiji

Ovo se posebno odnosi na maloletno stanovništvo uzrasta do 15 godina čija je brojnost u posmatranom periodu na nižem nivou od proseka u regionu. Prosečna starost stanovništva je gotovo 50 godina što je znatno iznad proseka na nivou okruga i regiona. Učešće radno sposobnog stanovništva u ukupnoj populaciji opštine, kao i procenat predškolskog stanovništva je ispod proseka u odnosu na region Šumadija i Pomoravlje. Posebno je potrebno istaći podatak da je indeks starenja gotovo dva puta veći od indeksa starenja stanovništva na nivou regiona (Indeks starenja predstavlja odnos broja starog od 60 i više godina i mladog stanovništva starosti do 19 godina). Ukoliko se demografska starost na teritoriji opštine Rekovac posmatra za naredni period od 15 godina u skladu sa promenom starosne strukture stanovništva regiona Šumadija i Pomoravlje može se zaključiti da će i dalje rasti prosečna starost stanovnika.

Šumadija sa 42,56 godina i Pomoravlje sa 44,1 godinom spadaju u teritorijalne oblasti sa starim stanovništvom. Prosečna starost stanovništva Regije Šumadija i Pomoravlje je 43,68 godina i veća je od prosečne starosti stanovništva Srbije (42,2), a opština Rekovac sa prosečnom starošću od 49,7 godina spada u pet najstarijih opština u Srbiji. Prema rezultatima projekcija stanovništva, u slučaju niske varijante, prosečna starost stanovništva čitave Regije bi u 2030. godini bila 47godina (Tabela 10).

Na povećanje broja starih i vrlo starih ljudi u posmatranom periodu do 2030. godine uticaće i produženje očekivanog trajanja života-demografsko starenje sa vrha starosne piramide. Očekivano trajanje života je pod direktnim uticajem smrtnosti stanovništva po starosti. Prema podacima iz 2011. godine, u Šumadijskoj oblasti očekivano trajanje života muškaraca iznosi 71,6 godina, a žena 77,4 godina, dok su podaci za Pomoravsku oblast 72,1 (muškarci), odnosno 76,9 godina (žene). Navedeni podaci su na nešto višem nivou ako se posmatraju podaci iz 2012. godine za region i opštinu Rekovac, što potvrđuje pretpostavku da će se životni vek stanovništva povećavati kako na teritoriji regiona, tako i na teritoriji same opštine Rekovac.

Tabela 11. Projektovane promene u starosnom sastavu stanovništva regiona Šumadija i Pomoravlje

Godina	Niska		Srednja		Visoka		Multi migrac. saldo		
	2011	2020	2030	2020	2030	2020	2030	2020	2030
Ukupno stanovništvo	508291	485611	459576	487278	468075	489534	474820	480059	452217
Ispod 15.god.	70117	62470	53135	64137	61445	66393	67427	63477	60872
%	13.8	12.9	11.6	13.2	13.1	13.6	14.2	13.2	13.5
15-64	344110	310867	286072	310867	286262	310867	287024	306475	274713
%	67.7	64.0	62.2	63.8	61.2	63.5	60.4	63.8	60.7
65 i više	94064	112274	120369	112274	120368	112274	120369	110107	116632
%	18.5	23.1	26.2	23.0	25.7	22.9	25.4	22.9	25.8
80 i više	20301	25758	29636	25758	29636	25758	29636	24820	27849

%	4.0	5.3	6	5.3	6.3	5.3	6.2	5.2	6.2
Stopa ukupne zavisnosti									
$((014)+(65+))/(1564)*100$	47.7	56.2	60.7	56.7	63.5	57.5	65.4	56.6	64.6
Stopa zavisnosti mlađeg stanovništva									
$((0-14)/(1564))*100$	20.4	20.1	18.6	20.6	21.5	21.4	23.5	20.7	22.2
Stopa zavisnosti starijih od 65 godina									
$((65+)/(15-64))*100$	27.3	36.1	42.1	36.1	42.0	36.1	41.9	35.9	42.5
Prosečna starost	43.3	45.0	47.0	44.9	46.3	44.7	45.7	44.8	46.2
Indeks starenja									
$((0-19)/(60+))*100$	133.8	169.8	196.7	166.7	176.9	162.6	163.8	168.5	178.4

Izvor: Studija "Policy scenario" (MMWD projekat)

Prema usvojenim hipotezama o mortalitetu, do kraja projekcionog perioda (2011-2030) bilo bi prisutno smanjenje smrtnosti stanovništva po starosti, pa bi u 2030. godini očekivano trajanje života za muškarce bilo 75,7, a za žene 81,5 odnosno 80,9 godina u Šumadijskoj i u Pomoravskoj oblasti. Za poslednjih šest decenija, u Srbiji je produžen životni vek muškaraca za 17, a žena za 18. godina.

Najznačajnije smanjenje smrtnosti je ostvarivano kod odojčadi i male dece (što je uticalo na povećanje očekivanog trajanja života pri rođenju). O doprinosu smanjenja smrtnosti kod starog stanovništva (60 ili više godina) se ne može govoriti, jer je kod tih starosnih kohorti očekivano trajanje života gotovo stagniralo. Projekcije pokazuju da bi se očekivano trajanje života u toj starosti do 2030 moglo produžiti do tri godine (za oba pola). Pritisak ovakvih demografskih trendova najviše oslikava kretanje odnosa zavisnosti starog stanovništva (broj starih 65 i više godina na 100 lica u radnom uzrastu), a koji ukazuje na pritisak starenja stanovništva na privredu i ostale ekonomske aktivnosti regiona i opštine Rekovac.

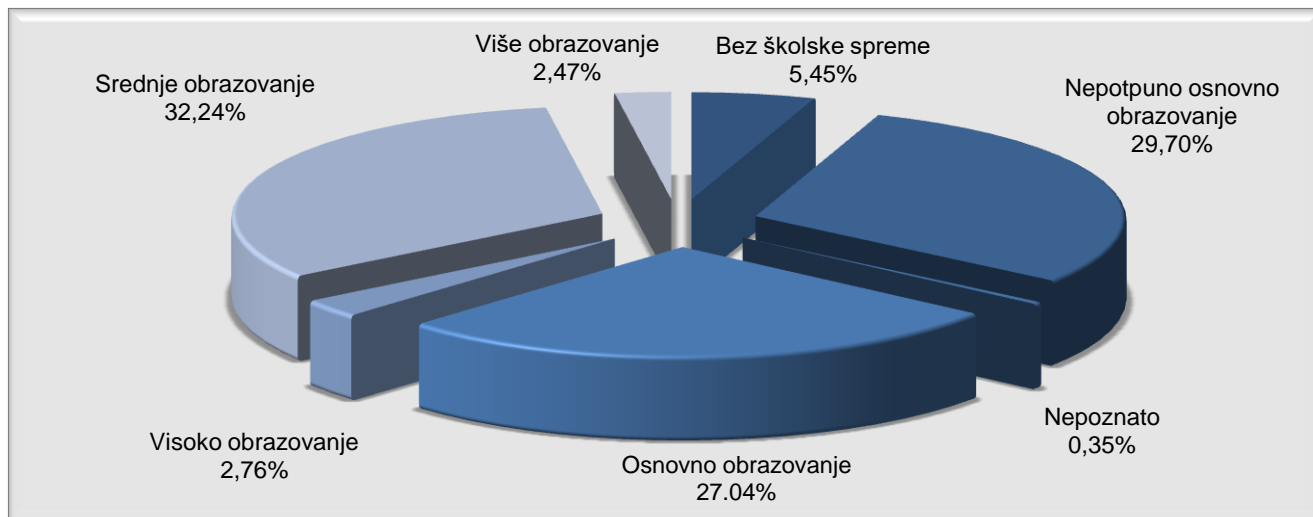
Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovna struktura stanovništva je izuzetno značajna za celokupni društveno ekonomski razvoj opštine. U prethodnim decenijama veliki broj mladih obrazovanih stanovnika opštine se odselio u veće industrijske gradove, ili su ostali u mestu studiranja, što se negativno odrazilo na celokupni razvoj opštine Rekovac. Lokalna samouprava je u poslednjih nekoliko godina preduzela unačajne aktivnosti u cilju unapređenja obrazovne strukture stanovnika, pre svega kroz pokretanje Visoke škole strukovnih studija smera voćarstvo i vinogradarstvo i razvojem infrastrukture kroz izgradnju Doma za smeštaj učenika. Pretežno seosko stanovništvo je odlika ovog kraja. Prilike koje su vladale u prošlosti dovele su do toga da je veoma veliki broj nepismenih lica, lica koja imaju završenu samo osnovnu školu, dok je broj onih koji imaju visoko obrazovanje veoma mali.

Tabela 12. Stanovništvo starije 15 i više godina prema polu i školskoj spremi, po popisu iz 2011. godine

Teritorija	Muško/ žensko	Ukupno	Bez škol. spreme	Nepot. osnovno obraz.	Osnov. obraz.	Srednje obraz.	Više obraz.	Visoko obraz.	Nepoznato
Rekovac	Ukupno	9930	541	2949	2685	3201	245	274	35
	Žensko	5081	477	1650	1366	1310	121	138	19
	Muško	4849	64	1299	1319	1891	124	136	16

Izvor: Republički zavod za statistiku

Izvor: Republički zavod za statistiku

Analizirajući obrazovnu strukturu stanovništva starijeg od 15 godina (Tabela 11), na prethodnom dijagramu uočava se da najveći je broj onih koji imaju srednje obrazovanje. Ova grupacija čini 32,24 % posmatrane populacije. Među stanovnicima opštine Rekovac starijim od 15 godina, 27,04 % ima samo osnovno obrazovanje, 29,70 % nepotpuno osnovno obrazovanje, dok više ili visoko obrazovanje ima svega 5,23 % stanovnika. Bez školske spreme je 5,45% stanovništva.

Obrazovna struktura u opštini Rekovac se u periodu od 2011 – 2018. nije značajnije promenila i dalje je veoma nepovoljna. Simptomatično je i to da čak 55% muškaraca i 68% žena starijih od 15 godina (radno sposobno stanovništvo) ima najviše osnovno obrazovanje.

Stanovništvo prema aktivnosti

Posmatrajući Popis stanovništva iz 2002. godine kada je aktivno stanovništvo činilo 47,13% ukupnog stanovništva opštine Rekovac uočava se primetan negativan trend upoređujući podatke sa popisom iz 2011.godine. Od ukupnog broja aktivnog stanovništva 85,9% obavljalo je neko od zanimanja, dok su ostatak predstavljala nezaposlena lica koja su tražila posao, što još jednom potvrđuje činjenicu da je opština Rekovac imala negativan trend u odnosu aktivnog i neaktivnog stanovništva u period između dva popisa stanovništva.

Tabela 13. Stanovništvo prema aktivnosti, po popisu iz 2011. godine

Teritorija	Aktivno stanovništvo					Neaktivno stanovništvo						
	Svega	Obavl. zanim.	Nezaposleni			Svega	Deca mlađa od 15.g	Penzioneri	Lica sa prih.od imov.	Učenici/ studenti	Doma čice	Ostalo
			Svega	Nekad radili	Traže prvi pos.							
Rekovac	3717	3057	660	404	256	7338	1125	3572	135	612	1171	723
Šumadija	123743	92124	31619	18950	12669	169565	40760	66554	1148	23054	23236	14813
Pomoravlje	81441	60824	20617	12307	8310	133095	28980	54683	953	15337	20817	12325
Region	205184	152948	52236	31257	20979	302660	69740	121237	2101	38391	44053	27138

Izvor: Republički zavod za statistiku

Po podacima popisa stanovništva iz 2002.godine na teritoriji Rekovca je 6387 stanovnika ili 47,13% bilo aktivno, dok je u 2011.godini samo 3717 stanovnika odnosno 33,62% od ukupne populacije bilo u

aktivnom statusu. Od ukupnog broja aktivnog stanovništva 78,4% obavlja neko od zanimanja, dok ostatak predstavljaju nezaposlena lica koja traže posao, ili pak lica koja su privremeno prekinula svoja zanimanja (Tabela 12).

Obim aktivnog stanovništva se smanjio zbog opadanja ukupnog stanovništva, ulaska sve malobrojnijih generacija u radnu dob i penzionisanja brojnijih baby boom generacija, a starenje radno sposobnog stanovništva se intenziviralo povećavanjem udela starijih generacija u radnom kontingentu. Starenje radnog kontingenta, sa kojim je povezana dominacija konzervativnijih stavova među radnom snagom, slabija pokretljivosti zaposlenih i manja produktivnosti usled slabijeg zdravlja, uz delovanje socioekonomskih faktora, dovelo je do opadanja apsolutnih i relativnih vrednosti aktivnog stanovništva na teritoriji opštine Rekovac.

Pored starenja, na opadanje opšte stope aktivnosti u opštini Rekovac snažno su delovali ekonomski i socijalni faktori, posebno odlazak mladih sa sela u okolne industrijske centre Kragujevac, Jagodina, Kruševac i transfer stanovništva iz poljoprivrednih u nepoljoprivredne delatnosti. Stope aktivnosti poljoprivrednog stanovništva koje je dominantno u opštini Rekovac, po pravilu, veće su od stopa aktivnosti u nepoljoprivrednim delatnostima, ali je i tendencija produženja školovanja mladog, radno sposobnog stanovništva (15-24), takođe vodila opadanju aktivnosti u periodu od 2002 do 2011. godine.

Na snižavanje stopa aktivnosti uticalo je i opadanje potražnje za radnom snagom, a posebno je bilo izraženo tokom poslednjih deset godina, tokom ekonomske krize i gašenja velikih proizvodnih kapaciteta u opštini Rekovac (Blagotin, Fabrika kablova, Vinarija Levač, Kupres). Uslužna preduzeća koja su nastavila da funkcionišu na teritoriji opštine, kao i otvaranje novih u ovom sektoru, potisnula su u drugi plan proizvodni sektor i uslovlila smanjenje aktivnosti muškog stanovništva koje se vezivalo za proizvodne delatnosti. Iako je istovremeno zabeležen rast ekonomske aktivnosti žena, jer se žensko stanovništvo lakše zapošljava u sektoru usluga, on nije kompenzovao sve manji broj aktivnih muškaraca, usled čega je opšta stopa aktivnosti stanovništva zabeležila veliki pad.

Domaćinstva prema broju članova

Tokom poslednjih 30 godina broj stanovnika se konstantno smanjivao što pokazuju podaci i da se broj domaćinstava takođe smanjuje. Posebno zabrinjava činjenica da je broj domaćinstava koji imaju više članova konstantno smanjuje iz godine u godinu (Tabela 13).

Tabela 14. Domaćinstva prema broju članova

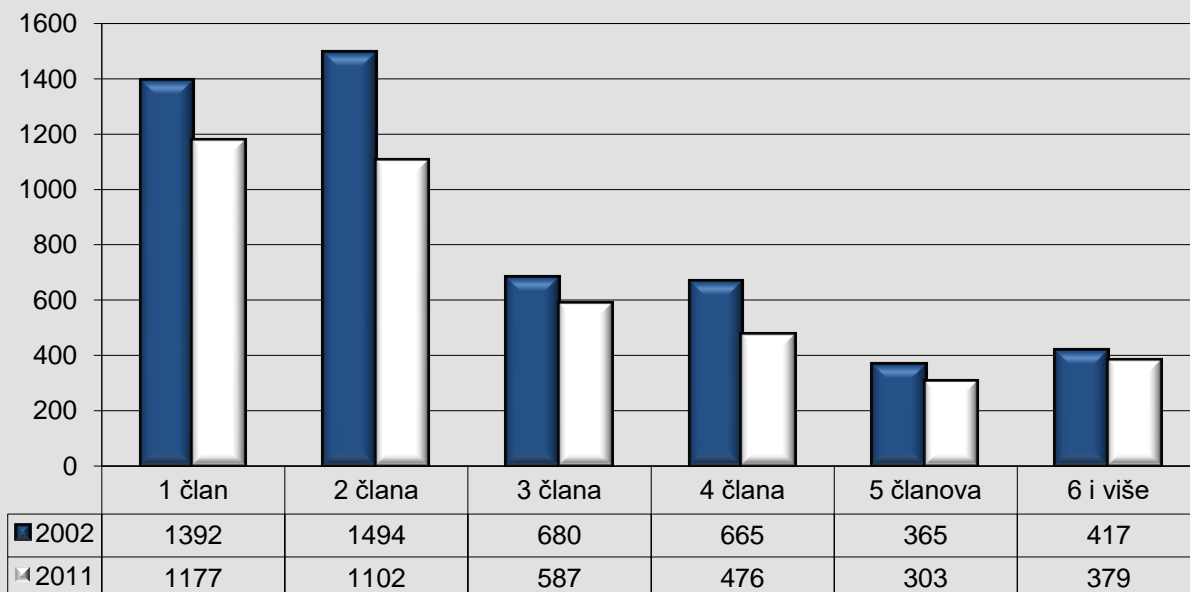
Godina	Ukupno	1 član	2 člana	3 člana	4 člana	5 članova	6 i više	Prosečno
2002	4950	1329	1494	680	665	365	417	2,74
2011	4024	1177	1102	587	476	303	379	2,7

Izvor: Republički zavod za statistiku – Opštine u Srbiji

Po poslednjem zvaničnom popisu stanovništva opština Rekovac je imala 4950 domaćinstava sa prosečno 2,7 članova. U odnosu na prethodni popis stanovništva, broj domaćinstava opštine Rekovac je manji za 18,7%, odnosno za 926 domaćinstava.

Struktura domaćinstva prema broju članova u opštini Rekovac

Izvor: Republički zavod za statistiku

Broj domaćinstava sa tri ili više člana čini ukupno 1745 domaćinstava što predstavlja 43,37% od ukupnog broja domaćinstava na teritoriji opštine Rekovac i pokazuje nepovoljne demografske trendove. Po podacima iz 2002.godine kada je ukupno 2127 domaćinstava imalo više od 3 člana domaćinstva, taj broj se smanjio za 382 domaćinstva u periodu do 2011.godine.

Vitalni događaji

Prirodni priraštaj u opštini Rekovac ukoliko se posmatra period od 2000. godine beleži konstantan negativan trend koji se karakteriše izuzetno visokim negativnim vrednostima. To je dovelo do posledice da je stanovništvo opštine sa prosečnom starošću od 49,73 godine posmatrajući po opštinama jedno od najstarijih u Republici Srbiji. U tabeli 14. dat je pregled vitalnih događaja u opštini Rekovac u periodu od 2000. do 2012. godine.

Tabela 15. Vitalni događaji u opštini Rekovac

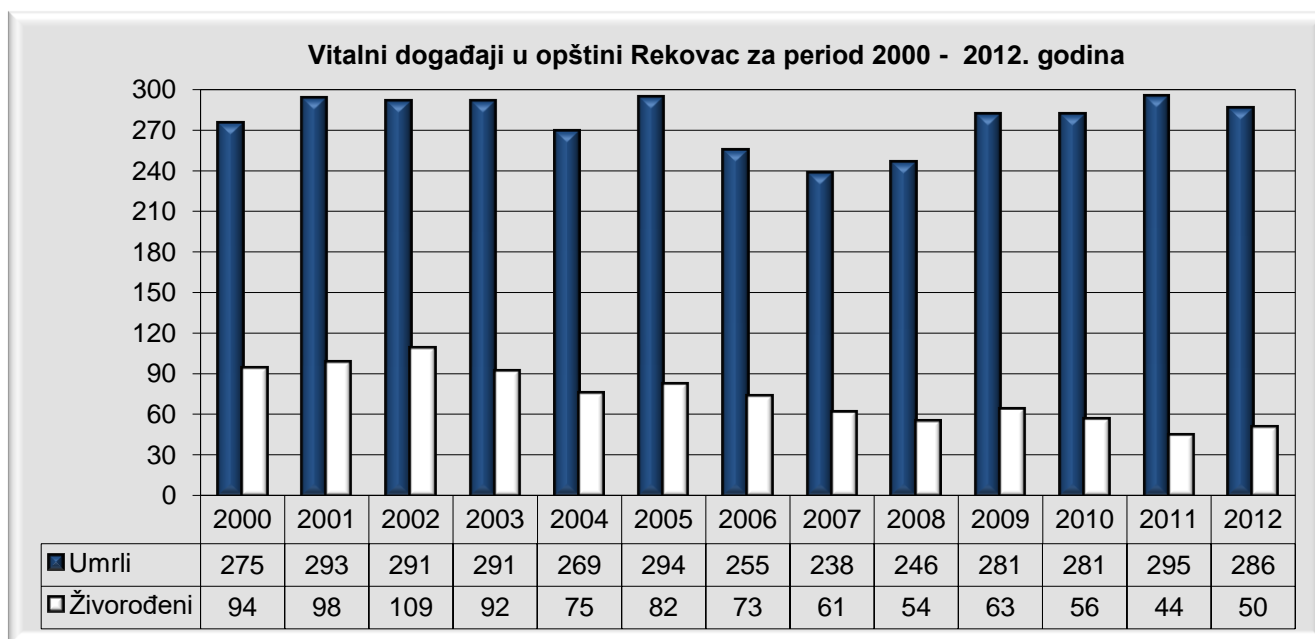
Godina	Živorodeni		Umrli		Prirodni priraštaj		Brakovi	
	broj	na 1000 stanovnika	broj	na 1000 stanovnika	broj	na 1000 stanovnika	zaključeni	razvedeni
2000.	94	6,1	275	18,0	-181	-11,9	71	7
2001.	98	6,4	293	19,3	-195	-12,9	72	8
2002.	109	8,1	291	21,5	-182	-13,4	70	3
2003.	92	6,9	291	21,9	-199	-15,0	55	33
2004.	75	5,8	269	20,8	-194	-15,0	44	2
2005.	82	6,5	294	23,2	-212	-16,7	41	19
2006.	73	5,9	255	20,6	-182	-14,7	37	18
2007.	61	5,0	238	19,6	-177	-14,6	31	10
2008.	54	4,6	246	20,8	-192	-16,2	39	6
2009.	63	5,4	281	24,3	-218	-18,8	43	10
2010.	56	5,0	281	24,9	-225	-20,0	34	4
2011.	44	4,0	295	26,8	-251	-22,8	33	1

2012.	50	4,6	286	26,5	-236	-21,9	28	3
-------	----	-----	-----	------	------	-------	----	---

Izvor: Republički zavod za statistiku

U posmatranom periodu prirodni priraštaj je konstantno negativan sa sve većim padom koji je dostigao maksimalnu negativnu vrednost u 2011. i 2012. godini (u 2011. godini vrednost od -22,8‰). Stopa novorođenih se smanjila na vrednost 4,6‰, što je umanjeње za 3,5‰ u odnosu na 2002. godinu kada je ova stopa bila 8,1‰. Stopa smrtnosti povećavala se konstantno, tako da je u 2011 i 2012. godini dostigla maksimalnu vrednost u posmatranom periodu, dostižući vrednosti od 26,8‰ i 26,5‰.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Na dijagramu „Vitalni događaji u opštini Rekovac za period 2000 – 2012. godina” jasno se uočava razlika između broja umrlih i živorođenih na teritoriji opštine Rekovac. Stopa smrtnosti povećavala se iz godine u godinu, tako da je u 2011. i 2012. godini dostigla maksimalnu vrednost u posmatranom periodu, dostižući vrednosti od 26,8‰ i 26,5‰. Najviše rođenih u opštini Rekovac je bilo 2002. godine ukoliko posmatramo period od 2000. godine i tada se rodilo 109 stanovnika. U narednim godinama ovaj broj se gotovo prepолоvio, tako da je u 2012. godini rođeno samo 50 stanovnika.

Etnička pripadnost stanovništva

Tabela 16. Etnička pripadnost stanovništva u opštini Rekovac u 2011. godini

Nacionalnost	Ukupno	Srbi	Crnogorci	Makedonci	Mađari	Romi	Rumuni	Rusini	Hrvati	Jugosloveni	Slovenci	Slovaci	Albanci	Bugari	Ostali	Nisu se izjasnili	Regionalna pripadnost	Nepoznato
Broj	11055	10712	12	8	1	41	1	1	7	2	2	2	5	3	7	47	4	200

Izvor: Republički zavod za statistiku

Najveći broj stanovništva opštine Rekovac je srpske nacionalnosti - 96,8%. Od ostalih etničkih grupacija, najbrojniji su pripadnici Romske manjine kojih ima ukupno 41 (0,37%).

Religijska pripadnost stanovništva

Religijska pripadnost stanovništva se nije menjala decenijama u kojima su dominirali pripadnici pravoslavne veroispovesti, tako da je i popis stanovništva iz 2011. godine potvrdio postojeću višedecenijsku religijsku pripadnost. U Tabeli 16. dat je pregled broja stanovnika prema religijskoj pripadnosti.

Tabela 17. Religijska pripadnost stanovništva u opštini Rekovac u 2011 .godini

Religija	Ukupno	Svega ²	Pravoslavci	Katolici	Protestanti	Islamisti	Ateisti	Neopredeljeni	Drugo	Nepoznato
Broj	11055	10791	10623	19	2	2	12	51	96	199

Izvor: Republički zavod za statistiku

U pogledu religijske pripadnosti, shodno etničkoj strukturi stanovništva, najveći broj stanovnika opštine Rekovac je pravoslavne veroispovesti koji čine 98,1%, dok je zanemarljiv broj pripadnika ostalih veroispovesti, od kojih su najbroniji stanovnici katoličke veroispovesti i njih je 19 ukupno.

3. LOKALNA SAMOUPRAVA

Struktura javne uprave

Organizacija lokalne samouprave opštine Rekovac uspostavljena je u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, Statutom opštine Rekovac i drugim zakonskim aktima i odlukama Skupštine opštine Rekovac. U skladu sa Zakonom, organi lokalne samouprave opštine Rekovac su:

- Predsednik opštine,
- Zamenik predsednika opštine,
- Pomoćnici predsednika (za privredu, za socijalnu zaštitu i zdravstvo i za kulturu),
- Skupština opštine,
- Opštinsko veće.

Za neposredno sprovođenje i izvršavanje zakona, opštinskih i drugih propisa, kao i omogućavanje ostvarivanja prava građana obrazuje se Opštinska uprava kao jedinstvena služba. Skupština opštine je

² Razliku od „svega“ čine lica koja su se izjasnila kao *hrišćani*.

predstavnički organ kojeg čine odbornici. Njih biraju građani na neposrednim izborima, tajnim glasanjem, u skladu sa Zakonom i Statutom opštine Rekovac.

Skupština opštine, u skladu sa zakonom, između ostalog: donosi Statut opštine i Poslovnik skupštine; donosi budžet i završni račun opštine; donosi program razvoja opštine i pojedinih delatnosti; donosi urbanistički plan opštine i uređuje korišćenje građevinskog zemljišta; donosi propise i druge opšte akte; raspisuje opštinski referendum i referendum na delu teritorije opštine; izjašnjava se o predlozima sadržanim u građanskoj inicijativi i utvrđuje predlog odluke o samodoprinosu; osniva službe, komunalna javna preduzeća, ustanove i organizacije, utvrđene statutom opštine i vrši nadzor nad njihovim radom; imenuje i razrešava upravni i nadzorni odbor; postavlja i razrešava direktore komunalnih javnih preduzeća, ustanova, organizacija i službi, čiji je osnivač i daje saglasnost na njihove statute, u skladu sa zakonom; bira predsednika skupštine i zamenika predsednika skupštine i, na predlog predsednika opštine, bira opštinsko veće; postavlja i razrešava sekretara skupštine; postavlja i razrešava načelnika opštinske uprave, odnosno načelnike uprava, na predlog predsednika opštine; utvrđuje opštinske takse i druge lokalne prihode koji joj po ovom zakonu pripadaju; utvrđuje naknadu za uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta; usvaja akt o javnom zaduživanju opštine; daje mišljenje o zakonima kojima se uređuju pitanja od interesa za lokalnu samoupravu; pokreće postupak za zaštitu prava lokalne samouprave pred Ustavnim sudom; daje saglasnost na upotrebu imena, grba i drugog obeležja opštine; obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i statutom.

Predsednik opštine vrši izvršnu funkciju u opštini. On, između ostalog: predstavlja i zastupa opštinu; predlaže način rešavanja pitanja o kojima odlučuje Skupština; naredbodavan je za izvršenje bitnih odluka; usmerava i usklađuje rad Opštinske uprave; donosi pojedinačne akte za koje je ovlašćen zakonom, Statutom ili odlukom Skupštine; vrši i druge poslove utvrđene Statutom i drugim aktima opštine.

Opštinsko veće je organ koji usklađuje ostvarivanje funkcija predsednika opštine i Skupštine opštine i vrši kontrolno- nadzornu funkciju nad radom Opštinske uprave. Ima pet članova. Opštinsko veće: predlaže statut, budžet i druge odluke i akte koje donosi Skupština, neposredno izvršava i stara se o izvršavanju odluka i drugih akata Skupštine opštine, donosi odluku o privremenom finansiranju u slučaju da Skupština opštine ne donese budžet pre početka fiskalne godine; vrši nadzor nad radom Opštinske uprave, poništava ili ukida akte Opštinske uprave koji nisu u saglasnosti sa zakonom, Statutom i drugim opštim aktom ili odlukom koje donosi Skupština opštine; rešava u upravnom postupku u drugom stepenu o pravima i obavezama građana, preduzeća i ustanova i drugih organizacija u upravnim stvarima iz nadležnosti opštine; stara se o izvršavanju poverenih nadležnosti iz okvira prava i dužnosti Republike, odnosno autonomne pokrajine; postavlja i razrešava načelnika Opštinske uprave, odnosno načelnike uprava za pojedine oblasti.

Opštinska uprava: priprema nacрте propisa i drugih akata koje donosi Skupština i predsednik opštine; izvršava odluke i druge akte Skupštine i predsednika opštine; rešava u upravnom postupku u prvom stepenu o pravima i dužnostima građana, preduzeća, ustanova i drugih organizacija; obavlja poslove upravnog nadzora nad izvršavanjem propisa i drugih opštih akata Skupštine opštine; izvršava zakone i druge propise čije je izvršavanje povereno opštini; obavlja stručne i druge poslove koje utvrdi Skupština i predsednik opštine. Opštinska uprava dužna je da građanima omogući nesmetano ostvarivanje njihovih prava, obaveza i pravnih interesa, daje potrebne podatke i obaveštenja, pruža pravnu pomoć, saraduje sa građanima i poštuje njihovo dostojanstvo. Opštinska uprava opštine Rekovac organizovana je kao jedinstvena služba sa više unutrašnjih radnih tela. Stalna radna tela Skupštine opštine Rekovac:

- Savet za budžet i finansije
- Savet za urbanizam, stambeno-komunalne delatnosti i zaštitu životne sredine

- Savet za poljoprivredu
- Savet za društvene delatnosti
- Savet za razvoj i zaštitu lokalne samouprave
- Savet za bezbednost saobraćaja i veza
- Savet za privredu, podsticaj razvoja malih preduzeća
- Komisija za statutarna pitanja i normativna akta Skupštine;
- Komisija za kadrovska i administrativna pitanja
- Mandatno- imunitetska komisija
- Komisija za predstavke i žalbe
- Komisija za društvena priznanja
- Komisija za rad sa mesnim zajednicama
- Komisija za zdravstvena i socijalna pitanja
- Komisija za rešavanje pitanja mladih na selu
- Štab za elementarne nepogode
- Štab za energetiku.

Služba za skupštinske poslove bavi se poslovima koji se odnose na Skupštinu opštine, predsednika opštine i Opštinsko veće. Savet za privredu, podsticaj razvoja malih preduzeća organizovan je kroz službe koje se bave sledećim aktivnostima: finansijski poslovi, privatno preduzetništvo, poslovi iz oblasti društvenih delatnosti, društvena briga o deci, boračko invalidska zaštita, poljoprivreda i vodoprivreda. Opština Rekovac nema ustanovljenu funkciju opštinskog menadžera, glavnog arhitekta, kao ni uslužni centar za građane. S ciljem podsticanja lokalnog ekonomskog razvoja, Skupština opštine Rekovac je osnovala Stalnu kancelariju za lokalni ekonomski razvoj opštine 2007. godine. Kancelarija obezbeđuje i sprovodi mere u cilju razvoja malih i srednjih preduzeća, izrade studija njihovog trenutnog stanja, kao i poljoprivrede, turizma i infrastrukture, kao i stvaranje povoljnih uslova za strane investicije, usmeravanje direktnih donacija za razvoj privrednih subjekta.

Lokalna samouprava opštine Rekovac ima 41 zaposlenog radnika od kojih je jedanaest sa visokom stručnom spremom, četiri sa višom, 21 zaposleni ima srednju stručnu spremu i 5 radnika je bez kvalifikacija. Opštinska uprava opštine Rekovac opremljena je sa 23 računarsa dial-up pristupom Internetu. Opština ima dva javna preduzeća – JKPMermersa 27 zaposleni i JP Drumskiprevozputnikasa 13 zaposlenaradnika.

4. LJUDSKI RESURSI I TRŽIŠTE RADA

ZAPOSLENOST

Statistički podaci koji se odnose na broj zaposlenih lica pokazuju njegov značajan porast u periodu nakon 2000. godine do 2004. godine, od kada počinje značajan pad u broju zaposlenih lica.

Tabela 18. Uporedni pregled broja zaposlenih na nivou Šumadijskog i Pomoravskog okruga i opštine Rekovac

Godina	Okrug/opština	Zaposleni		Zaposleni u ustanovama zadrugama i dr. organizacijama	Lica koja samostalno obavljaju delatnost	Broj zaposlenih na 1000 stanovnika
		Ukupno	Žene (%)			
2002	Opština Rekovac	1704	39,7	1234	470	126
	Šumadijski okrug	77808	47,0	61559	16249	261
	Pomoravski okrug	51730	37,0	39261	12469	228
2003	Opština Rekovac	1747	42,0	1181	566	132
	Šumadijski okrug	75204	46,4	57226	17978	252
	Pomoravski okrug	49495	37,9	35264	14231	218
2004	Opština Rekovac	1791	45,2	1193	598	138

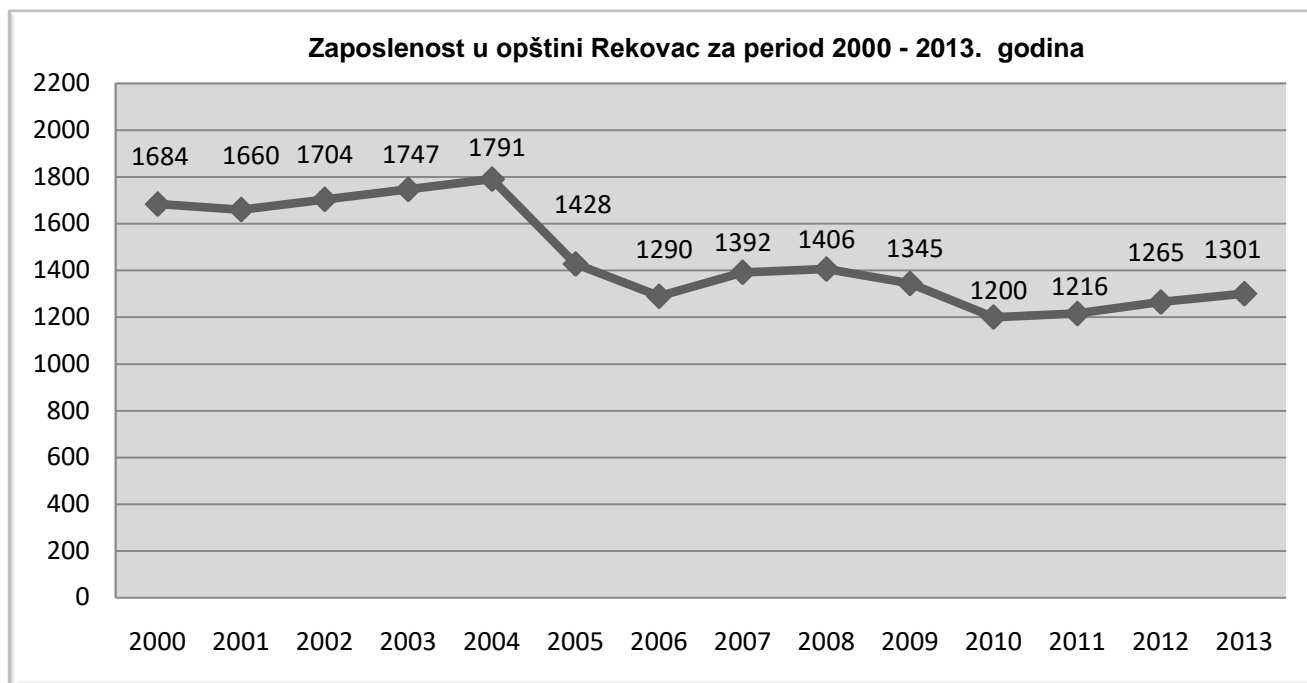

	Šumadijski okrug	82308	48,4	62771	19537	278
	Pomoravski okrug	57468	38,7	40274	17194	256
2005	Opština Rekovac	1428	39,8	1133	295	113
	Šumadijski okrug	79410	44,2	61866	17544	269
	Pomoravski okrug	63356	41,3	39139	24217	284
	Opština Rekovac	1290	41,9	1024	266	95
2006	Šumadijski okrug	73917	41,8	57567	16350	252
	Pomoravski okrug	61653	44,4	35345	26308	278
	Opština Rekovac	1392	43,8	1040	352	115
	Šumadijski okrug	71784	41,4	55266	16518	246
	Pomoravski okrug	61212	43,8	34534	26678	278
	Opština Rekovac	1406	44,6	1054	352	119
2008	Šumadijski okrug	68107	41,7	50790	17317	234
	Pomoravski okrug	60273	44,5	34306	25967	276
	Opština Rekovac	1345	45,4	1042	303	116
	Šumadijski okrug	61824	43,1	46888	14936	214
	Pomoravski okrug	55392	45,1	32996	22397	256
	Opština Rekovac	1265	42,6	1035	290	114
2010	Šumadijski okrug	59000	44,3	46000	13000	205
	Pomoravski okrug	50000	45,5	32000	19000	235
	Opština Rekovac	1216	42,1	936	280	111
	Šumadijski okrug	60257	47,3	46503	13754	210
	Pomoravski okrug	46810	42,7	31138	15672	220
	Opština Rekovac	1265	41,7	934	331	117
2012	Šumadijski okrug	63426	48,1	47186	16240	217
	Pomoravski okrug	45349	42,6	31096	14253	213
	Opština Rekovac	1301	42,1	971	329	119
	Šumadijski okrug	64010	46,6	48838	15172	219
2013	Pomoravski okrug	43504	43,6	30814	12690	210

Izvor: Republički zavod za statistiku

Poređenjaradi, 2004. godine opština Rekovac je zabeležila najveći broj zaposlenih osoba (1791), što je 6,4% više od broja zaposlenih osoba 2000. godine. Broj zaposlenih lica opštine Rekovac u periodu 2000 – 2004. godine se uvećavao, pre svega usled porasta broja zaposlenih osoba u privatnom sektoru. Nakon 2004. godine broj zaposlenih lica u privatnom sektoru se značajno smanjio (2006. godine 55,5% manje u odnosu na 2004. godinu) što je imalo za posledicu i smanjenje ukupnog broja zaposlenih osoba opštine Rekovac.

Navedeni rezultati su posledica stečaja, a kasnije i privatizacija firmi koje su zapošljavale veći broj radnika, poput AD Levač i AD Polet. Na zaposlenost stanovnika opštine nije u znatnoj meri uticalo preduzeće Trend Fashion koje je funkcionisalo u navedenom periodu jer je značajan broj radnika koji je bio zaposlen u ovom preduzeću bio iz susednih opština.

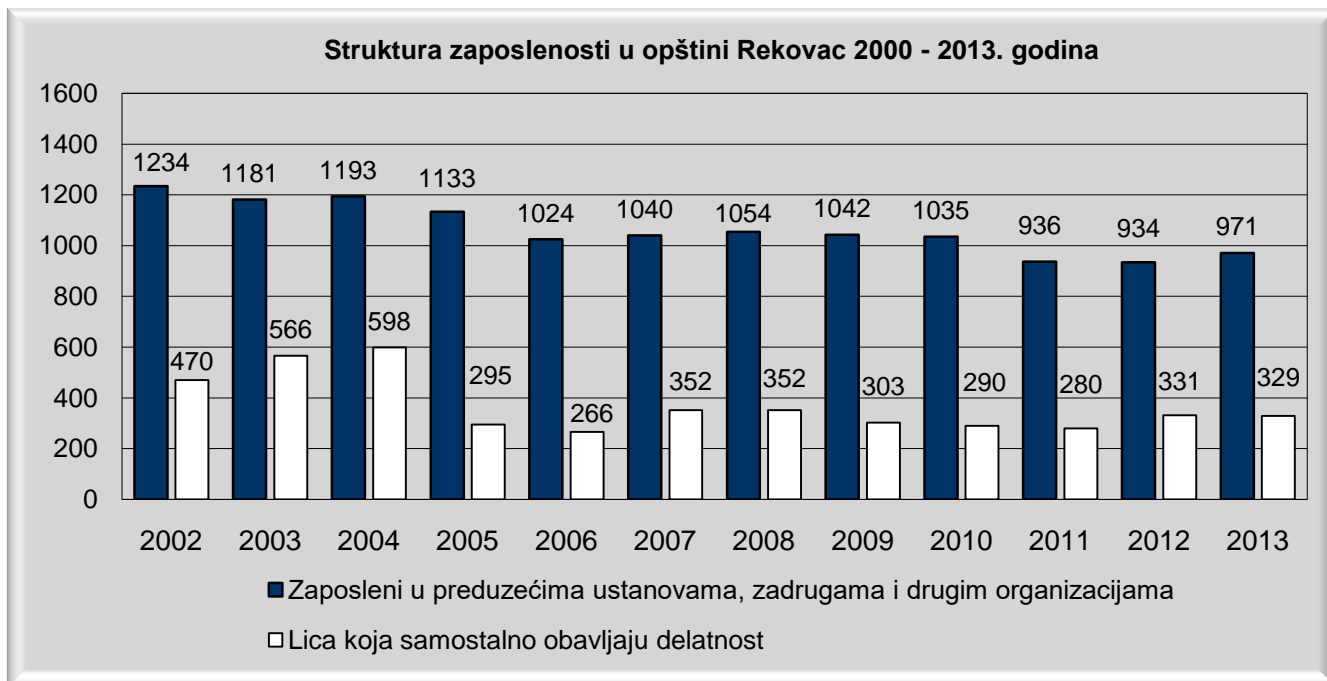

Izvor: Republički zavod za statistiku

U 2013. godini, na teritoriji opštine Rekovac je bilo 1301 zaposlenih lica, što je neznatno više od 2006. godine, ali i najviše u poslednje 4 godine posmatranog perioda. Posmatrajući ukupan broj zaposlenih na 1000 stanovnika i upoređujući ove podatke sa prosekom na nivou Šumadijskog i Pomoravskog okruga dolazi se do zaključka da je ovaj odnos veoma nepovoljan sa stanovišta opštine Rekovac.

Učešće ženske populacije u ukupnom broju zaposlenih lica opštine Rekovac značajno je variralo u posmatranom periodu. Tokom perioda rasta broja zaposlenih lica opštine Rekovac, rastao je i udeo ženske populacije. Po poslednjem statistički obrađenom intervalu koji se odnosi na 2013. godinu, učešće ženske populacije u ukupnom broju zaposlenih lica opštine Rekovac bilo je 42,1%. Upoređujući sa prosekom na nivou okruga ovaj procenat je nešto manji u odnosu na oba okruga.

Povećanje zaposlenosti je jedan od osnovnih uslova za unapređenje kvaliteta života lokalnog stanovništva, posebno imajući u vidu da je opština dominantno ruralna sredina gde i drugi aspekti društvenog života nisu u dovoljnoj meri zastupljeni i na visokom nivou. Podrška otvaranju malih preduzetničkih radnji, pre svega zanatskih radnji u cilju angažovanja lica da samostalno obavljaju delatnost (sada ih je svega 25%), pokretanjem prerađivačkih i skladišnih kapaciteta uz korišćenje lokalnih resursa, predstavlja jedan od načina da se unapredi zaposlenost na teritoriji opštine.

Ako posmatramo period od 2002. godine uočava se da broj lica koja samostalno obavljaju delatnost se neprekidno uvećavao nakon 2000. godine zaključno sa 2004. godinom, posle čega dolazi do njegovog značajnog umanjjenja.

Ukupan broj lica koji samostalno obavljaju delatnost u 2013. godini je 329, odnosno 25% od ukupno zaposlenih lica i njihov broj je manji u odnosu na 2004. godinu kada ih je bilo ukupno 598, što je i najviše u poslednjih 13 godina. Sa druge strane, tokom čitavog perioda koji je predmet ove analize, opadao je broj zaposlenih u društvenom (državnom) sektoru, tako da je 2002. godine u ovom sektoru bilo zaposleno 1234 radnika, dok je u 2013. godini ovaj sektor zapošljavao 971 radnika, odnosno 75% od ukupnog broja zaposlenih lica, što je za 21,3% manje nego 2002. godine.

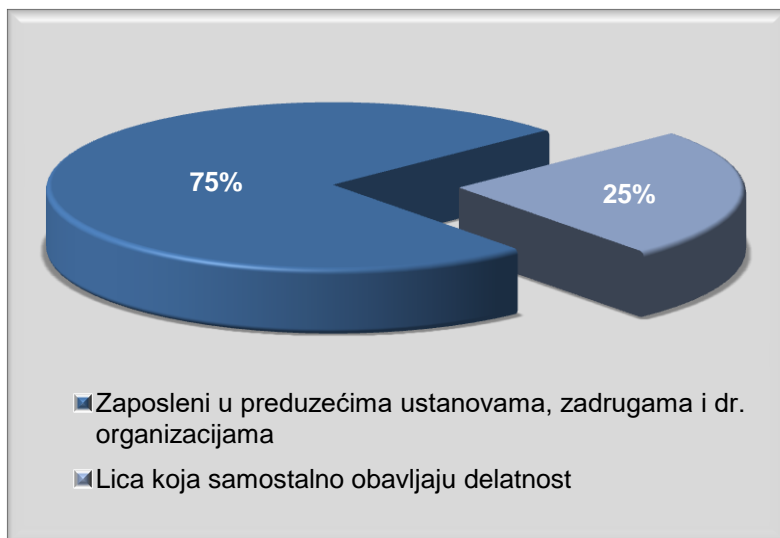

Tabela 19. Broj zaposlenih na području opštine Rekovac u pravnim licima u 2018.godini

Ukupan broj zaposlenih	Zaposleni u pravnim licima (privredna društva, preduzeća, ustanove, zadruge i druge organizacije)	Privatni preduzetnici (lica koja samostalno obavljaju delatnost) i zaposleni kod njih	Registrovani individualni poljoprivrednici
1.616	897	254	465

Izvor: NSZ

Iz priložene tabele se vidi da je veoma veliki broj lica zaposlen u pravnim licima (privredna društva, preduzeća, ustanove, zadruge i druge organizacije), čak 897 lica, u odnosu na zaposlene privatne preduzetnike i lica zaposlena kod njih, 254 lica.

Tabela 20. Zaposlenost u opštini Rekovac u 2017-2018

	2017	2018
Registrovani zaposleni	1.119	1.151
Registrovani zaposleni u odnosu na broj stanovnika (u %)	11,4	12,4
Registrovani nezaposleni	1.769	1.487
Registrovani nezaposleni na 1000 stanovnika	185	160

Izvor: NSZ

Iz tabele se jasno može videti da je broj nezaposlenih lica u 2018. godini veći od broja zaposlenih. Po podacima NSZ na teritoriji opštine Rekovac, u decembru 2018. godine registrovano je 1.487 nezaposleno lice a od toga 685 su osobe ženskog pola. Takođe, praksa je pokazala da je broj osoba muškog pola koji traže zaposlenje veći nego osoba ženskog pola. Takav trend je nastavljen i u 2019. godini. Jedan od načina za povećanje broja zaposlenih je i pokretanje proizvodnje u postojećim neiskorišćenim proizvodnim halama u kojima je funkcionisala proizvodnja provodnika kroz dovođenje zainteresovanih investitora. U prethodnom periodu opština je finansirala obuku za radnike iz oblasti proizvodnje tekstilnih i odevnih predmeta, pa je i ovaj potencijal u kadrovskoj obučenosti jedna od mogućnosti da investitori pokrenu proizvodnju u ovom sektoru.

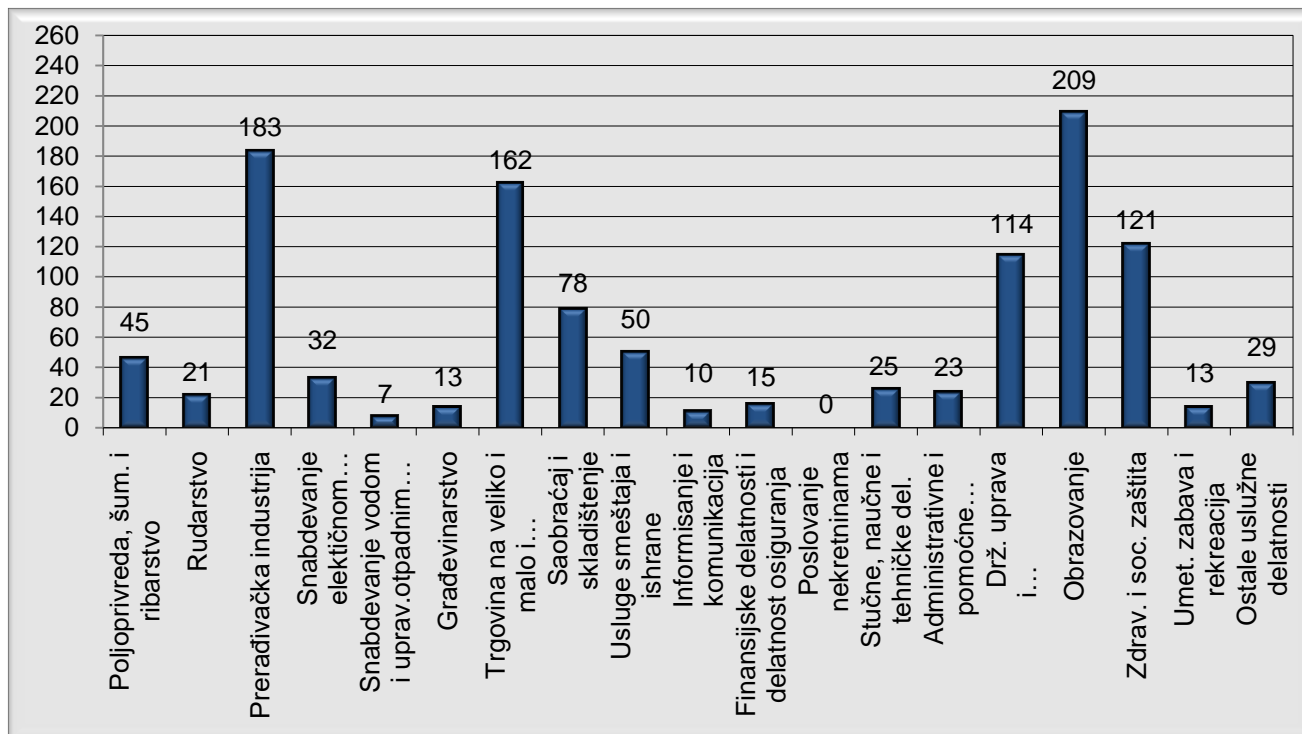
Zaposlenost po sektorima delatnosti

Poljoprivredna proizvodnja je dominantan oblik ekonomskih aktivnosti, ali je najveći broj zaposlenih u obrazovanju, dok poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo u 2018. zapošljava samo 45 radnika.

Tabela 21. Registrovana zaposlenost po sektorima

Opis	Stanje u 2016.	Stanje u 2017.	Stanje u 2018.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	38	48	45
Rudarstvo	22	22	21
Prerađivačka industrija	140	125	183
Snabdevanje električnom energijom, gasom	24	29	32
Snabdevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kont. procesa uklanjanja otpadom i sl.akt.	14	8	7
Građevinarstvo	10	13	13
Trgovina na veliko i malo; popravka motornih vozila	158	155	162
Saobraćaj i skladištenje	99	102	78
Usluge smeštaja i ishrane	50	50	50
Informisanje i komunikacija	8	8	10
Finansijske delatnosti i delatnost osiguranja	15	15	15
Poslovanje nekretninama	0	0	0
Stručne, naučne i tehničke delatnosti	32	22	25
Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti	25	28	23
Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osig.	98	115	114
Obrazovanje	219	215	209
Zdravstvena i socijalna zaštita	136	126	121
Umetnost, zabava i rekreacija	13	14	13
Ostale uslužne delatnosti	23	24	29

Izvor: Republički zavod za statistiku

Ako se posmatra struktura zaposlenih lica po sektorima delatnosti u 2018.godini, može se zaključiti da obrazovanje i prerađivačka industrija učestvuju u zapošljavanju najvećeg broja stanovništva. U sektoru obrazovanja zaposleno je 209, dok je u prerađivačkom sektoru zaposleno 183 lica. Nakon ova dva sektora jedino još trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila sa 162 zaposlenih, ima znatno učešće u ukupnom broju zaposlenih lica. U odnosu na navedene sektore, u ostalim sektorima pojedinačno je zaposleno znatno manje lica. U sektoru poljoprivrede zaposleno je samo 48 lica iako je poljoprivredna dominantna delatnost stanovništva. Razlog je u činjenici da su nekadašnje zadruge nefunkcionalne, da preuzeća u agrokomplesu ne postoje i da se većina stanovništva bave poljoprivredom kao registrovana poljoprivredna gazdinstva (RPG) koja nemaju pravni status.

NEZAPOSLENOST

Porast broja nezaposlenih lica posledica je neaktivnosti društvenih sistema koji su, u fazi privatizacije ili stečaja, smanjili broj zaposlenih otpuštanjem jednog dela radne snage. Ovde treba istaći da su firme, poput AD Polet i AD Levač koje su zapošljavale veći broj radnika, nakon procesa stečaja, privatizovane i prestale sa radom. Pored toga, firme Kupres i Kablovi Rekovac, takođe su imale problem tehnoloških viškova radnika. Ovaj problem nije rešavan socijalnim programima, tako da su se njihovi radnici registrovali na tržištu rada uz pravo sticanja izvesne finansijske nadoknade. Sa druge strane, firma *Blagotin* problem viška radnika rešavala je uz odgovarajući socijalni program.

Tabela 22. Struktura nezaposlenih lica opštine Rekovac

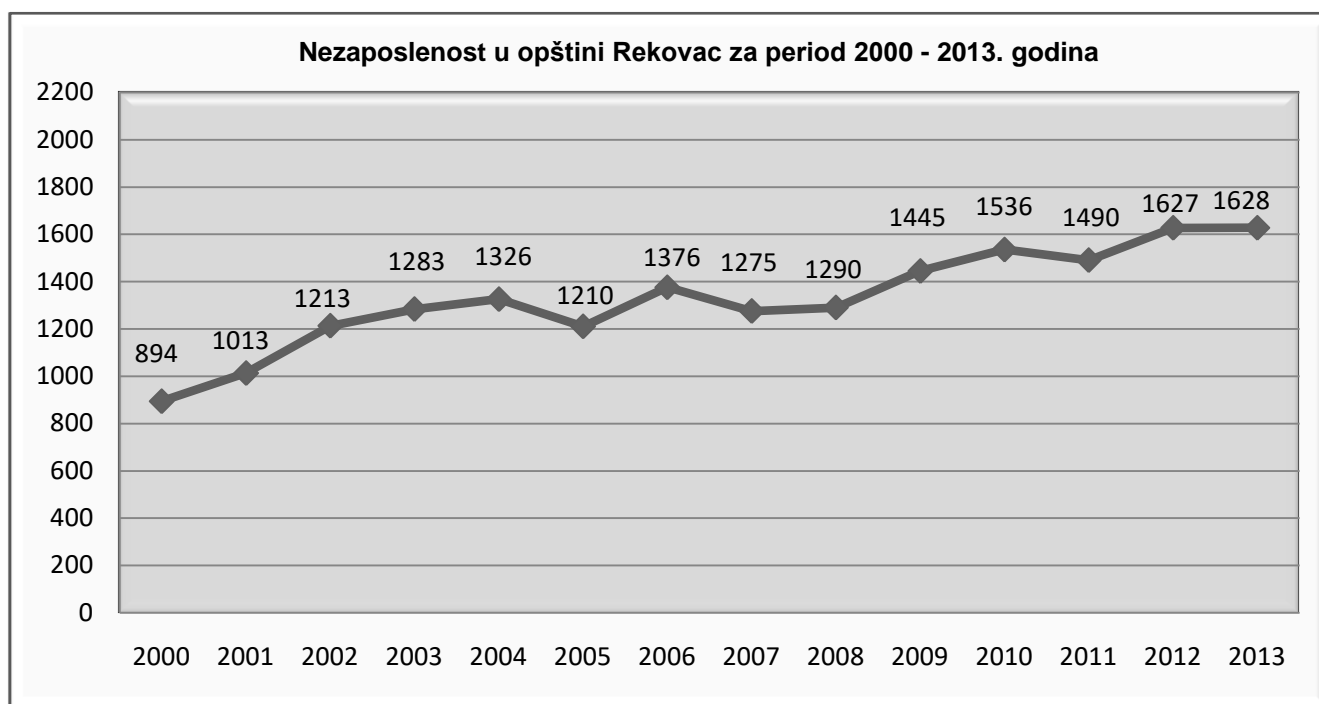
Godina	Ukupno	Prvi put traže zaposlenje		Bez kvalifikacija		Žene		Na 1000 stanovnika
		svega	%	svega	%	svega	%	
2000.	894	703	78,6	327	36,6	478	53,5	58
2001.	1013	796	78,6	370	36,5	521	51,4	67
2002.	1213	881	72,6	466	38,4	608	50,1	90
2003.	1283	913	71,2	502	39,1	610	47,5	97

2004.	1326	852	64,3	442	33,3	611	46,1	102
2005.	1210	776	64,1	430	35,5	582	48,1	96
2006.	1376	906	65,8	528	38,4	623	45,3	111
2007.	1275	743	58,3	459	36,0	533	41,8	105
2008.	1290	666	51,6	495	38,4	610	47,3	109
2009.	1445	564	38,8	541	37,2	675	46,4	126
2010.	1536	637	41,5	571	37,2	710	46,2	136
2011.	1490	685	46,0	555	37,2	698	46,8	136
2012.	1627	786	48,3	614	37,7	764	47,0	151

Izvor: Republički zavod za statistiku

Statistički podaci pokazuju da se broj nezaposlenih lica opštine Rekovac neprekidno uvećavao, zaključno sa 2004. godinom, kada je opština zabeležila 1326 registrovanih nezaposlenih lica ili 48,3% više u odnosu na 2000. godinu.

Nakon perioda neprekidnog rasta broja nezaposlenih lica opštine došlo je do izvesnog umanjenja ovog broja što predstavlja rezultat institucionalne podrške države kroz programe samozapošljavanja. Pored toga, restriktivna primena Zakona o radu dodatno je uticala na smanjenje sive ekonomije, a tako i na povećan broj registrovanih privrednih subjekata i broja prijavljenih radnika u 2005. godini u kojoj je bilo ukupno 1210 nezaposlenih lica. Od 2005. godine broj nezaposlenih lica gotovo svake godine konstantno raste. U januaru mesecu 2013. godine ukupno je bilo 1627 nezaposlenih lica, dok je sredinom 2014. godine taj broj gotovo identičan i iznosi 1628 nezaposlenih lica.

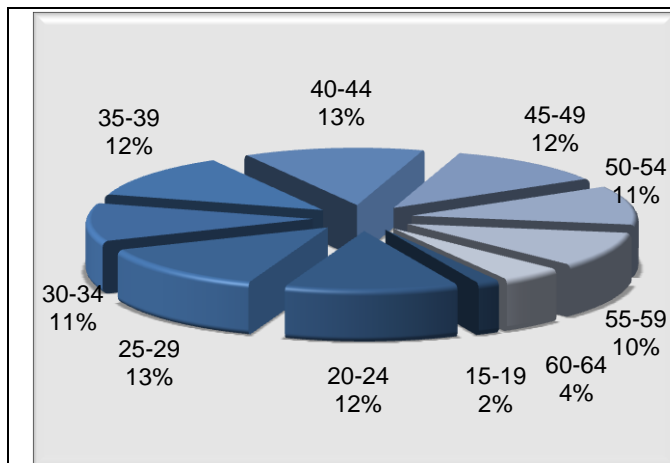
Tabela 23. Starosna i polna struktura nezaposlenih u 2013. i 2014. godini

Godina	Pol	Godine starosti										Ukupno
		15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	
2013.	Muškarci	25	122	86	90	103	102	101	100	91	43	863
	Žene	24	92	112	93	97	116	91	77	59	3	764
	Ukupno	49	214	198	183	200	218	192	177	150	46	1627

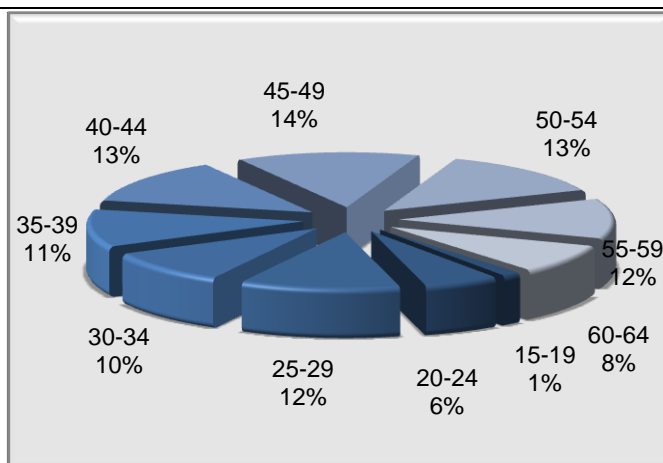

2014.	Muškarci	19	113	99	93	101	104	91	99	96	64	879
	Žene	7	89	114	80	100	109	101	78	63	8	749
	Ukupno	26	202	213	173	201	213	192	177	159	72	1628

Izvor: Republički zavod za statistiku

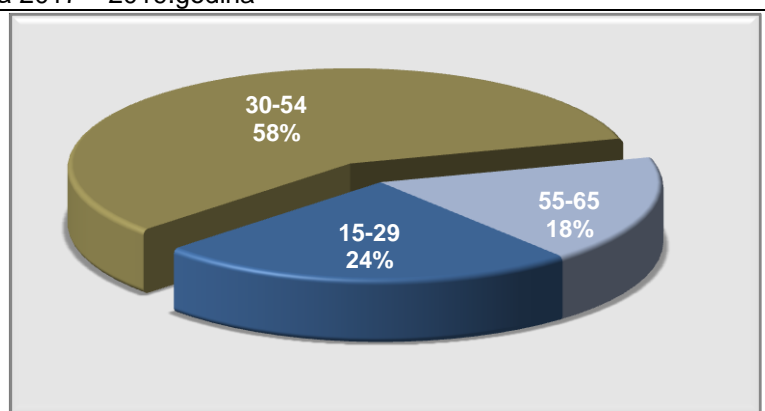
Izvor: Republički zavod za statistiku za 2014.godinu

Izvor: Republički zavod za statistiku za 2019.godinu

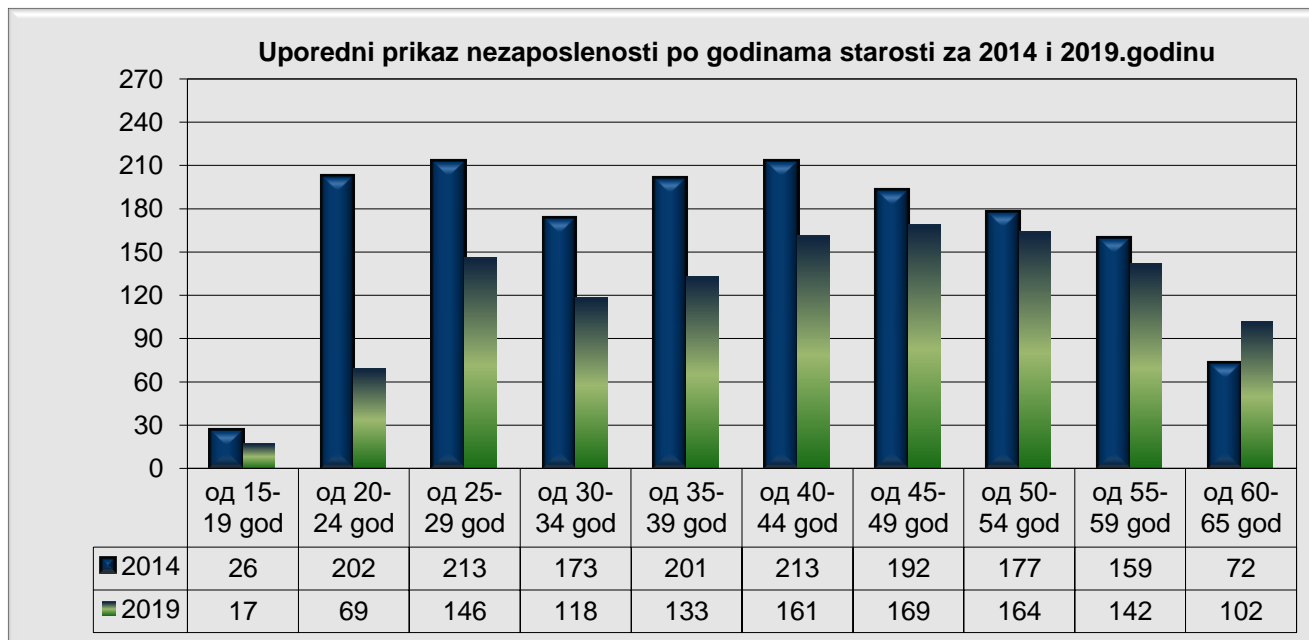
Tabela 24. Nezaposlena lica po godinama života 2017 – 2019.godina

Starost nezaposlenih lica	2017	2018.	2019.
15-19 godina	29	15	17
20-24 godina	174	120	69
25-29 godina	225	175	146
30-34 godina	188	160	118
35-39 godina	185	157	133
40-44 godina	223	213	161
45-49 godina	219	185	169
50-54 godina	210	178	164
55-59 godina	194	174	142
60-65 godina	127	113	102
Ukupno	1.774	1.490	1.221

Upoređivanjem ova dva perioda (2013 i 2014. godina) uočavaju se slična kretanja nezaposlenosti po godinama starosti, sa tim što početkom 2013. godine najveći broj nezaposlenih lica su od 40 do 44 godina starosti. U 2014. godini lica od 25 do 29 godina starosti su na identičnom nivou po brojnosti grupaciji od 40 do 44 godina starosti i ima ih 213 pojedinačno po svakom starosnom intervalu i oni čine identično po 13% od ukupnog broja nezaposlenih lica. Naredna starosna grupa po broju nezaposlenih lica je od 20 do 24 godina starosti koja čini 12% od broja nezaposlenih lica.

Iz podataka za 2019.godinu se vidi da je značajan broj nezaposlenih od 30 – 54 godine i to 61%, a od 15-29 godina 19%, što je gorući problem. To znači ogromna većina radnosposobnog stanovništva nije zaposlena. U ukupnom broju od 1.221 nezaposlenih na evidenciji NSZ Ispostave Rekovac, 567 je žena i 654 muškaraca. Učešće nezaposlenih sa teritorije opštine Rekovac u ukupnom broju nezaposlenih na teritoriji Pomoravskog okruga je 5,44%.

Upoređivanjem ove dvogodine(2014 i 2019. godina) uočava se smanjenje nezaposlenosti gotovo po svim starosnim dobima, izuzev od 60 – 65 godina starosti.

Obrazovna struktura nezaposlenih

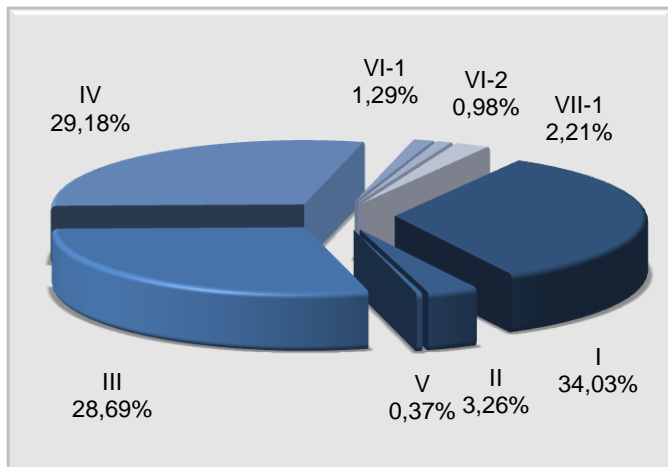
Nezaposlenost u opštini Rekovac je gotovo konstantno rasla od 2000. godine, a najveći teret nezaposlenosti je podnela grupacija koja nema završenu osnovnu školu. Ukupan broj nezaposlenih lica iz ove kvalifikacione strukture je dominantan i konstantan u poslednjih dvadeset godina. Ovako visoko učešće osoba bez kvalifikacija ukazuje na neophodnost intenzivnog sprovođenja mera formalnog i neformalnog obrazovanja, kao i strateških mera podrške zapošljavanju na lokalnom i nacionalnom nivou. U analizi obrazovne strukture nezaposlenosti dat je prikaz i periodu 2013 – 2014 i periodu u poslednje 3 godine (2017 – 2019), kak obično se sagledali trendovi nezaposlenosti prema obrazovnoj strukturi stanovništva.

Tabela 25. Stepen stručne spreme nezaposlenih lica u opštini Rekovac

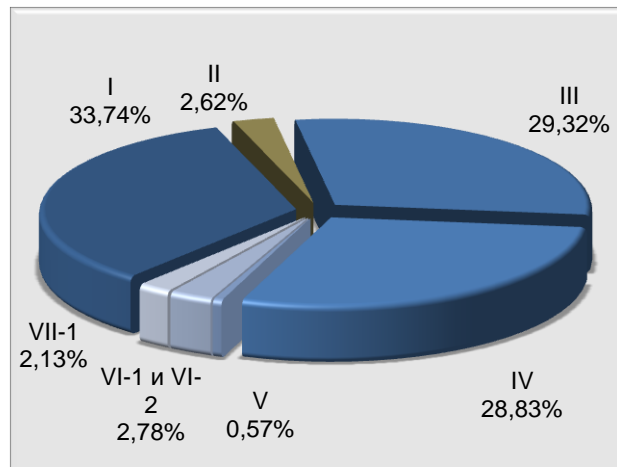
Godina	Stepen stručne spreme										Ukupno
	I	II	III	IV	V	VI-1	VI-2	VII-1	VII-2	VIII	
2013.	559	55	470	481	9	23	10	20	/	/	1627
2014.	554	53	467	475	6	21	16	36	/	/	1628
2017.	621	50	486	524	11	42		40	/	/	1774
2018.	508	47	422	437	10	31		35	/	/	1490
2019.	412	32	358	352	7	34		26	/	/	1221

Izvor: Republički zavod za statistiku

Ako se posmatra kvalifikaciona struktura registrovanih nezaposlenih lica opštine Rekovac može se konstatovati da najviše nezaposlenih lica ima samo 4 razreda osnovne škole i takvih lica je ukupno 554, odnosno 34,03% od ukupnog broja nezaposlenih lica u 2014. godini, dok je takvih lica u 2019.godini ukupno 412, odnosno 33,4%. Razlog zbog koga je dominantan broj nezaposlenih koji imaju nezavršenu osnovnu školu je karakter ekonomskih aktivnosti na teritoriji opštine u kojoj je primarna poljoprivredna proizvodnja dominantna.

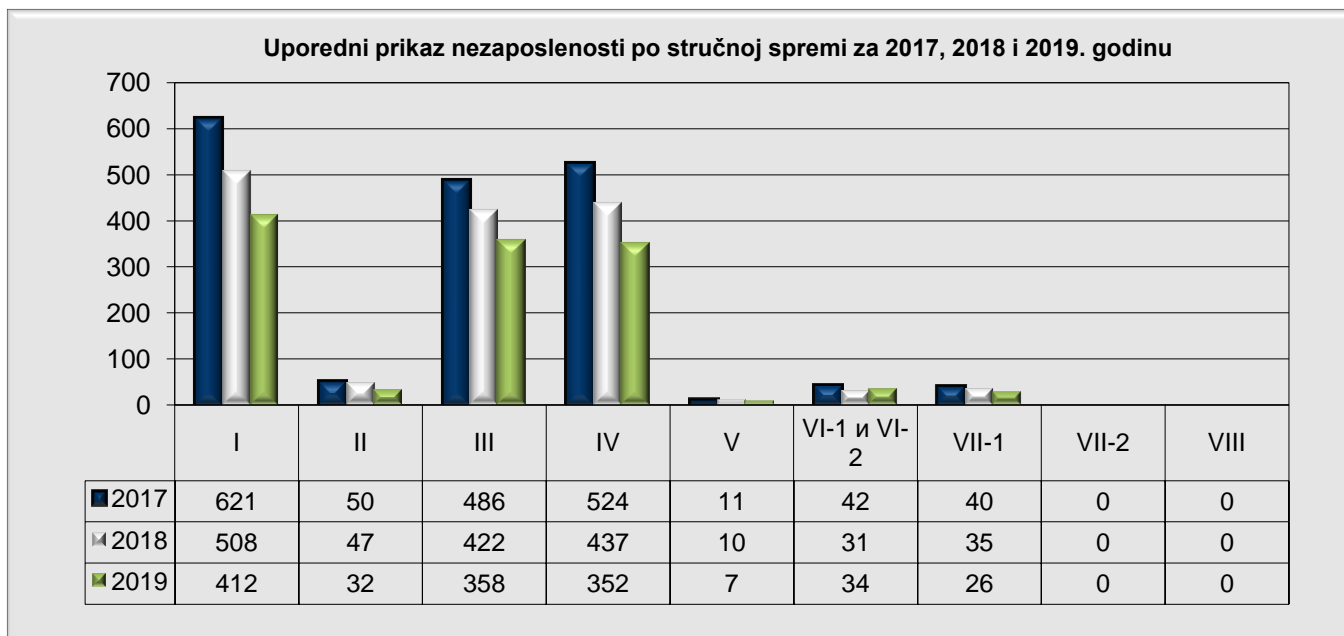

Izvor: Republički zavod za statistiku za 2014.godinu

Izvor: Republički zavod za statistiku za 2019.godinu

Sa IV stepenom stručne spreme nezaposlenih u 2014. godini je bio 29,18%, a sa III stepenom njih 467, odnosno 28,69% od ukupnog broja nezaposlenih lica. U 2019.godini sa IV stepenom stručne spreme nezaposlenih je bilo 28,83%, a sa III stepenom njih 358, odnosno 29,32% od ukupnog broja nezaposlenih lica.

Iz priloženih podataka možemo zaključiti da je na evidenciji NSZ - Ispostava Rekovac, najviše lica u 2019. godini sa I stepenom stručne spreme (412), zatim lica sa III stepenom stručne spreme (358), te slede lica sa IV stepenom stručne spreme (352).

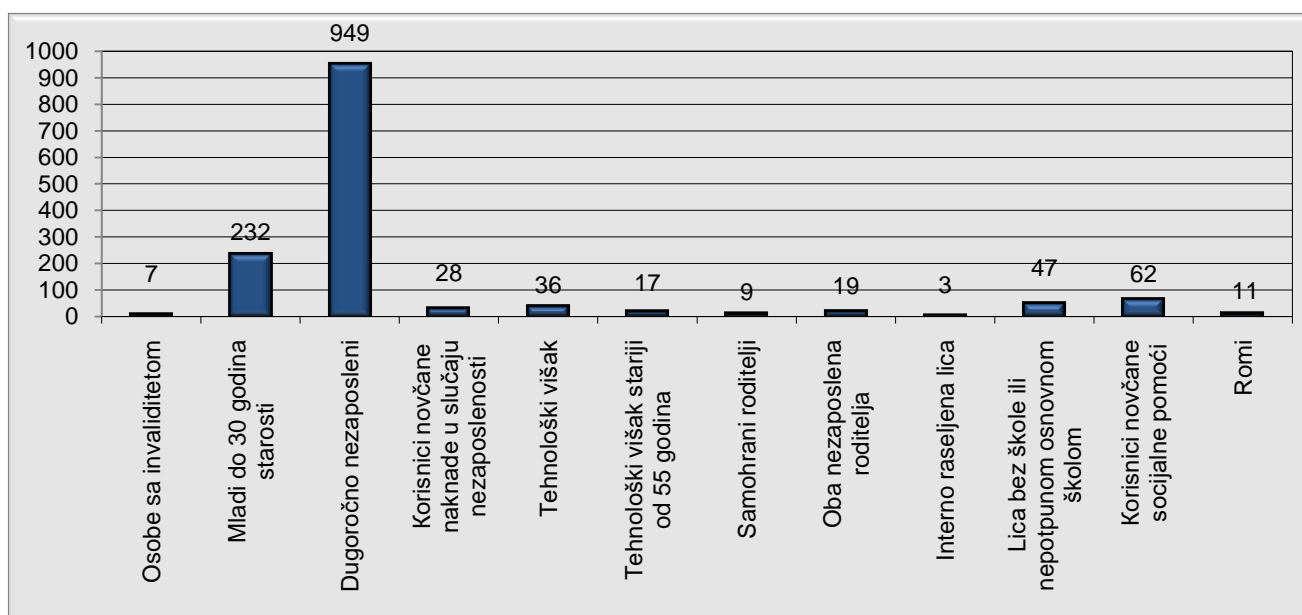
Nezaposlena lica prema području rada

Podaci o broju nezaposlenih lica prema području rada pokazuju da je najveći broj nezaposlenih lica u području rada „Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane”. Ovo ukazuje da pored prirodnih potencijala za razvoj poljoprivrede, postoje i ljudski potencijali u pokretanju aktivnosti u sktoru poljoprivrede koje mogu dosvesti do upošljavanja znatnog broja nezaposlenih lica.

Tabela 26. Nezaposlena lica po polu i određenim ciljnim grupama na dan 31.12.2019.

	Ukupno	Muškarci	Žene
Osobe sa invaliditetom	7	4	3
Mladi do 30 godina starosti	232	126	106
Dugoročno nezaposleni	949	497	452
Korisnici novčane naknade u slučaju nezaposlenosti	28	19	9
Tehnološki višak	36	27	9
Tehnološki višak stariji od 55 godina	17	15	2
Samohrani roditelji	9	5	4
Oba nezaposlena roditelja	19	11	8
Interno raseljena lica	3	3	0
Izbeglice	0	0	0
Korisnici novčane socijalne pomoći	62	39	23
Romi	11	7	4
Lica bez škole ili nepotpunom osnovnom školom	47	17	30

U 2019. godini ukupnom broju lica po ciljnim grupama najveći je broj dugoročno nezaposlenih (949), zatim mladih do 30 godina života (232), zatim korisnici materijalnog obezbeđenja porodice (62), te slede lica bez škole ili sa nepotpunom osnovnom školom (47).

5. EKONOMIJA

Na teritoriji opštine Rekovac, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, tokom 2019.godine bila su 83 aktivna privredna društva i 188 aktivnih preduzetnika. Među aktivnim firmama nema srednjih i velikih preduzeća. Najveći broj preduzetničkih radnji je u tercijarnom sektoru – obavlja delatnost trgovine na malo i veliko, ugostiteljske i druge uslužne delatnosti. Privredna društva koja delatnost obavljaju na teritoriji opštine Rekovac pretežno su iz oblasti prerađivačke industrije (prehrambena industrija, reciklaža sekundarnih sirovina i dr.), trgovine na veliko i malo i transportnih usluga (prevoz robe i putnika).

Tabela 27. Pregled značajnijih privrednih društava na teritoriji opštine

Vinarija Levač d.o.o.	Gajenje grožđa
Vineks grozd d.o.o.	Proizvodnja vina od grožđa
Vinarija Lastar d.o.o.	Proizvodnja vina od grožđa
Vinogradi i vinarija Miletić	Proizvodnja vina od grožđa
Preduzeće za proizvodnju, promet i usluge Agro Levač d.o.o.	Trgovina na malo cvećem, sadnicama, semenjem, đubrivima, kućnim ljubimcima i hranom za kućne ljubimce
Javno preduzeće Glaveja	Usluge uređenja i održavanja okoline
Kamenolom Drača d.o.o.	Eksploatacija građevinskog i ukrasnog kamena, krečnjaka
Itech Corp d.o.o.	Proizvodnja komunikacione opreme
CVETEX d.o.o.	Proizvodnja ostale odeće
A.K.O. International d.o.o.	Ponovna upotreba ratvrstanih materijala
Beby Sana d.o.o.	Proizvodnj ostalih odevnih predmeta i pribora
Frijo Levač d.o.o.	Ostala prerada i konzervisanje voća i povrća

U poslednjih par godina lokalna samouprava čini napore da pokrene privredu na ovoj teritoriji, da dovede investitore koji bi uložili kapital i na taj način uposlili određeni broj radnika. Rezultat tih napora i težnji je i otvaranje pogona za šivenje „Cveteks“ koji je uposlio 20 radnika, a u planu je proširenje proizvodnje. U 2019. godini firma "Itech d.o.o." za proizvodnju led rasvete zapošljavanjem 20 radnika, sa tendencijom rasta, poboljšala je poslovnu klimu u opštini. Nekadašnja društvena preduzeća, koja su bila nosilac privrednog razvoja ovog kraja su propala posle neuspešnih privatizacija i likvidirana su ili se nalaze u stečaju (Fabrika provodnika Rekovac, AD „Levač“, AD „Polet“, TP „Kupres“, „Blagotin“, konfekcija "Trend kompani" itd.). U stečaju je i javno komunalno preduzeće „Mermer“, koje je zapošljavalo preko 50 radnika. Sa propadanjem tih preduzeća kreće i rast nezaposlenosti na teritoriji opštine.

Bivša fabrika provodnika u Rekovcu, deo nekadašnjeg giganta Industrije kablova u Jagodini, prodata je „Vulović grupi“ iz Kragujevca. Površina hala je 14.700 m², sve je pod krovom, a veći deo može da posluži kao proizvodni pogon. Sve tri hale sa magacinskim prostorijama su spremne za upotrebu i čekaju novog vlasnika. Zajedno sa fabrikom prodato je i deset hektara zemljišta, pa je plan da tu bude mala industrijska zona. Pogodnost je da sva infrastruktura već postoji uključujući i prirodni gas. Preduzeće Blagotin osnovano je 19.10.1959. godine. Osnovna delatnost do 1976.godine je bila proizvodnja nameštaja raznih vrsta (pločastog, masivnog, tapaciranog) kao i opremanje enterijera. Sporedna delatnost je bila proizvodnja građevinske stolarije i pružanje raznih vrsta zanatskih usluga, sa drvetom kao osnovnom sirovinom. Nakon privatizacije fabrika je razvrstana u dve celine. Drvno-prerađivački pogon u, značajno smanjenom obimu nastavio sa poslovanjem i to programom proizvodnje kuhinjskog pribora od drveta. Poslovni prostor ovog dela fabrike iznosi oko 15.000 m² i ukupno 4,4 ha građevinskog zemljišta. Drugi deo, koji se odnosio na proizvodnju poliuretana, potpuno prekinuo poslovni program i poslovni prostor se daje na mogućnost partnerima za ulaganje u nove proizvodne procese. Poslovni prostor koji je spreman za iznajmljivanje je 5.500 m², dok je ukupna površina pod građevinskim zemljištem 7,2 ha na kojem su još i pomoćni objekti portirnice, kotlarnice i trafo stanice.

Kamenolom „Drača“ može predstavljati jaku finansijsku injekciju za ovaj kraj. Nalazi se u selu Preveštu, u čijem ataru se nalazi i ležište dijabaza, kamena eruptivnog porekla. Ležište je preko Rekovca povezano za saobraćajnicu Kruševac-Rekovac-Jagodina, koja se u Jagodini vezuje za autoput Beograd-Niš. Na osnovu elaborata o rezervama dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena overene su rezerve u količini 1.043.587 m³ odnosno 3.036.839 tona. Godišnji kapacitet prema odobrenju za eksploataciju je 300.000 tona.

Vinarija „Levač“ se bavi proizvodnjom, preradom i prometom alkoholnih i bezalkoholnih pića. Izgrađena je 1952.godine, a 1989.godine je kompletno rekonstruisana. Vinarija je devedestih godina poslovala u sastavu vinarije „Slovin“ iz Ljubljane. Sastoji se od zgrade podruma, upravne zgrade, zgrade servisa (bivši IMT) i mašinske radionice. U svom vlasništvu ima 36 ha zasada vinove loze. Takođe, vinarija raspolaže sa 35 ha šuma i 19 ha građevinskog i ostalog zemljišta.

Ukupni kapacitet podruma je 3.000.000 litara. Spoljni rezervoari (tankovi) su od rosvaja: 2 tanka od po 15.000 lit., 5 tankova od po 70.000 lit. i 2 tanka od po 500.000 lit. Unutrašnji (zatvoreni) deo čine podzemne i nadzemne betonske cisterne.

Vinarija „Lastar“ je osnovana 2013. godine i trenutno ima 40 ha zasada, od toga 16 ha uposedu i 6 ha četrnaestogodišnjeg zasada kaberna, merloa i pino noara u vlasništvu manastira Preradovac, a koji od prošle godine uslužno obrađuje tim vinarije. Jedna je od najmodernijih i najbolje opremljenih vinarija u Srbiji sa godišnjom proizvodnjom od 120.000 boca vrhunskog vina. Zasadi se nalaze na dve lokacije, međusobno udaljene 15-ak km. Vlastiti vinogradi, kao i sam objekat vinarije, se nalaze na potezu Gaj u okviru atara sela Sekurič, dok se manji deo nalazi u ataru sela Oparić.

Izuzetna lokacija koja predstavlja vrh brda i njegovu jugoistočnu padinu sa nadmorskom visinom od 300-330 m. Stalna provetrenost i osunčanost tokom celog dana pruža idealne uslove za gajenje plahovite i teške za uzgoj i vinifikaciju sorte kao što je Pinot noir. Svi novopodignuti zasadi su zasađeni isključivo najkvalitetnijim francuskim klonovima i sa sertifikovanim sadnim materijalom.

Pored mladih, vinarija poseduje i vinograde stare između 15 i 40 godina, što daje određenu dozu zrelosti vinima.

Nedostatak investicija, koje bi pozitivno uticale na zaposlenost, rast prosečnih zarada, povećanje prihoda lokalne samouprave, posledično i na usporavanje demografskog pada, predstavlja ključni problem razvoja opštine, koji lokalna samouprava nastoji da reši primenom različitih podsticajnih mera. Kako prirodne karakteristike ovog područja pogoduju razvoju poljoprivredne proizvodnje (vinogradarstvo, voćarstvo, povrtarstvo, stočarstvo, ratarstvo, a veoma značajno mesto zauzima pčelarstvo i proizvodnja cveća) i prehrambene industrije (prerada voća, povrća, mesa, mleka, žitarica), fokus lokalne samouprave u smislu podrške potencijalnim investitorima usmeren je prevashodno na preradu poljoprivrednih proizvoda. Vinarije „Vineks“ iz Belušića, „Levač“ iz Rekovca, „Levački grozd“ iz Sekuriča, „Lastar“ iz Sekuriča, „Miletić“ iz Oparića su privredni subjekti koji umnogome doprinose razvoju ne samo poljoprivrede, već i ukupnog privrednog razvoja ovog kraja.

Unapređenje primarne poljoprivredne proizvodnje i jačanje konkurentnosti poljoprivrednika, odnosno izgradnja preradnih i skladišnih kapaciteta za poljoprivredne proizvode su definisani kao razvojni prioriteti i u Strategiji održivog razvoja opštine Rekovac 2015-2020.

Nakon prestanka rada u brojnim preduzećima nakon privatizacije ostali su neiskorišeni proizvodni pogoni i hale koje lokalna samouprava pokušava da oživi dovođenjem investitora koji će pokrenuti sopstvenu proizvodnju. Pokretanje proizvodnje u postojećim pogonima i izgradnjom novih imaće efekat na lokalnu ekonomiju i društveno ekonomski razvoj isključivo ukoliko se investicija realizuje dugoročno. Svako kratkoročno pokretanje proizvodnje kao što je bilo slučajeva u prethodnim godinama, bez korišćenja lokalnih ljudskih i sirovinskih resursa neće imati bitnijih efekata na razvoj ekonomije opštine Rekovac.

Prosečne bruto i neto zarade

Posmatrajući period od decembra 2018. do septembra 2020. godine uočava se povećanje prosečne vrednosti zarada po zaposlenom stanovniku i ona se kretala od 39652 dinara do 47137 dinara u neto iznosu.

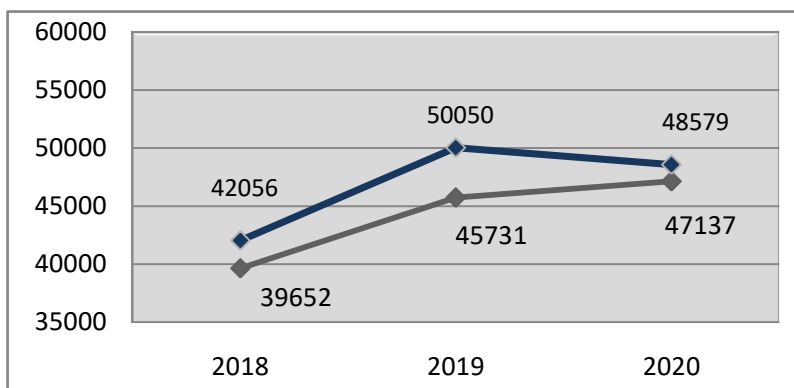

Tabela 28. Prosečne bruto i neto zarade u opštini Rekovac i Pomoravskom okrugu

	2018 decembar		2019 decembar		2020 septembar	
	bruto	neto	bruto	neto	bruto	neto
Pomoravski okrug	57843	42056	68635	50050	67199	48579
Opština Rekovac	54772	39652	63258	45731	65272	47137

Izvor: Republički zavod za statistiku

U 2019. godini je značajniji rast prosečne neto zarade u opštini Rekovac koja je dostigla vrednost od 45731 dinara, što je za 15,33% više u odnosu na 2018.godinu. Prosečne neto zarade u opštini Rekovac su još uvek ispod nivoa prosečnih zarada na nivou Pomoravskog okruga, ali je ta razlika do decembra u 2020. godine znatno smanjena.

Spoljnotrgovinska razmena sa inostranstvom

Spoljnotrgovinska razmena sa inostranstvom u 2012 i 2013.godini je imala značajan deficit. U 2012. godini ukupno je izvezeno robe u vrednosti od 41 milion dinara, a uvezeno 130,5 miliona dinara, što predstavlja spoljnotrgovinski deficit u vrednosti od 89,5 miliona dinara.

Tabela 29. Statistika spoljne trgovine za period januar - decembar 2013. godine (u milionima dinara)

Opština Rekovac	Izvoz			Uvoz			Saldo		Izvoz/uvoz u %	
	2012	2013	Indeks	2012	2013	Indeks	2012	2013	2012	2013
	41	48	117.1	130.5	459	351.8	-89.5	-411	31.4	10.4

Izvor: Lokalna administracija

U 2013. godini spoljnotrgovinski deficit je iznosio još više i dostigao je vrednost od 411 miliona dinara. Ključni razlog izuzetno male vrednosti izvoza koja je dovela do spoljnotrgovinskog deficita je nepostojanje prerađivih kapaciteta, nerazvijenog tržišta i nedostatka saradnje sa inostranim partnerima, pre svega u poljoprivrednom sektoru.

Preduzeća i radnje

Ukupno 61 preduzeće i 208 preduzetnika funkcionisalo u 2019. godini na teritoriji opštine Rekovac.

Tabela 30. Aktivna privredna društva i aktivni preduzetnici

Aktivna privredna društva	61	(2019)
Aktivni preduzetnici	208	(2019)
Podsticaji regionalnog razvoja	93.994,00	(2019)

Према подацима Агенције за привредне регистре из 2019. године укупан број активних привредних друштава је 61, а активних предузетника на територији општине Рековац је 208.

Укупни подстицаји кроз запошљавање, производњу, пољопривреду и других намена износи 93.994,00 динара. Доминантна делатност је трговина на мало.

Tabela 31. Pregled broja preduzeća i preduzenika u opštini Rekovac

Preduzeća u opštini Rekovac		Preduzetnici u opštini Rekovac	
Prerađivačka industrija	42%	Trgovina na veliko i malo	37%
Trgovina na veliko i malo	15%	Zanatske usluge	22%
Saobraćaj i skladištenje	13%	Saobraćaj	12%
Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	10%	Prerađivačka industrija	11%
Ostalo	20%	Ugostiteljske usluge	10%
		Ostale usluge	8%

Izvor: Lokalna administracija

Od ukupnog broja preduzeća najveći broj svoju aktivnost ostvaruje u prerađivačkoj industriji čak 42%, u trgovini na veliko i malo 9%, u poljoprivredi, šumarstvu i vodoprivredi 10%, u sektoru saobraćaj i skladištenja 13% dok ostali sektori obuhvataju 20%. U okviru prerađivačke industrije najbrojnija su preduzeća prehrambene industrije kojih ima petnaest, od čega 5 za prerađu grožđa i proizvodnju vina. Od ukupno 180 radnji čak 37% delatnost obavlja u sektoru trgovine na veliko i malo, 11% u prerađivačkoj industriji, u saobraćaju 12%, ugostiteljskim uslugama bavi se 10%, zanatske usluge pruža 22% i 8% od ukupnog broja prduzetnika pruža ostale usluge.

Mala i srednja preduzeća na teritoriji opštine koja zapošljavaju najviše radnika su Vinex Levački Grozd i Kamenolom Drača. Ostala preduzeća zapošljavaju znatno manje radnika, a treba istaći, SZR „Sana” i JP Drumski prevoz putnika.

6. POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

Teritorija opštine Rekovac je u potpunosti ruralna sredina koju karakterišu prirodna bogatstva, očuvana životna sredina i dominantna ruralna ekonomija u sektoru stočarstva, vinogradstva, voćarstva, ratarstva, povrtarstva i pčelarstva. Posebno mesto zauzimaju i prateće oblasti koje se smatraju diversifikacijom poljoprivrednih aktivnosti: tradicionalno zanatstvo, seoski, verski, lovni i manifestacioni turizam, cvečarstvo, domaća radinost.

Uloga poljoprivrede u kreiranju društvenog ekonomskog razvoja na teritoriji opštine Rekovac je dominantna u odnosu na ostale privredne grane. Iz navedenog razloga je razvoj poljoprivrede i definisanje ciljeva poljoprivrednog i ruralnog razvoja, odnosno agrarne lokalne politike izuzetno značajno pitanje za dalji društveno ekonomski razvoj opštine.

Zbog odsustva ili neadekvatnosti državne politike prema poljoprivredi i seoskom stanovništvu, razvoj sela i seoskog područja na teritoriji opštine Rekovac se u prethodnim decenijama odvijao pretežno stihijski. To se veoma nepovoljno odrazilo kako na iskorišćavanje raspoloživih resursa, tako i na ukupan društveno-ekonomski razvoj opštine.

Poljoprivredna površina

Opština Rekovac obuhvata površinu od 366 km² od čega je 64.1% čini poljoprivredno zemljište. Od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta koristi se 12618 ha.

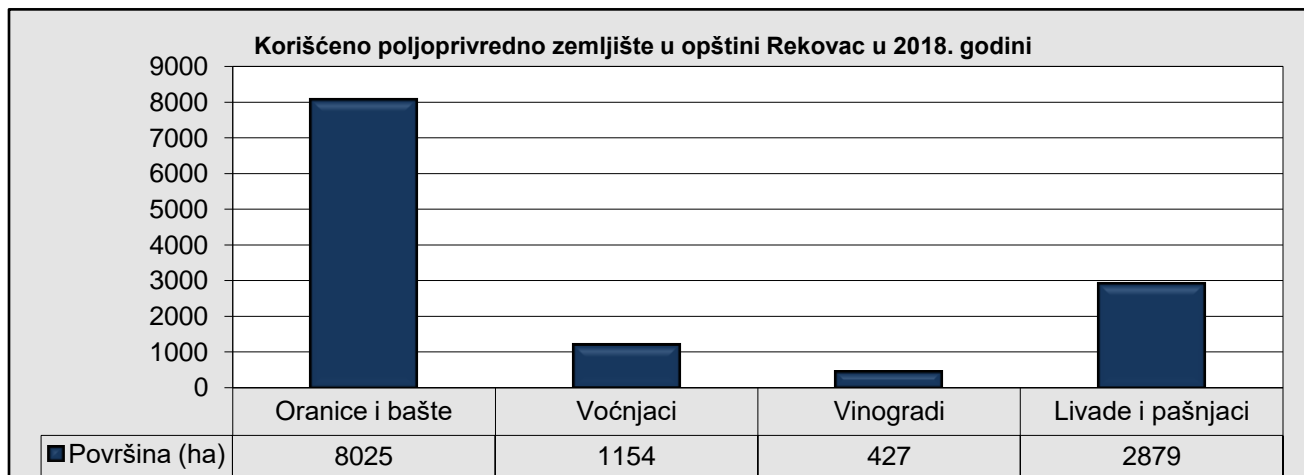

Tabela 32. Poljoprivredna površina opštine Rekovac – 2018. godina (ha)

Broj gazdinstava	Korišćeno poljoprivredno zemljište	Oranice i bašte	Voćnjaci	Vinogradi	Livade i pašnjaci
3076	12618	8025	1154	427	2879

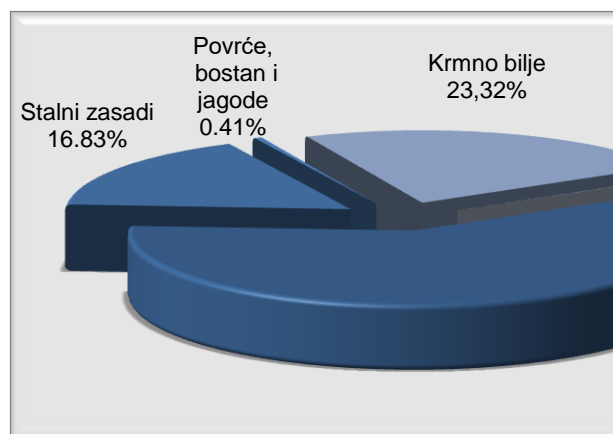
Izvor: Republički zavod za statistiku

U strukturi korišćenog zemljišta dominiraju oranice i bašte sa ukupno 8025 ha, odnosno 59,37%, od čega žita zauzimaju površinu od 4355 ha. Stalni zasadi zauzimaju ukupno 16,83% od korišćenog poljoprivrednog zemljišta, dok površine pod krmnim biljem zauzimaju 2879 ha.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Povrće, bostan i jagode zauzimaju samo 51 ha, dok je proizvodnja industrijskog bilja gotovo zanemarljiva jer iznosi samo 0,06 % od ukupnog korišćenog zemljišta, odnosno proizvodnja se odvija na samo 8 ha poljoprivredne površine. Podacima površine pod krmnim biljem se nalaze na drugom mestu odmah iza oranica i bašta potvrđujući daubardeogazdinstavanapuštaproizvodnjuindustrijskihkultura, voćai povrća, ograničenomogućnostimamakariminimalnoginvesticionogulaganja.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Hranasalivadaipašnjaka se uglavnom koristizaekestenzivanuzgojživotinja, jernivoobrtnih sredstavapoljoprivrednikaipotpunaneorganizovanostudeluo tkupastoke, isključujesvakomogućnostplaniraneiliugovorene proizvodnje

Poljoprivredna gazdinstva

Po podacima službe za registraciju poljoprivrednih gazdinstava na teritoriji opštine Rekovac u 2020. godini je registrovano ili izvršilo preregistraciju 2241 poljoprivrednih gazdinstava, a u 2018. godini broj

istih iznosio je 3076. U aktivnom statusu prema podacima iz tekuće 2020. godine ukupno je 1978 gazdinstva. Poljoprivrednih zadruga nema registrovanih.

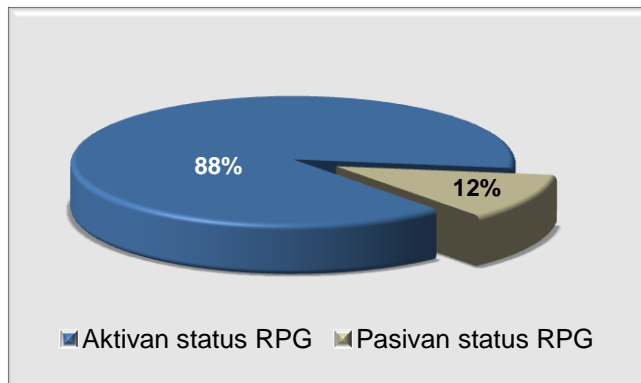
Tabela 33. Registrovana poljoprivredna gazdinstva u opštini Rekovac

Godina	Aktivna	Pasivna	Ukupno
2011	1921	909	2830
2012	2117	731	2848
2013	2009	768	2777
2014	1978	783	2761
2020	1978	263	2241

Izvor: Republički zavod za statistiku

Proces registracije poljoprivrednih gazdinstava u Republici Srbiji započet je 2004. godine. Poljoprivrednici na teritoriji opštine Rekovac su u početku registraciju prihvatili s nepoverenjem i strahom da će biti dodatno oporezovani na osnovu podataka iz registra. Vremenom je registracija prihvaćena kao proces neophodan da bi se došlo do unapređenja i investiranja u proizvodnju, kao i ostvarivanje prava na subvencije i podsticajna sredstva Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede što je dovelo do konstantnog povećanja broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava.

Trend porasta broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava se nastavio i u narednim godinama tako da je do 2012. godine registrovano ukupno 2848 poljoprivrednih gazdinstava, dok je taj broj u 2014.godini nešto manji i iznosi 2761. Međutim, u 2020.godini broj RPG se drastično umanjio što ukazuje na negativne demografske trendove u ruralnim područjima. Činjenica na koju posebno treba obratiti pažnju je da je od ukupnog broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava u 2020.godini 263 u pasivnom statusu što čini 12% od ukupnog broja gazdinstava.

Imajući u vidu činjenicu da se povećava starosna struktura stanovništva i da mladi sa sela odlaze u veće centre, za očekivati je da će procenat pasivnih gazdinstava rasti i u narednim godinama.

Poljoprivredno stanovništvo

Ruralna ekonomija je dominantna u opštini Rekovac, pa će u budućnosti zavisiti u velikoj meri od demografskog potencijala 32 seoska naselja koji je tokom prethodnih pet decenija značajno oslabio. Broj stanovnika se smanjio gotovo tri puta u odnosu na 1948.godinu, a za relativno kratko vreme od 2002. do 2011.godine za gotovo 18,4%.

Tabela 34. Odnos urbanog i ruralnog stanovništva

Opština	Ukupno	Urbano	Ruralno	Ruralno (%)
Rekovac 2011.god.	11055	/	11055	100
Rekovac 2018.god.	9270	/	9270	100

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prema poslednjem popisu stanovništva u 2011. godini opština Rekovac spada u grupu opština koja ima 100% ruralnog stanovništva. Za planiranje ekonomskih aktivnosti na selu i budućeg razvoja posebna pažnja mora se obratiti na demografsku strukturu.

Tabela 35. Osnovni kontingenti stanovništva u 2012.godini

Teritorija	Ukupno stanovništvo		Osnovni starosni kontingenti stanovništva							
			Radni 15-64		64 i više		Predškolski 0-6		Školoobavezni 7-14	
	Prosečna starost	Indeks starenja	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Rekovac	49,73	265,63	6433	59,6	3376	30,24	440	4,1	654	6,06

Izvor: Republički zavod za statistiku

Od ukupnog broja stanovnika radno sposobno stanovništvo čini 59,6% stanovništva, što je manje od proseka na teritoriji regiona Šumadija i Pomoravlje gde je učešće radnog stanovništva 67,3 %. Broj penzionera je 3376, odnosno 30.24%. Ovi podaci ukazuju na činjenicu da će poljoprivreda i ruralni razvoj u znatnoj meri zavise od starosne strukture stanovništava, odnosno radne snage, koja je po ovim podacima i stanju veoma nepovoljna.

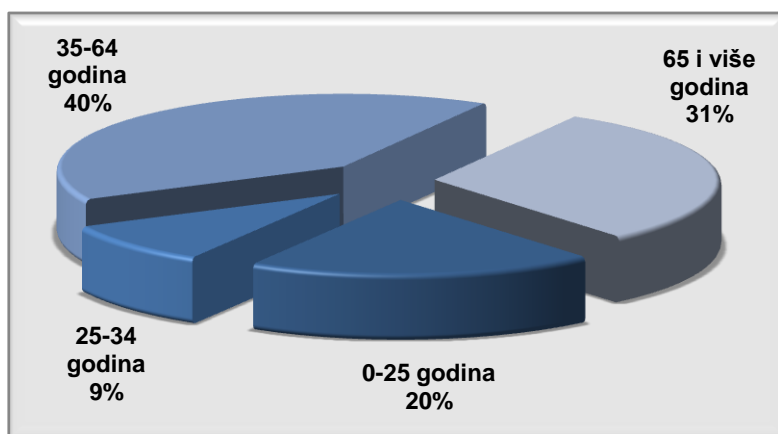
Tabela 36. Radna snaga starosti 25-34 godine u opštini Rekovac

Godine starosti	Godina popisa stanovništva				
	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
25 - 29	942	1300	782	660	492
30 - 34	1327	1169	881	707	537
Ukupno	2269	2469	1663	1367	1029

Izvor: Republički zavod za statistiku

Ruralna ekonomija u opštini Rekovac je i u prethodnim godinama bila opterećena nepovoljnim starosnim sastavom radne snage u poljoprivredi kao dominantnoj ruralnoj delatnosti. Demografski faktor će i u buduće biti limitirajući za razvoj poljoprivrede, jer je sve malobrojniji priliv mladih generacija koji su nosioci ekonomskih aktivnosti na selu.

Mlada perspektivna, inovativna i fleksibilna radna snaga starosti 25-34 godine čini samo 9 % ukupnog stanovništva opštine Rekovac po poslednjem popisu iz 2011.godine, sa tendencijom daljeg smanjenja ovog procenta. To upućuje na činjenicu da će poljoprivreda kao dominantne ruralna delatnost sve više slabiti, i ne može da biti jedina okosnica strateških opredeljenja na kojima će se zasnivati razvoj sela i seoske ekonomije, zanatske i profesionalne usluge i dr.).

Izvor: Republički zavod za statistiku

Neophodno je u okviru procesa diversifikacije ekonomskih aktivnosti razvijati i nepoljoprivredne delatnosti (stari i umetnički zanati, domaća radinst, trgovina, prerada primarnih poljoprivrednih proizvoda, seoski turizam, proizvodnja biogoriva, organska proizvodnja, proizvodnja lekovitog i začinskog bilja, pčelarstvo, lične usluge, nega starih lica, ostale). Sa postojećim demografskim resursima i negativnim tendencijama teško se može planirati intenziviranje komercijalne poljoprivredne

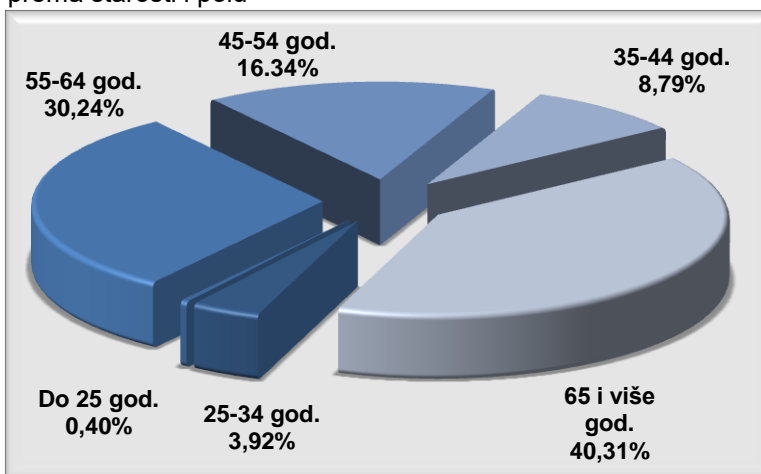
proizvodnje u većem obimu, posebno ako se uključi i nedovoljno stručne i edukovane radne snage, što ostavlja mogućnost da se razmotre navedeni alternativni načini unapređenja ekonomskih aktivnosti na selu, u okviru trenutnog i očekivanog stanja demografskih resursa na teritoriji opštine.

Upravljačka struktura domaćinstava

Ukoliko se posmatra upravljačka struktura gazdinstava na teritoriji opštine Rekovac prema starosti i polu može se zaključiti da najviše muškarci starijeg starosnog doba od 65 i više godina upravljaju gazdinstvom i donose ključne odluke. Činjenica koja dovodi do ovakvih rezultata je i ta što su uglavnom staračka domaćinstva na teritoriji opštine.

Tabela 37. Upravljačka struktura domaćinstava prema starosti i polu

Godina	Broj gazdinstav	Muškarci	Žene
Do 25	10	10	0
25-34	102	98	4
35-44	240	220	20
45-54	460	409	51
55-64	870	757	113
65 i više	1247	1009	238
Ukupno	2929	2503	426

Izvor: Republički zavod za statistiku

Podatak koj iposebno zabrinjava je da samo 102 osobe (3.92%) u starosnoj dobi od 25-34. godine koja se smatra najperspektivnijom i najinovativnijom upravlja gazdinstvom. Od ovog broja samo 4 osobe su ženskog pola.

Poljoprivredna proizvodnja

Poljoprivredno zemljište na teritoriji opštine Rekovac karakteriše i velika usitnjenost parcela - najveća u Pomoravskom okrugu. Takvo stanje nije povoljno za razvoj moderne poljoprivredne proizvodnje koja je najrentabilnija na većim površinama. U tom smislu nužno je pokretanje komasacionih postupaka. Osnovne grane poljoprivrede zastupljene na teritoriji opštine Rekovac su voćarstvo, vinogradarstvo, stočarstvo, ratarstvo i povrtarstvo.

Ratarstvo

Proizvodnja žita je najzastupljeniji vid primarne ratarske proizvodnje (4335 ha), što govori o skromnim ekonomskim mogućnostima farmera u nedostatku obrtnog kapitala. Kukuruz najbolje uspeva u aluvijalnim ravnicama reka, pšenica na oceditijim terenima, mada obe kulture srećemo i na višim terenima. Povoljni klimatski i zemljišni uslovi su doveli do značajne proizvodnje kukuruza i pšenice koja je uticala u velikoj meri i na razvoj stočarstva na teritoriji opštine Rekovac.

Visokoučesće žita ratarskoj proizvodnji potvrđuje činjenicu da na teritoriji Rekovca i regiona Šumadije i Pomoravlja nemapreradnih kapaciteta u drugim sektorima, kao što su sušare, šećerane, uljare i slično.

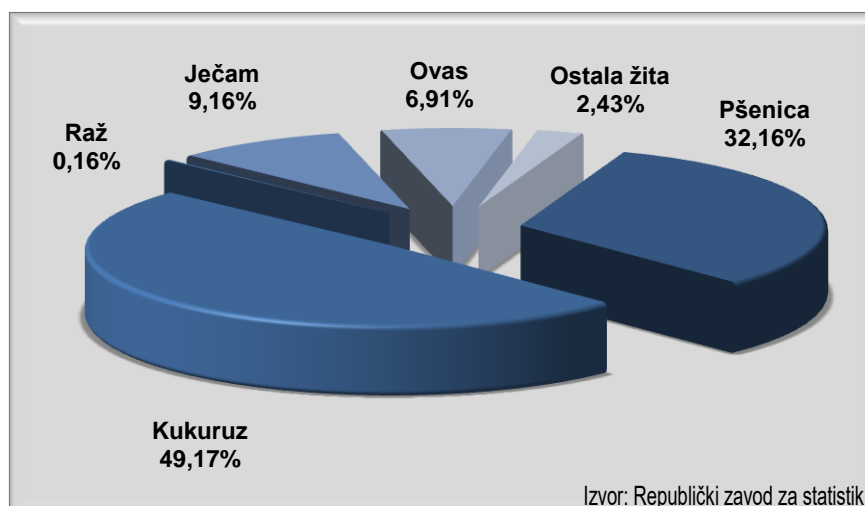
Praktično, ratarska proizvodnja opredeljena je minimalnim ulaganjima u proizvodnju žita za sopstvenu potrebu. Retki su primeri primene potpunih agrotehničkih mera, ali su istotako i potvrda da se njihovo primenom mogu postići veoma visoki i rekordni prinosi.

Tabela 38. Proizvodnja žita u opštini Rekovac prema popisu poljoprivrede iz 2012. godine

Vrsta proizvodnje	Pšenica i krupnik		Raž		Ječam		Ovas		Kukuruz za zрно		Ostala žita za zрно		Žita ukupno	
	ha	Broj gazd.	ha	Broj gazd.	ha	Broj gazd.	ha	Broj gazd.	ha	Broj gazd.	ha	Broj gazd.	ha	Broj gazd.
Ukupno	1401	1832	7.12	15	398.7	780	300.6	539	2141.8	2370	106.4	180	4355	2546
Porodično gazdinstvo	1399.5	1831	7,12	15	396.7	779	300.6	539	2135.8	2367	106.4	180	4346	2543
Pravno lice	1.5	1	0	0	2	1	0	0	6	3	0	0	9.5	3
Preduzetnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Izvor: Republički zavod za statistiku

U strukturi ratarskih kultura u odnosu na ukupne zasejane površine dominiraju kukuruz (49.17%) i pšenica (32.16%), dok se ječam i ovas seju na znatno manjim površinama. Ječam zauzima 9.16% a ovas 6.91% od ukupnih zasejanih površina ratarskim kulturama. Raž je u 2012.godini zasejala samo 15 gazdinstava na ukupnoj površini od oko 7 ha, dok ostala žita uzimaju 2.43% površina pod ratarskim kulturama.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Tabela 39. Pregled proizvodnje pšenice i kukuruza u periodu od 2000-2012. godine

Godina	Pšenica					Kukuruz				
	ukupan prinos, tona			prosečan prinos, kg		ukupan prinos, tona			prosečan prinos, kg	
	ukupno	društ. svojina	privatna svojina	društ. svojina	privatna svojina	ukupno	društ. svojina	privatna svojina	društ. svojina	privatna svojina
2000.	5214	8	5206	1333	2313	9596	11	9585	1571	2120
2001.	6055	8	6047	2666	2895	16771	16	16755	2667	3811
2002.	5127	4	5123	4000	2936	16878	16	16862	4000	3901
2003.	3288	-	3288	-	1842	12149	19	12130	2714	2864
2004.	6041	5	6036	5000	3389	15633	34	15599	5667	4481
2005.	4384	-	4384	-	2611	16364	-	16364	-	4230
2006.	4039	-	4039	-	2645	14091	16	14075	4.000	4031
2007.	4695	-	4695	-	2970	7881	-	7881	-	2358
2008.	5008	-	5008	-	3517	12049	20	12029	5000	3313
2009.	5761	-	5761	-	3637	16036	24	16012	6000	4356
2010.	5187	-	5187	-	3401	23819	15	23804	5000	6227

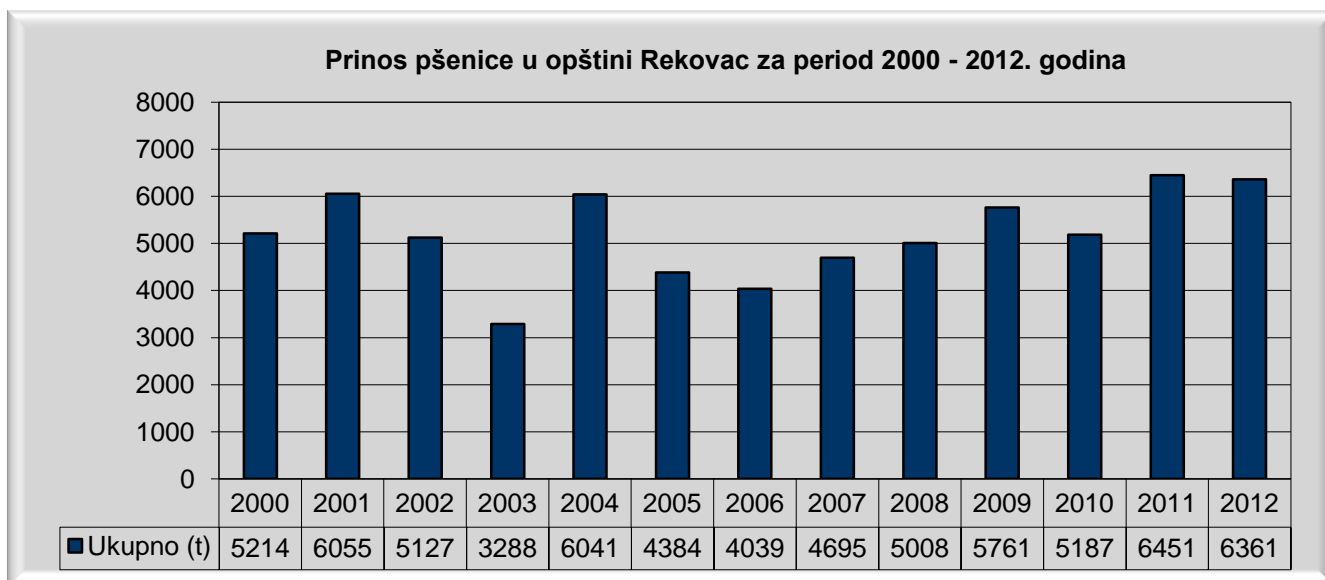
2011.	6451	7	6444	3500	3710	14290	16	14274	4000	3796
2012.	6361	8	6353	4000	3549	10218	6	10212	3000	2652

Izvor: Republički zavod za statistiku

Individualni poljoprivredni proizvođači (porodična gazdinstva) su glavni nosioci proizvodnje ratarskih kultura, jer se pravna lica i preduzetnici gotovo ne pojavljuju kao proizvođači ovih kultura. Ovo je pre svega posledica neaktivnosti zadruga koje su nekada bile značajni činioци poljoprivredne proizvodnje u opštini Rekovac.

Proizvodnja pšenice

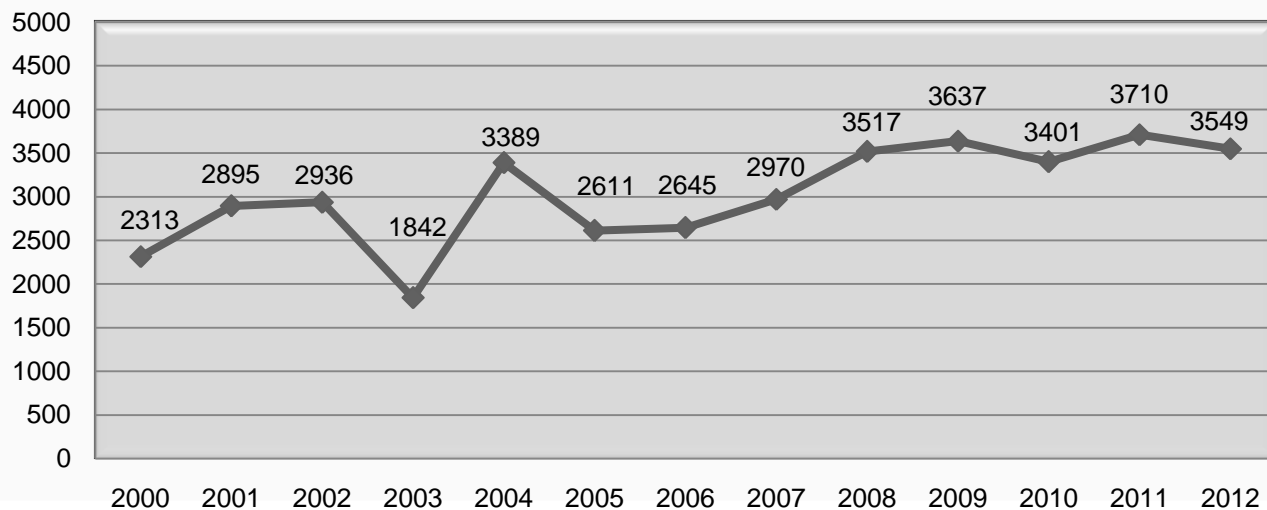
Setvenoučešćeozimihijarihžita, kaoiučešćekukuza, svakegodinevarira. Presudanaticajnatoidmajuhidro-meteorološki, azatimiproizvodno-ekonomskifaktori. Upriligtomegovoričinjenicadauveknakonslabejesenje, ozimažitamestoustupajujarimkulturama, najčešćekukuza.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prosečan prinos pšenice u privatnoj svojini za period 2000 - 2012. godina (kg/h)

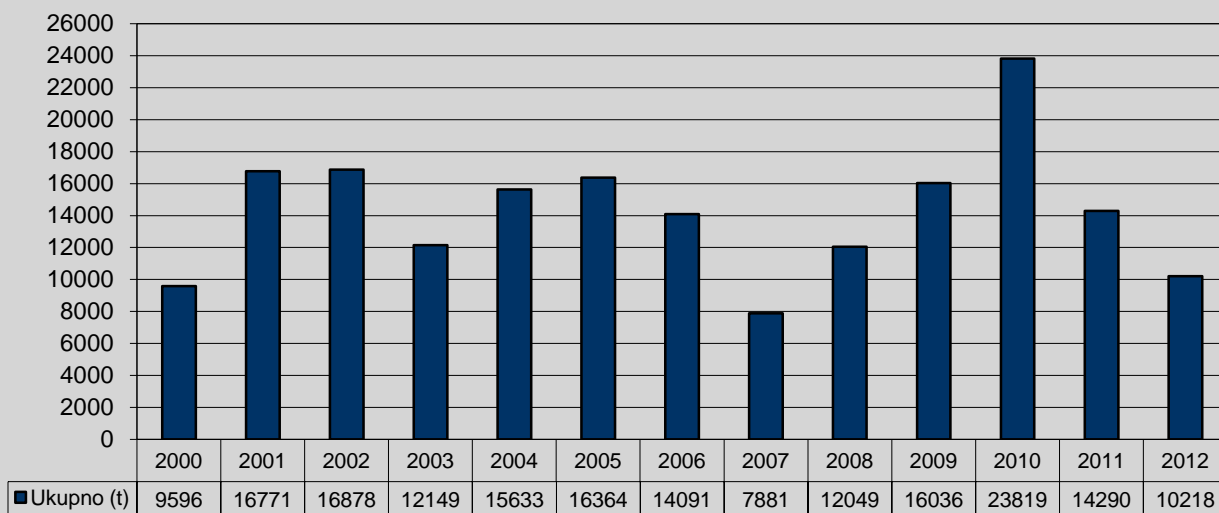
Izvor: Republički zavod za statistiku

Prinos pšenice svake godine varira. Presudan uticaj na to imaju hidro-meteorološki, a zatim proizvodno-ekonomski faktori (izbor sorte, plodored, obrada zemljišta, đubrenje, setva, nega pšenice tokom vegetacionog perioda). Prosečni prinos pšenice u regionu Šumadija i Pomoravljesu 3-3,2t/ha, dok na teritoriji opštine Rekovac prinosi variraju od 2.3 t do 3.7 t. Ovakvi prinosi su daleko od genetskog potencijala rodnošću pojedinih sorata i hibrida. Osnovni razlog relativno slabih proizvodnih rezultata svakako je nedovoljna primena agrotehničkih mera, koju često prati i potreba nedeklarisanog semena pšenice.

Proizvodnja kukuruza

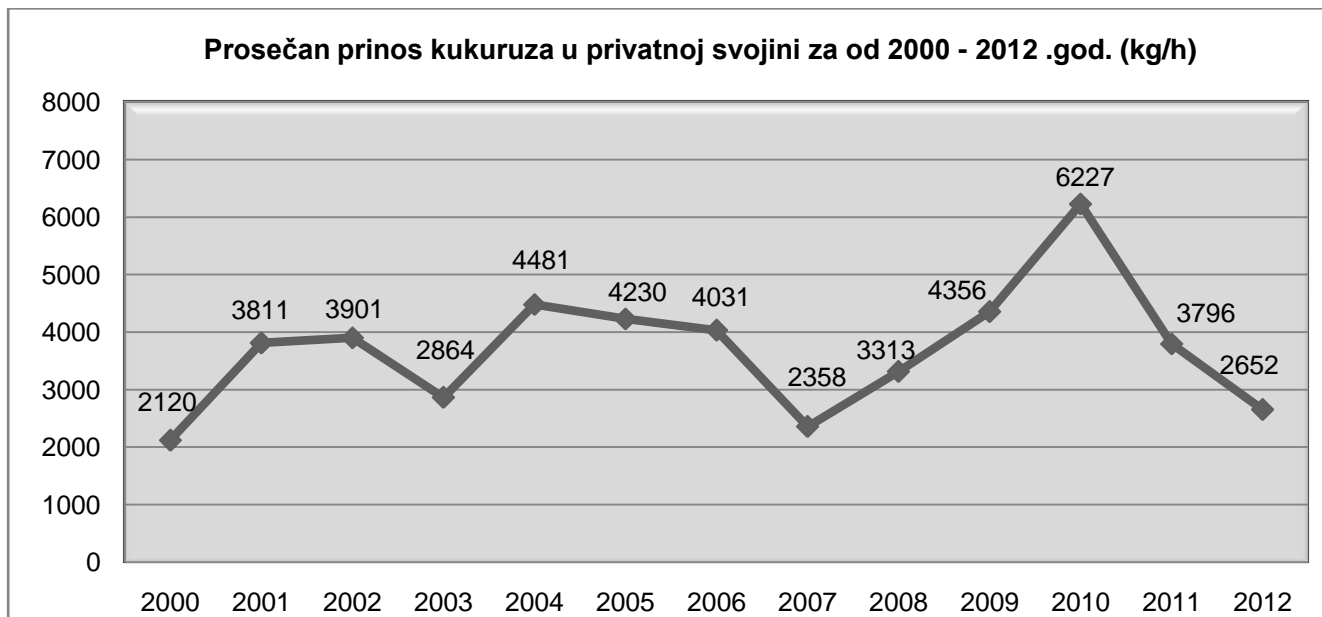
Proizvodnja kukuruza zauzima najznačajnije mesto u ukupnim površinama zasejanim pod ratarskim kulturama, pre svega zbog korišćenja ove kulture u proizvodnji hrane za stoku.

Prinos kukuruza u opštini Rekovac za period 2000 - 2012. godina

Kadajerečoprinosukukuruza, potpuno je očigledno da on pokazuje cikličnost i veliku zavisnost od nosu ukupne količine i rasporeda padavina u vegetacionom periodu. Upravo zbog toga poljoprivrednici sve više obraćaju pažnju na savete stručnih poljoprivrednih službi, opredeljujući se za ranije hibride otpornije na sušu.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prosečni prinos kukuruza približno su 3,7 t/ha na nivou regiona dok na teritoriji Rekovca prinosi variraju od ekstremno niskih prinosa do izuzetno visokih. U 2010.godini prinos je iznosio čak 6,22 t/ha, dok je u 2012.godini prinos bio ispod prosečnih na nivou regiona i iznosio je 2,65 t/ha. Prinos iz 2012.godine je jedan od najnižih prinosa u poslednjih 12 godina.

Proizvodnja krmnog bilja

Ova proizvodnja učestvuje sa približno 23,32% u strukturi oranjskih površina na teritoriji opštine, a po zastupljenosti je na drugom mestu, posle žita. Ova proizvodnja direktno zavisi od stanja i potreba stočnog fonda. Nekadašnja proizvodnja stočnog krmnog bilja najvećim delom bila u funkciji stočarstva, pre svega govedarske proizvodnje i pripreme kvalitetnog junećeg mesa za izvoz.

Danas se proizvodnja stočnog krmnog bilja znatno izmenila. Na istim površinama ukupni prinosi i prinosi po hektaru veći su za 20 do 30%. To je razumljivo ako se ima u vidu da je došlo do povećanja broja ovaca, dok je istovremeno značajno smanjenoučešće koncentrovanog hraniva u ishrani domaćih životinja.

Tabela 40. Prinosi krmnog bilja na teritoriji opštine Rekovac u 2012. godini

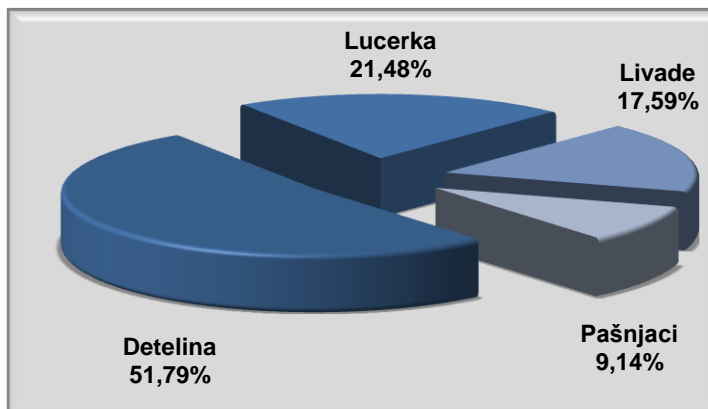
Detelina		Lucerka		Livade		Pašnjaci	
prinos		prinos		prinos		prinos	
Ukupan (t)	Po hektaru(kg)	Ukupan (t)	Po hektaru(kg)	Ukupan (t)	Po hektaru(kg)	Ukupan (t)	Po hektaru(kg)

19866	6762	8239	6600	6749	2637	3505	1387
-------	------	------	------	------	------	------	------

Izvor: Republički zavod za statistiku

Proizvodnja krmnog bilja učestvuje sa približno 2883 h ukupnih zasejanih površina. strukturi oraničnih površina, a po zastupljenosti je na drugom mestu, posle žita. Ova proizvodnja pre svega direktno zavisi od stanja i potreba stočnog fonda. Detelina je najzastupljenija po količini proizvodnje koja učestvuje sa 51,79%, lucerka ima prinos od 8239 t ili 21,48% učešća u ukupnoj proizvodnji krmnog bilja. Livade i pašnjaci zajedno imaju poseban značaj u ovom vidu proizvodnje i zastupljeni su sa ukupno 10254 t prinosa sena.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Povrtarstvo – proizvodnja povrtnog bilja

Povrtarska proizvodnja je u poslednje vreme doživela blagu ekspanziju, naročito u oblasti proizvodnje merkantilnog krompira i plasteničke proizvodnje paprike, paradajza, krastavaca i drugih povrtarskih kultura. Poslednjih godina steklo su uslove za intenzivniju povrtarsku proizvodnju uzatvorenom prostoru. Svejeviš mladim poljoprivrednicima koji pokušavaju da primene savremene i napredne tehnike, dobri izbori i izbori za praćenje sezonskog karakteristika pojedinih vrsta povrća, ostvare značajnije prihode u ovom sektoru.

Jedan od problema koji prati povrtarstvo, ako je moguće i najveći, jeste smanjenje kapaciteta, pasu poljoprivrednici upućeni na prodaju svojih proizvoda. U tabeli 41. je dat pregled ukupnih i prosečnih prinosa pasulja i krompira u periodu od 2000. - 2012. godine.

Tabela 41. Prinos pasulja i krompira za period 2000-2012.godina

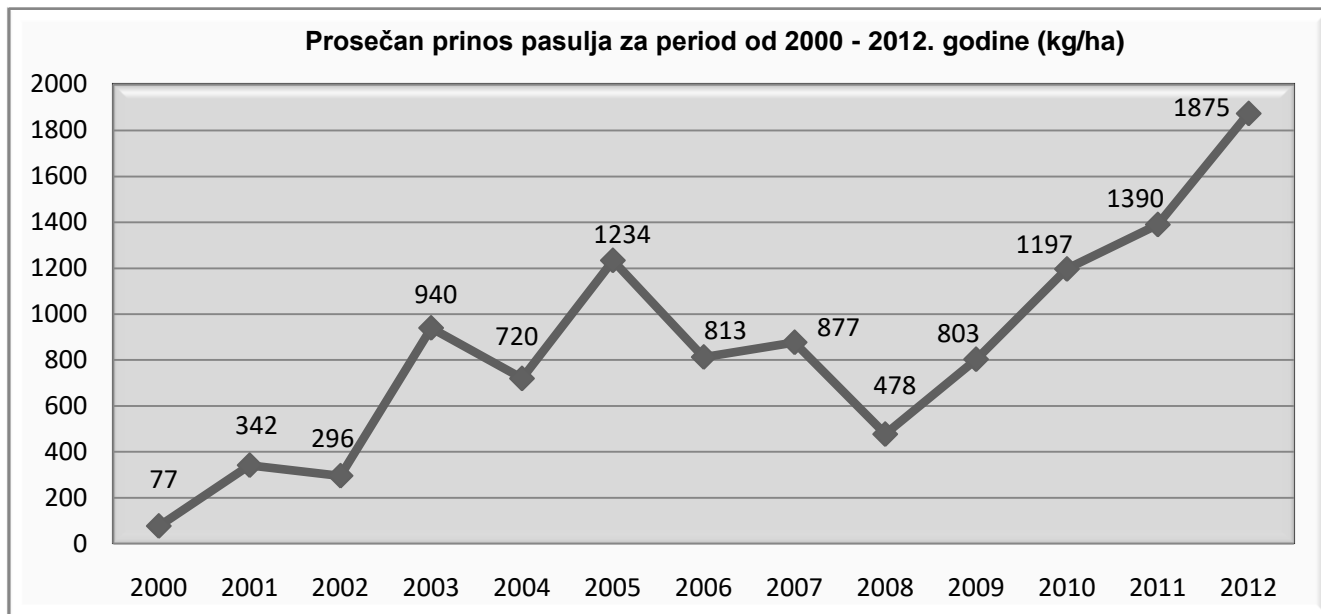
Godina	Pasulj ¹⁾		Krompir ¹⁾	
	prinos		prinos	
	ukupan, u tonama	kg po hektaru	ukupan, u tonama	kg po hektaru
2000.	26	77	1818	5136
2001.	135	342	2659	7581
2002.	147	296	2466	7241
2003.	227	940	2082	6099
2004.	213	720	1971	6358
2005.	318	1234	2252	7127
2006.	185	813	2165	7596
2007.	221	877	1793	6616
2008.	181	478	2582	8383
2009.	200	803	3388	11446
2010.	229	1197	3355	11334
2011.	239	1390	3170	11241
2012.	448	1875	3344	11491

1) Uključena je proizvodnja čistog useva i međuuseva, a prosečan prinos za čist usev

Izvor: Republički zavod za statistiku

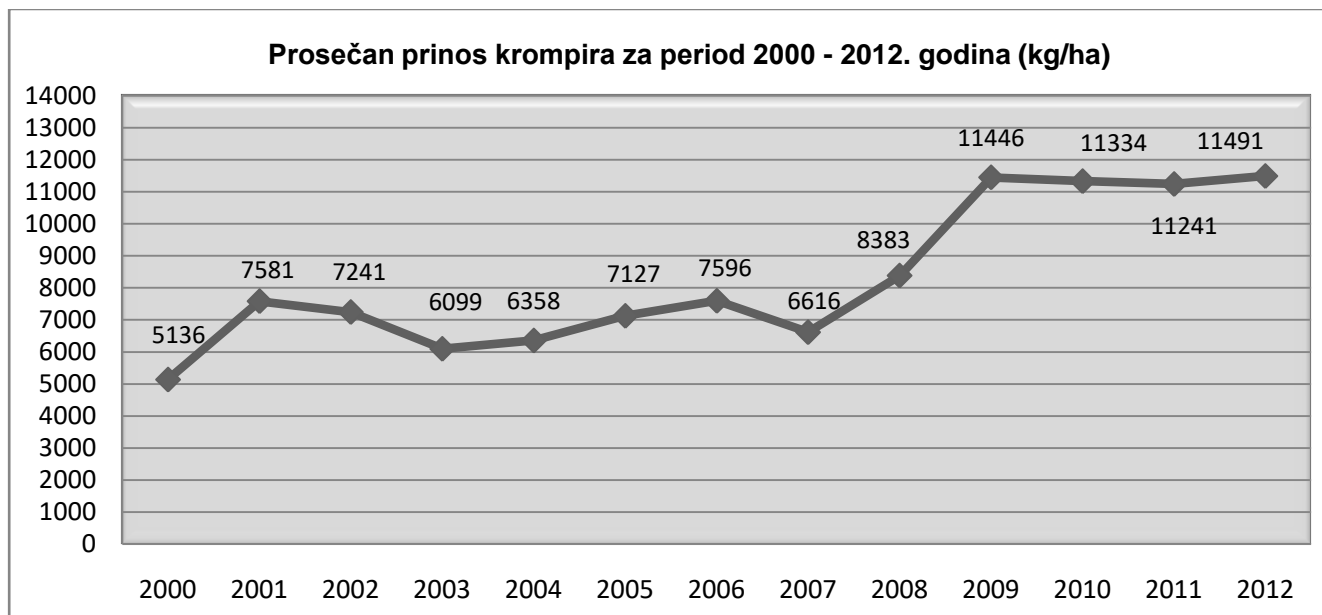

Posmatrajući podatke iz navedenog perioda uočava se da proizvodnja pasulja beleži značajan rast, pre svega imajući u vidu ukupne prinose i prosečne prinose po hektaru zasejane površine. Ukupan prinos pasulja u 2012. godini je najveći prinosu u periodu od 2000. – 2012. godine i iznosio je 448 tona što je gotovo duplo veći prinos u odnosu na prethodne dve godine. Prinos krompira je u 2012. godini bio na nivou najprinosnijih godina i iznosio je 3344 tona. U posmatranom periodu uočava se da je ukupan prinos krompira dostigao vrednosti iznad 3 tone po hektaru u poslednje 4 godine. Navedeni prinosi su znatno iznad prinosa u periodu od 2000. – 2008. godine.

Izvor: Republički zavod za statistiku

U 2012. godini prosečan rod pasulja je iznosio 1875 kg/ha što je najveći prosečni prinos od 2000. godine. Ova tendencija pokazuje da se sve više primenjuju agrotehničke mere i kvalitetan semenski materijal što je i dovelo do visokih prosečnih prinosa. Upoređujući prosečne prinose pasulja opštine Rekovac sa prosečnim prinosima na nivou regiona koji su iznosili 975 kg/ha uočava se da su u opštini Rekovac prosečni prinosi znatno iznad nivoa regiona. Ovo upućuje na činenicu da je podneblje pogodno za gajenje ove povrtarske kulture.

Izvor: Republički zavod za statistiku

U zavisnosti od kretanja situacije na tržištu, proizvodnja merkantilnog krompira dosta varira. Prosečan prinos je u poslednjih nekoliko godina konstantan i usled primene odgovarajuće agrotehnike iznad 11000 kg/ha, što je znatno iznad proseka regiona Šumadije i Pomoravlja.

Voćarstvo

Voćarstvo je jedna od najproduktivnijih poljoprivrednih grana, što upućuje na mogućnost većeg korišćenja prirodnih potencijala koje poseduje opština Rekovac za unapređenje proizvodnje u ovom sektoru.

Zahvaljujući velikom broju voćnih vrsta moguće je korišćenje brojnih lokacija i područja opštine sa veoma različitim zemljišnim klimatskim uslovima za voćarsku proizvodnju, pa zemljišta slabijih fizičkih, hemijskih i drugih osobina, kao zemljišta sa većim nagibom kojih ima u velikim površinama. Opština Rekovac poseduje izuzetne prirodne potencijale za razvoj voćarstva i znatan broj neiskorišćenih parcela koje mogu biti predmet podizanja novih voćarskih zasada.

Tabela 42. Broj gazdinstava prema veličini površine pod voćem i bobičastim voćem

	Ukupno		<0.5 ha		0.5 ≤ ha <1		1 ≤ ha <2		2 ≤ ha <5		5 ≤ ha <10	
	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.
Ukupno	1651.53	2268	284.46	1098	415.76	616	538.35	406	377.34	142	35.62	6
Porodično gazdin.	1643.38	2264	284.26	1097	414.96	615	538.35	406	375.19	141	30.62	5
Pravno lice	8.15	4	0.20	1	0.80	1	0.00	0	2.15	1	5.00	1
Preduzetnik	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0

Izvor: Republički zavod za statistiku

Poslednje decenije u oblasti voćarstva u Levčuu beležila je povećanje proizvodnje jagodičastog voća, presvega kupine, koja predstavlja značajan izvor prihoda poljoprivrednim proizvođačima. Pokazalo se da ovi prostoripogoduju proizvodnji ostalog jagodičastog voća, tj. maline i jagode.

Njihova rentabilna proizvodnja se više privlači voćarima, iz godine u godinu, površine povećavaju. Karakteristika ove proizvodnje je da se relativno malih površina zemljišta mogu ostvariti vrlo značajni prihodi. U proizvodnji zasadi mapoljoprivrednih proizvođača su i površine pod drugim voćem: višnja, kruška, trešnja, kajsija, breskva i dunja. Ovi zasadi su u znatnoj mjeri na manjim površinama u odnosu na jabuku i šljivu, ali prirodni potencijali i klimatski uslovi su pogodni za podizanje novih zasada i ovih voćnih vrsta. Posebno jer navedene voćne vrste pored prodaje u svježem stanju mogu se koristiti i za preradu i za dobijanje voćnih rakija. Preradom ovih voćnih vrsta značajno bi se doprinelo ekonomskom jačanju poljoprivrednih gazdinstava.

Proizvodnja voća se odvija na malim i usitnjenim parcelama. Ovo potvrđuje činjenica da najveći broj gazdinstava, njih 1098 posедуje zasade na površinama ispod 0.5 ha. Vonjake koji imaju površinu između 5 i 10 ha posедуje samo 5 porodičnih gazdinstava i 1 pravno lice, dok voćnjaci iznad 10 ha ne postoje na teritoriji opštine Rekovac.

Proizvodnja jabuke i šljive

Od voćarskih vrsta najzastupljenija je proizvodnja jabuke i šljive koja ima dugogodišnju tradiciju na teritoriji opštine Rekovac. U tabeli 43. dat je pregled proizvodnje jabuka i šljiva na teritoriji opštine Rekovac u periodu od 2000. – 2012. godine.

Tabela 43. Voćarstvo – proizvodnja jabuka i šljiva u periodu od 2000-2012.godine

Godina	Jabuke			Šljive		
	broj rodni stabala	prinos		broj rodni stabala	prinos	
		ukupan, tona	po jednom stablu, kg		ukupan, tona	po jednom stablu, kg
2000.	57680	440	7,6	470490	660	1,4
2001.	57190	381	6,7	478400	1087	2,3
2002.	57460	514	8,9	473950	921	1,9
2003.	56350	628	11,1	445750	2342	5,3
2004.	57330	425	7,4	662480	4208	6,4
2005.	63070	433	6,9	664300	1700	2,6
2006.	61385	325	5,3	531400	4691	8,8
2007.	60680	1485	24,5	528300	13232	25,0
2008.	61800	898	14,5	564250	13423	23,8
2009.	62210	1331	21,4	583750	12111	20,7
2010.	62510	265	4,2	591180	3707	6,3
2011.	63115	931	14,8	614900	11312	18,4
2012.	64655	1003	15,5	576320	10444	18,1

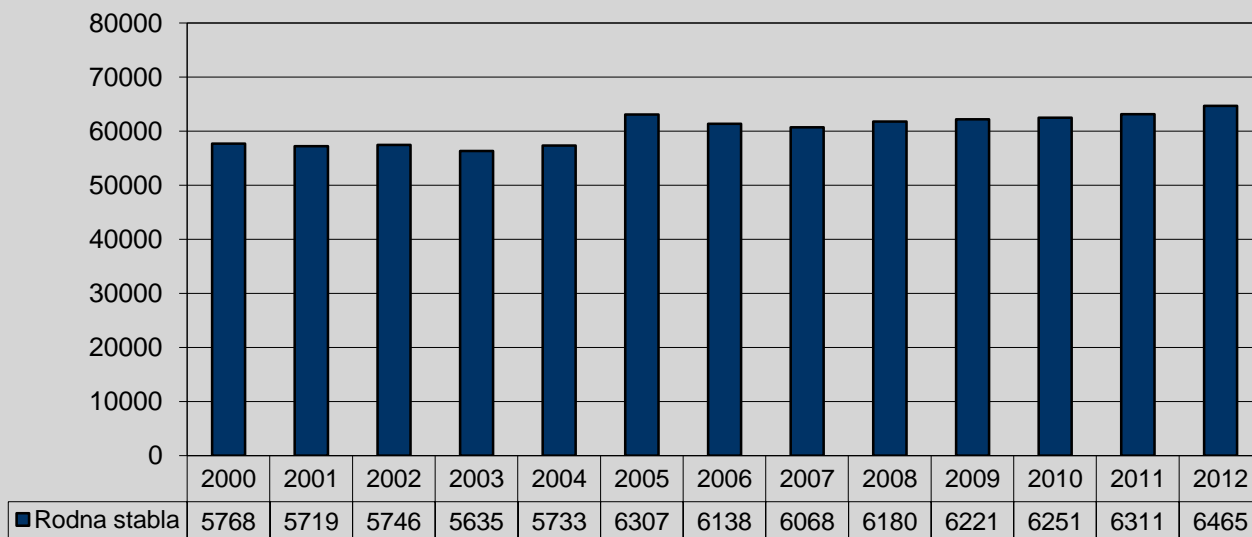
Izvor: Republički zavod za statistiku

Proizvodnja jabuke

Proizvodnja jabuke je posljednjih godina sve atraktivnija, što se pokazuje kroz povećan broj rodni stabala. U posmatranom periodu broj rodni stabala se povećao za približno 7000, što je još uvek nedovoljno imajući u vidu prirodne potencijale opštine Rekovac za gajenjem ove voćne vrste.

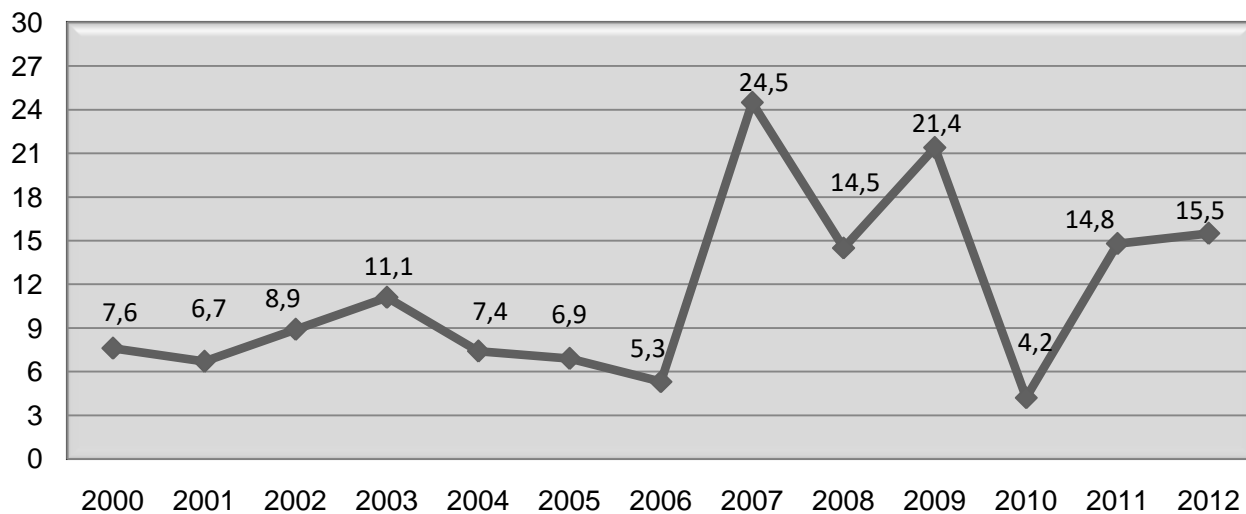
Ukupan broj rodni stabla jabuke za period 2000 - 2012. godina

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prosečan rod jabuke varira od godine do godine što ukazuje na nedostatak savremenih zasada i primenu savremene tehnologije i agrotehnike. Nedostatak finansijskih sredstava za osavremenjavanje proizvodnje i nedostatak skladišnih kapaciteta u velikoj meri utiče na podizanje novih zasada i ozbiljniju proizvodnju jabuke

Prosečan prinos jabuke za period 2000 - 2012.godina (kg/stablu)

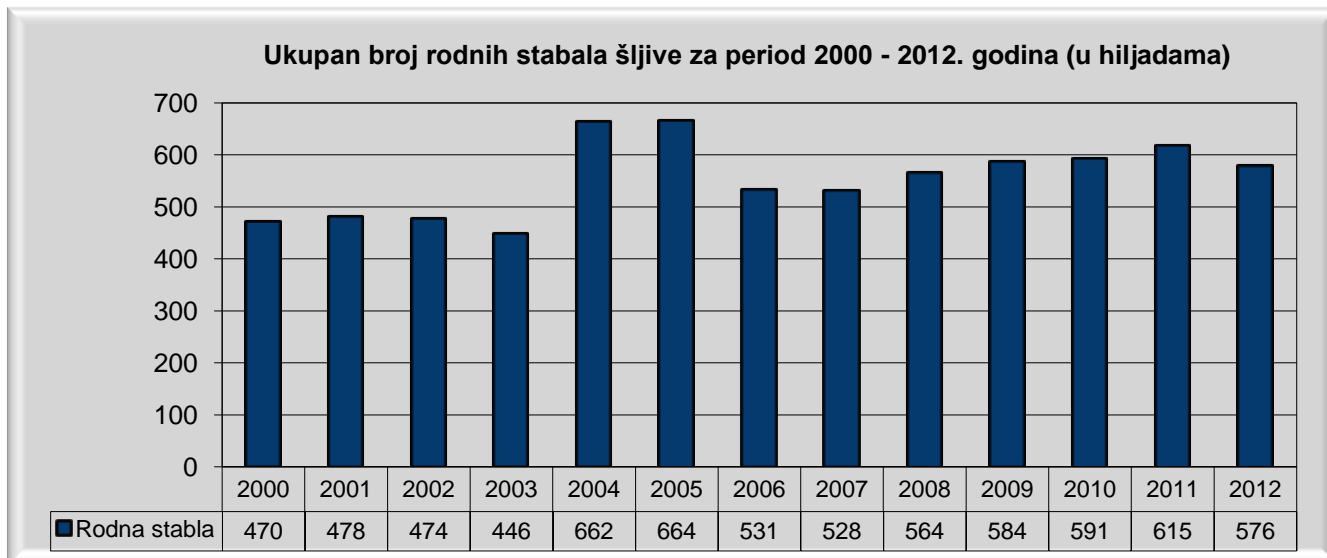
Izvor: Republički zavod za statistiku

Najveći prosečan prinos jabuke je bio u 2007. godini kada je prosečan rod bio 24,5 kg/stablu. U posmatranom periodu uočava se da je velika razlika između najmanjih i najvećih prinosa što upućuje na nedovoljnu primenu agrotehničkih mera u proizvodnji jabuke. Osavremenjavanjem tehnologije i primenom adekvatnih mera prinosi bi se znatno ujednačili na visok nivo što bi doprinelo povećanju ekonomske dobiti lokalnih poljoprivrednika.

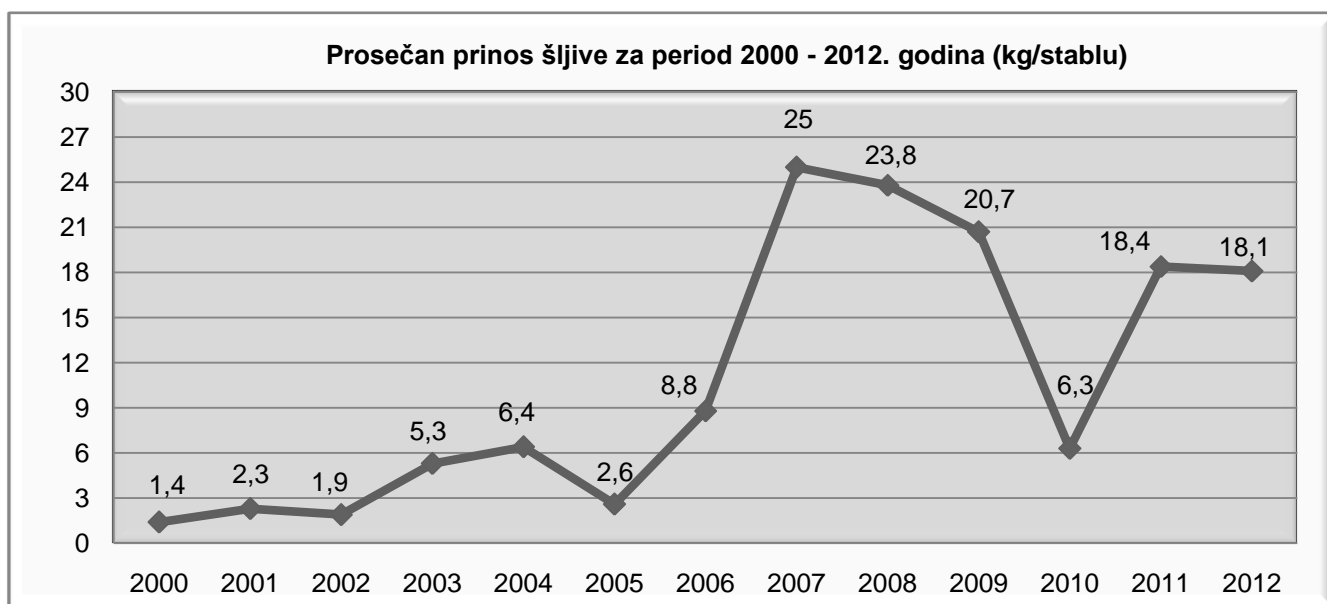
Proizvodnja šljive

U strukturi voćarske proizvodnje, najznačajnije mesto, tradicionalno, pripada proizvodnji šljive. Ova proizvodnja se odvija na oko 3000 ha. U sortimentu šljive najzastupljenije su ekonomski najznačajnije sorte svih proizvodnih namena. Od komercijalnih sorti šljiva najzastupljenija je Stenlej kao tolerantna na „šarku“, ali je sortiment sve više usmeren prema drugim sortama koje imaju veću tržišnu vrednost (Čačanska rana, Čačanska rodna, Čačanska lepatica ...).

Izvor: Republički zavod za statistiku

Ukupan broj rodni stabala šljive u 2012. godini je dostigao broj od 576 hiljada, što je manje u odnosu na poslednje 3 godine posmatranog perioda. Najveći broj rodni stabala šljive je bio u 2005. godini kada je na teritoriji opštine bilo 664 hiljada stabala.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prosečan prinos šljive je u 2012. godini bio 18,1 kg po stablu, a najviše u 2007. godini kada je prosečan prinos dostigao 25 kg po stablu. U posmatranom periodu uočavaju se velike oscilacije u prosečnom prinosu šljive. Da bi se u narednom periodu izbegli ovi negativni trendovi i pojave potrebno je sprovesti niz edukacija voćara sa teritorije opštine, osavremenjavanje mehanizacije, uvođenje novih tehnologija i novih sortimenata, kao i primene potpune agrotehnike.

Šljivarstvo je na ovom prostoru u krajnje nezavidnoj situaciji, jer je većina sada usled starosti i amortizacije postala nerentabilna. Iz pomenutih razloga nužno je njihova obnova i zasnovanje novih zasada kakobise očuvale kontinuirano dugoročno odlične proizvodnje šljive u Levaču odavno poznatoj. Zapošljavanje sušenja šljive i ostalog voća iako je poznato da osušeno voće i povrće mogu da se koriste tokom cele godine i izvozeno na stranu tržište. Pored velikih, poželjesu i manje sušare za domaće i stavajer postoje različiti izvori toplotne energije koje imaju sekoristenašaseo skadomaćinstva. Uz intenziviranje voćarsko-povrtarske proizvodnje i interes Levačani izgradnjamodernesušare.

Plasman šljive predstavlja veliki problem za poljoprivrednike jer sam zadružni sektor nije u tržišnoj poziciji da organizuje i ugovara otkup. Praktično, poljoprivrednici na tržištu nastupaju samostalno. Kao otkupljivači najčešće se pojavljuju fizička lica koja pripremaju robu za rusko tržište. Partneri iz EU od 2009. godine zahtevaju GLOBALG.A.P. standard, koji još uvek na području opštine nema sertifikovano ni jedno gazdinstvo.

Vinogradarstvo

Levačko vinogorje koje u orografskom smislu ima veoma povoljne uslove za gajenje vinove loze jer ga čine blagi nagibi istočnih, zapadnih i južnih ekspozicija i platoa. Umerena kontinentalna klima, zemljišni uslovi i udaljenost od industrijskih centara čine optimalni ekološki ambijent za gajenje visokokvalitetnih sorti grožđa. Vinogradarska proizvodnja na teritoriji Rekovca prošlost je bila veoma važan činilac poljoprivredne proizvodnje. Gajenje vinove loze i proizvodnja vina na ovom prostoru, u Levačkom podrejonu, predstavljala je tradiciju Rekovca. Na teritoriji opštine Rekovac se svega 20% ukupne proizvodnje grožđa preradi u vino.

Tabela 44. Broj gazdinstava i površina prema veličini površine pod vinogradima

	Ukupno		<0.5 ha		0.5 ≤ ha < 1		1 ≤ ha < 2		2 ≤ ha < 5		5 ≤ ha < 10	
	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.
Ukupno	408.1	928	122.15	753	55.43	84	82.06	62	64.41	23	20.40	3
Porodično gazdin.	351.3	924	122.15	753	55.43	84	81.06	61	61.71	22	20.40	3
Pravno lice	54.14	3	0.00	0	0.00	0	1.00	1	0.00	0	0.00	0
Preduzetnik	2.70	1	0.00	0	0.00	0	0.00	0	2.70	1	0.00	0

Nastavak tabele 44: Broj gazdinstava i površina prema veličini površine pod vinogradima

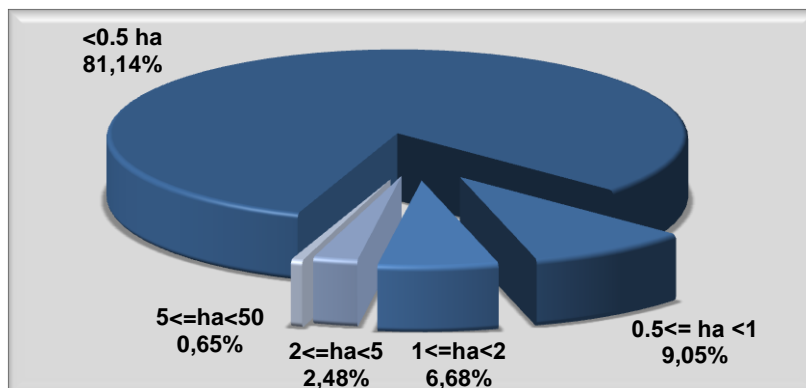
	Ukupno		10 ≤ ha < 20		20 ≤ ha < 30		30 ≤ ha < 50		50 ≤ ha < 100		ha < 100	
	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.	Površ. (ha)	Broj gazd.
Ukupno	408.1	928	10.5	1	21.28	1	31.86	1	0.00	0	0.00	0
Porodično gazdin.	351.3	924	10.5	1	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0

Pravno lice	54.14	3	0.00	0	21.28	1	31.86	1	0.00	0	0.00	0
Preduzetnik	2.70	1	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0

Izvor: Republički zavod za statistiku

Prema podacima RZS u 2012.godini 928 gazdinstava je imalo zasade pod vinovom lozom u ukupnoj površini od 408,1 ha. Najveći broj gazdinstava ima zasade do 0.5 ha i takvih gazdinstava je ukupno 753, što čini čak 81,4% svih gazdinstava koji imaju zasade vinove loze. Zasade na površinama između 0,5 i 1 ha ima 84 gazdinstava, odnosno 9,05%, a zasade između 1 i 2 ha ima 62 gazdinstva odnosno 6,68%.

Izvor: Republički zavod za statistiku

Zasade većih površina između 2 i 5 ha imaju 22 gazdinstva i 1 preduzetnik što čini 2.48% gazdinstava, dok zasade iznad 5 ha imaju samo 6 gazdinstva. Površine pod zasadima vinove loze u 2007. godini su zauzimale 652 ha, dok u 2012.godini površine pod vinovom lozom su 408 ha, odnosno za 244 ha manje, što je veliki pad imajući u vidu pedološke i klimatske povoljnosti područja opštine Rekovac za gajenje vinove loze. Najznačajnije vinarije na teritoriji opštine su Vinarija Vinex Levački grozd, Vinarija Lastar, Vinogradi i vinarija Miletić, Vinarski podrum Dacić, Vinarija Simić (RPG), Vinarija Vulović (RPG) i Podrum Stanojević. Potencijalne mogućnosti koje pruža područje opštine Rekovac za gajenje vinove loze su odlične, pa je u tom cilju potrebno dalje ulaganje u ovu oblast, pre svega u obnavljanje starih i podizanje novih savremenijih zasada, sa poboljšanjem asortimana iz čega bi proizašao određeni kvantitet praćen kvalitetom.

STOČARSTVO

Kadase govori o stočarstvu na teritoriji opštine Rekovac mora se imati u vidu da je reč o jednoj od najvažnijih oblasti poljoprivrede, oblasti koja obezbeđuje visoku kvalitetnu životnu namirnicu i namirnicu za hranu životinja, ali i sporedne proizvode, koji predstavljaju sirovine za druge industrijske grane. Pored proizvodnje hrane treba imati u vidu značajnu potrebu za njom kako bi se održavao i struktura i plodnost poljoprivrednog zemljišta za ratarske i druge biljne kulture koje se gaje na teritoriji opštine Rekovac.

Stočarstvo u Levču predstavlja jedan od osnovnih izvora novčanih prihoda agro-ekonomije tj. najvećeg dela seljačkih domaćinstava, pa ekonomski položaj stočarstva određuje i ekonomski položaj domaćinstava i poljoprivrede. Stočarska proizvodnja smatra se najtežim poslom u poljoprivredi, jer nema sezonski karakter, obavlja se svakodnevno, traje tokom cele godine, zahteva posebne veštine i znanja i angažuje značajna obrtna sredstva poljoprivrednika.

Tabela 45. Pregled stočnog fonda na teritoriji opštine Rekovac

Godina	Goveda		Svinje		Ovce		Živina, ukupno
	ukupno	od toga: krave i steone junice	ukupno	od toga: krmače i suprasne nazimice	ukupno	od toga: ovce za priplod	
2000.	5479	3871	10506	3468	10663	8543	67918

2001.	4883	3535	10869	3234	12693	9647	64843
2002.	4558	3469	10814	3516	10915	8506	67087
2003.	4979	3980	13587	3414	15246	10384	97829
2004.	4770	3607	9906	2791	15176	10377	103667
2005.	5399	3981	12885	2759	18342	12125	96997
2006.	4717	3320	14635	2670	14955	9940	111718
2007.	4642	3100	16040	2854	15584	11326	108270
2008.	/	/	/	/	/	/	/
2009.	/	/	/	/	/	/	/
2010.	/	/	/	/	/	/	/
2011.	/	/	/	/	/	/	/
2012.	3818	2557	9642	1482	15007	11104	109855

Izvor: Republički zavod za statistiku

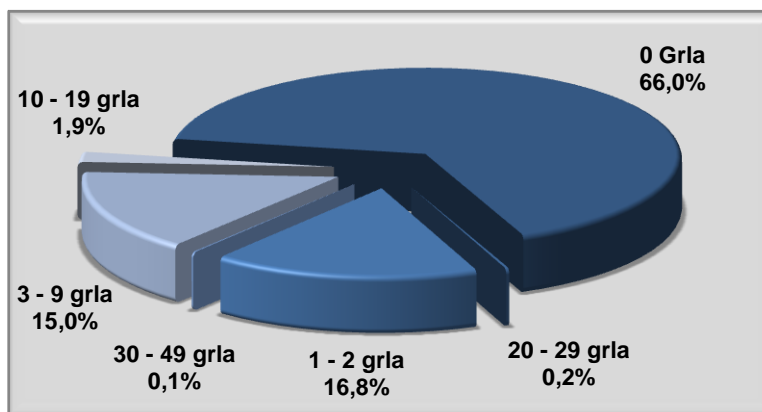
U okviru poljoprivredne proizvodnje Levča, stočarstvo predstavlja ekonomski vrlo značajnu oblast privređivanja. U ranijem periodu proizvodilo se 15000 litara mleka dnevno, 3000 grla teladi i 20000 komada prasadi godišnje, itd.Međutim, danas je stočarstvo na ovim prostorima u vidnoj stagnaciji. Preovlađujeekstenzivnaproizvodnjasadmalimbrojemgrla, brojnimgreškamauishrani, nezi, reprodukcijiiselekciji. Izovakkeproizvodnjeprosečni proizvodnirezultatisunezadovoljavajući, posebnoonipoproizvodnomgrlu.

Podacigovoredajedošlodrastičnogpadaugovedarstvuisvinjarstvu, gdejebrojgrlagoveda uodnosuna2000. godinusmanjen za 1661 grlo, broj grla svinja u odnosu na 2007. godinu manji za 6398 grla. Jedinosurezultatineštoboljiuovčarskojproizvodnji gde je proizvodnja približno zadržana na istom nivou u odnosu na 2007.godinu, ali je i ova proizvodnja niža za gotovo 3000 grla od 2008.godine kada je bilo najviše grla ovaca.

Demografskimgašenjemistarenjemseoskogstanovništva, smanjueseibrojstoke. Perspektivajeuorganizovanjuvećihfarmikrava, svinja, brojlera, kokanosiljakoje će, uznovuinvesticionupolitikui politikucena, obezbeditivećidohodakpoljoprivrednimproizvođačima, većiintereszabavljenjepoljoprivrednomproizvodnjom, aliilakširad.VažnojeistaćidastočareočekujeregistracijaobjekatazadržanjedomaćihživotinjauUpravizavet erinu, odnosnoprilagođavanjeproizvodnihifarmskihobjekatauslovima, kojepredviđajunovizakoniipravnlicinedavnousaglašenisalegislativomEU.

Tabela 46. Broj gazdinstava i grla prema veličini stada goveda

Broj grla	Ukupno grla	Broj gazdinstava
0	0	1933
1-2	782	492
3-9	1998	439
10-19	742	55
20-29	149	6
30-49	147	4
50-99	0	0
Ukupno	3818	2929

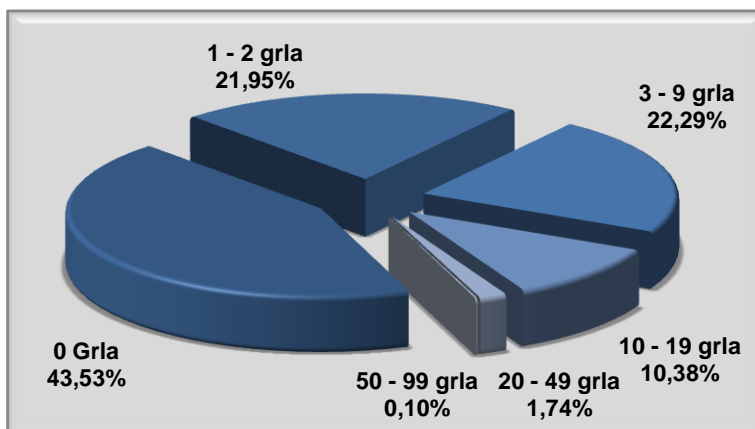

Izvor: Republički zavod za statistiku

Tabela 47. Broj gazdinstava i grla prema veličini krda svinja

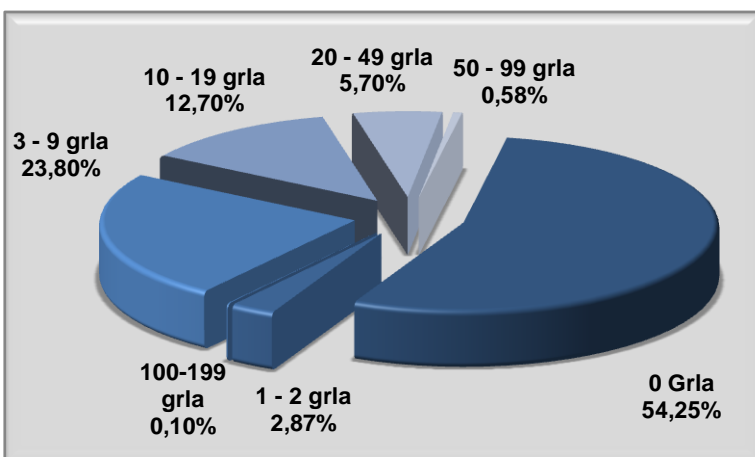
Broj grla	Ukupno grla	Broj gazdinstava
0	0	1275
1-2	1016	643
3-9	3143	653
10-19	3928	304
20-49	1367	51
50-99	188	3
100 i više	0	0
Ukupno	9642	2929

Izvor: Republički zavod za statistiku

Tabela 48. Broj gazdinstava i grla prema veličini stada ovaca

Broj grla	Ukupno grla	Broj gazdinstava
0	0	1589
1-2	150	84
3-9	4083	697
10-19	4806	372
20-49	4656	167
50-99	981	17
100-199	331	3
Ukupno	15007	2929

Izvor: Republički zavod za statistiku

Za procenu trenutnog stanja stočarstva može se koristiti uporedni odnosa između broja gazdinstava i veličine stada u najznačajnijim oblastima stočarstva, govedarstvu, svinjarstvu i ovačarstvu. Od ukupno 2929 gazdinstava koliko ih je bilo u popisu poljoprivrede 2012.godine, čak 1933gazdinstava nema niti jedno grlo goveda što je 66% od ukupnog broja gazdinstava, dok 1-2 grla ima 16,8% gazdinstava. Kada se posmatraju podaci za svinjarstvo, 1275 gazdinstava nema niti jedno grlo svinje što predstavlja 43,53 % svih gazdinstava, dok 1 ili 2 grla poseduje 21,95% gazdinstava. U oblasti ovačarstva čak 54,25%, odnosno 1589 gazdinstava nema niti jednu ovcu, dok jedno ili dva grla poseduje 84 gazdinstava. Od 3-9 grla poseduje 697 gazdinstava ili 23,80%, dok od 12-19 grla poseduje 372 gazdinstva odnosno 12,7% od ukupnog broja gazdinstava.

PČELARSTVO

Pčelarstvo je grana koja poseduje veliki potencijal i koja pruža velike mogućnosti za razvoj ruralnih sredina na teritoriji opštine Rekovac. Najveću podršku pčelarstvu na ovoj teritoriji pruža «Društvo pčelara Levač» koje u 2014.godini ima 29 članova od kojih je 28muškaraca (96,6%) i jedna žena (3,4%), dok je prosečna starost članova 51,3 godine. Pčelinjak sele 3 člana društva (10.3%), a ne sele 26 (89,7%). Ukupan broj košnica članova društva je 4922, od kojih je DB 2662kom, LR 2025 kom i kongresovka 235kom. Prinos meda za 2013.godinu je bio 31480 kg, od čega je bagremov med 29800kg (94,7%), livadski med 1180 kg (3,7%) i mešani med 500kg (1,6%).

Pčelarstvo je grana poljoprivrede u kojoj medonosna pčela pruža dve vrste koristi, direktne i indirektne. Direktna korist od pčelinjih društava su proizvodi: med, vosak, matični mleč, polenov prah, propolis, rojevi i matice, a indirektne koristisu od oprašivanja biljaka (oko 150 kulturnih biljaka) jer time utiču na povećanje prinosa za oko 20-30% (jabuka, višanja, trešanja, kajsija kao i drugih kultura). Procene stručnih službi su da je indirektna korist višestruko veća od direktne pa na osnovu navedenih činjenica treba u predviđenom strateškom periodu unaprediti razvoj pčelarstva na teritoriji opštine Rekovac. Mere koje treba preduzeti odnose se na edukaciju postojećih i pčelara početnika, podršku mladim pčelarima u pokretanju proizvodnje i opremanja pčelinjaka, podizanju zasada medonosnih biljaka i podršci udruženju pčelara na jačanju tehničkih i ljudskih kapaciteta.

PRERAĐIVAČKI I SKLADIŠNI KAPACITETI

Na teritoriji opštine Rekovac nedostaju značajniji preradni i skladišni kapaciteti, a nerazvijenost takvih kapaciteta u prošlosti i nedostatak u sadašnjosti predstavljalo je prepreku za povećanje proizvodnje na prostoru Levča. Danas osim kapaciteta za primarnu preradu grožđa i vina ne postoje drugi preradni kapaciteti za voće, povrće, mleko, meso i žitarice. Izgradnja preradnih kapaciteta u sektoru vinogradarstva imala je pozitivan odraz na razvoj vinogradarstva u ovom kraju, a istovremeno i na izgradnju kapaciteta u privatnom sektoru koji trenutno iznosi preko hiljadu vagona. Pored navedenih kapaciteta treba pomenuti i postojanje skladišnog kapaciteta "Tri klasa" sa kapacitetom od 700 tona u selu Sibnica, kao i jedne hladnjače u selu Šljivica. Potrebe za preradnim kapacitetima koji nedostaju i koji bi u znatnoj meri doprineli unapređenju ruralne ekonomije u celini, bez obzira da li su zanatskog ili industrijskog obima i stepena prerade su:

- proizvodnja i prerada mesa,
- proizvodnja mlečnih proizvoda,
- proizvodnja vina, rakije i drugih alkoholnih pića,
- hladnjače, preduzeća i zanatske radnje za preradu i konzervisanje voća i povrća,
- sušareza voća, povrća i ekovitozačinskih bilja.

Izgradnja preradnih kapaciteta mora se realizovati prateći moderne trendove i savremene zahteve, prerađivačka industrija, koristeći primere dobre prakse i standarde EU.

INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE ZA PODRŠKU POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

Fond za razvoj poljoprivrede opštine Rekovac

Fond za razvoj poljoprivrede opštine Rekovac (<http://www.poljoprivrednifondrekovac.org>) osnovan je u junu 2006. godine. Osnovne delatnosti Fonda su: unapređenje i razvoj stočarske proizvodnje, unapređenje i razvoj biljne proizvodnje, zaštita, korišćenje, unapređenje i uređenje poljoprivrednog zemljišta, učestvovanje u finansiranju obuke kadrova iz oblasti poljoprivredne proizvodnje, organizovanje seminara i stručnih predavanja, nabavka časopisa, knjiga i video informatora, pružanje stručne pomoći poljoprivrednim proizvođačima, afirmisanje dostignuća u razvoju poljoprivrede putem stručnih sastanaka, učestvovanjem na sajmovima, smotrama i izložbama.

Do sada je Fond za razvoj poljoprivrede ostvario brojne aktivnosti od kojih su najznačajnije: organizacija opštinskih izložbi krava muzara, kofinansiranje međunarodnog projekta Mašinskog fakulteta iz Kragujevca u realizaciji projekta Pokretanje malog i organizovanog biznisa u oblasti prerade voća (120.000 dinara), opremanje kancelarije Službe za osnovnu matičnu evidenciju stoke (5.000 \$), finansiranje prve opštinske manifestacije Ko peče najbolju rakiju u Levču, finansiranje regionalnog projekta Dobra poljoprivredna praksa, subvencije za osemenjavanje pedigiranih grla (400.000 dinara), subvencije za uvezena pedigirana grla (5.000 dinara po grlu).

Kancelarija za ruralni razvoj

Značajnu podršku registrovanim poljoprivrednim gazdinstvima pružale su kancelarije za ruralni razvoj od 2008. do 2011.godine koje su formirane u svim opštinama i gradovima Šumadije i Pomoravlja, od kojih je 12 kancelarija funkcionisalo u okviru Regionalnog ruralnog centra Kragujevac koji je formiran u okviru Regionalne agencije za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja. Jedna od kancelarija funkcionisala je i u opštini Rekovac. Kancelarija područnog centra za ruralni razvoj Rekovac započela je sa radom septembra meseca 2008. godine u okviru projekta Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede „Izgradnja sistema podrške ruralnom razvoju“ a čiji je cilj je bio ubrzati i ujednačiti ruralni razvoj u Republici Srbiji kroz izgradnju, angažovanje i unapređenje kapaciteta lokalnih zajednica i obezbeđenje dvosmernog protoka informacija između centralnog i lokalnog nivoa. Na ovaj način se obezbeđivao pristup informacijama od značaja za poljoprivrednike opštine Rekovac o politici razvoja sela i poljoprivrede, kao i informisanje i demonstriranje dobrih praksi i uspešnih inicijativa radi sticanja znanja i podsticaja kreativnosti za unapređenje i iskorišćavanje postojećih potencijala za ruralni razvoj na lokalnom nivou. Kancelarija za ruralni razvoj u Rekovcu je prestala sa radom polovinom 2011.godine, kada se i završio projekat Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Pozitivni rezultati koji su ostvareni kroz rad kancelarije u Rekovcu upućuju na mogućnost ponovnog uspostavljanja lokalne kancelarije za podršku poljoprivrednim proizvođačima.

Osnovna matična služba

Osnovna matična služba u stočarstvu za teritoriju opštine Rekovac osnovana je 2003.godine na inicijativu opštine Rekovac i Regionalne privredne komore iz Kragujevca. Ova služba radi u sastavu veterinarske stanice u Rekovcu sa osnovnim zadatkom evidentiranja i selekcije priplodnih grla i rasnog sastava. Glavni poslovi matične službe su:

- Odabiranje grla za matični zapat
- Umatičenje kvalitetnih plotkinja
- Vođenje kompletne matične evidencije za odabrana grla
- Praćenje, identifikacija i obeležavanje podmlatka krava i ovaca na teritoriji opštine Rekovac
- Kontrola proizvodnosti matičnih krava
- Merenje životinja
- Kontrola mlečnosti i mutnosti grla goveda i ovaca
- Linearno ocenjivanje životinja

Udruženja poljoprivrednika i tradicionalnih zanata

Na teritoriji opštine Rekovac postoje 7 udruženja poljoprivrednika, 1 zadruga poljoprivrednih proizvođača i 2 udruženja tradicionalnih zanata. Funkcionisanje udruženja je nezadovoljavajuće zbog neaktivnosti i slabih rezultata rada, izuzev pozitivnog funkcionisanja udruženja tradicionalnih zanata „Zlatne ruke Levča“ iz sela Sibnica. U 2014. godini je uspostavljeno i udruženje žena „Levčanke“.

Tabela 49. Pregled udruženja iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja na teritoriji opštine Rekovac

Naziv udruženja	Sektor delovanja
Udruženje voćara i vinogradara „Levačko zlato“, Oparić	Voćarstvo i vinogradarstvo
Udruženje odgajivača ovaca i koza „Juhor“, Belušić	Ovčarstvo
Udruženje voćara „Levač“, Rekovac	Voćarstvo
Udruženje odgajivača ovaca i koza „Zlatno runo“ Belušić	Ovčarstvo
Udruženje odgajivača goveda simentalске rase „Levčanka“, Belušić	Govedarstvo

Udruženje pčelara „Levač“, Belušić	Pčelarstvo
Udruženje poljoprivrednika „Eko-voćar“, Dragovo	Voćarstvo
Udruženje žena "Zlatne ruke Levča"	Domaća radinost
Udruženje žena "Levčanke"	Domaća radinost

Izvor podataka – Lokalna samouprava

Lokalna akciona grupa "Partnerstvo za razvoj Levča" (LAG Levač)

Na teritoriji opštine Rekovac tokom 2012.godine je započeo proces uspostavljanja lokalne akcione grupe na LEADER principima EU.LEADER (*'Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale'*, u prevodu „Veze između ruralne ekonomije i razvojnih aktivnosti“) je metod lokalnog razvoja ruralnih sredina. Jedinствена karakteristika ovog metoda je u tome što olakšava ruralni razvoj korišćenjem specifičnih razvojnih potencijala ruralnih područja koji su prepoznati od strane samih lokalnih aktera. Lokalna akciona grupa (LAG) predstavlja lokalno privatno-civilno-javno partnerstvo koje ima za cilj unapređenje razvoja lokalnih oblasti. LAG-ovi su originalan i važan deo pristupa LEADER programa EU.

U okviru LIS projekta projekta opština Rekovac i Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja sproveli su niz aktivnosti na uspostavljanju partnerstva u okviru Lokalne akcione grupe Levač" (LAG Levač). Za potrebe uspostavljanja LAG-a potrebno je bilo identifikovati ljudske, finansijske, tehničke i prirodne potencijale teritorije. Tokom ovih aktivnosti identifikacija i mapiranje potencijala se sprovodila u saradnji sa predstavnicima seoskih mesnih zajednica, udruženjima poljoprivrednika, poljoprivrednim proizvođačima, predstavnicima kulturnih i društvenih zajednica opštine Rekovac.

Na nivou Republike Srbije nakon sprovedenih aktivnosti ns formiranju koje su završene tokom 2019.godine, LAG Levač je prepoznat kao jedan od 22 LAG-a u Republici Srbiji. U cilju unapređenja rada otvorena je kancelarija LAG Levač i opremljena neophodnom tehničkom opremom i nameštajem u selu Oparić. Uspostavljen je i web portal <http://lag-levac.co.rs> na kome se mogu dobiti sve informacije koje se odnose na funkcionisanje LAG Levač. Uspostavljanjem LAG-a i donošenjem regulative na nacionalnom nivou stvorice se preduslovi za aktivnije delovanje LAG-a u projektima koji imaju za cilj unapređenje društveno-ekonomskog razvoja teritorije opštine Rekovac.

Preporuka za unapređenje poljoprivrede i ruralnog razvoja

Ruralna ekonomija je dominantna u opštini Rekovac, pa će u budućnosti zavisiti u velikoj meri od demografskog potencijala 32 seoska naselja koji je tokom prethodnih pet decenija značajno oslabio. Broj stanovnika se smanjio gotovo tri puta u odnosu na 1948.godinu, a za relativno kratko vreme od 2002. do 2011.godine za gotovo 18,4%.

Ruralna ekonomija u opštini Rekovac je i do sada bilo opterećena nepovoljnim starosnim sastavom radne snage u poljoprivredi kao dominantnoj ruralnoj delatnosti. Demografski faktor će i u buduće biti limitirajući za razvoj poljoprivrede, jer je sve malobrojniji priliv mladih generacija koji su nosioci ekonomskih aktivnosti na selu.

Mlada perspektivna, inovativna i fleksibilna radna snaga starosti 25-34 godine čini samo 9,12 % ukupnog stanovništva opštine Rekovac, sa tendencijom daljeg smanjenja ovog procenta. To upućuje na činjenicu da će poljoprivreda kao dominantne ruralna delatnost sve više slabiti, i ne može da biti jedina okosnica strateških opredeljenja na kojima će se zasnivati razvoj sela i seoske ekonomije, već je neophodno u okviru procesa podrške ekonomskim aktivnostima na selu razvijati i nepoljoprivredne

delatnosti (stari i umetnički zanati, domaća radinst, trgovina, prerada primarnih poljoprivrednih proizvoda, seoski turizam, proizvodnja biogoriva, organska proizvodnja, proizvodnja lekovitog i začinskog bilja, pčelarstvo, lične usluge, nega starih lica, ostale zanatske i profesionalne usluge i dr.).

Sa postojećim demografskim resursima i negativnim tendencijama teško se može planirati intenziviranje komercijalne poljoprivredne proizvodnje u većem obimu, posebno ako se uključi i nedovoljno stručne i edukovane radne snage, što ostavlja mogućnost da se razmotre navedeni alternativni načini unapređenja ekonomskih aktivnosti na selu, u okviru trenutnog i očekivanog stanjademografskih resursa na teritoriji opštine Rekovac.

Sagledavajući prethodno navedene činjenice koje su nastale kao deo analize ljudskih, finansijskih i prirodnih resursa opštine Rekovac, dolazi se do zaključka da je jedan od načina da se unapredi ekonomska aktivnost na selu povećanje broja malih preradnih kapaciteta koji ne zahtevaju velika ulaganja i značajne ljudske kapacitete. Specifični vidovi proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda koji mogu angažovati širu lokalnu zajednicu i unaprediti ekonomske aktivnosti su:

- Proizvodnja prirodnih sokova od povrća (cvekle, šargarepe,...)
- Proizvodnja prirodnih sokova od voća (jabuka, višnja, kupina,...)
- Prerada bundeve (sok, ulje)
- Sušenje povrća i proizvodnja začina
- Sušenje i mlevenje belog i crnog luka
- Proizvodnja poluproizvoda od voća (kaša, pulpa)
- Proizvodnja sirovih sokova
- Proizvodnja kompota i pasterizovanog voća
- Proizvodnja slatka, pekmeza, džemova
- Proizvodnja sušenog voća
- Proizvodnja, prerada i pakovanje lekovitog i aromatičnog bilja (kantaron, nana, kamilica, šipurak,...)
- Proizvodnja biljnih čajeva i eteričnih ulja
- Proizvodnja i prerada aromatičnog bilja
- Proizvodnja i prerada (sušenje i topla prerada) pečuraka
- Proizvodnja i prerada meda i ostalih pčelarskih proizvoda,

Pokretanjem ovih delatnosti kroz podršku za otvaranje novih MSP i uspostavljanje privatno – javnih partnerstava za velikim proizvođačima i prerađivačima voća i povrća kroz otvaranje pogona za preradu u opštini Rekovac, stvorice se uslovi za podizanje stepena prerade poljoprivrednih proizvoda i korišćenje sirovina, odnosno primarnih poljoprivrednih proizvoda sa teritorije opštine Rekovac čime će se smanjiti problem proizvodnje, otkupa i plasmana poljoprivrednih proizvoda.

7. INFRASTRUKTURA

Aktivnosti koje se realizuju u cilju unapređenja infrastrukture na teritoriji opštine fokusirane su na stvaranje uslova za ekonomski razvoj i unapređenje kvaliteta života stanovnika. Navedene aktivnosti obuhvataju unapređenje putne infrastrukture, pre svega lokalnih i atarskih puteva, energetike, infrastrukture u oblasti obrazovanja, školskog sporta (školski sportski tereni), zdravstvene i socijalne infrastrukture i infrastrukture u oblasti kulturno-istorijskog nasleđa.

Putna mreža

Opština Rekovac nema železničku infrastrukturu niti veće vodene tokove koji bi omogućili vodeni saobraćaj, pa je putna infrastruktura jedina koja omogućava prevoz putnika i robe i obavljanje svakodnevnih aktivnosti. U narednoj tabeli dat je pregled i struktura putne mreže.

Tabela 50. Pregled putne mreže na teritoriji opštine Rekovac

Godina	Ukupno (km)	Savremeni kolovoz(km)	Magistralni(km)		Regionalni(km)		Lokalni(km)	
			Svega	Savremeni kolovoz	Svega	Savremeni kolovoz	Svega	Savremeni kolovoz
2002.	179	117	-	-	91	80	88	37
2003.	179	117	-	-	91	80	88	39
2004.	179	117	-	-	91	81	88	38
2006.	180	121	-	-	91	81	89	40
2007.	180	121	-	-	91	81	89	40
2008.	179	139	-	-	91	88	88	51
2009.	179	143	-	-	91	88	88	55
2010.	179	141	-	-	91	88	88	53
2011.	179	141	-	-	91	88	88	53

Izvor: Republički zavod za statistiku

Javne puteve u opštini Rekovac čine državni putevi II reda i opštinski putevi, dok državnih puteva I reda nema. Nekategorisane puteve čine seoski, poljski i šumski putevi. Prema podacima iz 2011. godine od 180 km puteva u opštini Rekovac, 67,2 % predstavljaju putevi sa savremenim kolovozom.

Tabela 51. Pregled javnih puteva na teritoriji opštine Rekovac

Godina	Ukupno (km)	Savremeni kolovoz(km)	Državni putevi I reda (km)		Državni putevi II reda (km)		Opštinski putevi (km)	
			Svega	Savremeni kolovoz	Svega	Savremeni kolovoz	Svega	Savremeni kolovoz
2012	178,91	143,92	-	-	90,7	88,19	88,21	55,73

Izvor: Republički zavod za statistiku

Javne puteve u opštini Rekovac čine državni putevi II reda i opštinski putevi, dok državnih puteva I reda nema. Nekategorisane puteve čine seoski, poljski i šumski putevi.

U 2012.godini na teritoriji opštine nalaze se 4 regionalna puta ukupne dužine 90,7 km. Prema pomenutim podacima, savremenom asfaltnom podlogom prekriven je 88,19 km regionalnih puteva, a od 22 lokalna puta- ukupne dužine 88,21 km - savremenom asfaltnom podlogom presvučeno je 55,73 km.

Direkcija za puteve Kragujevac obavlja poslove održavanja, zaštite, razvoja i upravljanja regionalnim putevima u opštini Rekovac. Lokalne, nekategorisane puteve i gradske ulice održava opština Rekovac.

Vodoprivreda

Na teritoriji opštine Rekovac o vodoprivređivanju (vodokorišćenje i vodozaštita) se stara vodoprivredna organizacija koja se nalazi u Čupriji. Vodno područje čine slivovi reke Dulenke, Županjevačke i Kaleničke reke. Na teritoriji opštine ne postoje izgrađene višenamenske i mini akumulacije.

Opština Rekovac i naselje Lomnica snabdevaju se vodom iz bunara na lokalitetu Donje polje. Izvedena su četiri bunara od kojih jedan radi, drugi sa smanjenim kapacitetom, dok ostala dva imaju

14 l/s što je nedovoljno za normalno snabdevanje vodom. U opštini postoji veliki broj direktnih korisnika vodovodne mreže i svi imaju probleme usled restrikcija u letnjem periodu. Restrikcije se javljaju zbog zastarelosti opreme i čestog ispadanja iz sistema elektro-mreže, kao i smanjenog kapacitea protoka pijaće vode.

Teritorija opštine Rekovac pretežno pripada slivu reke Lugomir i manjim delom slivu Kaleničke reke. Reka Lugomir nastaje posle sastava Dulenske i Županjevačke reke, neposredno nizvodno od granice opštine. Od ukupne površine teritorije opštine, slivu Županjevačke reke, pripada oko 162 km² (praktično ceo sliv ove reke), slivu Kaleničke reke oko 66 km², a preostali deo teritorije opštine pripada slivu Dulenske reke. Gornji deo sliva Dulenske reke, koji je i najbogatiji vodom, pripada opštini Kragujevac.

Imajući u vidu navedene hidrološke i klimatološke karakteristike teritorije opštine Rekovac, njen reljef i prostornu raspodelu naseljenosti, može se reći da posmatrana teritorija ima relativno značajne vodne potencijale.

Snabdevanje stanovništva vodom može biti u potpunosti zadovoljeno kvalitetnim površinskim vodama koje nastaju u gornjim delovima posmatranih slivovava, a delimično, u manjoj meri, i podzemnim vodama. To se pre svega odnosi na već istraživane mogućnosti formiranja akumulacije na reci Dulenki u području brda „Glaveja“.

Hidroenergetski potencijal teritorije opštine Rekovac nije veliki, ali se može koristiti, o čemu svedoče i informacije iz Vodoprivrednog informacionog sistema gde su prikazane dve lokacije malih hidroelektrana (MHE "Županjevac" na Županjevačkoj reci i MHE "Prevešt" na Kaleničkoj reci). Postoje i druge povoljne lokacije za izgradnju malih hidroelektrana.

Navodnjavanje poljoprivrednih površina bilo bi omogućeno izgradnjom niza malih i mikro akumulacija što bi u budućnosti trebalo da predstavlja jedan od najznačajnijih vidova korišćenja vodnih potencijala opštine. Male akumulacije omogućile bi i korišćenje voda u rekreacione svrhe, sportski ribolov, odnosno povećanju turističke ponude. Osim toga, potrebno je istaći značaj i uticaj akumulacija na ublažavanje poplavnih talasa, kao i uticaj na pojeftinjenje nizvodnih regulacionih radova.

Na osnovu izloženog, jasno je da je potrebno posvetiti značajnu pažnju preciznijem istraživanju vodnih potencijala opštine Rekovac. Za to je neophodna saradnja sa specijalizovanim naučnim i istraživačkim institucijama. Definisanjem istraživačkih radova, formirali bi se projekti za iskorišćenje hidropotencijala za koje bi se sredstva tražila od nadležnih ministarstava, ali i stranih investitora i donatora.

Komunalna infrastruktura

JKP „Mermer“ u Rekovcu obavlja komunalne usluge vezane za distribuciju vode, odvođenje atmosferskih i otpadnih voda, održavanje čistoće u gradskom naselju Rekovac, održavanje ulica, puteva i drugih javnih površina i održavanje deponije.

Tabela 52. Vodossnabdevanje i ispuštanje otpadnih voda

Godina	Ukupne zahvaćene vode (hiljada m ³)	Isporučene vode za piće (hiljada m ³)	Ukupne ispuštene otpadne vode (hiljada m ³)	Ispuštene otpadne vode opštine sistemom odvođenja otpadnih voda, (hiljada m ³)	Prečišćene otpadne vode (hiljada m ³)	Broj domaćinstava priključenih na vodovodnu mrežu	Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu
2009.	152	137	137	137	-	1160	750

2010.	125	109	80	80	-	1160	590
2011.	125	119	120	120	-	1160	590
2012.	120	114	113	103	-	1160	590

Izvor: Republički zavod za statistiku

U gradskom naselju Rekovac distribucija vode za piće i druge potrebe vrši se vodovodnom mrežom. Broj priključaka na vodovodnu mrežu u naseljenom mestu Rekovac iznosi 1.160, čemu treba dodati još 1.500 priključaka van Rekovca. Pokrivenost opštine vodovodnom mrežom iznosi 50%.

Ukupna dužina primarne vodovodne mreže je 25 km, od čega je 10 km u Rekovcu, a 15 km van Rekovca. Procenjuje se da je potrebno dograditi primarnu vodovodnu mrežu u dužini od 3 km za Rekovac i 25 km za naseljena mesta van Rekovca. Najnoviji podaci ukazuju da je potrebno rekonstruisati 2 km vodovodne mreže u Rekovcu i 7 km van njega.

Seoska domaćinstva uglavnom koriste sopstvene bunarske izvore za snabdevanje pijaćom vodom, a pouzdanih informacija o kvalitetu vode na seoskom području nema.

Stanovništvo na teritoriji opštine Rekovac snabdeva se vodom za piće iz podzemnih izvorišta i bunara. Iz problema koji nastaju korišćenjem ovih podzemnih tokova, evidentno je da su i bunari i izvorišta relativno plitki. Zbog toga se javljaju problemi zagađenja izvorišta i bunara, pa i do pojave vode u vodovodnoj mreži neodgovarajućeg kvaliteta. Stoga se kao prioritetni projekti javljaju projekti kojima će se obezbediti sigurno, kvalitetno i pozdano snabdevanje vodom za piće svih stanovnika opštine.

Osim projekata definisanih Prostornim planom za uspostavljanje novih izvorišta vode sa rezervoarima i pumpnim stanicama, te mrazom za distribuciju pitke vode, kojima bi bila pokrivena cela teritorija opštine Rekovac, poslednji događaji su pokazali neophodnost obezbeđenja sistema trajne i stalne kontrole kvaliteta pitke vode. Sistem stalne i trajne kontrole kvaliteta pitke vode se, kao poseban projekat, može ustanoviti pri postojećem JKP Glaveja.

Obezbeđenje pouzdanih izvora pitke vode u dovoljnim količinama, moguće je i potrebno raditi etapno, i to kratkoročno i dugoročno. Kratkoročno se problem rešava bušenjem bunara na većim dubinama, preko 150 m. Time se rešava problem zagađenja plićih izvora, jer su duboki bunari manje podložni zagađenjima usled povećanja nivoa podzemnih voda ili eventualnim zagađenjima od đubrenja poljoprivrednog zemljišta, odnosno zagađenjima od divljih deponija otpada. Ali, svi izvori podzemnih voda su svakako podložni uticajima spoljnih faktora koji mogu dovesti do pogoršanja kvaliteta vode za piće. Stoga se predlaže da se u razvojnom periodu na koji se odnosi ova Studija, pokrene proces obezbeđenja vode za piće od površinskih voda.

To je dugotrajan proces koji podrazumeva istražne radnje na postojećim izvorištima reka, koja su na bezbednoj udaljenosti od naseljenih, poljoprivrednih i industrijskih sredina. Takva istraživanja su bila sprovedena na Gledičkim planinama, kod mesta Dulene. Tu je moguće formirati akumulaciju, koja bi služila i kao vodozahvat za područje opštine Rekovac, što je predviđeno i Prostornim planom.

Regulisanje pitanja snabdevanja dovoljnim količinama pitke vode, otvara problem tretmana otpadnih voda, naročito u gušće naseljenim mestima kao što je naselje Rekovac. Neophodno je aktivirati projekat revitalizacije postojećeg postrojenja za tretman otpadnih voda u Rekovcu.

U drugim naseljima, gde takvo postrojenje ne postoji, potrebno je izgraditi kanizacionu mrežu i uvesti lokalna postrojenja za tretman otpadnih voda. Osim što se time postižu primarni ekološki efekti,

stiču se mogućnosti kontrolisane ekološke zaštite, kao preduslova za kvalitetnu, zdravu i ispravnu poljoprivrednu proizvodnju. Projekti regulacije kanalizacione mreže i tretmana otpadnih vode definisani su i Prostornim planom.

Otpadne vode

Na postojeću kanalizacionu mrežu u opštini Rekovac priključeno je 900 domaćinstava u Rekovcu i 1500 van Rekovca, što predstavlja 40% pokrivenosti opštine. Ukupna dužina primerne kanalizacione mreže iznosi 12 km u Rekovcu i 8 km u preostalom delu opštine. Pored mreže fekalne kanalizacije, u Rekovcu postoji i mreža kišne kanalizacije u dužini od 2 km, dok je dužina mreže kišne kanalizacije van Rekovca 3 km.

Kanalizaciona mreža je najvećim delom u nezadovoljavajućem stanju, pa postoji potreba za rekonstruisanjem 1 km kanalizacione mreže u Rekovcu i 2 km u ostalom delu opštine, a postoji potreba i za izgradnjom dodatnih 25 km primarne kanalizacione mreže (15 km u Rekovcu i 10 km u ostalim mestima opštine). U cilju unapređenja kanalizacione infrastrukture izgrađeno je postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda sa planiranim kapacitetom od 75 m³.

Održavanje čistoće

Opština Rekovac nema uređenu deponiju, pa ne postoje osnovni uslovi za bezbedno odlaganje i neutralisanje komunalnog otpada. Sav čvrst otpad se odlaže na 6 neuređenih deponija, čija ukupna površina iznosi 4 ha. Prikupljeni otpad se ne reciklira.

Ukupna količina otpada koja se proizvodi godišnje na teritoriji opštine Rekovac iznosi 2,9 hiljada tona, od čega od domaćinstava potiče 2200 t (Rekovac 1200 t, ostala mesta 1000 t), preduzeća 300 t (Rekovac 250 t, ostala mesta 50 t), javnih ustanova 150 t (Rekovac 50 t, ostala mesta 100 t), sa javnih površina 250 t (Rekovac 100 t, ostala mesta 150 t).

Energetika

Na osnovu veličina opštine i njene razvijenosti, pre svega privrede, može se reći da opština Rekovac spada u grupu malih potrošača energije. Na njenoj teritoriji postoji 135 trafo stanica - od toga 119 je u vlasništvu Elektrodistribucije, a 16 u vlasništvu firmi na teritoriji opštine.

Prosečna godišnja potrošnja električne energije u domaćinstvima u opštini Rekovac tokom leta iznosi 9 903 906 kWh, a tokom zime 12 184 898 kWh. U privredi prosečna potrošnja električne energije u tokom leta iznosi 2 546 751 kWh, a tokom zime 2 211 305 kWh. Dužina dalekovodne prenosne mreže je 172,594 km, a dužina niskonaponske prenosne mreže je 295247 km. Stepen elektrifikacije opštine Rekovac iznosi 100 %. Snaga postojećih trafo stanica je od 50kVA do 630 kVA, a brojnost svih distributivnih trafo stanica na teritoriji opštine prema instalisanim snagama je :

- 630 kVA – 4 trafo stanice
- 400 kVA – 1 trafo stanica
- 250kVA – 15 trafo stanica
- 160 kVa – 36 trafo stanica
- 100 kVA – 46 trafo stanica
- 50 kVA – 17trafo stanica

Istaknuto je da 16 trafo stanica nije u vlasništvu Elektrodistribucije, već u vlasništvu preduzeća na teritoriji opštine. U nastavku je dat pregled preduzeća koje u svom vlasništvu imaju ove trafo stanice:

- Trend fashion line - Rekovac - 1 trafo stanica
- Vukojičić Sandra Hotel - Rekovac - 1 trafo stanica
- JKP Mermer - Rogoljevica - 1 trafo stanica
- Braća Grujić - Tečić - 1 trafo stanica
- Fabrika kablova - Rekovac - 7 trafo stanica
- Super stop plus - 1 trafo stanica – Belušić
- Jeličić Radmilo -1 trafo stanica
- Vineks - Belušić - 1 trafo stanica
- Crepociglana - Oparić - 1 trafo stanica
- Hladnjača Tri klasa - Dragovo - 1 trafo stanica.

Toplotna energija

Postojećim aktivnostima na izgradnji sistema centralnog snabdevanja toplotnom energijom na biomasu, postižu se višestruki pozitivni efekti. Povećanje kvaliteta i postojanosti energosnabdevanja, uštede u potrošnji energenata, ali i ukidanje lokalnih kotlarnica i sistema za grejanje što značajno povećava i pozitivne ekološke efekte, odnosno očuvanje i zaštitu čovekove okoline i zagađenje vazduha.

Kada se govori o toplotnoj energiji i energiji uopšte neophodno je prilikom bilo kojeg procesa analize energetske potrebe opštine Rekovac, razmatrati i mogućnosti primene obnovljivih izvora energije, kao što je solarna energija, geotermalna energija, ali i jeftinijih izvora energije, kao što su pored biomase, koja je u fazi realizacije, i malo zastupljene, ali energetske veoma efikasne toplotne pumpe. Gasifikacijom teritorije opštine Rekovac, koja je u toku, pojavljuje se i mogućnost uvođenja kogeneratora na gas odnosno uređaja koji istovremeno proizvode toplotnu i elektro energiju sa veoma visokim stepenom korisnog dejstva.

Gasifikacija

Gasifikacije je neophodna razvojna aktivnost, koja, u trenutnim ekonomskim odnosima kad cene energenata nisu realne, jer su troškovi za energente socijalna kategorija, nije evidentna na prvi pogled. Dugoročno posmatrano, potreba za gasifikacijom i uvođenjem gasa, predstavlja jednu od osnovnih potreba industrijskog razvoja, kakav je moguć na teritoriji opštine Rekovac. Projekat gasifikacije teritorije opštine Rekovac je u toku. Njegovim završetkom stvaraju se infrasturkturni uslovi za razvoj i primenu gasa u mnogim razvojnim projektima.

PTT saobraćaj

U prethodnim godinama realizovane su brojne aktivnosti u procesu unapređenja kvaliteta i kvantiteta PTT saobraćaja opštine Rekovac, tako da je do 2012. godine izvršena telefonizacija u sva 32 naseljena mesta.

Tabela 53. Pregled broja pošta i telefonskih priključaka u opštini Rekovac

Godina	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Broj pošta	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6

Broj telefonskih priključaka	3743	3773	3961	4052	4083	4115	4245	4534	4403	4274	4189
------------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Izvor: Republički zavod za statistiku

U 2012. godini u funkciji je bilo 14 telefonskih centrala sa ukupno 4189 telefonskih priključaka i 6 pošta koje pružaju usluge u oblasti PTT saobraćaja. Najviše telefonskih priključaka je bilo u 2009. godini kada je bilo 4534 priključaka, dok se u narednim godinama broj telefonskih priključaka se smanjio.

Prostorno planiranje

Skupština opštine Rekovac je 31.08.2009.godine donela Odluku o izradi Prostornog plana opštine Rekovac. Povod za izradu Prostornog plana su propisana zakonska obaveza, potreba za izradom jedinstvenog planskog dokumenta koji će predstavljati planski i pravni osnov za realizaciju lokalnih interesa svih fizičkih i pravnih lica sa područja Opštine, kao i potreba i obaveza dalje implementacije planskih rešenja definisanih Prostornim planom Republike Srbije od 2010. do 2020. godine. Prostorni plan opštine Rekovac je izrađen 2011. godine. Za deo naselja Rekovac, naselje Kalenički Prnjavor i zaštićeno područje manastira Kalenić, postoji Regulacioni plan.

Prema podacima iz 2005. godine, prihodi opštine od izdavanja urbanističko-tehničkih uslova, saglasnosti i građevinskih dozvola iznosili su 25000 dinara, a u 2006. godini 30000 dinara. Takođe, po podacima iz 2013. godine, ostvareni su prihodi po osnovu komunalnih taksi za korišćenje prostora na javnim površinama u iznosu od 129909 dinara, komunalnih taksi za korišćenje slobodnih površina od 162100 dinara. Za naknadu za korišćenje građevinskog zemljišta ostvareni su prihodi u iznosu od 1495384 dinara, za komunalnu taksu za zauzeće javne površine prihodi su bili 226547 dinara, a prihodi koji svojom delatnošću ostvare organi i organizacije lokalne samouprave iznosili su 1176499 dinara.

Prema Generalnom urbanističkom planu površine namenjene privrednim delatnostima iznose 13 ha, od čega je 10 ha već realizovano u vidu postojećih radnih zona, a 336 ha koji su u vlasništvu države planirani su za buduće radne zone.

8. TURIZAM

Turizam u opštini Rekovac nije razvijen u dovoljnoj meri u odnosu na prirodne, istorijske i geostrateške karakteristike koje poseduje ova opština. Brojni kulturno-istorijski spomenici, manastiri, planine, prirodne atrakcije, manifestacije, stari zanati, domaća tradicionalna hrana u ponudi seoskih domaćina, nude bogatu turističku ponudu za različite tematske grupe turista. Pored bogatog kulturno istorijskog nasleđa postoje brojni potencijali za razvoj različitih vidova turizma na teritoriji opštine Rekovac, seoskog, verskog, sportskog, lovnog, manifestacionog, dečijeg i obrazovnog. Međutim, svi navedeni potencijali u najvećoj meri nisu iskorišćeni i stavljeni u funkciju razvoja turizma i ekonomije lokalne zajednice.

Najzapaženiji rezultati ostvaruju se u manifestacionom turizmu, posebno ako sagledamo manifestaciju „Prođoh Levač prodjoh Šumadiju“, koja se održava u kontinuitetu 45 godina i čuva tradiciju i kulturu levačkog kraja. U prethodnim godinama značajne rezultate u oblasti turizma opština je ostvarivala i u lovnom i eko turizmu, međutim u poslednjih nekoliko godina i ovi rezultati su minimizirani. Razloga zbog kojih navedeni potencijali nisu iskorišćeni ima više: ekonomska nerazvijenost opštine, nerazvijena saobraćajna infrastruktura, nedostatak smeštajnih kapaciteta, nedovoljan broj ugostiteljskih objekata, nezainteresovanost lokalnog stanovništva za bavljenje seoskim turizmom.

Institucionalna podrška razvoju turizma ogleda se kroz aktivnosti koje realizuje Turistička organizacija opštine Rekovac u saradnji sa lokalnom samoupravom. TO Rekovac osnovana je sa ciljem obavljanja delatnosti promocije opštine i predstavljanja bogate turističke ponude. U svrhu tome obavljaju se sledeće aktivnosti: organizovanje informativno-propagandne delatnosti, izrada prospekata, promocije turističke ponude na manifestacijama u zemlji, saradnja sa drugim turističkim organizacijama i privrednim subjektima, organizacija, suorganizacija i marketinška podrška turističkih i kulturnih manifestacija. Najznačajnije aktivnosti turističke organizacije opštine Rekovac realizuju se u oblasti seoskog, verskog, lovnog i manifestacionog turizma.

Turističke lokacije

Na teritoriji opštine nalazi se veliki broj turističkih lokacija koje pružaju mogućnosti dnevnih i višednevnih izleta kako domaćim, tako i inostranim gostima. Pored prirodnih lepota, tu su i značajne turističke lokacije koje pružaju mogućnosti upoznavanja sa istorijom, kulturom i starim i novim običajima našega naroda, odnosno nematerijalnim kulturnim nasleđem. Najzanimljivije turističke lokacije kako zbog svojih kulturno-istorijskih vrednosti su: Manastir Kalenić, Manastir Preradovac, Stari grad –Županjevac, Manastirak i u periodu održavanja manifestacije „Prođoh Levač, prođoh Šumadiju“ seoske mesne zajednice Oparić, Kalenički Prnjavor, Županjevac i Belušić.

Manastir Kalenić se nalazi u blizini Rekovca, na obroncima Gledičkih planina, 12 km zapadno od sela Oparića. Po likovnim vrednostima ubraja se među najznačajnije spomenike kulture u Srbiji.

Od prvobitnog manastirskog kompleksa ostala je samo crkva posvećena Vavedenju Bogorodice. Kalenić je zadužbina protovestijara Bogdana, uglednog velmože despota Stefana Lazarevića. Crkva je sagrađena i oslikana između 1413. i 1420. godine. Manastir su obnovili sredinom 18. veka monasi iz Morače. Moravska crkva bogato je dekorisana spolja, a freske spadaju među najbolje očuvana ostvarenja živopisa 15. veka. Manastir je građen po uzoru na Lazaricu, sa osnovom u obliku sažetog trikonhosa, oltarska apsida i bočne konhe spolja su petostrane, a iznutra polukružne.

Nad prostorom između konhi uzdiže se centralno kube, osmostranog tambura sa stepenasto urezanim prozorima, kolonetama i ukrasima od šahovskih polja. Crkva je spolja veoma slikovita, zbog lepo složenih belih blokova kamena i crvene opeke. Iznad prozora i portala je plitko rezana plastična dekoracija sa predstavama ptica, grifona, lavova. Glavni motiv reljefne dekoracije je preplet od dvočlane trake, stilizovani ljiljan i palmeta, antropomorfne i zoomorfne predstave. Izvanredno slikarstvo prefinjenog kolorita i setnih likova svetitelja ubraja se u vrhunska slikarska ostvarenja u celom vizantijskom svetu prve četvrtine 15. veka. Naročito se ističu kompozicije Svadba u Kani, predstave svetih ratnika i svetitelja u medaljonima. Autori su dva poetski nadahnuta i veoma darovita slikara, od kojih je jedan po imenu Radoslav, autor minijatura u čuvenom srpskom *Petrogradskom jevanđelju* iz 1429. godine.

Manastirak predstavlja značajan, ali nedovoljno istražen i proučen spomenik naše srednjovekovne kulture. Na osnovu početnih ispitivanja utvrđeno je da se radi o izuzetno vrednoj građevini. Meštani Velike Kruševice, gde se nalazi crkva, dobrovoljnim prilozima izvršili su popravku ove crkve. Već je prvim pogledom na crkvu, kao i na njenu trikonhalnu osnovu, zaključeno da je crkva morala nastati u periodu kraja 14. i početka 15. veka. Arhitektura crkve u velikoj meri podseća na crkve manastira Kalenića, Naupare, Rudenice i Lazarice. Svoj današnji izgled, crkva je dobila 1804. godine, kada je obnovljena. Zaštićena je od strane Zavoda za zaštitu spomenika kulture Kragujevac.

Manastir Preradovac, jedan od najstarijih kulturno-istorijskih spomenika na teritoriji Levča, posvećen je Stefanu Prvovenčanom, prepodobnom Simonu monahu, a nalazi se na 12 km udaljenosti od manastira Kalenić.

Gradnja ovog hrama se vezuje za 12-13. vek i doba slavni Nemanjića, i tokom istorije je nekoliko puta rušen i obnavljan. Turci su za vreme vladavine, 1788. godine zapalili manastirske zgrade u selu Preradovcu, a potom je crkva zapaljena i tokom Hadži Prodanove bune 1814. godine. U zapisima se navodi da je manastir Preradovac obnovljen 1871. godine, od strane episkopa žičkog Janićija i bratstva manastira Kalenić. Za vreme komunizma služio je seljacima da u njegovim zidinama zatvaraju, čuvaju ovce, budući da je bio porušen i zapušten. Nalazi se između dva levačka sela Lepojević i Oparić.

Stari grad - Županjevac je jedna od najznačajnijih građevina rimskog doba i srednjeg veka. Građevina je od velikog kulturnog i turističkog značaja. Grad je postojao još u doba Rimljana i bio je značajno vojno utvrđenje. Do sada je malo ispitan.

Lovni turizam

Značajan deo turističke ponude opštine Rekovac predstavlja lovni turizam. Lovni teren je pogodan, gotovo idealan za lov, razvoj i odgoj divljači. Najraspostranjenija divljač je zec koji je zastupljen na svim lovnim terenima. Pored zeca, u ravničarskim predelima, lovi se poljska jarebica, prepelica, grlica, fazan i srneća divljač. U brdsko-planinskom području, ekološkoj bazi, pored srneće divljači prisutne su i divlje svinje.

Lovačko udruženje Levač sa sedištem u Rekovcu, gazduje lovištem „Dulenska reka“ ukupne površine 15031 ha, od čega lovne površine obuhvataju 13277 ha. Udruženje ima 245 aktivnih članova. Stalno gajene vrste divljači u lovištu Dulenska reka su srna, divlja svinja, zec, fazani, poljska jarebica. Lovište u funkciji ima sledeće lovne objekte: 25 stabilnih čeka, 70 čeka na drvetu, 41 hranilište za srneću divljač, 180 hranilišta za fazane i poljske jarebice, 47 solišta i 6 prihvatilišta za fazančiće ukupne površine 0,12 ha i 0,33 ha zemlje. Stručna služba ima upravnika lovišta - stručno lice i 2 lovočuvara, kojima pomaže 9 lovočuvara volontera u lovačkim sekcijama.

Eko turizam

Levač je jedan od najpitomijih delova centralne Srbije. Prirodni potencijal su brežuljkasti predeli između Juhora i Gledičkih planina, čisti izvori, reke, klisure, lekovito bilje, divljač, što predstavlja visok potencijal za razvoj eko turizma. Inače, od desetak šumadijskih planina Gledičke se smatraju najlepšim, pre svega zbog njihovih prirodnih lepota, retkosti i znamenitosti. Deo Gledičkih planina koji zauzima prostor opštine Rekovac najviše karakterišu brojne živopisne klisure koje usecaju Kalenička i Županjevačka reka, kao i reka Dulenka.

Netaknuta priroda i prirodno bogatstvo, koji se ogledaju u čistim planinskim izvorima, najlepšim šumadijskim planinama, predstavljaju veoma dobru bazu za razvoj eko turizma. Da bi se ovi potencijali iskoristili neophodna su ulaganja zbog potencijalnog razvoja planinarenja i razvoja staza za pešačenje i biciklizam.

Na desnoj strani puta Belušić - Oparić, više od 150 godina svojim neobičnim izgledom privlači pažnju drvo stare jabuke u narodu ovog kraja poznato kao „Gumeno drvo“. Reč je o endemskoj jabuci, visokoj oko 3.5 m i isto toliko širokoj. Ona predstavlja ostatak stare flore i uspeva samo u određenim klimatskim uslovima. Svake druge godine rađa sitne plodove koje niko ne ubira. Ne zna se koliko je stara. Meštani susednih sela zaziru od ovog drveta jer ono za sebe vezuje priče i legende tragičnog kraja. Svakome ko je pokušao da ga poseče ili odlomi granu dogodila se nesreća.

Ne pokušavajući da proveriti da li su ovo samo legende ili je drvo zaista toliko moćno, direktor firme koja je asfaltirala put Belušić - Oparić odlučio je da se drvo ne poseče, kako je projektom bilo predviđeno, već je na toj deonici ostavljena krivina koja zaobilazi ovo drvo i ostavlja ga u životu da bude svedok priča i legendi koje o njemu kruže stotinama godina, a ujedno i da predstavlja znamenitost i turističku atrakciju Levča.

Izvor **Govor voda** predstavlja neobičnu prirodnu retkost i atraktivnost ne samo u Levču, već i uopšte. Nalazi se na oko 700 m nadmorske visine na jugoistočnoj padini Velikog grada, vrha Gledičkih planina i na levoj dolinskoj strani Sibničke reke. Spada u kraške izvore-vrela. Ima zanimljivo kretanje vode podzemnim krečnjačkim pukotinama koje je praćeno snažnim žuborom i potmulom tutnjavom, pri čemu se dobija utisak kao da voda vri. Takodje, pre isteka ispod strmog krečnjačkog odseka, čuje se i nekakav glas, „brbljanje vode“, zbog čega je ovo vrelo i dobilo naziv „Govor voda“. Voda vrelo „Govor voda“ je veoma pitka i hladna, a po narodnom verovanju i lekovita.

Seoski turizam

Sela brdsko-planinskog tipa u opštini Rekovac imaju izvanredne uslove za pružanje turističkih usluga i to su: Sibnica, Siljevica, Županjevac, Šljivica i Kalenički Prnjavor. Naseljeno mesto Kalenički Prnjavor kao reprezent ovog dela turističke ponude poseduje sve pogodnosti neophodne za prerastanje u turističko naselje. U tom smislu je urađen regulacioni plan za ovo naseljeno mesto. Težište regulacionog plana je na zaštiti narodnog graditeljstva i tradicionalnih delatnosti, razvoju kulturnog, ekološkog, seoskog i manifestacionog turizma.

Za razvoj seoskog turizma značajno je pomenuti i neophodna ulaganja u vidu očuvanja i nadgradnje starih zanata: izrada narodnih nošnji, proizvoda od pruća, izrada ćilima, stolnjaka, miljea i priprema tradicionalnih jela. Na teritoriji opštine postoje vinarije sa dugogodišnjom tradicijom obavljanja koje mogu da prošire svoju delatnost kroz pružanje usluga u seoskom turizmu ili u vidu unapređenja turističke ponude kroz prodaju svojih proizvoda domaćinstvima koja se već bave seoskim turizmom.

Turističke manifestacije

Najznačajnija turističko - kulturna manifestacija u opštini Rekovac je sabor narodnog stvaralaštva i običaja pod nazivom "Prođoh Levač, prođoh Šumadiju". Prođoh Levač, prođoh Šumadiju je sabor sa tradicijom od 45 godina i jedna je od retkih smotri izvornog narodnog stvaralaštva. Sabor je utemeljio učitelj Brativoje Marković iz Belušića kod Rekovca. Opština Rekovac je u znak sećanja na njega ustanovila povelju "Brativoje Marković", koja se od 2006. godine dodeljuje pojedincima i institucijama koje su od značaja za kulturni i ekonomski razvoj Rekovca.

Ova turistička, kulturna, i etnološka manifestacija ima za cilj negovanje, oživljavanje i afirmaciju narodnog stvaralaštva i tradicije. Na saboru nastupa veliki broj kulturno-umetničkih društava iz Srbije i inostranstva. Svake godine se bira 'najbrk' Sabora, devojka sa najdužom pletenicom, lepotica Sabora kao i najlepša ženska i muška šumadijska narodna nošnja. U okviru sabora organizuju se mnoge prateće manifestacije:

- Zlatne ruke Levča"
- Dani kneginje Milice"
- Jankovi dani – izložba slika naivnog slikarstva
- Zlatni glas Sabora – takmičenje pevača amatera
- Susreti pesnika
- Dečija likovna kolonija
- Promocija i izložba starih i retkih knjiga
- Izložba proizvoda starih i umetničkih zanata, domaće radinosti, meda i vina
- Takmičenje „zdravičara".

Pored ove, poznata je i Velika izložba cveća, koja je prvi put organizovana 2005. godine s ciljem da se ukaže na postojanje velikog broja ljudi u Levču koji se bave uzgajanjem i negovanjem cveća. Tokom maja i juna od 2011. godine održava se i manifestacija „Dani otvorenog dvorišta"(najlepše dvorište, najlepše park dvorište, najlepše etno dvorište kao i kategorija najlepši detalj u dvorištu). Ova manifestacija obuhvata nekoliko Šumadijskih opština, a među njima je i opština Rekovac.

Smeštajni kapaciteti

Smeštajni kapaciteti hotelskog i motelskog tipa postoje od 2018.godine kada je ponovo stavljen u funkciju hotel Levač, dok u seoskom turizmu postoje samo 2 kategorizovana objekta na teritoriji opštine. Postoje smeštajni kapaciteti u konaku manastira Kalenić i smeštaj u letnjem periodu za turiste u novoizgrađenom Domu učenika kada učenici istudenti ne koriste ovaj objekat za smeštaj. Turistička organizacija Rekovac je identifikovala potencijalna seoska domaćinstva koja imaju potencijal i preduslove da pružaju uslugu smeštaja gostiju. U narednom period je u planu da se uz podršku LS realizuju aktivnosti koje će postojeće nezadovoljavajuće stanje unaprediti kroz kategorizaciju

značajnog broja seoskih domaćinastava i time stvoriti uslovi za povećanje smeštajnih kapaciteta. Međutim, pored nedovoljnih finansijskih sredstava, veliki problem za razvoj smeštajnih kapaciteta je i nezainteresovanost lokalnog stanovništva.

9. KULTURA

Pored turističke ponude ovaj deo Srbije je svojevrsna kulturna riznica. Ovaj region poznat je po svestranim stvaralocima, prožet umetničkim vizijama proisteklim iz duhovnog nasleđa Srba i susednih hrišćanskih naroda.

Kulturni život u rekovačkoj opštini ima dugu i bogatu tradiciju u raznim vidovima stvaralaštva. Opština Rekovac se danas prepoznaje po manastiru Kalenić, slikarstvu Janka Brašića i njegovih sledbenika, po starim arheološkim nalazištima, staroj arhitekturi i Saboru *Prođoh Levač, prođoh Šumadiju*. U okviru ove manifestacije svake godine se obavlja i spremanje starih levačkih jela. Posebna pažnja se posvećuje narodnoj radinosti te se na izložbama mogu videti jako ukrašene nošnje, ćilimi, korpe i druge narodne rukotvorine. Kako bi se održao kontinuitet u promociji slikarstva u Levču je osnovana Slikarska kolonija *Kalenić*.

U skoro svim selima u Levču ima malo omladine, pa stari nemaju kome da prenesu svoje kulturne običaje, tradiciju, narodnu baštinu. Kadrovi u amaterizmu skoro da ne postoje, izuzev kulturno umetničkih društava Levač, Levačka zora, Ruzmarin i grupe levačkih lejkaša. Nekada su domovi kulture bili uzor i ponos sela sa svojim izgledom i uređenjem, ali su danas uglavnom svi u zapuštenom stanju izuzev u nekoliko sela. Trebalo bi izvršiti njihovu rekonstrukciju, a sa obnavljanjem domova počeo bi aktiviranje kulturnog života sela.

U okviru Skupštine opštine Rekovac formiran je Kulturni centar, ustanova koja obezbeđuje sve relevantne faktore neophodne za razvoj ove oblasti, očuvanje običaja i tradicija kroz organizaciju različitih kulturnih manifestacija.

Kulturno-istorijske lokacije

Najinteresantnije kulturno-istorijske lokacije u ovoj opštini su: Manastir *Kalenić*, Spomen-kuća Dušana Popovića, Rodna kuća Miloja Milojevića u Ursulama, Manastir *Preradovac* i Manastirak.

Manastir Kalenić - podignut početkom XV veka (1407-1413), za vreme vladavine despota Stefana Lazarevića. U manastirskoj porti se nalazi spomen-česma koja je izgrađena 1937. godine, a posvećena je kralju Aleksandru I i svim poginulim Levčanima u ratovima za oslobođenje od 1912. do 1918. godine. Ovaj spomenik je zaštićeni spomenik kulture prve kategorije. Crkva je posvećena Vavedenju Bogorodice. Ubraja se među najlepše spomenike moravske arhitekture i vizantijskog graditeljstva. Osnova crkve je u obliku sažetog trkonhosa, oltarska apsida i bočne konhe su spolja petostrane, a iznutra polukružne.

Centralno kube osmostranog tambura sa stepenasto urezanim prozorima, kolonetama i ukrasima od šahovskih polja uzdiže se nad prostorom iznad konhi. Zbog lepo složenih belih blokova kamena i crvene opeke, crkva je spolja veoma slikovita. Iznad prozora i portalaje plitko rezana plastična dekoracija sa predstavama ptica, grifona, lavova. Glavni motiv reljefne dekoracije je preplet dvočlane trake, stilizovani ljiljan i palmeta, antropomorfne i zoomorfne predstave. Nad prostorom između konhi uzdiže se centralno kube, osmostranog tambura sa stepenasto urezanim prozorima, kolonetama i ukrasima od šahovskih polja. Crkva je spolja veoma slikovita, zbog lepo složenih belih blokova kamena i crvene opeke. Izvanredno slikarstvo prefinjenog kolorita i setnih likova svetitelja ubraja se u vrhunska slikarska ostvarenja u celom vizantijskom svetu prve četvrtine 15. veka.

Freske ovog manastira imaju posebnu vrednost i zauzimaju zavidno mesto u srednjovekovnom srpskom slikarstvu. Svojom lepotom se posebno ističu *Svadba u Kani* i *Sveti ratnici*. Autori su dva poetski nadahnuta i veoma darovita slikara, od kojih je jedan po imenu Radoslav, autor minijatura u čuvenom srpskom *Petrogradskom jevanđelju* iz 1429. godine. Mnogo puta tokom ratova rušen je i skrnavljen. Iz zapisa na dnu freske svetih otaca liturgičara saznajemo da su ga u periodu od 1718. do 1739. obnovila četiri monaha iz Morače Danilo, Teodosije, Dionisije i Janićije, povrativši

mu i dobar deo imovine. Manastirska arhiva spaljena je za vreme Hadži Prodanove bune da ne bi pala neprijatelju u ruke. Priprata je izgrađena 1806. godine, ali je 1928. godine izgorela u požaru. Konak koji je sagrađen u vreme Petra I Karađorđevića nakon Drugog svetskog rata je nacionalizovan, a manastiru je ponovo vraćen 1989. godine.

Spomen-kuća Dušana Popovića nalazi se u Dragovu. Danas su tu smeštene škola i Biblioteka. Značajan je spomenik naše novije istorije. U njoj je rođen Dušan Popović (1884–1918), srpski socijalista, sledbenik Svetozara Markovića.

Crkva na imanju Preradovac (Manastir Preradovac), udaljenom desetak kilometara od manastira Kalenić, između sela Oparić, Lepojević i Kaludra, najverovatnije je bila posvećena Svetom Simonu (Stefanu Prvovenčanom). Izgrađena je sredinom 19. veka, na kalenićkom metohu, a posle Drugog svetskog rata i nacionalizacije imanja ona je napuštena. Zidana je lomljenim kamenom u donjem delu, opekom u gornjim zonama, malterisana, obojena u belo i pokrivena ćeramidom. Crkva u osnovi predstavlja trolist, a nad takvom osnovom su uobičajene zasvedene konhe i kupola. Međutim, gornji deo od opeke predstavlja nevešt pokušaj da se osnova zasvede i objekat završi kao jednobrodan, bez kupole. Crkva je do obnove bila u jako lošem stanju. U oktobru 1995. godine počela je sanacija crkve, a u oktobru 1998. godine, na dan Svetog Simeona, održana je svečanost povodom završetka radova na crkvi.

Stari grad– Županjevac –rodno mesto kneginje Milice, je građevina od velikog kulturnog značaja. Kod naselja Županjevac (u blizini manastira Kalenić) nalaze se ostaci tri utvrđenja - grada. Jedan je bio na brdu, poznatog imena - Straževica, drugi u samom mestu, a treći nešto južnije kod sela Prevest. Sve su to bili antički gradovi koji su obnovljeni u srednjem veku. Nije nemoguće da je Županjevac bio sedište župana Nikole koji se često pominje u starim hronikama. Zvuči neverovatno da četiri grada oko Gledičkih planina nose naziv Jerinin grad.

Manastirak predstavlja značajan, ali nedovoljno istražen i proučen spomenik naše srednjovekovne kulture. Na osnovu početnih ispitivanja utvrđeno je da se radi o izuzetno vrednoj građevini. Meštani Velike Kruševice, gde se nalazi crkva, dobrovoljnim priložima izvršili su popravku ove crkve. Zaštićena je od strane Zavoda za zaštitu spomenika kulture Kragujevac.

Manifestacije iz oblasti kulturno - istorijskog nasleđa

Pored sabora narodnog stvaralaštva „*Prođoh Levač, prođoh Šumadiju*” – koji se održava svake godine prvog vikenda u avgustu mesecu u prostoru manastira *Kalenić* u opštini Rekovac održavaju se i sledeće kulturne manifestacije:

- **Takmičenje recitatora osnovnih i Poljoprivredno-veterinarske škole** - takmičenje organizuje narodna biblioteka Dr Milovan Spasić u saradnji sa školama.
- **Smotra narodnog stvaralaštva dece Šumadije i Pomoravlja** - održava se u Rekovcu, svake godine u maju i takmičarskog je karaktera.
- **Slikarska kolonija** - održava se u okruženju manastira Kalenić. Traje 4 dana, organizuje se u okviru predsaborskih dana levackog Sabora u Kaleniću, a na njoj učestvuje veliki broj slikara, većinom akademskih
- **Jankovi dani** - **Jankovi dani**- Sabor slikara i pesnika *Jankovi dani* održava se u spomen na Janka Brašića, rodonačelnika i osnivača oparičke škole naive, u okviru predsaborskih dana sabora „*Prodjoh Levač, prodjoh Šumadiju*“ u Opariću. U okviru manifestacije organizuju se: Likovna kolonija *Janko Brašić*, dečija likovna kolonija, izložba, susreti pesnika. Na pesničkom maratonu predstavlja se veliki broj pesnika iz različitih Književnih klubova širom Srbije. Udruženje likovnih umetnika Levča kao i dvadesetak mladih umetnika iz opštine i dijaspore, tradicionalno stvaraju i Izlažu svoja dela u osnovnoj školi „Dušan Popović“, gde je Janko Brašić imao svoju prvu i poslednju izložbu.

Ova manifestacija ima za cilj da preraste u likovno-pesničku koloniju i postane jedna od turističkih ponuda opštine Rekovac.

Naivno slikarstvo – jedinstveno kulturno nasleđe Levča

Naivno slikarstvo u Levču vezuje se za rodonačelnika srpske naive **Janka Brašića** (1906-1994), poreklom iz Oparića, sela u opštini Rekovac.

Živeo je 88 godina, a za njim je preko šest decenija umetničkog rada i više stotina sačuvanih uljanih slika, crteža, grafika, fresaka, ikona i skulptura u glini, kamenu i drvetu koje se nalaze u muzejskim zbirkaama, galerijama, privatnim kolekcijama u zemlji i inostranstvu, u vlasništvu njegove familije, na zidovima manastira i crkava po Srbiji, na seoskim grobljima ili kao javni spomenici u mestima oko Oparića. Pored ove materijalne, sačuvana je i obimna pisana građa, veoma važna za proučavanje njegovog umetničkog rada. Ime Janka Brašića vezano je za osnivanje Galerije samoukih likovnih umetnika 1960. godine (Muzej naivne umetnosti u Jagodini), jer je formiranje zbirke započeto njegovim slikama, skulpturama i crtežima.

Danas se u zbirci Muzeja naivne umetnosti čuva 67 ideja Janka Brašića iz perioda od 1935. godine do kraja devete decenije dvadesetog veka, kao i bogat dokumentarni materijal. U stalnoj postavci nalaze se slike izabrane sa ciljem da pokažu najvrednija dela najstarijeg srpskog samouka, kroz nekoliko faza. Svojim delima Janko Brašić je učestvovao na mnogim kolektivnim izložbama u zemlji i svetu u organizaciji Muzeja naivne umetnosti ili drugih muzejskih kuća i kulturnih institucija, zatim u mnogim selekcijama kritičara Ota Bihalji Merina na najznačajnijim izložbama naivne umetnosti. Samostalno je izlagao više od 30 puta.

Prvi put je kolektivno izlagao 1935. godine sa našim najpoznatijim akademskim slikarima na izložbi Udruženja likovnih umetnika Jugoslavije u Umetničkom paviljonu Cvijeta Zuzorić u Beogradu. Zatim je 1957. godine učestvovao na velikoj izložbi „Naivna umetnost Jugoslavije“ u Zagrebu, Ljubljani, Beogradu i Skoplju. Prvu samostalnu izložbu imao je 1937. godine u Opariću, drugu u Maloj galeriji, novinara Siniše Paunovića pod nazivom *Rani Brašić*, 1962. godine.

Iz obimnog dokumentacionog materijala Muzeja naivne umetnosti posebno se ističe veliki broj bibliografskih jedinica o delu Janka Brašića (kataloga, knjiga, i novinskih članaka) sa tekstovima Milana Tokina, Siniše Paunovića, Ota Bihalji Merina, Nebojše Tomaševića, Milice Maširević, Miroslave Bošković, Miodraga Protića, Anatola Žakovskog, Koste Dimitrijevića, Radmile Cvetković, Ljiljane Kojić, Nine Krstić i drugih.

Njegova najranija dela potiču od 1933. godine (crteži i autoportret u ulju). Svoj umetnički rad Brašić je započeo selu Opariću i u njemu ostao i stvarao do svoje smrti. Tu u svom rodnom kraju sticao je ljubav za lepotu, posmatrajući kao dete biser naše srednjovekovne umetnosti, crkvu manastira *Kalenića*. Kulturno nasleđe područja manifestovalo se u izboru tema i motiva kao i koloritu vezanom za boje folkloru njegovog zavičaja, ali interpretirani originalnim likovnim jezikom, rustičnim elementarnim realizmom. Mnogobrojni psihološki portreti, događaji i običaji iz seoskog života, istorijske kompozicije, anegdote, poneka mrtva priroda, gradski prizor i čist pejzaž levačkog područja, kao i alegorijsko - simbolični sadržaji, nose svojevrstne osobine likovnog rukopisa autora, hroničara svog vremena, koji je na trenutak uspeo da zaustavi prolaznost starog i patrijahalnog.

Za naslednika Janka Brašića rodonačelnika naivnog slikarstva smatra se **Miloš Lazić**, poreklom iz Oparića iz istog sela kao i Janko Brašić. Svojim prvim delima pojavio se u javnost sedamdesetih godina prošlog veka i ostavio značajne radove u oblasti srpske naivne umetnosti. Miloš Lazić, učenik pokojnog Janka Brašića pored aktivnog bavljenja naivnim slikarstvom predsednik je i Udruženja likovnih umetnika Levča koji ima za cilj očuvanje čuvene oparićke škole naivnog slikarstva.

Svake godine u okviru saborskih dana „Prodjoh levač, prodjoh Šumadiju“ održava se tradicionalno i sabor slikara i pesnika „Jankovi dani“ u čast Janka Brašića. Miloš Lazić i ostali članovi udruženja

likovnih umetnika Levča, aktivno učestvuju u organizaciji likovne kolonije sa ciljem da se motivišu mladi da stvaraju, nastave tradiciju oparičke slikarske škole i sačuvaju uspomenu na rad likovne sekcije u školi u selu Opariću koju je vodio Janko Brašić.

Živadin Živadinoviće rodio 1944. u levačkom selu Lepojević, gde se i sada živi. Prvi kontakt sa Jankom Brašićem imao je u osnovnoj školi u Opariću, na časovima likovne sekcije koju je on vodio. Izlagao je grupno u zemlji i inostranstvu. Samostalno par puta, u školi u rodnom Lepojeviću.

Udruženje slikara i pesnika

Oparić je jedino selo u Srbiji, koje je u trouglu triju svetinja (Kalenić Preradovac i Manastirak) iznedrilo preko trideset slikara i pesnika. Oparićka slikarska škola naive jedna je od najstarijih na području bivše Jugoslavije. Od sedam slikara osnivača Muzeja naive u Jagodini četiri su pripadala oparičkoj slikarskoj školi (Janko Brašić, Miroslav Marinković, Milosav Jovanović i Budimir Rajković) Sledbenici oparičke slikarske škole – članovi Udruženja likovnih umetnika Levča „Janko Brašić“, koju predvodi Miloš Lazić, sa Književnim klubom Levčana „Stefan Prvovenčani“ i Mesnom zajednicom Oparić, tradicionalno organizuju manifestaciju Sabora slikara i pesnika „Jankovi dani“ u Opariću, blagoslovom Episkopa Šumadijskog gospodina Jovana, od 2003. godine.

10. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

U opštini Rekovac postoji i radi Dom zdravlja koji pruža usluge zdravstvene zaštite građanima na teritoriji opštine. Dom zdravlja Rekovac je zdravstvena ustanova koja opslužuje primarnom zdravstvenom zaštitom oko 11000 stanovnika. Opština Rekovac ima 32 naseljena mesta (sela). Područje je vrlo razuđeno, u prečniku oko 50 km, a mnogi krajevi su nepristupačni, naročito u zimskim mesecima.

Najbliža zdravstvena ustanova sekundarnog nivoa je OB Jagodina, koja se nalazi na 30 km od Rekovca i oko 70km od nekih sela u opštini Rekovac. S obzirom da Zakon o zdravstvenoj zaštiti nalaže da opštine sa manje od 25000 stanovnika ne mogu imati Službu HMP, sprovođenje HMP se vrši kroz redovan rad izabranih lekara u prvog i drugog smeni, kao i kroz dežurstva I pripravnost noću, nedeljom i u dane državnih praznika.

Trenutno, za potrebe HMP koristi se jedna prostorija površine oko 16m² u kojoj se obavljaju i pregledi i intervencije. Ne postoji prostor za opservaciju pacijenata, a oprema za ovu namenu nikada nije nabavljena. Dom zdravlja Rekovac raspolaže sa minumom opreme koju koristi iz Službe za zdravstvenu zaštitu odraslih. Iz tih razloga povećan je broj pacijenata transportovanih radi opservacije u OB Jagodila ili Čuprija, čime su znatno povećani troškovi lečenja, a samim tim je veća i opterećenost bolničkih kapaciteta. I ostale Službe Doma zdravlja raspolažu sa minimalnom, zastarelom opremom i sredstvima, neadekvatnog kvaliteta.

Ako se uzme u obzir činjenica da je prosek starosti stanovnika opštine Rekovac preko 49 godina i da je prva zdravstvena ustanova višeg nivoa zdravstvene zaštite udaljena 35 km, a da u Rekovcu ne postoji služba za produženo lečenje, uočava se veoma veliki problem u zbrinjavanju hitnih slučajeva. Kako na teritoriji opštine Rekovac većim delom živi staračka populacija, to je i patologija vrlo raznovrsna, a česta su i povređivanja s obzirom da se stanovništvo uglavnom bavi poljoprivredom, te je broj urgentnih stanja u stalnom porastu, pa je i neophodnost opremanja Službe za HMP još izraženija. Zastarelost i delimična ispravnost opreme razlog je za hitno obnavljanje iste. Prioritet je RTG aparat (postojeći je iz 1979 . godine).

U cilju dostupnosti zdravstvenih usluga korisnicima, na teritoriji opštine Rekovac je locirano više ustanova: zdravstvena stanica u Belušiću i zdravstvene ambulante u Dragovu, Kaludri, Preveštu, Opariću, Županjevcu i Loćiki. U Domu zdravlja u Rekovcu trenutno radi: 8 doktora specijalista, 7 lekara opšte medicine, 2 lekara su na specijalizaciji, 6 radnika sa višom stručnom spremom, 41 radnik sa srednjom stručnom spremom i 17 nemedicinskih radnika. Od ukupnog broja lekara u Domu zdravlja Rekovac rade: 3 lekara specijalista opšte medicine, 1 specijalista pedijatrije, 2 doktora specijaliste ginekologije i akuserstva, 1 specijalista interne medicine, 1 specijalista pneumostizilog, 1 stomatologa i 7 lekara opšte medicine bez specijalizacije.

Tabela 54. Tehnička opremljenost zdravstvenih ustanova

Zdravstvena ustanova	Zdravstvena oprema
Dom zdravlja Rekovac	EKG, rentgen, defibrilator, spirometar, ultrazvuk, biohemiski analajzer, hematološki analajzer, set za reanimaciju, set za oksigenu terapiju, aspiratori

Izvor: Lokalna samouprava

Imajući u vidu broj i starosnu strukturu stanovništva opštine Rekovac kao i druge relevantne faktore koji opredeljuju zahteve za medicinskim kadrom, evidentna je potreba za angažovanjem novog medicinskog osoblja, posebno lekara opšte prakse i stomatologa. U sklopu Doma zdravlja Rekovac posluju dve apoteke, u Rekovcu i Belušiću.

11. SOCIJALNA ZAŠTITA

Na teritoriji opštine Rekovac funkcioniše Centar za socijalan rad, a 2004. godine formiran je i Opštinski koordinacioni odbor za socijanu politiku (OKOSP), kao savetodavno telo predsednika opštine. Opština Rekovac je usvojila i Strategiju razvoja socijalne zaštite još 2007. godine, na osnovu koje se i sprovode politika i aktivnosti socijalne zaštite najugroženijih kategorija stanovništva, dece i starijih lica.

Broj korisnika socijalne zaštite u opštini Rekovac u 2009. godini je bio 650, u 2010. godini 582, dok je broj korisnika u 2011. godini dostigao brojku od 965 lica. U periodu od 2009. do 2011. godine ukupan broj stanovnika u opštini Rekovac je opadao, ali je broj korisnika socijalne zaštite rastao, posebno u 2011. godini.

U opštini Rekovac prevlađuju staračka domaćinstva, ali broj maloletnih korisnika socijalne zaštite i starijih lica je približan, prema statističkim podacima Republičkog zavoda za statistiku. U sledećoj tabeli dat je uporedni pregled i procentualni odnos broja stanovnika i korisnika socijalne pomoći na nacionalnom, okružnom i opštinskom nivou.

Tabela 55. Broj korisnika socijalne pomoći

Teritorija	Republika Srbija			Pomoravski okrug			Rekovac		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Broj stanovnika	7320807	7291436	7186862	216186	214260	214536	11567	11275	11055
Korisnika socijalne pomoći	417335	490060	584828	11354	11829	18756	650	582	965
Procentualni odnos	5,7	6,72	8,14	5,25	5,52	8,74	5,62	5,16	8,73

U opštini Rekovac broj korisnika socijalne zaštite raste i to naglo. Prema podacima Saveznog zavoda za statistiku, broj korisnika 2011. godine, u odnosu na broj korisnika 2010. godine, porastao je za preko 65% posto. Gotovo 9% od ukupnog broja stanovnika opštine Rekovac su korisnici socijalne pomoći i zaštite. Statistički podaci o prosečnoj starosti stanovnika, pokazuju da broj starijih stanovnika

raste u odnosu na mlađe grupacije, što ukazuje da će se broj korisnika socijalne zaštite i pomoći i dalje uvećavati.

Osnovana je služba „Pomoć u kući“ koju su obavljale geronto domaćice, ali ona se nije održala, tako da nije omogućeno pružanje neophodne pomoći velikom broju starih lica u prirodnom okruženju. Zbog toga se socijalna pomoć uglavnom svodi na direktnu materijalnu pomoć ugroženim domaćinstvima i licima, u okviru raspoloživih sredstava.

Za osobe sa posebnim potrebama ne postoji dnevni boravak kako bi im se pružila dodatna stručna nega, kao i pomoć njihovim porodicama. Centar za socijalni rad u rešavanju problema i pružanju usluga ovoj kategoriji korisnika ima aktivnu saradnju sa lokalnom samoupravom, ali iz budžeta lokalne samouprave nema dovoljno novčanih izdvajanja za potrebe osoba sa invaliditetom, s obzirom da je broj ovih lica iz godine u godinu u porastu.

Osim Crvenog krsta, na teritoriji opštine Rekovac nema razvijenog nevladinog sektora koji bi se svojim aktivnostima bavio problemima osoba sa invaliditetom. Problem u opštini Rekovac predstavlja i stručni kadar jer nema psihologa, pedagoga, i socijalnih radnika. U Centru za socijalni rad svi ovi kadrovi su iz drugih opština. U tabeli 50. dat je pregled broja punoletnih korisnika u CSR koji su na smeštaju, prema vrsti smeštaja u 2013. godini i na dan 31.12.2013. godine.

Tabela 56. Broj punoletnih korisnika u CSR koji su na smeštaju, prema vrsti smeštaja u 2013. godini

Vrsta smeštaja	Mladi		Odrasli		Stariji		Ukupno u 2013. godini	Ukupno 31.12. 2013.
	2013.	31.12. 2013.	2013.	31.12. 2013.	2013.	31.12. 2013.		
Smeštaj u srodničku porodicu (uključujući smeštaj u porodicu staratelja)	0	0	0	0	0	0	0	0
Porodični smeštaj u drugu porodicu	0	0	0	0	1	1	1	3
Domski smeštaj	2	2	16	14	32	22	50	38
Smeštaj u malu domsku zajednicu	0	0	0	0	0	0	0	0
Prihvatilište	0	0	0	0	0	0	0	0
Druge vrste smeštaja	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	2	2	16	14	33	23	51	41

Broj punoletnih korisnika u CSR koji su na smeštaju na dan 31.12.2013. godine je iznosio 41, od kojih je najviše korisnika u Domskom smeštaju, i mali broj korisnika je u porodičnom smeštaju u drugoj porodici. Dominantna grupa korisnika su starije osobe kojih je bilo 23 na smeštaju, a najmanje mladih kojih je samo dvoje.

Socijalna zaštita i programi na teritoriji opštine Rekovac sprovode se u skladu sa usvojenom Strategijom razvoja socijalne zaštite i materijalnim mogućnostima. Socijalni programi zaštite i njihov razvoj usmeren je prvenstveno na ugrožene kategorije stanovništva po raznim osnovama, decu, žene, starije, siromašne i ugrožene na drugi način.

Takvo stanje zahteva revitalizaciju programa geronto domaćica koje vode brigu o starijim licima, ali ukazuje i na potrebu formiranja i drugih programa i službi za brigu o starijim licima. Kao na primer, projekta formiranja Servisa za brigu o staračkim domaćinstvima. Naime, kako je stanovništvo pretežno poljoprivredno, staračka domaćinstva, posebno ona u kategoriji 65+ koja mogu da brinu o sebi lično, nisu više u stanju da brinu i održavaju seosko poljoprivredno domaćinstvo. Ako su za program geronto domaćica angažovane žene, u programu brige za domaćinstva, mogu biti angažovani i mladi, ali i svi ostali zainteresovani. Zato se takvim projektom ostvaruje višestruka korist.

Obezbeđenjem sredstava za sprovođenje Projekta servisa za brigu o staračkim domaćinstvima rešava se, makar i minimalno, problem održavanja takvog poljoprivrednog gazdinstva. Sredstva dobijena na taj način, mogu se koristiti za povećano pružanje pomoći, odnosno radu na staračkim domaćinstvima i time uvećavati pozitivni efekti do nivoa samofinansiranja projekta. U tom projektu mogu da učestvuju đaci Poljoprivredne škole, kojima je potrebna praktičan nastava na imanjima, bez nadoknade, potencijalni članovi (buduće) Omladinske zadruge iz Rekovca ili okolnih mesta i gradova i drugi zainteresovani. Materijalni troškovi, uz optimalno planiranje, mogu uvek da budu minimalni, kako bi se ostvarila akumulacija potrebna za dalju realizaciju programa.

Osim ovakvih programa potrebno je razvijati i socijalne programe na širem planu. Počevši od činjenice da stanovništvo stari, ne samo u opštini Rekovac, nego i u regionu i u Srbiji, javlja se potreba za zbrinjavanjem starijih lica. Na Zapadu, posebno u SAD, među starijima su veoma popularna geronto sela. Umesto u staračkim domovima, gde je kretanje ograničeno, geronto sela, opremljena svim neophodnim sadržajem, predstavljaju mnogo povoljniji način za zbrinjavanje mlađih kategorija, starijih stanovnika. U nekom od naselja opštine Rekovac, gde je broj stanovnika naročito opao i gde već ima dovoljno napuštenih kuća, ili na povoljnoj lokaciji, u skladu sa Prostornim planom, moguće je formirati takvo selo. To bi imalo višestruko pozitivne efekte i na planu turizma i na planu zapošljavanja, kao i na planu stvaranja opštih povoljnijih uslova za život na teritoriji opštine Rekovac.

Socijalni razvojni programi za ostale kategorije stanovništva, mogu se osim na planu socijalnog zbrinjavanja, voditi i na planu razvoja socijalnog života, što bi doprinelo opštem povećanju kvaliteta života, na teritoriji opštine Rekovac. To se može postići formiranjem klubova za mlade, klubova za žene, ali i druge kategorije stanovništva.

Takvi klubovi mogu da organizuju raznovrsne aktivnosti koje su ne samo socijalne nego i kulturne, vezane za hobije, pomoć sugrađanima, rekreativne i turističke aktivnosti članova kluba, u kojima mogu učestvovati i svi zainteresovani, organizacije edukacionih programa, što bi sve ukupno podiglo kvalitet života stanovnika opštine Rekovac.

U ovu kategoriju socijalnih aktivnosti spadaju i programi za mlade i sve zainteresovane, na taj način se povećava obrazovni i kulturni nivo mladih. To mogu biti programi informatičke obuke, radi podizanja nivoa znanja u komunikaciji internetom i društvenim mrežama, programi kulturnih sadržaja, kao škola plesa, folklor, leti plivanja na postojećim bazenima. Takve aktivnosti se mogu organizovati pri domovima kulture, školama i naravno značajno proširiti sadržaje, sa programima obuke kuvanja tradicionalnih jela Levča, izrade proizvoda domaće radinosti, suvenira, slikanja i drugo. Programi obuke treba da počivaju na tradiciji i na postojećem znanju.

Tako formirani socijalni, ali i kulturni programi imaju direktan uticaj na povećanje nivoa kvaliteta života ne samo ugroženih grupa, nego i ukupnog stanovništva opštine Rekovac. Realizacija ovakvih programa ima i direktan uticaj na formiranje politike identiteta Levča, što je još jedan od značajnih faktora u dostizanju ciljeva zacrtanih strateškim dokumentima, odnosno boljeg i kvalitetnijeg života njegovih stanovnika.

12. OBRAZOVANJE

Na teritoriji opštine Rekovac postoji jedna predškolska ustanova, dve osnovne i jedna srednja škola i jedna visoka škola strukovnih studija i to su:

- Predškolska ustanova *Miloje Milojević* sa područnim odeljenjima
- Osnovna škola *Svetozar Marković* u Rekovcu sa područnim odeljenjima
- Osnovna škola *Dušan Popović* u Belušiću sa područnim odeljenjima
- Srednja poljoprivredno - veterinarska škola u Rekovcu
- Visoka poljoprivredne škole strukovnih studija za voćarstvo i vinogradarstvo

Predškolsko obrazovanje

Objekat predškolske ustanove u Rekovcu sagrađen je 1976.godine. Ustanova je osnovana u sastavu Osnovne škole „Svetozar Marković“, pod imenom Dečiji vrtić „Ciciban“. Od 1986.godine menja naziv u Dečiji vrtić „Miloje Milojević“. Izdvojena je od osnovne škole 1998.godine i od tada svoju delatnost obavlja samostalno kao Predškolska ustanova „Miloje Milojević“ Rekovac.

Osnovna delatnost Ustanove je vaspitanje i obrazovanje, ishrana, nega, preventivno-zdravstvena i socijalna zaštita dece uzrasta od jedne godine do polaska u školu. Na nivou Ustanove organizovana su dva oblika rada – celodnevni i poludnevni boravak dece.

U seoskim mesnim zajednicama: Loćiki, Kavadaru, Belušiću, Sekuriću, Opariću, Lepojeviću, Dragovu, Sibnici i Županjevcu organizovan je pripremni predškolski program u trajanju od 4 sata dnevno za decu u godini pred polazak u osnovnu školu. Vaspitne grupe organizovane su u školskim prostorijama pri osnovnoj školi „Svetozar Marković“ u Rekovcu i „Dusan Popovic“ u Belušiću. Ukupan broj upisane dece u radnoj 2013/2014.godini na nivou Ustanove je 138 deteta. U radu sa decom na nivou Ustanove angazovano je 16 vaspitača i 2 medicinske sestre – vaspitača, a ukupno je 33 zaposlenih lica.

Osnovno obrazovanje

Prva osnovna škola u Rekovcu otvorena je 1839. godine ukazom kneza Miloša Obrenovića. Njen učitelj bio je Petar Milovanović iz Kavadara, koji je obrazovanje stekao u jednom od tri manastira u Ratkoviću. U manastiru je učio bukvar, časlovac i psaltir. Nema pouzdanih podataka gde je bila smeštena prva škola. Najčešće se pominje mesto na kojem je današnja škola, odmah do vodenice na reci Dulenki, a pominje se i privatna kuća kod pošte, zatim kuća Pere Popovića, blizu nekadašnje pijace, plac na kojem je sada zadružna radionica preko reke itd.

Prva državna školska zgrada nalazila se gde je sada zgrada Skupštine opštine. Nema tačnih podataka kada je podignuta. Najstariji meštani tvrde da je imala 4 učionice, hodnik, kancelariju i sobu za služitelja. Bila je sazidana od tvrdog materijala i trajala je do 1929. godine kada je porušena i umesto nje podignuta nova školska zgrada u kojoj se sada nalazi Skupština opštine. Sprat je dozidan nakon Drugog svetskog rata. Za vreme Prvog svetskog rata škola nije radila, dok u Drugom svetskom ratu rad škole nije prekidan.

Danas škola obuhvata 17 mesnih zajednica sa dve osmorazredne škole u Rekovcu i Loćiki i devet četvororazrednih škola u Beočiću, Vukmanovcu, Kavadaru, Ursulu, Cikotu, Ratkoviću, Komaranu, Motriću i Velikoj Kruševici. Škola radi u dve smene. Stariji razredi pohađaju prepodnevnu smenu zbog velikog broja učenika putnika, a mlađi popodnevnu smenu.

Škola raspolaže sledećim specijalizovanim učionicama i kabinetima:

- Digitalnom učionicom koja je opremljena sa 25 računara i 5 u Loćiki, jednim televizorom, mini-linijom, video- bicom. Nameštaj u digitalnoj učionici je nov i adekvatan za potrebe održavanja nastave
- Specijalizovanom učionicom za nastavu tehničkog obrazovanja
- Specijalizovanom učionicom za nastavu biologije u kojoj postoje modeli, slike, potrebni za realizaciju časova
- Kabinetom za hemiju i fiziku u kome mogu da se izvode osnovne vežbe sa potrebnim sredstvima
- Bibliotekom sa 8.000 naslova za potrebe učenika i nastavnika.

U školskom dvorištu je izgrađena sportska hala, koja je počela da se koristi za potrebe održavanja nastave fizičkog vaspitanja, kao i druge vanškolske sportske aktivnosti od drugog polugodišta školske 2010/2011.godine.

Osnovna škola Svetozar Marković u Rekovcu obuhvata dve osmogodišnje i 9 četvorogodišnjih škola. Osmogodišnje škole se nalaze u Rekovcu i selu Loćiki, a četvororazredne u selima Beočić, Vukmanovac, Kavadar, Ursule, Cikot, Ratković, Komarane, Motrić i Velika Kruševica. Škola broji ukupno 324 učenika.

Tabela 57. Pregled broja učenika po razredima u OŠ "Svetozar Marković"

Naziv škole	Lokacija	Broj učenika	Broj učenika po razredima							
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Osnovna škola "Svetozar Marković"	Rekovac	195	15	18	14	14	33	34	32	35
	Loćika	48	5	1	4	5	10	9	7	7
	Beočić	10	7	1	1	1	-	-	-	-
	Vukmanovac	6	-	1	2	3	-	-	-	-
	Kavadar	30	2	13	7	8	-	-	-	-
	Ursule	14	3	4	3	4	-	-	-	-
	Cikot	5	-	2	1	2	-	-	-	-
	Ratković	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Komarane	3	2	1	-	-	-	-	-	-
	Motrić	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Velika Kruševica	9	2	1	1	5	-	-	-	-

Izvor: O.Š. Svetozar Marković Rekovac

U nastavi je angažovano 48 zaposlenih. Pored nastavnika, direktora i pomoćnika direktora, (podaci iz 2013/2014. školske godine) u ovoj ustanovi rade: 1 sekretar, 3 osobe u administraciji, 1 bibliotekar, 1 pedagog, 1 medijatekar, 2 kuvarice, 1 servirka, 17 pomoćnih radnika, 2 ložača i 1 domar. Kvalifikaciona struktura nastavnog osoblja obezbeđuje zadovoljavajući kvalitet nastave u matičnoj školi i u područnim odeljenjima. U narednim tabelama dat je pregled strukture nastavnog osoblja prema stručnoj spremi i nastavnih sredstava kojima raspolaže škola.

Tabela 58. Struktura nastavnog osoblja prema stručnoj spremi

Red. broj	Zvanje	Broj
1.	Profesor	36
2.	Nastavnici sa VPŠ	11
3.	Magistar	1
Svega		48

Izvor: O.Š. Svetozar Markovic Rekovac

Škola u Rekovcu raspolaže digitalnom učionicom, koja je opremljena sa 15 računara, jednim televizorom, mini-linijom, video-bimom, dok škola u Ločki ima takvu učionicu sa 5 računara. Nameštaj u digitalnoj učionici je nov i adekvatan za potrebe održavanja nastave. Škola poseduje specijalizovanu učionicu za nastavu iz tehničkog obrazovanja, kabinet za nastavu iz biologije (sa modelima i slikama), kabinet za hemiju i fiziku (moguće izvođenje praktične nastave) i biblioteku sa 8000 naslova za potrebe učenika i nastavnika. Za potrebe fiskulturne nastave koristi se sportska hala od drugog polugodišta 2010./2011. školske godine.

Tabela 59. Nastavna sredstva kojima raspolaže škola

Nastavno sredstvo	Kom.
Računar	32
Grafoskop	7
TV crno-beli	-
TV u boji	10
Dijaprojektor	-
Radio aparat	-
Magnetofon	-
Episkop	2
Kasetofon	7
Videorekorder	8
Videoprojektor	1

Izvor: O.Š. Svetozar Marković Rekovac

Osnovnu školu **Dušan Popović** čini 13 škola, od kojih su 3 osmogodišnje i 10 četvororazrednih. Osmogodišnje škole nalaze se u Belušiću, Dragovu i Opariću, a četvororazredne u Sekuriću, Sibnici, Bogalinacu, Županjevcu, Nadrlju, Kaludri, Preveštu, Kaleničkom Prnjavoru, Šljivici i Lepojeviću. Od 2010.god. verifikovana je škola za odrasle organizovana u tri ciklusa(I-II-II) i ima 47 polaznika. Od 2013.god. verifikovano je odeljenje muzičke škole iz Jagodine.

Tabela 60. Pregled broja učenika po razredima u OŠ "Dušan Popović"

Naziv škole	Lokacija	Broj nastavnika	Broj učenika	Broj učenika po razredima							
				I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Osnovna škola "Dušan Popović"	Belušić	14	87	11	7	7	6	9	17	15	15
	Dragovo	10	101	9	7	6	7	19	13	16	24
	Oparić	10	103	13	14	9	13	18	11	11	14
	Sekurč	2	15	2	4	5	4	-	-	-	-
	Sibnica	1	10	2	3	2	3	-	-	-	-
	Bogalinac	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Županjevac	2	11	3	3	3	2	-	-	-	-
	Nadrlje	1	3	1	-	1	1	-	-	-	-
	Kaludra	1	7	1	4	1	1	-	-	-	-
	Lepojević	1	9	2	3	1	3	-	-	-	-
	Prevešt	1	4	-	1	1	2	-	-	-	-
	Šljivica	1	3	-	1	1	1	-	-	-	-
	Kalenički Prnjavor	1	7	2	1	2	2	-	-	-	-

Izvor: O.Š Dušan Popović Belušić

Osnovna škola *Dušan Popović* ima 361 učenika i 46 nastavnika. Trenutno ne postoji deficit nastavnog osoblja ni potreba za dodatnim angažovanjem nastavnika.

Tabela 61. Struktura nastavnog osoblja prema stručnoj spremi

Red. broj	Zvanje	Broj
1.	Profesor	25
2.	Nastavnici sa VPŠ	15
3.	Nastavnici razredne nastave	5
4.	Učitelji	1
Svega		46

Izvor: O.Š Dušan Popović, Belušić

Škola u Belušiću poseduje medijateku koja je opremljena sa 15 računara, video-bimom i digitalnom fotokamerom, kabinet za hemiju i biologiju (nedovoljno opremljen nastavnim sredstvima) i biblioteku sa fondom od 20056 knjiga. Škola u Dragovu poseduje 10 računara kao i škola u Opariću. Izgrađena je nova škola u Županjevcu, kao i nova kotlarnica u školi u Opariću. Renovirane su škole u Sekuriću, Lepojeviću i Sibnici, dok su u planu i renoviranja škola u Kaludri, Šljivici i Preveštu. Zbog nepostojanja sale za fizičko vaspitanje, pokrenuta je inicijativa za izgradnju sportske sale.

Srednje obrazovanje

Poljoprivredno - veterinarska školaje jedina srednjoškolska ustanova u Rekovcu. Osnovana je 1958/1959. godine kao Voćarsko - vinogradarska škola. Narodni odbor opštine Rekovac odlučio je da osnuje ovu školu uz veliko odricanje. Razlog osnivanja srednje stručne škole u Rekovcu leži u potrebi za stručnim kadrovima jer je ovo pretežno poljoprivredni kraj. Kako su odmicale godine, srednja stručna škola u Rekovcu gradila je ugled, sticala dragoceno radno iskustvo i tako stala u red najboljih poljoprivrednih škola u zemlji. Danas, nakon 50 godina postojanja, Poljoprivredno - veterinarska škola u Rekovcu sa odeljenjima veterinarskog, poljoprivrednog, ekonomskog i stolarskog smera ima ukupno 257 učenika u 14 odeljenja. Broj nastavnog osoblja u školskoj 2013/2014. godini je 36, kao i 2 stručna saradnika.

U sastavu škole je i internat namenjen za smeštaj učenika, kao i studentski dom. Škola raspolaže i farmom, koja prostorom, opremom i kadrovima zadovoljava osnovne uslove za ostvarivanje nastavnog programa. Od četiri pobrojana smera, najbrojniji je smer veterinarskog tehničara koji pohađa 91 učenik. Popularni su i smerovi ekonomskog i poljoprivrednog tehničara, dok se stolarski smer gasi za dve godine sa završetkom školovanja preostalih polaznika.

Tabela 62. Pregled broja učenika po smerovima i razredima u Poljoprivredno - veterinarskoj školi

Naziv škole	Lokacija	Broj nastavnika	Broj učenika	Broj učenika po smerovima/razredima				
				smer	I	II	III	IV
Poljoprivredno - veterinarska škola	Rekovac	36	257	Veterinarski tehničar	30	24	21	16
				Poljoprivredni tehničar	17	17	18	12
				Ekonomski tehničar	25	24	26	17
				Proizvođač finalnih proizvoda od drveta	-	5	5	

Izvor: Poljoprivredno-veterinarska škola Rekovac

U sastavu škole je internat namenjen smeštaju učenika čiji je kapacitet 105 učenika. U cilju realizacije prekične nastave, škola raspolaže farmom koja zadovoljava osnovne uslove za ostvarivanje nastavnog programa. U planu Poljoprivredno-veterinarske škole je otvaranje gimnazije opsteg smera, tako da bi u tom slučaju škola imala 480 učenika u 16 odeljenja

Visokoškolsko obrazovanje

U okviru Visoke poljoprivredno-prehrambene škole u Prokuplju, aprila 2013. godine verifikovana je Visokoškolska jedinica u Rekovcu za 60 studenata, 40 na budžetu i 20 samofinansirajućih za svaku godinu. Upis studenata je prvi put sproveden u julu i septembru 2013. godine. U prvoj generaciji se upisalo 58 studenata, koji su 1. oktobra krenuli sa radom. U svrhu tome, izgrađen je studentski dom, čiji je kapacitet 50 studenata.

13. SPORT

Dvadesetih godina prošlog veka započinju organizovane sportske aktivnosti u Levču. Prvo se osnivaju "Sokolska društva" u Rekovcu i Opariću. Prvi sportski klub koji se osniva je fudbalski klub Levač u Rekovcu. Početak se vezuje za 1929.godinu, a 1931. godine dobija Statut i pečat kluba. Iste godine i nastaje najstarija sačuvana fotografija nekog sportskog kluba u Levču. Prva fudbalska utakmica između levačkih ekipa održala se 18.avgusta 1942.godine između fudbalske sekcije iz Dragova i Fudbalskog kluba Levač iz Rekovca. Nakon završetka II svetskog rata, 1950.godine osniva se kuglaški klub Rekovac.

Tokom 1957.godine formira se Društvo za telesno vežbanje "Partizan" koje je u svom programu imalo gimnastiku, sletske i ritmičke vežbe. Iste godine u više levačkih sela započinju takmičenja u rukometu i odbojci. Prvi šahovski klub osniva se 1960.godine u Rekovcu i do današnjih dana je aktivan i okuplja veliki broj članova. Pored šah kluba, danas je aktivno još 10 fudbalskih klubova iz Rekovca i okolnih sela. U 2013.godini osnovan je i prvi ženski fudbalski klub u Levču.

Iste godine u više levačkih sela započinju takmičenja u rukometu i odbojci. Prvi šahovski klub osniva se 1960.godine u Rekovcu i do današnjih dana je aktivan i okuplja veliki broj članova. Pored šah kluba, danas je aktivno još 10 fudbalskih klubova iz Rekovca i okolnih sela. U 2013.godini osnovan je i prvi ženski fudbalski klub u Levču.

Sport u Rekovcu se odvija na amaterskom nivou. Od sportova je najzastupljeniji fudbal. Ovaj podatak ilustruje činjenica da na teritoriji opštine postoji 11 fudbalskih klubova sa preko 400 članova. U tabeli 63. dat je pregled aktivnih sportskih klubova.

Tabela 632. Pregled aktivnih sportskih klubova

Naziv kluba	Sport	Muški/ženski	Broj članova	Mesto	Liga
FK Levač	Fudbal	Muški	80	Rekovac	Okružna
ŽFK Levač	Fudbal	Ženski	35	Rekovac	Druga liga Srbije
OFK Levač	Fudbal	Muški	25	Rekovac	Opštinska
FK Heroj	Fudbal	Muški	25	Ursule	Opštinska
OFK Heroj	Fudbal	Muški	50	Ursule	Međuopštinska
FK Goša	Fudbal	Muški	50	Vukmanovac	Opštinska
FK Hajduk	Fudbal	Muški	25	Ločika	Opštinska
FK Blagotin	Fudbal	Muški	50	Belušić	Opštinska
FK Polet	Fudbal	Muški	25	Sekurič	Opštinska
OFK Zenit	Fudbal	Muški	50	Oparić	Opštinska
FK Selo Voban	Fudbal	Muški	25	Lepojević	Opštinska
FK Šumadija	Fudbal	Muški	25	Prevešt	Opštinska
ŠK Levač - Mat	Šah	Muško - Ženski	25	Rekovac	Šumadijska

Izvor: Lokalna samouprava

Fudbalski klub Levač iz Rekovca u sezoni 2013/2014 ostvario je veliki uspeh, završio je sezonu na prvom mestu Pomoravske okružne lige i plasirao se u Zonu zapad, gde će se u narednoj sezoni takmičiti sa klubovima iz Rasinskog, Jablaničkog kao i pomenutog Pomoravskog okruga. Okosnicu

tima kao i ranijih godina čine mladi igrači sa teritorije rekovačke opštine, što je jedan od pokazatelja da fudbal u Levču ima svetlu budućnost.

Ženski fudbalski klub "Levač" osnovan je 2013. godine, na inicijativu Sportskog saveza opštine Rekovac. Veliko interesovanje mladih devojaka za bavljenje fudbalom rezultiralo je formiranjem pomenutog kluba koji se već drugu sezonu zaredom takmiči u Drugoj ligi Srbije.

Na teritoriji opštine Rekovac funkcionisu dva teritorijalna sportska saveza:

1. Sportski savez Rekovac i
2. Fudbalski savez opštine Rekovac.

Sportski savez Rekovac je registrovan 05.11.1998.godine. Predstavlja dobrovoljan i neprofitni gradski savez, koji obavlja poslove organizovanja i ostvarivanja sportskih delatnosti. U opštini Rekovac jeod svih sportova pretežno zastupljen fudbal. Sportski savez Rekovac je član Sportskog saveza Srbije.

Fudbalski savez opštine Rekovac je osnovan 03.06.1973.godine u Rekovcu, a registrovan 16.03.1999.godine. Član je Fudbalskog saveza Pomoravskog okruga, Fudbalskog saveza Regiona Istočne Srbije, Fudbalskog saveza Srbije, kao i Sportskog saveza opštine Rekovac.

Kao i u većini lokalnih samouprava i u opštini Rekovac se ogleda nedostatak potrebne infrastrukture za upražnjavanje različitih tipova sportskih aktivnosti. Rešenje ovog problema je naročito važno ako imamo u vidu izrazito demografsko pražnjenje i potrebu za stvaranjem mogućnosti mladima da ostanu i žive u opštini Rekovac. U narednoj tabeli dat je pregled sportsko-rekreativnih objekata u opštini Rekovac.

Tabela 64. Pregled sportsko-rekreativnih objekata (dvorana, igrališta, bazena, trim staza)

Naziv	Površina (m ²)	Namena	Mesto
Levač	9500 m ²	Fudbal	Rekovac
Hajduk	7700 m ²	Fudbal	Loćika
Heroj	7000 m ²	Fudbal	Ursule
Blagotin	8000 m ²	Fudbal	Belušić
Polet	5000 m ²	Fudbal	Sekurič
Zenit	7000 m ²	Fudbal	Oparić
Selo	6000 m ²	Fudbal	Lepojević
Mladost	6000 m ²	Fudbal	Tečić
Šumadija	8000 m ²	Fudbal	Prevešt
Šumadinac	6000 m ²	Fudbal	Dragovo
Otvoreni bazeni	-	-	Kalenić, Lepojević, Rekovac
Sportska hala	1477 m ²	Košarka, odbojka, rukomet, mali fudbal	Rekovac

Izvor: Lokalna samouprava

Sportski savez opštine Rekovac u saradnji sa Kancelarijom za mlade, a pod pokroviteljstvom Skupštine opštine Rekovac od decembra 2012. tradicionalno organizuje u sportskoj hali u Rekovcu takmičenje u malom fudbalu na kojem učešće uzimaju ekipe MZ sa teritorije opštine. Pored ove sportske manifestacije Sportski savez organizuje i opštinsko takmičenje u šahu. U izuzetno jakoj konkurenciji učešće mahom uzimaju nekadašnji članovi sahovskog kluba Levač, a u poslednje vreme prijavljuje se sve veći broj mladih afirmisanih igrača.

SWOT ANALIZA

Drugi korak u analitičkom delu procesa strateškog planiranja za opštinu Rekovac 2015 - 2020 jeste SWOT analiza koje se realizovala kroz radioničarski rad sa članovima radnih timova.

SWOT analiza (interna i eksterna samoprocena lokalne zajednice) je metodološki alat koji je korišćen u cilju određivanja konkurentne pozicije lokalne zajednice. Predstavljao je osnovni input za definisanje strateških ciljeva i to, pre svega, deo analize koji se odnosi na slabosti. Naime, evidentirane slabosti služe kao osnova za kvalitetno planiranje razvoja, tako što će definisani, strateški ciljevi, ukazivati na potrebu i način eliminisanja tih slabosti. Praktičnost i veoma široku primenljivost ove analize obezbeđuje joj njena jednostavnost predstavljena matricom 2 x 2 u kojoj se nalaze i četiri sastavna elementa SWOT analize: snage, slabosti, šanse i pretnje. Snage i slabosti su interni elementi, na koje jedna lokalna zajednica može da utiče, dok šanse i pretnje predstavljaju eksterne elemente, odnosno faktore iz spoljašnosti na koje ne može da utiče. Snage su faktori koji daju jednom području prednost. Slabosti su, sa druge strane, faktori koji predstavljaju prepreke razvoju lokalne zajednice. Šanse su eksterne prilike koje treba iskoristiti, dok pretnje označavaju negativan eksterni faktor koji treba neutralisati.

	POZITIVNI FAKTORI	NEGATIVNI FAKTORI
INTERNI FAKTORI	SNAGE	SLABOSTI
EKSTERNI FAKTORI	ŠANSE	PRETNJE

Oblasti za koje je rađena SWOT analiza identifikovane su grupisanjem modula iz Socio-ekonomске analize Šumadije i Pomoravlja, po srodnosti:

- Poljoprivreda i ruralni razvoj,
- Kultura i turizam
- Ekonomija i preduzetništvo,
- Infrastruktura i zaštita životne sredine,
- Zdravstvo i socijalna zaštita i
- Sport i obrazovanje.

Svaka od ovih oblasti bila je predmet posebne analize radnih timova i za svaku od njih su precizno utvrđene snage, slabosti, šanse i pretnje, u cilju davanja i subjektivne procene podataka, prethodno navedenih u Socio-ekonomskoj analizi opštine Rekovac.

OBLAST: POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - Tradicija poljoprivredne proizvodnje - Nezagađeno zemljište - Povoljan geografski položaj - Poljoprivredno – veterinarska škola - Visoka poljoprivredno prehrambena škola strukovnih studija - Veliki broj kvalitetnog stručnog kadra - Formirana udruženja poljoprivrednika - Povoljan geografski položaj - Lokalna institucionalna podrška (Matičnaslužba, Fond za razvoj poljoprivrede, veterinarska tanica) - Potencijali za bavljenje tradicionalnim zanatstvom - Dobre pedološke karakteristike zemljišta za razvoj vinogradarstva i voćarstva - Tradicionalna voćarska i vinogradarska proizvodnja - Područje pogodno za razvoj pčelarstva - Povoljne klimatske karakteristike za razvoj različitih vidova poljoprivredne proizvodnje - Podrška opštine u podizanju novih zasada voća - Očuvana životna sredina pogodna za organsku proizvodnju - Razvijeno pčelarstvo - Privatno-javno partnerstvo «LAG Levač» - Veliko učešće ukupnih obradivih površina u strukturi zemljišta 	<ul style="list-style-type: none"> - Usitnjenost poljoprivrednih parcela - Neadekvatna i nedovoljna struktura prerađivačkih kapaciteta - Emigracija mladih kabliskim centrima Kragujevcu i Jagodini - Nepovoljna demografska struktura stanovništva (više od 35 % penzionera) - Negativne tendencije u stočarskoj proizvodnji u poslednjim godinama - Stočna pijaca u Belušiću nedovoljno iskorišćena - Nizak stepen primene intenzivne proizvodnje - Nerešeni imovinski pitanja nad poljoprivrednim zemljištem - Veliki broj zapuštenih gazdinstava i parcela - Nedostatak radne snage u sezoni - Slab stepen inovativnosti i praćenja novih tendencija u nerazvijenim selima - Neadekvatna ili nepostojeća seoska infrastruktura (atarski putevi, vodosnabdevanje, kanalizacija) - Neaktivna udruženja poljoprivrednika - Nedovoljna edukovanost poljoprivrednih proizvođača - Nedovoljna uključenost stručnog kadra u proizvodne i prerađivačke procese - Nedostatak sistema za navodnjavanje i nefunkcionalan sistem u selu Dragovo - Neadekvatna i nepravilna upotreba agrotehničkih mera u nerazvijenim selima - Nizak životni standard (veliki broj siromašnih stanovnika) - Nedostatak strategija i planova za razvoj sela na regionalnom i lokalnom nivou - Zastarela mehanizacija i tehnologija - Neuređena zelena i mlečna pijaca u Rekovcu - Loš javni prevoz u seoskim sredinama - Domovi kulture u selima su zapušteni - Loš protivgradni sistem - Neaktivne postojeće zadruge - Rasni sastav u stočarstvu - Nerešeni imovinski odnosi u dužem vremenskom periodu u okviru seoskih domaćinstava - Nedovoljna zdravstvena zaštita - Nedovoljan javni prevoz u seoskim sredinama - Društveni život je nedovoljno sadržajimane i nedovoljno lošeg kvaliteta

Šanse	Pretnje
<ul style="list-style-type: none"> - Povećana tražnja za proizvodima organske hrane - Nacionalni fondovi za ruralni razvoj - Predpristupni fondovi EU - Ulazak u EU - Diversifikacija ekonomskih aktivnosti na selu je podržana od strane EU i nacionalnih fondova - Tržište CEFTA I Rusije - Podrška razvoju ruralnog turizma od strane države 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljna podrška Ministarstva poljoprivrede - Klimatske promene (Elementarne nepogode) - Nestabilna politička situacija - Nestabilno finansijsko tržište - Evropske integracije i ulazak u EU - Uvoz genetski modifikovane hrane - Prekomerni uvoz poljoprivrednih proizvoda (pad tražnje za domaćim proizvodima) - Uvoz proizvoda lošijeg kvaliteta i nižih cena od domaćih proizvoda (neloyalna konkurencija) - Niske i nestabilne cene poljoprivrednih proizvoda na tržištu - Zagađenje poljoprivrednog zemljišta (nizak nivo ekološke svesti) - Nestabilne cene poljoprivrednih proizvoda na tržištu - Nedostatak dugoročnih strategija razvoja sela na nacionalnom i regionalnom nivou - Neregulisano tržište poljoprivrednih proizvoda (sivo tržište) - Disparitet u ceni repromaterijala i proizvoda

OBLAST: KULTURA I TURIZAM

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - Postojanje prirodnih potencijala i lokaliteta za razvoj turizma - Postojanje institucionalne podrške za kulturni turizam - Nezagađena životna sredina potencijal za razvoj ekološkog turizma - Bogato kulturno-istorijsko nasleđe - Vinski put kroz teritoriju LAG-a - Postojanje brojnih turističkih atraktivnih lokacija - Potencijali za razvoj verskog turizma (manastir Kalenić, manastir Preradovac, Manastirak, Raletinac, Sarinac) - Bogata arheološka nalazišta - Veliki broj kulturnih manifestacija regionalno - međunarodnog karaktera (Prođoh Levač, prođoh Šumadiju, "Zlatne ruke Levča", Smotra dečijeg stvaralaštva, likovne kolonije) - Likovna kolonija naivnog slikarstva "Janko Brašić" - Bogata lovišta su potencijal za razvoj lovno-turizma - Aktivna KUD u Rekovcu i seoskim sredinama (Dragovo i Županjevc) - Aktivna udruženja žena (Zlatne ruke Levča i Levčanke) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak hotelskih smeštajnih kapaciteta (Zapušten hotel "Levač" nakon privatizacije) - Nepostojanje smeštajnih kapaciteta u seoskim domaćinstvima - Veliki broj "ušorenih" sela nepovoljnih za bavljenje seoskim turizmom - Neobučenosć domaćina za pružanje usluga u seoskom turizmu - Nepostojanje kategorizovanih smeštajnih kapaciteta u seoskom turizmu - Nedovoljno kapaciteta u institucijama koje se bave turizmom i kulturom - Nedostatak objedinjene turističke ponude - Nepostojanje turističkog proizvoda - Neadekvatna promocija turističke ponude i potencijala Levča - Lokalna budžetska sredstva su nedovoljna - Nedostatak turističke signalizacije - Nedostatak terena za sportsko rekreativni turizam - Domovi kulture u selima su zapušteni - Nedovoljno raznovrstan kulturni sadržaj - Nedostatak prostora u seoskim sredinama za organizovanje kulturnih i sportskih manifestacija - Odlazak mladih i stručnih kadrova iz oblasti kulture i turizma
Šanse	Pretnje
<ul style="list-style-type: none"> - Veliki broj stranaca nakon dolaska FIATA - Povećano interesovanje gostiju za lovni, eko, sportsko - rekreativni i seoski turizam - Blizina velikih gradova - Nacionalni i EU fondovi za razvoj turizma - Povećano interesovanje investitora za izgradnju hotelskog smeštaja na teritoriji Rekovca - Povećano interesovanje gostiju za vikend turizam - Osnivanje Fonda za razvoj turizma - Saradnja sa susednim opštinama na osnivanju regionalne turističke organizacije - Organizovanje likovnih kolonija za decu - Korišćenje povoljnosti koje pružaju donatorski programi za očuvanje kulturnog identiteta lokalnih zajednica 	<ul style="list-style-type: none"> - Nerešeni imovinski odnosi na objektima od značaja za razvoj turizma - Nezainteresovanost države za objekte u njenom vlasništvu koji su od interesa za razvoj turizma - Smanjenje broja gostiju usled ekonomske krize - Nedovoljna podrška nacionalnih institucija razvoju kulture u malim sredinama i nerazvijenim opštinama - Nedostatak sredstava iz nacionalnih fondova za podršku razvoju sporta i izgradnju objekata u oblasti kulture - Pad interesovanja stanovništva za kulturu usled loše ekonomske situacije

OBLAST: EKONOMIJA I PREDUZETNIŠTVO

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - Prirodni potencijali u oblasti primarne poljoprivredne proizvodnje pogodni za razvoj prehrambene industrije. - Potencijali za razvoj različitih vidova ruralne ekonomije i preduzetništva u seoskim sredinama - Kvalifikovana radna snaga u sektoru prerađivanja drveta i agroekonomije - Dobra sirovinaska baza za razvoj malih prerađivačkih kapaciteta u oblasti voćarstva, vinogradarstva, pčelarstva i povrtarstva - Prepoznatljivost proizvoda i malih preduzetničkih radnji u oblasti tradicionalnog zanatstva - Pokretanje proizvodnje konfekcije slovenačkog proizvođača "Labod" - Podizanje novih proizvodnih zasada vinove loze preduzeća Vinex - Poljoprivredno veterinarska škola i Visoka škola strukovnih studija daju kvalitetne kadrove za razvoj voćarske i vinogradarske proizvodnje 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak prerađivačkih kapaciteta za prerađivanje voća i povrća (hladnjače, sušare, kapaciteti za izradu završnih proizvoda, mini mlekare) - Postojeći prerađivački kapaciteti su sa zastarelom tehnologijom, nefunkcionalni malih kapaciteta - Nerazvijeno žensko preduzetništvo u seoskim sredinama - Nedovoljno interesovanje mladih za pokretanje sopstvenog biznisa - Siva ekonomija je dominantna u uposlovanju - Mali spektar specifičnih znanja i veština potrebnih za različite vidove preduzetništva - Starosna struktura negativno utiče na privredni razvoj - Nisak stepen investicionih mogućnosti stanovnika za pokretanje privredne delatnosti - Loši rezultati u sprovedenoj privatizaciji industrijskih kapaciteta doveli su do otpuštanja radnika i prestanak proizvodnje - Veliki broj nezaposlenih stanovnika - Nedovoljno kapaciteta i znanja za korišćenje dostupnih fondova namenjenih pokretanju privatnog preduzetništva - Loša energetska i komunalna infrastruktura usporava pokretanje poslovnih aktivnosti

Šanse	Pretnje
<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj auto industrije – mogućnost za otvaranje proizvodnih kapaciteta iz oblasti autokomponentistike. - Ulazak u Evropsku uniju - Raspoloživost fondova za pokretanje sopstvenog biznisa (Fond za razvoj) - Povoljni uslovi za dobijanje finansijskih sredstva kod fondova za razvoj zbog statusa nerazvijene opštine - Saradnja sa susednim industrijski razvijenim gradovima i opštinama - Blizina industrijskih centara Kragujevac, Jagodina i Kruševac - Blizina Univerziteta u Kragujevcu 	<ul style="list-style-type: none"> - Loša ekonomska situacija u državi - Liberalizacija tržišta - Ulazak u Evropsku uniju - Konkurencija u oblasti preduzetništva razvijenim susednim industrijskim centrima - Nepovoljni uslovi kreditiranja preduzetništva (visoke kamatne stope) - Neravnomeran ekonomski razvoj - Visoka cena energenata i ostalih proizvodnih inputa - Nedostatak podrške razvoju preduzetništva u seoskim sredinama - Industrijski razvoj ima dugogodišnji negativan trend

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - Urađen prostorni plan - Započeta izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda - Izvršena telefonizacija u 32 naseljena mesta - Veći deo teritorije opštine pokriven gasovodnom mrežom - Na 80 % teritorije opštine Rekovac nabavljeni i postavljeni kontejneri - U većim mestima opštine Rekovac postavljeni postavljeni žičani kontejneri za PET boce - Smanjen broj divljih deponija - Osvovano novo JKP - Oragnizovano prikupljanje komunalnog otpada - Spremnost lokalne vlasti za rešavanje infrastrukturnih problema i problema iz domena zaštite životne sredine - Bogatstvo prirodnim resursima 	<ul style="list-style-type: none"> - Loša putna infrastruktura - Nedovoljna pokrivenost teritorije opštine vodovodnom i kanizacionom mrežom - Nezavršeno postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda - Zastarela i propala postojeća vodovodna mreža koja je postavljena 1975 - Nepostojanje parking prostora - Nedovoljna iskorišćenost pijace (kapaciteta) - Neadekvatno održavanje puteva u zimskom periodu - Visoka zagađenost rečnih tokova - Postojanje divljih deponija u mestima koja nisu pokrivena organizovanim prikupljanjem otpada - Nedovoljno razvijena ekološka svest o zaštiti životne sredine - Nepostojanje Centra za sortiranje otpada - Nepostojanje organizovanog prikupljanja medicinskog i hemijskog otpada i njegovo odlaganje, kao i otpada od sredstava za zaštitu bilja - Nedovoljan broj kontejnera za odlaganje komunalnog otpada za PET boce - Nedovoljan broj kamiona smećara za prikupljanje otpada - Neadekvatno održavanje postojeće deponije - Nerešeno pitanje Regionalne deponije

Šanse	Pretnje
<ul style="list-style-type: none"> - Dostupnost fondova EU za finansiranje projekata infrastrukture i zaštite životne sredine - Dostupnost nacionalnih fondova za finansiranje projekata iz oblasti infrastrukture i zaštite životne sredine - Uspešna saradnja sa Regionalnom agencijom - Umrežavanje na regionalnom nivou na realizaciji zajedničkih infrastrukturnih projekata - Saradnja sa Ministastvima - Zakonske izmene i programsko budžetiranje 	<ul style="list-style-type: none"> - Zapostavljenost opštine od strane Republike - Smanjenje budžeta Republike Srbije - Ekonomska nestabilnost - Zakonske izmene i programsko budžetiranje - Nestabilna politička situacija - Globalna recesija - Usporavanje procesa priključenja EU

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - Kvalitetni stručni kadar postojeći kadar iz oblasti zdravstva (Dom zdravlja) - Kvalitetni stručni kadar postojeći kadar iz oblasti socijalne zaštite (Centar za socijalni rad) - Dobra motivacija radnika i spremnost da pruže kvalitetnu uslugu iz oblasti zdravstva - Dobra motivacija radnika i spremnost da pruže kvalitetnu uslugu iz oblasti socijalne zaštite - Dobra saradnja između zdravstvenih, socijalnih, obrazovnih i drugih institucija na teritoriji opštine. 	<ul style="list-style-type: none"> - Loše stanje infrastrukture kako u Domu zdravlja, tako i u isturenim seoskim ambulancama - Nedostatak određenog stručnog kadra koji obavezuje Zakon o zdravstvenoj zaštiti (stomatolog za odrasle, specijalista medicinske biohemije, informatičar i sl.) - Nedovoljan broj stručnih radnika u odnosu na postojeći i potencijalni broj korisnika - Zastarelost medicinske i tehničke opreme - Nedovoljna lokalna finansijska sredstva za ulaganje u infrastrukturne objekte zdravstva i socijalne zaštite - Nedostatak finansijskih sredstava za stručno usavršavanje radnika iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite - Nedostatak finansijskih sredstava za preventivni rad iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite - Nedovoljno razvijene lokalne usluge (geronto domaćice, pomoć u kući za decu smetnjama u razvoju, porodično savetovalište i sl.) - Nedovoljno razvijene lokalne usluge - nepostojanje savetovališta (na pr. za dijabet, brak i porodicu, i sl.) - Nedovoljno lekara sa specijalizacijom iz deficitarnih oblasti za kojima postoje potrebe zbog zastupljenosti specifične patologije (oftamolog, orl, psihijatar i sl) - Zastareo vozni park Doma zdravlja - Radne prostorije Doma zdravlja neusklađene sa evropskim standardima - Nepostojanje udruženja građana na lokalnom nivou iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite - Porast socijalno-materijalno ugroženih porodica - Mali broj zdravstvenih osiguranika - Većina stanovništva starosti preko 64. godine

Šanse	Pretnje
<ul style="list-style-type: none"> - Ulazak u EU - Adekvatna podrška resornog Ministarstva i saradnja sa ostalim republičkim organima - Saradnja sa Republičkim fondom za zdravstveno osiguranje (RFZO) - Postojanje nacionalne strategije zdravstvene zaštite - Domaća i inostrana donatorska sredstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Neusklađenost zakona sa praksom - Zabrana zapošljavanja - Smanjenje kadrova u javnom sektoru - Nedovoljna finansijska sredstva od strane RFZO - Trend pada ukupnog broja stanovnika - Ekonomska kriza - Ulazak u EU - Mali broj zdravstvenih osiguranika - Pad nataliteta

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - Otvoren fakultet – istureno odeljenje za poljoprivrednog fakulteta iz Prokuplja - Postojanje dve osnovnoškolske, jedne srednješkolske kao i jedne predškolske ustanove - Dobra saradnja među školama, kao i rezultati učenika na takmičenjima - Pokrivenost opštine Internet vezom - Moderan i funkcionalan Dom za smeštaj učenika - Postojanje sportske hale - Postojanje škole fudbala i karatea - Postojanje škole plesa - Postojanje sportskih organizacija i sportskog saveza - Ženski fudbalski klub 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak nastavnih sredstava, kako tehničkih tako i didaktičkih - Dotrajao školski nameštaj - Postojeći sportski tereni nisu u dobrom stanju - Dotrajalost postojeće grejne mreže u školama - U školama je potrebno zameniti stolariju i rekonstruisati mokre čvorove - Loša organizacija prevoza učenika posebno u zimskom periodu - Nedovoljna opremljenost sportske hale i sportskim rekvizitima - Nepostojanje škola za odbojku, košarku, rekomet - Prisutan trend smanjenja broj učenika, posebno u osnovnim školama i predškolskoj ustanovi - Nedovoljno ulaganja u sport - Mali broj objekata iz domena sportske infrastrukture - Nedostatak letnjih sportskih i kulturnih kampova

Šanse	Pretnje
<ul style="list-style-type: none"> - Ulazak u EU - Saradnja sa školama iz inostranstva - Nacionalne i EU donacije za obrazovanje – korišćenje povoljnosti kroz projekte i donatorske programe - Nacionalna i lokalna strategija obrazovanja - Pristup većem broju - Saradnja sa drugim institucija važnim za obrazovanje 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak finansijskih sredstava - Diskriminacija malih opština u oblasti obrazovanja i sporta - Donet zakon o smanjenju broja škola - Prisutan trend smanjenja broj učenika, posebno u osnovnim školama i predškolskoj ustanovi

Vizija je mentalna slika o tome kako stanovnici žele da njihova opština izgleda za 15 do 20 godina i za opštinu Rekovac je definisana tokom prethodnog strateškog procesa koji je realizovan tokom 2009. godine. Artikulisanjem izjave o viziji i njenim uključivanjem u strateški dokument stvara se slika destinacije do koje treba projektovati put. Da bi jedna vizija bila kvalitetna i da na pravi način predstavlja jednu lokalnu zajednicu, treba daima sledeće karakteristike:

- Vizija treba da bude dogovorena od strane svih zainteresovanih strana
- Opisuje šta donosi budućnost, a ne opisuje kako se tamo stiže
- Fokusira se na ishode procesa sprovođenja strategije
- Nije uvek u potpunosti ostvariva, ali daje zajednici jasno viđenje šta se želi postići
- Ona je opis kako zainteresovane strane vide svoju budućnost
- Proističe iz znanja formiranog kroz socio-ekonomsku i SWOT analizu
- Daje se za period od 15 do 20 godina.

U cilju definisanja izjave o Viziji koja zadovoljava prethodno navedene kriterijume i uključivanja šire zajednice, u radu su korišćena dva alata: anketiranje đaka i fokus grupa. Anketiranje đaka sprovedeno je u srednjim i osnovnim školama u kojima su anketirani đaci iz 6. odeljenja (tri iz srednje i tri iz osnovne škole). Upitnik se sastojao iz 4 pitanja koja su poslužila za utvrđivanje mogućeg pravca za izradu izjave o Viziji. Nakon što je lokalni koordinator obradio sve prikupljene ankete, dobijen je generalni stav omladine sa teritorije opštine o problemima sa kojima se suočava opština i kako ih je, eventualno, moguće rešiti. Ovo je bio jedan od inputa za formulisane Viziju. Drugi input bio je rad fokus grupe, putem kojeg su učesnici Opštinskog foruma došli do izjave o Viziji koja na pravi način odlikava želje, stavove čitave lokalne zajednice o tome gde ona vidi sebe za 15 godina i sa kojom svaki žitelj može da se poistoveti. Vizija opštine Rekovac glasi:

Opština Rekovac, u srcu Levča, ekonomski je razvijena i turistički atraktivna destinacija koja odiše živopisnom i ekološki čistom životnom sredinom, gde žive srećni, vredni i gostoljubivi ljudi, otvorena za svakoga ko se oseća kao njen deo. Opština je infrastrukturno uređena, sa razvijenom ruralnom ekonomijom i preduzetništvom, mesto gde mladi imaju perspektivu, a stari su obezbeđeni i bezbrižni.

Razvojni prioriteti opštine Rekovac su jasniji i konkretniji u odnosu na viziju. Zasnivaju se, pre svega, naprioritetnim slabostima i najznačajnijim snagama, nastalim kao rezultat SWOT analize i suštinski potiču iz Vizije. Razvojni prioriteti predstavljaju specifične oblasti na koje sestrategija fokusira kako bi dostigla Viziju. Kod izbora razvojnih prioriteta vodilo se računa o sledećim pitanjima:

- Da li se prioritet odnosi na specifičnosti društveno-ekonomskog i političkog okruženja?
- Da li prioritet logično proističe iz Vizije?
- Kakav je uticaj tako definisanog prioriteta na rešavanje problema?
- Koji je rok postavljenih prioriteta?

U definisanju razvojnih prioriteta, koji imaju najveći značaj za budućnost zajednice, korišćen je pristup koji je podrazumevao razmatranje situacije opisane u SWOT analizi i Vizije budućnosti. Pošlo se od negativne (prioritetne slabosti) i pozitivne (najznačajnije snage) strane SWOT analize kako bi se definisali pravci razvoja koji će uticati na ublažavanje ili otklanjanje slabih i uticali na unapređenje jakih strana regiona. Tokom izrade strateškog dokumenta definisani su sledeći opštinski razvojni prioriteti:

PRIORITET 1

POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

PRIORITET 2

KULTURA I TURIZAM

PRIORITET 3

EKONOMIJA I PREDUZETNIŠTVO

PRIORITET 4

INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

PRIORITET 5

ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA

PRIORITET 6

SPORT I OBRAZOVANJE

U periodu između identifikovanja razvojnih prioriteta i narednih faza procesa izrade Strategije održivog razvoja opštine Rekovac 2015 - 2020, oko svakog od razvojnih prioriteta formirana je po jedna tematska radna grupa (TRG), za oblasti:

- Poljoprivreda i ruralni razvoj
- Kultura i turizam
- Ekonomija i preduzetništvo
- Infrastruktura i zaštita životne sredine
- Zdravstvo i socijalna zaštita
- Sport i obrazovanje

Zadatak, svake od formiranih tematskih radnih grupa, bilo je definisanje strateških i operativnih ciljeva i formiranje liste regionalnih i međuopštinskih projekata. Tematske radne grupe su formirane od

članova opštinske radne grupe koji je dekomponovan, prema oblastima interesovanja i kompetencija, a koje su vezane za svaki od definisanih razvojnih prioriteta. Na taj način su formirana jezgra, koja su proširena dodatnim predstavnicima zainteresovanih strana sa teritorije opštine Rekovac koji predstavljaju kompetentne predstavnike lokalne samouprave i ostalih relevantnih opštinskih institucija i interesnih grupa.

STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI

Formirane tematske radne grupe su, u ovoj fazi procesa regionalnog strateškog planiranja, razvile strateške i operativne ciljeve u okviru regionalnih razvojnih prioriteta. Strateški ciljevi predstavljaju most između definisanih regionalnih razvojnih prioriteta i uže definisanih operativnih ciljeva. Oni ujedno predstavljaju i generički naziv za srodne grupe operativnih ciljeva, a posebno su bitni jer daju osnovne smernice za kasnije grupisanje srodnih projekata uprograme.

Za svaki od definisanih šest razvojnih prioriteta, po utvrđenoj metodologiji, definisano je od 2 do 5 strateških ciljeva:

- U okviru prvog prioriteta, definisana su četiri strateška cilja
- U okviru drugog prioriteta, definisana su dva strateška cilja
- U okviru trećeg prioriteta, definisana su dva strateška cilja
- U okviru četvrtog prioriteta, definisana su dva strateška cilja
- U okviru petog prioriteta, definisana su dva strateška cilja
- U okviru šestog prioriteta, definisano su dva strateška cilja.

Strateški ciljevi su vezani za rezultate SWOT analize i u kombinaciji sa ključnim segmentima razvojnog prioriteta, davali su odgovor na pitanje ŠTA uraditi radi dostizanja postavljenog razvojnog prioriteta.

Sledeći korak u radu tematskih radnih grupa / radnih timova, oformljenih oko svakog od utvrđenih prioriteta, bilo je definisanje operativnih za svaki od utvrđenih strateških ciljeva.

- Kriterijumi koji su korišćeni za definisanje operativnih ciljeva:
- Oni moraju da budu dosta precizniji i detaljniji
- Moraju da budu merljivi i da se lako prate
- Moraju biti zasnovani na nalazima SWOT analize
- Moraju biti komplementarni i ne smeju biti u koliziji sa drugim ciljevima
- Oni tragaju za prevazilaženjem slabosti i iskorišćavanjem mogućnosti
- Jedan strateški cilj može imati više operativnih ciljeva

Druga grupa kriterijuma koji se delimično poklapaju sa gornjim, a koje su definisani operativni ciljevi takođe morali da zadovolje, jesu oni koji se tiču SMART pristupa koji podrazumeva:

S (specific) – specifičan – Da li cilj precizno govori šta treba postići?

M (measurable) – merljiv – Da li je definisan da može

A (achievable) – dostižan – Da li se uklapa u viziju?

R (realistic) – realan – Da li je realan posmatrajući resur

T (timely) – vremenjen – Da li je vremenski određen?

Operativni cilj daje odgovor na pitanje KAKO ostvariti strateški cilj? Ideja vodilja pri definisanju operativnih ciljeva bio je fokus na kritična pitanja definisana u SWOT i Socio-ekonomskoj

analizi. Članovi tematskih radnih grupa / radnih timova su definisali četrnaest strateških ciljeva i u okviru njih trideset i pet operativnih ciljeva.

Tabela 65. Prioriteti razvoja, strateški i operativni ciljevi

PRIORITET I: POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ	
STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI
1.1. Unapredjenje primarne poljoprivredne proizvodnje i jačanje konkurentnosti poljoprivrednika opštine Rekovac	1.1.1. Do 2021. godine za min 10 % povećati površine i kvalitet proizvodnih zasada u oblasti voćarstva, vinogradarstva i povrtarstva u odnosu na postojeće kroz podršku poljoprivrednicima u podizanju novih zasada.
	1.1.2. Do 2021. godine unaprediti sektor stočarstva kroz povećanje brojnosti i kvaliteta stočnog fonda za min 20 % u odnosu na postojeće stanje kroz podršku poljoprivrednicima u nabavci kvalitetnih grla i opremanju objekata za smeštaj stoke.
	1.1.3. Do 2021. godine unaprediti znanje poljoprivrednika edukovanjem najmanje 400 poljoprivrednika iz različitih oblasti ruralne ekonomije, kroz organizovanje stručnih edukacija, seminara, posete sajmovima poljoprivrede i primerima dobre poljoprivredne prakse u zemlji i EU.
	1.1.4. Unaprediti strukturu poljoprivrednog zemljišta kroz sprovođenje komasacije na najmanje 15% poljoprivrednog zemljišta i podršku unapređenju kvaliteta zemljišta i zaštite poljoprivrednih kultura do 2021. godine.
1.2. Unaprediti poljoprivredu i ruralni razvoj kroz izgradnju preradnih, skladišnih i prodajnih kapaciteta poljoprivrednih proizvoda	1.2.1. Povećati preradne i skladišne kapacitete u oblasti voćarstva, vinogradarstva, cvečarstva, lekovitog i začinskog bilja i povrtarstva tako da do 2021. godine minimum 3 kapaciteta budu u funkciji razvoja poljoprivrede.
	1.2.2. Do 2021. godine izgraditi nove i unaprediti postojeće infrastrukturne kapacitete za prodaju i promociju lokalnih poljoprivrednih proizvoda kroz opremanje i modernizaciju postojećih i formiranje minimum 2 nova objekta.
1.3. Unaprediti poljoprivredu i ruralni razvoj kroz izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta i razvoj planskih dokumenata	1.3.1. Do 2021. godine unaprediti institucionalne kapacitete u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja kroz povećanje broja udruženih poljoprivrednika za 50% i kroz podršku postojećim i novoformiranim udruženjima, zadrugama i privatno – javnim partnerstvima u jačanju tehničkih i ljudskih kapaciteta.
	1.3.2. Do 2021. godine podržati izradu i implementaciju strategija i planova za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju, tako da min 2 planska dokumenta budu izrađena i započeta sa implementacijom do 2020. godine.
1.4 Podržati diversifikaciju ruralne ekonomije i razvoj nepoljoprivrednih aktivnostina selu	1.4.1. Do 2021. godine unaprediti sektor pčelarstva kroz konstantnu stručnu, finansijsku i tehničku podršku, udruženju pčelara i ostalim gazdinstvima koja se bave pčelarstvom u cilju povećanje broja pčelarskih gazdinstava, košnica i proizvodnje meda za min 50 % u odnosu na trenutno stanje.
	1.4.2. Do 2021. godine unaprediti institucionalne i ljudske kapacitete u cilju unapređenja ekonomskih aktivnosti kroz razvoj starih zanata, domaće radinosti, pružanje usluga u seoskom turizmu, promociju i izradu tipičnih levačkih proizvoda.

	1.4.3. Povećati proizvodne površine pod cvećem, lekovitim, začinskim i medonosnim biljem za min 50 ha novih površina do 2021. godine
--	--

PRIORITET II: KULTURA I TURIZAM

STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI
2.1. Unaprediti razvoj kulture na teritoriji opštine Rekovac kroz razvoj infrastrukturnih, institucionalnih i programskih kapaciteta i sadržaja	2.1.1. Do 2021. godine najmanje 3 infrastrukturnih objekata izgraditi, rekonstruisati ili adaptirati i staviti u funkciju razvoja kulture i turizma opštine Rekovac.
	2.1.2. Do 2021. godine unaprediti programski sadržaj manifestacija u cilju promocije kulturno - turističkih potencijala, očuvanja i zaštite nematerijalnog, pokretnog i nepokretnog kulturnog nasleđa, tako da minimum 2 kulturna nasleđa budu zaštićena i prepoznata na nacionalnom nivou kao jedinstveno kulturno nasleđe.
	2.1.3. Do 2021. godine unaprediti aktivnosti iz oblasti kulture kroz uključivanje lokalne zajednice, jačanje kapaciteta postojećih institucija i udruženja i formiranje minimum 2 nova iz oblasti kulture.
2.2. Razviti održivi turizam na teritoriji opštine Rekovac kroz izgradnju infrastrukturnih i institucionalnih kapaciteta i izgradnju i angažovanje kapaciteta lokalne zajednice	2.2.1. Do 2021. godine unaprediti institucionalne kapacitete i podržati seoska gazdinstva i udruženja u bavljenju seoskim turizmom u cilju da se do 2020. godine na teritoriji opštine najmanje 20 seoskih domaćinstava kategorizuju i registruju kao pružaoci usluga u seoskim turizmom.
	2.2.2. Izgraditi turističku infrastrukturu, signalizaciju, stratešku i plansku dokumentaciju do 2021. godine koja će doprineti povećanju turističke ponude i povećanju broja turista za minimalno 50% u odnosu na postojeći broj.
	2.2.3. Do 2021. godine unaprediti turističku ponudu kreiranjem i promocijom najmanje 4 specijalizovana turistička proizvoda, programa i manifestacija.

PRIORITET III: EKONOMIJA I PREDUZETNIŠTVO

STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI
-------------------	--------------------

3.1. Obezbediti uslove za ubrzan razvoj privrede i preduzetništva kroz podršku MSP sektoru	3.1.1. Do 2021. godine smanjiti nezaposlenost za najmanje 20% kroz finansijsku podršku postojećim i novim MSP u vidu jednogodišnjih grant šema.
	3.1.2. Do 2021. godine smanjiti nezaposlenost za najmanje 20% kroz podršku postojećim i novim MSP u vidu stručne, edukativne il mentoring podrške.
3.2. Unaprediti uslove za razvoj ekonomije i preduzetništva kroz izgradnju institucionalnih i sistemskih kapaciteta	3.2.1. Do 2021. godine podržati razvoj ekonomije i preduzetništva u ruralnim sredinama u cilju stvaranju ekonomsko održivih ruralnih zajednica kroz uspostavljanje minimalno 3 funkcionalna sistema za otkup, preradu i prodaju lokalnih poljoprivrednih i zanatskih proizvoda.
	3.2.2. Do 2021. godine izgraditi institucionalnu i sistemsku podršku za unapređenje investicionog potencijala opštine kroz izradu neophodne planske dokumentaciju i uspostavljanje mehanizama promocije preduzetništva.

PRIORITET IV: INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI
4.1. Razviti lokalnu infrastrukturu poštujući principe održivog razvoja i zaštite životne sredine	4.1.1. Do 2021 godine rešiti problem vodosnabdevanja, upravljanja otpadnim vodama i rečnim vodotokovima, izgradnjom sistema vodosnabdevanja koji pokriva 20% sela, rekonstrukcijom primarne mreže u dužini od 50 km, priključenjem minimalno 1500 domaćinstava na kanalizacioni sistem i uređenjem vodotokova.
	4.1.2. Do 2021. godine unaprediti javnu infrastrukturu u opštini Rekovac kroz izradu neophodne planske dokumentacije, uvođenje informacionih sistema za podršku upravljanju infrastrukturnim sistemima i projektima i uređenja minimum 2 javne površine.
	4.1.3. Do 2021. godine razviti putnu i ostalu lokalnu infrastrukturu kroz izgradnju i rekonstrukciju minimum 22 km kategorisanih i nekategorisanih puteva.
4.2. Unaprediti institucionalne, tehničke i kapacitete lokalne kapacitete u cilju očuvanja životne sredine	4.2.1. Unaprediti stanje životne sredine kroz smanjenje broja divljih deponija za 50% do 2021. godine i izgradnju infrastrukture za pristupanje sistemu regionalnog prikupljanja komunalnog otpada.
	4.2.2. Do 2021. godine ojačati institucionalne kapacitete i kapacitete lokalne zajednice u domenu zaštite životne sredine, kroz realizaciju edukativnih aktivnosti i izradu najmanje jednog lokalnog planskog dokumenata.

PRIORITET V: ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA

STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI
5.1. Poboljšati kvalitet i	5.1.1. Do 2021. godine poboljšati za 60% prostorne uslove za rad zdravstvenih službi kako u Domu zdravlju tako i u perifernim ambulancama

dostupnosti usluga zdravstvene zaštite stanovništva na području opštine Rekovac	5.1.2. Tehnički opremiti konsultativne, dijagnostičke, službe za hitne intervencije i kućno lečenje tako da se do 2021. godine za 60% poboljša kvalitet i kvantitet pruženih zdravstvenih usluga u Domu zdravlja Rekovac
5.2. Unaprediti razvoj lokalne zajednice i kvalitet života ugroženom stanovništvu kroz jačanje i uspostavljanje institucionalne, intersektorske i programske saradnje u borbi protiv siromaštva	5.2.1. Do 2021. godine izraditi planska dokumenta, programske sadržaje i izgraditi lokalna partnerstva za borbu protiv siromaštva, kroz pokretanja najmanje 2 programa socijalnih usluga i izradu najmanje jednog planskog dokumenta u skladu sa potrebama korisnika, kako bi se unapredio kvalitet usluga socijalne zaštite za 20% u odnosu na trenutno stanje 5.2.2. Do 2021. godine unaprediti institucionalne kapacitete za borbu protiv siromaštva i razvoj socijalnog preduzetništva kroz jačanje postojećih i formiranje najmanje 2 nove institucije.

PRIORITET VI: SPORT I OBRAZOVANJE

STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI
6.1. Unaprediti postojeće i izgraditi nove institucionalne, infrastrukturne i programske kapacitete i sadržaje za razvoj sporta	6.1.1. Do 2021. godine unaprediti programske sadržaje i sportsku infrastrukturu koja će omogućiti da se za minimum 20% poveća broj aktivnih članova sportskih klubova.
	6.1.2. Do 2021. godine stvoriti uslove za unapređenje stanja u oblasti rekreativnog sporta kroz promociju, stvaranje tehničkih mogućnosti i pokretanje novih sportskih manifestacija
6.2. Pобољšan kvalitet obrazovanja kroz modernizaciju i racionalizaciju nastavnih sredstava i usklađenost obrazovnih profila u privredi opštine Rekovac	6.2.1. Do 2021. godine poboljšati infrastrukturne uslove u svim školama na teritoriji opštine Rekovac za 30% u odnosu na trenutno stanje
	6.2.2. Do 2021. godine uvesti nove obrazovne profile i osavremeniti nastavnu opremu u školskim i predškolskim ustanovama kroz zamenu min 20 % postojeće opreme kako bi se nastava kvalitativno unapredila u skladu sa savremenim trendovima i potrebama.

PROJEKTNI PREDLOZI

Ishodište rada na izradi Strategije održivog razvoja opštine Rekovac su projektni predlozi čijom se planiranom realizacijom ostvaruje direktan uticaj na budući održivi razvoj opštine. Projektni predlozi predstavljaju konkretizaciju napora kroz koje se oblast planirane intervencije sužava odopšteg ka posebnom. Oni su vezani za svaki operativni cilj definisan radom tematskih radnih grupa i radnih timova.

Članovi radnih timova i grupa, u ovoj fazi, radili su na razvijanju konkretnih projektnih predloga, odnosno akcija koje će proizvesti buduće pozitivne promene u regionu, tokom narednih pet godina.

Projektni obrasci sadrže sledeće elemente:

SADRŽAJ PROJEKTOG OBRASCA	
Naziv projektne ideje	Očekivani rezultati
Podnosilac projekta	Aktivnosti
Svrha projekta	Uslovi za implementaciju
Oblast intervencije	Faktori rizika
Operativni cilj iz Strategije	Procenjena vrednost projekta
Nivo realizacije	Trajanje projekta
Vrsta projekta	Inicijalni partneri
Opis	Napomena

Nakon sprovedenih procesa generisanja ideja, potvrđivanja partnerstava i bodovanja projekata dobijena je finalna lista projekata koja je sastavljena od 132 projektne ideje. Nakon implementacije strategije I revizije tokom koje su uneti novi projektni predlozi, strategija sadrži 117 predloga projekata. Raspored projektnih ideja po prioritetima je sledeći:

PRIORITET	BROJ PROJEKTNIH IDEJA
Poljoprivreda i ruralni razvoj	33
Kultura i turizam	28
Ekonomija i preduzetništvo	10
Infrastruktura i zaštita životne sredine	26
Zdravstvo i socijalna zaštita	11
Obrazovanje i sport	9

Nakon usvajanja finalne liste projekata u okviru svakog od operativnih ciljeva definisanih strategijom, prešlo se na grupisanje projekata u razvojne programe i to na bazi komplementarnosti projektnih ideja. Identifikacija programa je bitna zbog stvaranja mehanizama za finansiranje, a samim tim i konkretizaciju strateškog dokumenta. U ovoj fazi su osnovnu ulogu imali definisani strateški ciljevi jer je od njihove obuhvatnosti zavisilo da li će programi biti identični sa samim ciljevima, ili će se izvršiti podela ciljeva na nekoliko komponenti koje onda postaju programi.

Usvojena lista projekata, podeljenih po prioritetima, ciljevima i programima sadržana je u narednim tabelama:

PREGLED PROJEKATA PO PRIORITETIMA, STRATEŠKIM I OPERATIVNIM CILJEVIMA

PRIORITET 1: POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ			
STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI		PROJEKTI
1.1. Unapredjenje primarne poljoprivredne proizvodnje i jačanje konkurentnosti poljoprivrednika opštine Rekovac	1.1.1.	Do 2021. godine za min 10 % povećati površine i kvalitet proizvodnih zasada u oblasti voćarstva, vinogradarstva i povrtarstva u odnosu na postojeće kroz podršku poljoprivrednicima u podizanju novih zasada.	1. "Levačka šljiva" 2. Prognozom do kvaliteta voća i grožđa 3. Dobar sadni materijal – visoki prinos voća i grožđa 4. Jagodičasto voće za održivu poljoprivredu opštine Rekovac 5. Analizom zemljišta do kvalitetnog prinosa
	1.1.2.	Do 2021. godine unaprediti sektor stočarstva kroz povećanje brojnosti i kvaliteta stočnog fonda za min 20 % u odnosu na postojeće stanje kroz podršku poljoprivrednicima u nabavci kvalitetnih grla i opremanju objekata za smeštaj stoke.	6. Izgradnja sistema farme za krave muzare, mlekare, sirarnice i postrojenja biomase 7. Poboljšanje rasnog sastava i brojnosti grla u svinjarstvu 8. Poboljšanje rasnog sastava i brojnosti grla goveda 9. Poboljšanje rasnog sastava i brojnosti grla ovaca
	1.1.3.	Do 2021. godine unaprediti znanje poljoprivrednika edukovanjem najmanje 400 poljoprivrednika iz različitih oblasti ruralne ekonomije, kroz organizovanje stručnih edukacija, seminara, posete sajmovima poljoprivrede i primerima dobre poljoprivredne prakse u zemlji i EU.	10. Edukacija poljoprivrednih proizvođača o korišćenju, uređenju i unapređenju poljoprivrednog zemljišta 11. Edukativno – tehnička podrška iz oblasti savremene proizvodnje voća 12. Edukacija iz oblasti savremene proizvodnje začinskog i lekovitog bilja 13. Informatička obuka za poljoprivrednike sa teritorije opštine Rekovac 14. Edukacija poljoprivrednih proizvođača o nacionalnim merama i IPARD programu EU

PRIORITET 1: POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ				
STRATEŠKI CILJEVI		OPERATIVNI CILJEVI		PROJEKTI
1.2.	Unaprediti poljoprivredu i ruralni razvoj kroz izgradnju preradnih, skladišnih i prodajnih kapaciteta poljoprivrednih proizvoda	1.2.1.	Povećati preradne i skladišne kapacitete u oblasti voćarstva, vinogradarstva, cvećarstva, lekovitog i začinskog bilja i povrtarstva tako da do 2021. godine minimum 3 kapaciteta budu u funkciji razvoja poljoprivrede.	15. Izgradnja preradnog kapaciteta za voće i povrće 16. Unapređenje tehničkih kapaciteta udruženja voćara i vinogradara "Levačko zlato" 17. Mini hladnjače za siguran plasman voća
		1.2.2.	Do 2021. godine izgraditi nove i unaprediti postojeće infrastrukturne kapacitete za prodaju i promociju lokalnih poljoprivrednih proizvoda kroz opremanje i modernizaciju postojećih i formiranje minimum 2 nova objekta.	18. Centar za razvoj starih i umetničkih zanata „Levač“ 19. Levački dućan u Kaleniću 20. Domaće iz Levča
1.3.	Unaprediti poljoprivredu i ruralni razvoj kroz izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta i razvoj planskih dokumenata	1.3.1.	Do 2021. godine unaprediti institucionalne kapacitete u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja kroz povećanje broja udruženih poljoprivrednika za 50% i kroz podršku postojećim i novoformiranim udruženjima, zadrugama i privatno – javnim partnerstvima u jačanju tehničkih i ljudskih kapaciteta.	21. Osnivanje udruženja povrtara Rekovac 22. Unapređenje tehničkih i institucionalnih kapaciteta LAG Levač 23. Revitalizacija rada ruralnog centra Rekovac
		1.3.2.	Do 2021. godine podržati izradu i implementaciju strategija i planova za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju, tako da minimum 2 planska dokumenta budu izrađena i započeta sa implementacijom do 2021. godine.	24. Izrada strategije ruralnog razvoja opštine Rekovac 25. Implementacija LSRR LAG Levač
1.4.	Podržati diversifikaciju ruralne ekonomije i razvoj nepoljoprivrednih aktivnosti na selu	1.4.1.	Do 2021. godine unaprediti sektor pčelarstva kroz konstantnu stručnu, finansijsku i tehničku podršku, udruženju pčelara i ostalim gazdinstvima koja se bave pčelarstvom u cilju povećanje broja pčelarskih gazdinstava, košnica i proizvodnje meda za min 50 % u odnosu na trenutno stanje.	26. Homogenizacija meda 27. Levačka kuća meda 28. Levački med
		1.4.2.	Do 2021. godine unaprediti institucionalne i ljudske kapacitete	

			u cilju unapređenja ekonomskih aktivnosti kroz razvoj starih zanata, domaće radinosti, pružanje usluga u seoskom turizmu, promociju i izradu tipičnih levačkih proizvoda.	29. Levački tipični proizvodi u funkciji održivog razvoja opštine Rekovac 30. Nekad plelo selo celo
		1.4.3.	Povećati proizvodne površine pod cvećem, lekovitim, začinskim i medonosnim biljem za minimum 50 ha novih površina do 2021. godine	31. Lekovito bilje iz Levča 32. Medonosno bilje za održivi ruralni razvoj 33. Levački cvet

STRATEŠKI CILJEVI		OPERATIVNI CILJEVI		PROJEKTI
2.1.	Unaprediti razvoj kulture na teritoriji opštine Rekovac kroz razvoj infrastrukturnih, institucionalnih i programskih kapaciteta i sadržaja	2.1.1.	Do 2021. godine najmanje 3 infrastrukturnih objekata izgraditi, rekonstruisati ili adaptirati i staviti u funkciju razvoja kulture i turizma opštine Rekovac.	34. Uređenje kompleksa za kulturnu manifestaciju „Prođoh Levač, prođoh Šumadiju“ 35. Izgradnja galerije „Čika Janko Brašić“ u Opariću 36. Rekonstrukcija Doma kulture u Tečiću 37. Rekonstrukcija Doma kulture u Belušiću 38. Rekonstrukcija Doma kulture u Ursulu
		2.1.2.	Do 2021. godine unaprediti programski sadržaj manifestacija u cilju promocije kulturno - turističkih potencijala, očuvanja i zaštite nematerijalnog, pokretnog i nepokretnog kulturnog nasleđa, tako da minimum 2 kulturna nasleđa budu zaštićena i prepoznata na nacionalnom nivou kao jedinstveno kulturno nasleđe	39. Sabor slikara i pesnika „Jankovi dani“ 40. Dečija likovna kolonija i škola naivnog slikarstva „Janko Brašić“ 41. Likovna kolonija „Kalenić“ 42. Nematerijalno kulturno nasleđe Levča - Sabor narodnog stvaralaštva „Prođoh Levač, prođoh Šumadiju“
		2.1.3.	Do 2021. godine unaprediti aktivnosti iz oblasti kulture kroz uključivanje lokalne zajednice, jačanje kapaciteta postojećih institucija i udruženja i formiranje minimum 2 nova iz oblasti kulture.	43. Očuvanje nematerijalnog kulturnog nasleđa Levča kroz formiranje udruženja slikara naivaca 44. Unapredjenje programskih i tehničkih kapaciteta KUD „Levač“ 45. Unapredjenje programskih i tehničkih kapaciteta KUD „Levačka zora“ 46. Unapredjenje rada KUD „Poletarac“ iz Oparića
		2.2.1.	Do 2021. godine unaprediti institucionalne kapacitete i podržati seoska gazdinstva i udruženja u bavljenju seoskim turizmom u cilju da se do 2021. godine na teritoriji	47. Izgradnja kapaciteta za unapredjenje rada udruženje žena „Levčanke“ 48. Izgradnja kapaciteta za unapredjenje rada udruženja žena „Zlatne ruke Levča“

2.2.	Razviti održivi turizam na teritoriji opštine Rekovac kroz izgradnju infrastrukturnih i institucionalnih kapaciteta i izgradnju i angažovanje kapaciteta lokalne zajednice		opštine najmanje 20 seoskih domaćinstava kategorizuju i registruju kao pružaoci usluga u seoskim turizmom.	49. Seoski turizam u funkciji održivog razvoja opštine Rekovac 50. Edukacija seoskih domaćina iz oblasti ruralnog turizma
		2.2.2.	Izgraditi turističku infrastrukturu, signalizaciju, stratešku i plansku dokumentaciju do 2021. godine koja će doprineti povećanju turističke ponude i povećanju broja turista za minimalno 50% u odnosu na postojeći broj.	51. Formiranje turističke pešačko-planinarske staze Manastir Kalenić - Manastir Kamenac (putevima despota Stefana Lazarevića) 52. Formiranje planinarsko pešačke staze Kalenić – Denkovac 53. Strategija razvoja turizma opštine Rekovac 54. Postavljanje turističke signalizacije na teritoriji opštine Rekovac
		2.2.3.	Do 2021. godine unaprediti turističku ponudu kreiranjem i promocijom najmanje 4 specijalizovana turistička proizvoda, programa i manifestacija.	55. Lovni turizam u funkciji održivog razvoja opštine Rekovac 56. Etno sala za venčanja u Rabenovcu 57. Etno festival Levča 58. Levački putevi hrane i vina 59. Oparička ulica umetnosti, istorije i vina 60. Uređenje turističke destinacije «Govor voda» 61. Izgradnja vidikovca u Šljivici

PRIORITET 3: EKONOMIJA I PREDUZETNIŠTVO

STRATEŠKI CILJEVI

OPERATIVNI CILJEVI

PROJEKTI

3.1.	Obezbediti uslove za ubrzan razvoj privrede i preduzetništva kroz podršku MSP sektoru	3.1.1.	Do 2021. godine smanjiti nezaposlenost za najmanje 20% kroz finansijsku podršku postojećim i novim MSP u vidu jednogodišnjih grant šema.	62. Grant šema za samozapošljavanje i otvaranje novih radnih mesta. 63. Grant šema za samozapošljavanje i otvaranje malih preradnih i skladišnih kapaciteta za poljoprivredne proizvode. 64. Grant šema za nabavku nove opreme za jačanje konkurentnosti postojećih MSP
		3.1.2.	Do 2021. godine smanjiti nezaposlenost za najmanje 20% kroz podršku postojećim i novim MSP u vidu stručne, edukativne i mentoring podrške.	65. Organizovanje seta stručnih edukacija za postojeće privredne subjekte 66. Organizovanje seta stručnih edukacija za otvaranje novih MSP
3.2.	Unaprediti uslove za razvoj ekonomije i preduzetništva kroz izgradnju institucionalnih i sistemskih kapaciteta	3.2.1.	Do 2021. godine podržati razvoj ekonomije i preduzetništva u ruralnim sredinama u cilju stvaranju ekonomsko održivih ruralnih zajednica kroz uspostavljanje minimalno 3 funkcionalna sistema za otkup, preradu i prodaju lokalnih poljoprivrednih i zanatskih proizvoda.	67. Formiranje zadruge proizvođača povrća 68. «Levačka ljuta» 69. Formiranje zadruge voćara i vinogradara «Levač»
		3.2.2.	Do 2021. godine izgraditi institucionalnu i sistemsku podršku za unapređenje investicionog potencijala opštine kroz izradu neophodne planske dokumentaciju i uspostavljanje mehanizama promocije preduzetništva.	70. Formiranje biznis inkubator centra 71. Podizanje konkurentnosti opštine na tržištu SDI

PRIORITET 4: INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

STRATEŠKI CILJEVI

OPERATIVNI CILJEVI

PROJEKTI

4.1.	Razviti lokalnu infrastrukturu poštujući principe održivog razvoja i zaštite životne sredine	4.1.1.	Do 2021. godine rešiti problem vodosnabdevanja, upravljanja otpadnim vodama i rečnim vodotokovima, izgradnjom sistema vodosnabdevanja koji pokriva 20% sela, rekonstrukcijom primarne mreže u dužini od 50 km, priključenjem minimalno 1500 domaćinstava na kanalizacioni sistem i uređenjem vodotokova.	<p>72. Izgradnja rezervoara Velika Kruševica</p> <p>73. Regulacija reke Dulenke u Rekovcu</p> <p>74. Sakupljanje, odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda na teritoriji opštine Rekovac</p> <p>75. Glavni projekat sistema za sakupljanje i odvođenje otpadnih voda naselja Dragovo</p> <p>76. Glavni projekat sistema za sakupljanje i odvođenje otpadnih voda naselja Belušić</p> <p>77. Generalni projekat i prethodna studija opravdanosti vodosnabdevanja naselja opštine Rekovac</p> <p>78. Izrada projektne tehničke dokumentacije za Teslinu ulicu</p>
		4.1.2.	Do 2021. godine unaprediti javnu infrastrukturu u opštini Rekovac kroz izradu neophodne planske dokumentacije, uvođenje informacionih sistema za podršku upravljanju infrastrukturnim sistemima i projektima i uređenja minimum 2 javne površine	<p>79. Revitalizacija izgleda gradskog centra</p> <p>80. Izrada projektne tehničke dokumentacije za objekat lovskog turizma u Kaleniću</p>

		<p>4.1.3. Do 2021. godine razviti putnu i ostalu lokalnu infrastrukturu kroz izgradnju i rekonstrukciju minimum 22 km kategorisanih i nekategorisanih puteva</p>	<p>81. Izgradnja trotoara u ulici Miloja Milojevića</p> <p>82. Asfaltiranje četiri povezane trase puta u selu Kavadar</p> <p>83. Izgradnja puta kroz Ratković</p> <p>84. Asfaltiranje lokalnih nekategorisanih puteva u KO Komarane</p> <p>85. Asfaltiranje lokalnog put L-24 Siljevica</p> <p>86. Asfaltiranje lokalnog puta u Loćiki</p> <p>87. Asfaltiranje lokalnog puta L-20 Komarane – Tečić</p> <p>88. Asfaltiranje lokalnih puteva u Motriću</p> <p>89. Izgradnja puta kroz Loćiku</p> <p>90. Asfaltiranje puta Bogalinac – Dobroselica – Dulene</p> <p>91. Uređenje prostora oko javnih česmi i izvora u seoskim MZ</p>
--	--	---	--

PRIORITET 4: INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

STRATEŠKI CILJEVI		OPERATIVNI CILJEVI		PROJEKTI
4.2.	Unaprediti institucionalne, tehničke i kapacitete lokalne kapacitete u cilju očuvanja životne sredine	4.2.1.	Unaprediti stanje životne sredine kroz smanjenje broja divljih deponija za 50% do 2021. godine i izgradnju infrastrukture za pristupanje sistemu regionalnog prikupljanja komunalnog otpada.	<p>92. Izgradnja transfer stanice</p> <p>93. Sanacija divljih deponija</p> <p>94. Nabavka namenskog vozila za prikupljanje animalnog otpada</p>
		4.2.2.	Do 2021. godine ojačati institucionalne kapacitete i kapacitete lokalne zajednice u domenu zaštite životne sredine, kroz realizaciju edukativnih aktivnosti i izradu najmanje jednog lokalnog planskog dokumenata.	<p>95. Jačanje kapaciteta lokalne samouprave u oblasti upravljanja komunalnim otpadom</p> <p>96. Edukacija poljoprivrednika o adekvatnoj primeni pesticida i đubriva</p> <p>97. Izrada lokalnog ekološkog akcionog plana zaštite životne sredine (LEAP 2016-2021)</p>

PRIORITET 5: ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA				
STRATEŠKI CILJEVI		OPERATIVNI CILJEVI		PROJEKTI
5.1.	Poboljšati kvalitet i dostupnosti usluga zdravstvene zaštite stanovništva na području opštine Rekovac	5.1.1.	Do 2021. godine poboljšati za 60% prostorne uslove za rad zdravstvenih službi kako u Domu zdravlju tako i u perifernim ambulantama	98. Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta Doma zdravlja u Rekovcu 99. Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u seoskim ambulantama u Opariću, Preveštu, Dragovu, Kaludri, Sibnici i Belušiću
		5.1.2.	Tehnički opremitikonsultativne, dijagnostičke, službe za hitne intervencije i kućno lečenje tako da se do 2021. godine za 60% poboljša kvalitet i kvantitet pruženih zdravstvenih usluga u Domu zdravlja Rekovac	100. Nabavka „Reano-mobille“ 101. Nabavka specijalizovanog vozila za prevoz pacijenata za dijalizu 102. Nabavka sanitetskih vozila i opreme za Dom zdravlja 103. Unapređenje tehničkih kapaciteta u Domu zdravlja Rekovac
5.2.	Unaprediti razvoj lokalne zajednice i kvalitet života ugroženom stanovništvu kroz jačanje i uspostavljanje institucionalne, intersektorske i programske saradnje u borbi protiv siromaštva	5.2.1	Do 2021. godine izraditi planskadokumenta, programske sadržaje i izgraditi lokalna partnerstva za borbu protiv siromaštva, kroz pokretanja najmanje 2 programa socijalnih usluga i izradu najmanje jednog planskog dokumenta u skladu sa potrebama korisnika, kako bi se unapredio kvalitet usluga socijalne zaštite za 20% u odnosu na trenutno stanje	104. Izrada strategije razvoja socijalne zaštite 105. „Pomoć u kući za stare“ 106. Jačanje kapaciteta institucije roditeljstva
		5.2.2.	Do 2021. godine unaprediti institucionalne kapacitete za borbu protiv siromaštva i razvoj socijalnog preduzetništva kroz jačanje postojećih i formiranje najmanje 2 nove institucije.	107. Formiranje savetovališta za brak i porodicu 108. Seoski razvojni centar za borbu protiv siromaštva

PRIORITET 6: SPORT I OBRAZOVANJE		
STRATEŠKI CILJEVI	OPERATIVNI CILJEVI	PROJEKTI
6.1. Unaprediti postojeće i izgraditi nove institucionalne, infrastrukturne i programske kapacitete i sadržaje za razvoj sporta	6.1.1. Do 2021. godine unaprediti programske sadržaje i sportsku infrastrukturu koja će omogućiti da se za minimum 20% poveća broj aktivnih članova sportskih klubova.	109. Izgradnja terena za male sportove sa veštačkom travom u Rekovcu 110. Opremanje kuhinje opremom i nameštajem u okviru prostorija sportske organizacije 111. Sportsko rekreativni kamp za devojčice
	6.1.2. Do 2021. godine stvoriti uslove za unapređenje stanja u oblasti rekreativnog sporta kroz promociju, stvaranje tehničkih mogućnosti i pokretanje novih sportskih manifestacija	112. Nabavka sportske opreme i rekvizita za školu fudbala 113. Izgradnja tribina za publiku na igralištu za male sportove 114. Sportski predšaborski dani
6.2. Poboljšati kvalitet obrazovanja kroz modernizaciju i racionalizaciju nastavnih sredstava i usklađenost obrazovnih profila u privredi opštine Rekovac	6.2.1. Do 2021. godine poboljšati infrastrukturne uslove u svim školama na teritoriji opštine Rekovac za 30% u odnosu na trenutno stanje	115. Izgradnja sportskih terena za mali fudbal i rukomet u Poljoprivredno veterinarskoj školi
	6.2.2. Do 2021. godine uvesti nove obrazovne profile i osavremeniti nastavnu opremu u školskim i predškolskim ustanovama kroz zamenu min 20 % postojeće opreme kako bi se nastava kvalitativno unapredila u skladu sa savremenim trendovima i potrebama.	116. Unapređenje rada predškolske ustanove „Miloje Milojević“ 117. Uvođenje omladinskog preduzetništva u školski plan i program kao izbornog predmeta

RAZVOJNI PROGRAMI

PRIORITET: POLJOPRIVREDA I RURALNIRAZVOJ

1. PROGRAM PODRŠKE RAZVOJU PRIMARNE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
“Levačka šljiva”	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.1.	100000
Prognozom do kvaliteta voća i grožđa	Lokalna samouprava	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.1.	50000
Dobar sadni materijal – visoki prinos voća i grožđa	Lokalna samouprava	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.1.	40000
Jagodičasto voće za održivu poljoprivredu opštine Rekovac	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.1.	90000
Izgradnja sistema farme za krave muzare, mlekare, sirarnice i postrojenja biomase	Lokalna samouprava	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.2.	200000
Poboljšanje rasnog sastava i brojnosti grla u svinjarstvu	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.2.	42000
Poboljšanje rasnog sastava i brojnosti grla goveda	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.2.	96000
Poboljšanje rasnog sastava i brojnosti grla ovaca	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.2.	62500
Komasacija zemljišta u KO Ločika, Vukmanovac i Kavadar (Realizovan)	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.4.	180000
Analizom zemljišta do kvalitetnog prinosa	Lokalna samouprava	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.4.	50000

2. PROGRAM EDUKACIJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Edukacija poljoprivrednih proizvođača o korišćenju, uređenju i unapređenju poljoprivrednog zemljišta	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.3.	5000
Edukativno – tehnička podrška iz oblasti savremene proizvodnje voća	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.3.	20000
Edukacija iz oblasti savremene proizvodnje začinskog i lekovitog bilja	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.3.	15000
Informatička obuka za poljoprivrednike sa teritorije	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.3.	10000

opštine Rekovac				
Edukacija poljoprivrednih proizvođača o nacionalnim merama i IPARD programu EU	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.1.3.	10000

3. PROGRAM PODRŠKE IZGRADNJI SKLADIŠNIH, PRERADNIH I PRODAJNIH KAPACITETA POLJOPRIVREDNIH I ZANATSKIH PROIZVODA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izgradnja preradnog kapaciteta za voće i povrće	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1..2.1.	230000
Unapređenje tehničkih kapaciteta udruženja voćara i vinogradara "Levačko zlato"	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1..2.1.	80000
Mini hladnjače za siguran plasman voća	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1..2.1.	30000
Centar za razvoj starih i umetničkih zanata „Levač“	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.2.2.	80000
Levački dućan u Kaleniću	Turistička organizacija opštine Rekovac	Poljoprivreda i ruralni razvoj Privreda i preduzetništvo	1.2.2.	35000
Domaće iz Levča	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.2.2.	140000

4. PROGRAM IZGRADNJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA ZA PODRŠKU POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Osnivanje udruženja povrtara Rekovac	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.3.1.	25000
Unapređenje tehničkih i institucionalnih kapaciteta LAG Levač	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj Privreda i preduzetništvo	1.3.1.	30000
Revitalizacija rada ruralnog centra Rekovac	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.3.1.	30000

5. PROGRAM IZRADA PLANSKIH DOKUMENATA U SEKTORU POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izrada strategije LAG Levač (Realizovan)	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.3.2.	15000
Izrada strategije ruralnog razvoja opštine Rekovac	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.3.2.	15000
Implementacija LSRR LAG Levač	LAG Levač	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.3.2.	30000

6. PROGRAM PODRŠKE DIVERSIFIKACIJI EKONOMSKIH AKTIVNOSTI NA SELU

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Homogenizacija meda	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.1.	55000
Levačka kuća meda	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.1.	180000
Levački med	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.1.	150000
Levački tipični proizvodi u funkciji održivog razvoja opštine Rekovac	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.2.	35000
Nekad plelo selo celo	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.2.	75000
Lekovito bilje iz Levča	Fond za razvoj poljoprivrede	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.3.	105000
Medonosno bilje za održivi ruralni razvoj	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.3.	110000
Levački cvet	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Poljoprivreda i ruralni razvoj	1.4.3.	80000

PRIORITET: KULTURA I TURIZAM

1. PROGRAM IZGRADNJE INFRASTRUKTURNIH KAPACITETA U OBLASTI KULTURE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Uređenje kompleksa za kulturnu manifestaciju „Prođoh Levač, prođoh Šumadiju“	Direkcija za urbanizam	Kultura Infrastruktura	2.1.1.	58327565 RSD
Izgradnja galerije „Čika Janko Brašić“ u Opariću	Direkcija za urbanizam	Kultura Infrastruktura	2.1.1.	415000
Rekonstrukcija Doma kulture u Tečiću	Kulturni centar opštine Rekovac	Kultura Infrastruktura	2.1.1.	20000
Rekonstrukcija Doma kulture u Belušiću	MZ Belušić	Kultura Infrastruktura	2.1.1.	20000
Rekonstrukcija Doma kulture u Ursulu	Direkcija za urbanizam i izgradnju opštine Rekovac	Kultura Infrastruktura Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.1.1.	150000
Letnja pozornica u Rekovcu(Realizovan)	Kulturni centar opštine Rekovac	Kultura Infrastruktura	2.1.1.	25000

2. PROGRAM UNAPREĐENJA PROGRAMSKIH SADRŽAJA U OBLASTI KULTURE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Sabor slikara i pesnika „Jankovi dani“	Književni klub Levčana „Stefan Prvovenčani“ Oparić	Kultura	2.1.2.	25000
Dečija likovna kolonija i škola naivnog slikarstva „Janko Brašić“	Književni klub Levčana „Stefan Prvovenčani“ Oparić	Kultura	2.1.2.	20000
Likovna kolonija „Kalenić“	Kulturni centar opštine Rekovac	Kultura	2.1.2.	17000
Nematerijalno kulturno nasleđe Levča - Sabor narodnog stvaralaštva „Prođoh Levač, prođoh Šumadiju“	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Kultura	2.1.2.	55000

3. PROGRAM UNAPREĐENJA INSTITUCIONALNIH KAPACITETA U OBLASTI KULTURE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Očuvanje nematerijalnog kulturnog nasleđa Levča kroz formiranje udruženja slikara	Književni klub Levčana „Stefan Prvovenčani“ - Oparić	Kultura Turizam	2.1.3.	10000

naivaca				
Unapredjenje programskih i tehničkih kapaciteta KUD „Levač“	Kulturni centar opštine Rekovac	Kultura	2.1.3.	8000
Unapredjenje programskih i tehničkih kapaciteta KUD „Levačka zora“	Kulturni centar opštine Rekovac	Kultura	2.1.3.	6000
Unapredjenje rada KUD „Poletarac“ iz Oparića	Kulturni centar opštine Rekovac	Kultura	2.1.3.	6000

4. PROGRAM RAZVOJA RURALNOG TURIZMA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izgradnja kapaciteta za unapredjenje rada udruženje žena „Levčanke“	Udruženje žena “Levčanke”	Turizam Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.1.	30000
Izgradnja kapaciteta za unapredjenje rada udruženja žena „Zlatne ruke Levča“	Udruženje žena “Zlatne ruke Levča”	Turizam Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.1.	30000
Seoski turizam u funkciji održivog razvoja opštine Rekovac	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Turizam Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.1.	110000
Edukacija seoskih domaćina iz oblasti ruralnog turizma	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Turizam Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.1.	10000

5. PROGRAM IZGRADNJE TURISTIČKE INFRASTRUKTURE, STRATEŠKE I PLANSKE DOKUMENTACIJE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Formiranje turističke pešačko-planinarske staze Manastir Kalenić - Manastir Kamenac (putevima despota Stefana Lazarevića)	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Turizam Infrastruktura Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.2.	100000
Formiranje planinarsko pešačke staze Kalenić – Denkovac	Lokalna samouprava	Turizam Infrastruktura Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.2.	80000
Strategija razvoja turizma opštine Rekovac	KLER Rekovac	Turizam	2.2.2.	12000
Postavljanje turističke signalizacije na teritoriji opštine Rekovac	Turistička organizacija opštine Rekovac	Turizam Infrastruktura Kultura	2.2.2.	10000
WEB portal turističke organizacije Rekovac(Realizovan)	KLER Rekovac	Turizam	2.2.2.	1200

6. PROGRAM KREIRANJA NOVIH TURISTIČKIH PROGRAMA I SADRŽAJA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Lovni turizam u funkciji održivog razvoja opštine Rekovac	Turistička organizacija opštine Rekovac	Turizam	2.2.3.	55000
Etno sala za venčanja u Rabenovcu	Lokalna samouprava	Turizam	2.2.3.	4000
Etno festival Levča	Turistička organizacija opštine Rekovac	Turizam Kultura Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.3.	27000
Levački putevi hrane i vina	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Turizam Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.3.	85000
Oparička ulica umetnosti, istorije i vina	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Turizam Poljoprivreda i ruralni razvoj	2.2.3.	105000
Izgradnja vidikovca u Šljivici	Lokalna samouprava	Turizam	2.2.3.	5000

PRIORITET: EKONOMIJA I PREDUZETNIŠTVO

1. PROGRAM RAZVOJA MEHANIZAMA ZA PODRŠKU MSP SEKTORU

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Grant šema za samozapošljavanje i otvaranje novih radnih mesta.	Lokalna samouprava	Privreda i preduzetništvo	3.1.1.	80000
Grant šema za samozapošljavanje i otvaranje malih preradnih i skladišnih kapaciteta za poljoprivredne proizvode.	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Privreda i preduzetništvo	3.1.1.	50000
Grant šema za nabavku nove opreme za jačanje konkurentnosti postojećih MSP	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Privreda i preduzetništvo	3.1.1.	15000
Organizovanje seta stručnih edukacija za postojeće privredne subjekte	KLER Rekovac	Privreda i preduzetništvo	3.1.2.	7000
Organizovanje seta stručnih edukacija za otvaranje novih MSP	KLER Rekovac	Privreda i preduzetništvo	3.1.2.	7000

2. PROGRAM IZGRADNJE INSTITUCIONALNIH I SISTEMSKIH KAPACITETA U OBLASTI EKONOMIJE I PREDUZETNIŠTVA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Formiranje zadruge proizvođača povrća	Lokalna samouprava	Privreda i preduzetništvo Poljoprivreda i ruralni razvoj	3.2.1.	80000
«Levačka ljuta»	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Privreda i preduzetništvo Poljoprivreda i ruralni razvoj	3.2.1.	70000
Formiranje zadruge voćara i vinogradara «Levač»	Lokalna samouprava	Privreda i preduzetništvo Poljoprivreda i ruralni razvoj	3.2.1.	80000
Formiranje biznis inkubator centra	Lokalna samouprava	Privreda i preduzetništvo	3.2.2.	100000
Podizanje konkurentnosti opštine na tržištu SDI	Lokalna samouprava	Privreda i preduzetništvo	3.2.2.	50000

PRIORITET: INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

1. PROGRAM UNAPREĐENJA SISTEMA ZA VODOSNABDEVANJE I UPRAVLJANJE OTPADNIM VODAMA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izgradnja rezervoara Velika Kruševica	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura Životna sredina	4.1.1.	385520
Regulacija reke Dulenke u Rekovcu	Fond za razvoj poljoprivrede	Infrastruktura Životna sredina	4.1.1.	500000
Sakupljanje, odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda na teritoriji opštine Rekovac	Fond za razvoj poljoprivrede	Infrastruktura Životna sredina	4.1.1.	18.852.000 RSD
Glavni projekat sistema za sakupljanje i odvođenje otpadnih voda naselja Dragovo	Fond za razvoj poljoprivrede	Infrastruktura Životna sredina	4.1.1.	41.718.250 RSD
Glavni projekat sistema za sakupljanje i odvođenje otpadnih voda naselja Belušić	Fond za razvoj poljoprivrede	Infrastruktura Životna sredina	4.1.1.	41.700.650 RSD
Generalni projekat i prethodna studija opravdanosti vodosnabdevanja naselja opštine Rekovac	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura Životna sredina	4.1.1.	349.585.000 RSD
Izrada projektno tehničke dokumentacije za Teslinu ulicu	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura Životna sredina	4.1.1.	2000

Izrada projektne tehničke dokumentacije za Karađorđevu ulicu(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.1.	2000
---	------------------------------------	----------------	--------	------

2. PROGRAM UNAPREĐENJA SISTEMA ZA PODRŠKU UPRAVLJANJU INFRASTRUKTURNIM PROJEKTIMA I IZGRADNJA JAVNE INFRASTRUKTURE U REKOVCU

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Uvođenje geografsko-informacionog sistema(Realizovan)	Lokalna samouprava	Infrastruktura Privreda i preduzetništvo	4.1.2.	50000
Izgradnja parka u Rekovcu(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.2.	100000
Izrada projektne tehničke dokumentacije za objekat lovnog turizma u Kaleniću	Lokalna samouprava	Infrastruktura	4.1.2.	2500
Revitalizacija izgleda gradskog centra	Lokalna samouprava	Infrastruktura	4.1.2.	350000

3. PROGRAM IZGRADNJE ENERGETSKIH POSTROJENJA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izgradnja kotlarnice sa tremom(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.3.	100000
Uređenje prostora oko javnih česmi i izvora u seoskim MZ	JKP Glaveja	Infrastruktura	4.1.3.	5000
Izgradnja toplovoda(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.3.	120000

4. PROGRAM UNAPREĐENJA PUTNE INFRASTRUKTURE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Asfaltiranje lokalnog puta za manastir Preradovac(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	120000
Izgradnja trotoara u ulici Miloja Milojevića	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	40000
Asfaltiranje četiri povezane trase puta u selu Kavadar	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	42000
Izgradnja puta kroz Ratković	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	290000
Asfaltiranje puta Beočić – Dragoševac(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	242682

Asfaltiranje kružne saobraćajnice kroz selo Sekurič(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	270000
Asfaltiranje lokalnih nekategorisanih puteva u KO Komarane	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	90000
Asfaltiranje kružne saobraćajnice kroz selo Velika Kruševica(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	60000
Asfaltiranje puta L-24 Bogalinac – Siljevica(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	70000
Izgradnja saobraćajnice u Kaludri kroz Milojevića malu(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	20000
Asfaltiranje lokalnog put L-24 Siljevica	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	75000
Asfaltiranje lokalnog puta u Loćiki	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	65000
Asfaltiranje lokalnog puta L-21, Lepojević – Lolin grob	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	120000
Asfaltiranje lokalnog puta L-20 Komarane – Tečić	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	90000
Asfaltiranje lokalnih puteva u Motriću	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	150000
Izgradnja puta kroz Loćiku	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	80000
Asfaltiranje puta Bogalinac – Dobroselica – Dulene	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	400000
Izgradnja lokalnog puta Županjevac – Nadrlje(Realizovan)	Direkcija za urbanizam i izgradnju	Infrastruktura	4.1.4.	228230

5. PROGRAM UNAPREĐENJA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izgradnja transfer stanice	JKP	Životna sredina	4.2.1.	50000
Sanacija divljih deponija	Lokalna samouprava	Životna sredina	4.2.1.	40000
Nabavka namenskog vozila za prikupljanje animalnog otpada	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Životna sredina	4.2.1.	30000
Jačanje kapaciteta lokalne samouprave u oblasti upravljanja komunalnim otpadom	Lokalna samouprava	Životna sredina Infrastruktura	4.2.2.	50000
Edukacija poljoprivrednika o adekvatnoj primeni pesticida i đubriva	KLER Rekovac	Životna sredina Poljoprivreda i ruralni razvoj	4.2.2.	5000
Izrada lokalnog ekološkog akcionog plana zaštite životne sredine (LEAP 2016-2021)	Regionalna agencija za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja	Životna sredina	4.2.2.	10000

PRIORITET: ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA
1. PROGRAM POBOLJŠANJA KVALITETA USLUGA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta Doma zdravlja u Rekovcu	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.1.	50000
Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u seoskim ambulanzama u Opariću, Preveštu, Dragovu, Kaludri, Sibnici, Loćiki i Belušiću	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.1.	40000
Nabavka savremenog rentgen aparata (Realizovan)	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.2.	30000
Nabavka „Reano-mobille“	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.2.	60000
Nabavka specijalizovanog vozila za prevoz pacijenata za dijalizu	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.2.	25000
Nabavka defibrilatora za Dom zdravlja (Realizovan)	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.2.	30000
Nabavka sanitetskih vozila i opreme za Dom zdravlja	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.2.	100000
Unapređenje tehničkih kapaciteta u Domu zdravlja Rekovac	Dom zdravlja Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.1.2.	80000

2. PROGRAM POBOLJŠANJA KVALITETA USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izrada strategije razvoja socijalne zaštite	KLER Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.2.1.	10000
„Pomoć u kući za stare“	Crveni krst opštine Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.2.1.	54000
Jačanje kapaciteta institucije roditeljstva	Crveni krst opštine Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.2.1.	23500
Formiranje savetovališta za brak i porodicu	Centar za socijalni rad	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.2.2.	6000
Seoski razvojni centar za borbuprotiv siromaštva	Crveni krst opštine Rekovac	Zdravstvo i socijalna zaštita	5.2.2.	210000

PRIORITET: SPORT I OBRAZOVANJE

1. PROGRAM IZGRADNJE INFRASTRUKTURNIH KAPACITETA U OBLASTI SPORTA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Izgradnja terena za male sportove sa veštačkom travom u Rekovcu	Lokalna samouprava	Sport Infrastruktura	6.1.1.	40000
Izgradnja sportskih terena za košarku i odbojku (Realizovan)	O.Š. "Svetozar Marković" Rekovac	Sport Infrastruktura	6.1.1.	1088883 RSD
Izgradnja tribina za publiku na igralištu za male sportove	Sportska organizacija opštine Rekovac	Sport Infrastruktura	6.1.2.	20000

2. PROGRAM UVOĐENJA NOVIH PROGRAMSKIH SADRŽAJA U OBLASTI SPORTA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Sportsko rekreativni kamp za devojčice	Sportska organizacija opštine Rekovac	Sport	6.1.1.	50000
Opremanje kuhinje opremom i nameštajem u okviru prostorija sportske organizacije	Sportska organizacija opštine Rekovac	Sport	6.1.1.	5000
Nabavka sportske opreme i rekvizita za školu fudbala	Sportska organizacija opštine Rekovac	Sport	6.1.2.	10000
Sportski predšaborski dani	Sportska organizacija opštine Rekovac	Sport	6.1.2.	40000

3. PROGRAM UNAPREĐENJA INFRASTRUKTURNIH USLOVA I OBRAZOVNIH PROFILA U SEKTORU OBRAZOVANJA

Projekat	Podnosilac	Oblast intervencije	Operativni cilj	Procenjena vrednost (EUR)
Rekonstrukcija i adaptacija školskih zgrada i objekata OŠ „Svetozar Marković“ (Realizovan)	Lokalna samourava	Obrazovanje Infrastruktura	6.2.1.	70000
Izgradnja sportskih terena za mali fudbal i rukomet u Poljoprivredno veterinarskoj školi	Poljoprivredno-veterinarska škola Rekovac	Obrazovanje Infrastruktura	6.2.1.	13703705 RSD
Unapređenje rada predškolske ustanove „Miloje Milojević“	Predškolska ustanova „Miloje Milojević“	Obrazovanje	6.2.2.	25000
Uvođenje omladinskog preduzetništva u školski plan i program kao izbornog predmeta	Lokalna samourava	Obrazovanje Privreda i preduzetništvo	6.2.2.	25000

PREPORUKE ZA REALIZACIJU STRATEGIJE

Teritorija opštine Rekovac je prepoznata je kao područje velikih prirodnih potencijala. Strategija održivog razvoja opštine Rekovac 2015-2020. i njena revizija do kraja 2021. godine evidentirala je sve ove potencijale i na osnovu njih ukazala na ciljeve i akcije koje treba realizovati u budućnosti. S obzirom da se celokupna izrada strateškog dokumenta zasnivala na participativnom pristupu koji je podrazumevaouključenje šire lokalne zajednice, isti pristup treba primeniti i prilikom implementacije Strategije.

Naime, neophodno je obezbediti široko učešće aktera opštine u realizaciji strateškog dokumenta teritorije opštine Rekovac, kako bi se obezbedio legitimitet procesa i njegovo uspešno sprovođenje. Na nivou opštine potrebno je izgraditi nova i ojačati postojeća partnerstva između javnog, biznis i NVO sektora u cilju zajedničkog rada na realizaciji aktivnosti predviđenih planom, a koja su inicirana kroz proces strateškog planiranja.

Planski pristup, kontinuiranost zajedničkog rada aktera na implementaciji za sve vreme trajanja strateškog dokumenta, poštovanje pravila i svest o potrebi odgovornog sprovođenja procesa implementacije, predstavljaju ključne elementa za ostvarivanje održivog razvoja opštine Rekovac.

Proces implementacije sadrži više faza, odnosno koraka koji vode realizaciji istog. Prvi korak u ovom procesu je formiranje Komisije za praćenje realizacije lokalne Strategije održivog razvoja sa jasno definisanim poslovima i odgovornostima. Prvi zadatak Komisije je da koordinira izradu plana implementacije i akcionog plana za realizaciju Strategije. Komisiju, osim predstavnika lokalne zajednice, čine i predstavnici regionalnih instanci, odnosno Regionalne agencije za ekonomski razvoj Šumadije i Pomoravlja koja je učestvovala u izradi strateškog dokumenta u koordinaciji sa lokalnom samoupravom. Strategija održivog razvoja opštine Rekovac 2015 - 2020, sa revizijom do kraja 2021. godine, sa izrađenim planom implementacije i akcionim planom, postaje osnov za izradu svih ostalih sektorskih strategija i uključuje se u rad svih službi lokalne samouprave, postajući alat za formiranje budžeta. Na godišnjem nivou se vrši revizija strateškog dokumenta uz pomoć indikatora održivosti, koji daju sliku promena u opštini, odnosno napretka nastalog realizacijom Strategije održivog razvoja opštine Rekovac. Oni će uspešno procenjivati efikasnost čitavog, gorenavedenog mehanizma, iz godine u godinu, do isteka vremenskog perioda, na koji se dokument Strategija održivog razvoja opštine Rekovac 2015 – 2020, sa revizijom do kraja 2021. i odnosi.